

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת תזריע מצורע | גיליון 133 ג' | ניסן תש"פ

גיליון במהדורת מייל בלבד

שיחת מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תשב"ד
 שיחה מיוחדת למנהלי התת"ם ומחנכים – אסרו חג פסח
 שיחת מרן המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל – מ"ח קנייני התורה
 הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א – בחובת השעה
 הגאון רבי מנחם יעקבזון שליט"א – פירוש על פרשת הקטורת וברייתא דפיסום הקטורת

עטרת המועדים

התכונות
במועדי השנה

מתוקים מדבש

שיעור חומש
על פרשת השבוע
משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

"לדעת"
מבחו שבועי – בדף היומי

עומק הפשוט

מאמרי עינינו גל

פנינו הלכה

לענין הלכה

תוספת שבת

שלהבת

{ אז נדברו }

הרה"ג ר' מרדכי דוד טייגרשרל שליט"א

לע"נ הרב אברהם משה בן הגה"ח רבי שמואל קרויס (בעמח"ס "שפתי חן")

<p>כיבוד אב ואם</p> <p>אהרן בן שרה ז' רחל פיגא שיינדל בת דינה</p> <p>לבריאות הגוף והנפש ונחת מכל יוצ"ח</p>	<p>להצלחה ולבריאות</p> <p>משה נחום בן רחל פיגא שיינדל ז' יוכבד רבקה בת מרים ב' זלאטא ב' חנה בריינדל ב' חיה גיטל ב' פרומט לאה</p>
---	---

לעילוי נשמת ר' צבי הערש ב"ר שרגא פייבל קנול ז"ל
 י"ח ניסן תשי"ג

מנחת אלימלך
על מנחת שמיטה
סוף הסאן בני אלימלך אלעזר שליט"א
תשע"ט

אהלי חיים
על מצות שמחה
אל על י"י בולל וולאזין
תשע"ט

ישועות כהן
ליטויים בעינים שונים ויפסי
סוף הסאן רבי יהושע העשיל הכהן אדלר
תש"פ

מקדשי המועד
על הלכות חמץ במועד
סוף הסאן ר' יחזקאל ילון שליט"א
תשע"ט

נתן פלדמן
02-6504055

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת תזריע מצורע

ר"ת	יציאה	כניסה	
20:32	19:53	18:39	ירושלים
20:35	19:56	18:54	בני ברק
20:36	19:56	18:47	חיפה
20:33	19:54	18:48	מודיעין עילית
20:33	19:54	18:38	בית שמש

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’

הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

עינינו גל | 29

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 33

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 37

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

לדעת | 50

מבחן בדף היומי

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 51

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 53

מחשבות לבני הישיבות

שלהבת | 59

גיליון ארגון שלהבת

מיסודם של הגר"ע טאובר והגר"ש פינקוס זצ"ל

תוספת שבת | 63

מעלת השבת וקדושתה

לענין הלכה | 67

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

עיתורי מרדכי | 71

הלכות לימי הקורונה

חובת לימוד תשב"ר | 77

בתקופת הקורונה

מאמר התעוררות | 79

מאת הרה"ג יעקב באום שליט"א

עם הספר | 83

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

דרכי החיזוק | 7

מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

מ"ח קנייני התורה | 9

שיחת מרן המשגיח רבי שלמה וולבה זללה"ה

חובתינו בשעה זו 'התעוררות' | 11

דברי הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

בחובת השעה

שיעור חומש | 13

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

פרשת הקטורת | 15

התעוררות לאמירת פרשת הקטורת למניעת המגיפה

ופירוש על פרשת הקטורת וברייתא דפיטום הקטורת

מאת הגאון רבי מנחם יעקבזון שליט"א

ראש ישיבת מאור יצחק - חמד

מתוקים מדבש | 19

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות במועדי השנה | 21

משיעורי הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

עטרת המועדים | 25

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי בין פסח לעצרת

בס"ד, אור ליום א' לסדר תזריע – מצודע תש"פ.

דעת תורה

מרכיני מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

בעניין ההתאספות לתפילה בציבור, גם כעת כאשר הותר ע"י הרשויות קיום מניינים במתכונת מצומצמת במקומות פתוחים, החיוב חמור ביותר על כאו"א להקפיד לשמור על כללי ההתרחקות והזהירות הנדרשים כפי הוראות הרופאים, ולא לקיים בשום אופן מניינים לתפילה אם לא נשמרים בהם כללי הזהירות במלואם.

וצריך כל אחד לבחון ולבדוק היטב בטרם יצטרף להתפלל בכל מניין שהוא, האם אכן מתאפשר לשמור בו כל כללי הזהירות, עם שמירת המרחק הנדרש בין אדם לאדם, ולהיזהר שלא יגע בחפצים שנגעו בהם אחרים וכד', שכל זה הוא חשש סכנת נפשות, והעובר על זה הרי הוא מזיק את עצמו ואת אחרים רח"ל. ובאם לא ניתן לעמוד בזה במלוא הזהירות עדיף להתפלל ביחידות בביתו ולא להיכנס בספיקות של פיקוח נפש.

בוודאי שכל המחמיר ומתפלל עדיין בביתו עד שיתבררו הדברים עושה כראוי ואין בזה כל חשש.

לע"ע אנשים מבוגרים ובעלי מחלות רקע (חולי לב, סכרת וכו') מחוייבים בשמירה יתירה וימשיכו להתפלל רק בביתם.

וכל הנ"ל הוא בכלל מש"כ הרמב"ם בהל' רוצח ושמירת הנפש פי"א ובשו"ע חו"מ סי' תכ"ז וברמ"א יו"ד סי' קט"ו.

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תשב"ר

שיחה מיוחדת למנהלי התתי"ם ומחנכים – אסרו חג פסח

חטא יותר חמור, והביא ראייה לזה משתי מצוות: הא' מצות מילה, שאם אדם לא מל, עונשו כרת, למרות שאינו עושה כלום וזה רק שב ואל תעשה, אבל כיון שהמילה היא מצוה גדולה מאד שדוחה שבת ונכרתו עליה שלוש עשרה בריתות (נדרים לא, ב) לכן יש כרת על ביטולה אפילו שאינו עושה שום מעשה, וגם מצות קרבן פסח, מי שלא הקריב קרבן פסח עונשו כרת, מפני שזו מצוה גדולה מאד. וכך גם מצדקי הרבים, לפי גודל הזכות שבו, אם יכולים ולא עושים זה דבר חמור מאד.

הקשר עם התלמידים בתקופה זו

אבל עכשיו אי אפשר לזכות את הרבים בצורה הרגילה, מפני הסכנה שיש בזה, וצריכים למצוא עצה איך להמשיך את הזיכוי הרבים ולהיות מצדקי הרבים.

ולמשל אפשר דרך הטלפון לדבר עם התלמיד, ללמוד עם התלמיד בטלפון, לימוד שמעניין, שהתלמיד ייחנה מזה, או לעמוד בקשר עם ההורים ולתת הדרכה להורים מה שהם ילמדו עם הילדים שלהם בבית.

יש הרבה צורות שאפשר להמשיך את הזיכוי הרבים אפילו בלי החיידר, כמובן זה לא אותו הדבר כמו בחיידר, אבל זה גם כן הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, והוא אותה הזכות.

וכאמור יש תקוה בעזרת השם שאפשר יהיה להחזיר את החדרים, שימצאו איזה עצה שיוכלו להמשיך ללמוד בחדרים בלי סכנה, אבל עדיין לא ידוע איך, וגם בישיבות, זה יותר קל, וכבר יש תקוה גדולה מאד עם תכנית איך להחזיר את הלימוד בישיבות בלי סכנה, יש תקוה שהכל יסתדר.

קיום העולם בזכות עסק התורה

אבל העיקר הוא לדעת את החשיבות של הבל תינוקות של בית רבן, לימוד תורה של ילדים, וגם כל לימוד התורה, שבזכות זה העולם קיים, כמו שכתוב (ירמיה לג, כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי, היינו שאם לא היה לימוד התורה יום ולילה, לא היו שמים וארץ, וכן האריך הנפש החיים (ד, יא ועוד) שאם היה רגע אחד בלי עסק התורה בכל העולם, מיד היה העולם נחרב חס ושלום.

ועסק התורה נקרא לא רק כשלומדים, אלא גם מה שהוא הכשר לצורך התורה, כגון מה שצריכים לנוח כדי ללמוד, שזה גם כן עסק במצוה, כמו שמצינו בשלוחי מצוה שפטורין מן הסוכה, וגם בלילה הם ישנים חוץ לסוכה, ופירש המרדכי (סוכה תש"מ) הטעם בזה "משום דכשנחים וישנים בלילה להנאתן יכולין לעסוק למחר טפי והוי הכל בכלל עוסק במצוה", והיינו מפני שכאשר הם ישנים חוץ לסוכה, הם נחים יותר טוב, ויוכלו מחר לעשות יותר טוב את המצוה שהם חייבים, וכיון שעל ידי זה התקיים המצוה יותר טוב, נקראים בזה עוסקים במצוה.

לימוד תשב"ר בעת הזאת

המצב כעת הוא שיש סכנה שהציבור יהיה ביחד, ולכן הילדים לא לומדים בחדרים, וגם בישיבות אי אפשר ללמוד בהיכלי הישיבות כמו שצריך, וחסר תורה, חסר זכות התורה.

אבל בעזרת השם יש תכניות ויש תקוה בקשר לישיבות שזה יסתדר בצורה שאפשר יהיה להמשיך ללמוד בלי סכנה, וגם בחדרים יכול להיות שיהיה אולי איזה עצה שיוכלו להמשיך ללמוד בחדרים, אבל בינתיים אי אפשר.

וזה חסר, ראשית הבעיה היא מה יהיה עם הילדים, שנמצאים בבית ולא לומדים, וחוסר הלימוד מוריד את המדרגה שלהם. אבל זה חסר גם לכל כלל ישראל!

מלמדי תינוקות מצדקי הרבים

מצינו בגמרא (בי"ב ח, ב) שמלמדי תינוקות נקראים מצדקי הרבים, והם מזכי הרבים, רבי בחיידר שמלמד ילדים הוא מצדיק הרבים, מזכה הרבים, כי הוא מנחך כיתה עם הרבה ילדים ומזכה אותם, וכיתה זה ציבור – רבים.

ובנוסף לזה גם כל ילד בפני עצמו, כשהוא גדל הרי הוא ממשיך הלאה ללמוד ונכנס לישיבה קטנה ולישיבה גדולה וממשיך בכלל, וכל ההמשך הזה הוא מכוח היסוד שקיבל מהמלמד, והמלמד הוא המזכה את כל התורה של הילד, וכל מה שעתיד הילד ללמוד במשך החיים שלו זה מכוח המלמד ושייך גם לו.

וכתוב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שמי שמזכה אחרים ומשפיע עליהם, כל הזכויות של המושפעים וביניהם וצאצאיהם שייכים למשפיע, וכגון ילד שקיבל השפעה וגדל ונעשה תלמיד חכם בתורה, ואחר כך יש לו משפחה וילדים שגם הם מושפעים ממנו, כל המעשים הטובים של הילדים שייכים למשפיע הראשון, למלמד!

לכן מלמדי תינוקות נקראים מצדקי הרבים ואין לשער את גודל הזכות שלהם. אבל עכשיו זה חסר.

וביותר הרי אמרו (שבת קיט, ב) אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן, כל קיום העולם הוא בזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, בזכות לימוד תורתם, אפילו שהם קטנים ואינם חייבים כלל ללמוד, כי הם לפני בר מצוה ולא בני חיוב, אף על פי כן התורה שלהם מעמידה את העולם, והעולם קיים בזכות תורתם, ומי מלמד אותם? המלמד! נמצא שהמלמד הוא מצדיק הרבים ומקיים את כל העולם.

לכן מצדקי הרבים זה זכות גדולה מאד.

נגודל הזכות – גודל החיוב

אבל זה גם חיוב גדול מאד, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, טז) כי לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה, והיינו שכל דבר שהוא מצוה גדולה, אם לא מקיימים אותה זה

שייך שיעשה אותם בעצמו, אבל אם הוא מזכה הרבים הרי זה כמו שהוא עושה בעצמו ויש לו את הזכויות האלה לפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

וכאמור בעיקר למעשה צריכים להמשיך לעמוד בקשר עם הילדים, שימשיכו ללמוד הלאה, בצורה מעניינת, שיהיה להם טעם בלימוד הזה, וזוהי הזכות הגדולה מאד, להמשיך את הזיכוי הרבים של מצדיקי הרבים.

מלמדי תשב"ד מקיימים את העולם

וזה גם זכות שמגינה על כל הדור, והעולם קיים בזכותם, כמו שמובא בגמרא (בשבת שם) שאביי ורב פפא דיברו על מעלת התורה של ילדים, ושאלו מה עם התורה שלנו, ואמרו שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא, הבל פיהם של תשב"ד הוא הבל שאין בו חטא, והתורה שלהם מגינה על הדור יותר מהתורה של אביי ורב פפא, עד כדי כך, ואם כן מי שמזכה אותם ומלמד אותם הוא מקיים את העולם, המלמדים מקיימים את העולם! ולכן צריך שימשיכו גם עכשיו.

אבל יחד עם זאת לזכור שיש סכנה ולשמור על כללי הזהירות, וכן התפילה בציבור כעת זה דבר מסוכן, ואי אפשר לקיים את התפילה בציבור. בעזרת השם נזכה בקרוב לישועה קרובה שיוכלו להמשיך ללמוד כמו שצריך.

*

שאלה: היות שהלימוד דרך הטלפון בודאי אינו כמו הלימוד הרגיל, במה יתמקדו המלמדים, האם בלימוד העיקרי, כגון בכיתות הגבוהות שלומדים גמרא להתמקד דווקא בגמרא, ובכיתות של משניות – משניות, ובכיתות של חומש – חומש, או ללמוד יותר דברים שמושכים את הלב?

רבינו שליט"א: מה שמושך את הלב, מה שיותר מעניין, זה העיקר, לימוד שמעניין ומושך את הלב, מה שייחנה יותר, שיהיה מעניין יותר, שירתק וימשוך אותם יותר. העיקר שיהיה דבקות בתורה, כל אחד לפי טבעו.

שאלה: כמה הורים שואלים, שילדים בגילאי שתים עשרה יושבים בבית ומאבדים את המימד של הזמן, כי הם נמצאים כל הזמן בבית, וישנים מאוחר וקמים מאוחר. עד כמה צריכים להקפיד איתם על זמן קריאת שמע ותפילה?

רבינו שליט"א: בדרכי נועם, רק בדרכי נועם, בלי כפייה.

שאלה: ובדרכי נועם לנדנד להם?

רבינו שליט"א: לא, לא לנדנד. הילד גם כן יודע מה שטוב, רק צריכים לתת לו עידוד שהוא ירצה, עידוד שיהיה לו חשק, שיקבל חשק. אבל בכפייה זה לא משפיע בכלל, להפך, כפייה גורמת תוצאה הפוכה (ריאקציה), אסור להכריח ילד, חינוך בכפייה זה חינוך הפוך, זה מביא לתוצאה הפוכה, חינוך הוא רק בצורה מעניינת, ובצורה של ידידות, מתוך אהבה.

בדרך כלל הילד מטבעו עושה את מה שהאבא עושה, כמו שהאבא עושה גם הוא עושה, כי יש טבע של חיקוי, ומה שאביו עושה ממילא גם הוא עושה, אבל אם מכריחים אותו אזי התוצאה היא הפוכה. צריכים לחנך רק בדרכי נועם, ושלא ירגיש שיש להורים ביקורת עליו, כי אם הוא מרגיש את הביקורת זה כואב לו מאד, ועלול לבוא מזה לפריקת עול. זה כלל בחינוך, שהילד לא ירגיש ביקורת עליו.

שואל: יישר כוח.

רבינו שליט"א: שיהיה בהצלחה!

וכן כתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שישן לשם שמים כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם הוא עובד השם בשנתו, וגם השינה שלו היא עבודת השם, אפילו השינה, שהיא בשב ואל תעשה, נחשבת לו כעבודת השם, וכן כל מה שהוא לצורך עבודת השם יצורך תרי"ג מצוות נקרא עבודת השם.

וכאמור החידוש בתיוקות של בית רבן, שהם עצמם עדיין קטנים ואינם חייבים ללמוד כלל, שאין איסור ביטול תורה לקטנים אם אינם לומדים, אבל כשהם לומדים זו זכות גדולה מאד שהעולם קיים בזכותם!

והמלמדים הם מצדיקי הרבים, שמלמדים כיתה של ילדים, ואפילו ללמד ילד אחד, הרי האחד הזה, המלמד נותן לו אהבת תורה, ואחר כך הוא נעשה בעל משפחה וכל הילדים שלו וכל הצאצאים שלו עוסקים בתורה בזכות המלמד, והמלמד יש לו את זכות התורה של הצאצאים של הילד הזה, ואחר כך יהיה עוד דור, וכל הדורות שאחרי זה כולם ממשיכים ועוסקים בתורה בזכות המלמד, ויש לו את הזכויות של כל המשפחות האלה.

זכויות עד סוף כל הדורות

וגם על משה רבינו אמרו חז"ל (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, וזכות הרבים תלוי בו פירושו שכל המעשים הטובים של הרבים שנעשו מכוחו שייכים לו ונוקפים לזכותו, כמו שאמרו שם להפך על ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, והיינו שכל החטאים שעושים אלו שהם גרם להם, נזקפים לחובתו ונחשב כמו שהוא חוטא, כי הוא גרם את החטאים.

ואילו משה רבינו, כיון שהוא זיכה את כלל ישראל בתורה, כל התורה והמעשים הטובים שעושים כלל ישראל עד סוף כל הדורות שייכים לו, ומשה רבינו זוכה ומקבל עוד ועוד עולם הבא בשביל המעשים הטובים של כלל ישראל.

ואף שמה רבינו בודאי לא חסר לו עולם הבא, אבל אין סוף לתענוגי העולם הבא, ומשה רבינו זוכה לעוד ועוד תענוגי העולם הבא בזכות מה שהרבים עושים מכוחו.

וזהו מעלת מצדיקי הרבים שאין סוף לזכויות שלהם בעולם הבא, וגם בעולם הזה הם זוכים לחיים טובים ומאושרים, פירותיהן בעולם הזה, כמו שאמרו (פאה א, א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, ומי שמזכה את הרבים בתורה הרי כל התורה שלומדים מכוחו שייכת לו, וזוכה בה לפירותיהן בעולם הזה, לחיים טובים ומאושרים בעולם הזה מלבד הקרן הקיימת לו לעולם הבא.

המשך זיכוי הרבים בימים אלו

אבל צריכים להשתדל להמשיך בזה גם עכשיו, שאי אפשר ללמד בחדרים, אבל כמו שכבר אמרנו אפשר דרך הטלפון, או לשלוח דפי לימוד שיוכלו ללמוד בהם, להמשיך כמה שאפשר את זיכוי הרבים בתורה לתלמידים, כל אחד ואחד, כל מלמד להמשיך את הזיכוי הרבים, ואין לשער את הזכות בזה.

ובחובות הלבבות (אהבת השם פ"ו) כתב "וראוי לך אחי לדעת כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוקים יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידותם הטובות ומנהיגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים."

היינו שאפילו אם יהיה אדם עם כוחות עצומים כמו מלאך ויעשה מעשים טובים עם כל כוחותיו העצומים, זה לא מגיע לזכויות של מזכה הרבים, כי מזכה הרבים אין לשער את זכויותיו, שיש המון מעשים טובים של כל הציבור שאדם יחיד לא

מרח המשגיח רבי שלמה וולבה זללה

שיחה בהיכל ישיבת "קול תורה" - מוצש"ק קדושים - פתיחת זמן קיץ תשנ"ז

מ"ח קנייני התורה

תכלית הבריאה היא האדם, איזה אדם? הקב"ה ברא את האדם בצלם אלוקים, ובכוחו להתדמות למידותיו של הקב"ה, וזוהי עבודת האדם. השל"ה הק' אומר שהמילה אדם יכולה להיות נקראת בשני אופנים, או אֲדָמָה, ויכולה להיות אֲדָמָה, זאת אומרת הוא יכול להיות דומה להקב"ה, ויכול להיות איש אדמה פשוט. אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, והיה אדם גדול, ובכל זאת נכשל בחטא, אברהם אבינו היה אדם מושלם כפי שצריך, ומהאבות הקדושים יצאו הכלל ישראל.

ביציאת מצרים הגיע כלל ישראל לשלימות, זה היה בחצות הלילה שאז שרתה השכינה עליהם, אבל כל זה היה רק לאותו רגע, אח"כ נסתלקה מהם השכינה. אבל היות שטעמו את טעם הרוממות והגדלות, נכנס להם רצון ותשוקה לעבוד על זה, ולהגיע שוב להשראת השכינה הזו, ועבדו על זה ארבעים ותשעה ימים, ובכך זכו לקבל תורה מסיני.

מה עשו בארבעים ותשעה ימים אלו? הסבא קדישא מקלם כותב על זה דבר נפלא (ח"מ ח"א מאמר רלו): זה היה ענין ימי הספירה, ארבעים ותשעה יום שבכל יום ממ"ח הימים האלו היו עוסקים באחת המידות מהמ"ח דברים המנויות במשנה באבות (פ"ו) שהתורה נקנית בהם, אומר האלטער מקעלם שזאת היתה עבודת כלל ישראל בימים אלו, שעבדו כל יום על מעלה אחת מהמ"ח דברים, וביום האחרון צירפו את כל המעלות לאחת. משמע ממה שהאלטער מקעלם כותב שזאת היתה העבודה שלו ג"כ, כנראה הוא גם השתדל בכל יום באחת מהמעלות שבהן נקנית תורה ו.

כשאנחנו מסתכלים בדברים אלו שהמשנה מבארת שם אנחנו רואים כי הזוכה לדברים אלו הוא אדם שלם, ואלו הם: "בתלמוד, בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיים, בבינת הלב, ביראה, בענוה, בשמחה, בטהרה", דברים אלו לבד הם כבר ממש שלימות של אדם.

זוה לא מספיק: שימוש חכמים, דיבוק חברים, ופולפול התלמידים, מיעוט סחורה, מיעוט שינה, מיעוט שחוק, מיעוט תענוג, ארך אפים - גם סבלן, לב טוב, אמונת חכמים, קבלת יסורים. ועוד שורה של מידות - המכיר את מקומו, שמח בחלקו, עושה סיג לדבריו, אינו מחזיק טובה לעצמו. אוהב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, אוהב את הצדקות, אוהב מישרים, אדם שיש לו כל האהבות האלו הוא אדם שלם ממש.

זוה עוד לא מספיק: מתרחק מן הכבוד, ולא מגיס בתלמודו, ואינו שמח בהוראה, נושא בעול עם חברו - זה לא רק אהבת הבריות רק נכנס ממש לעול חברו, מכריע את חברו לכף זכות, מעמידו על האמת, מעמידו על השלום, מתיישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב שומע ומוסיף, הלומד ע"מ ללמד והלומד ע"מ לעשות, והמחכים את רבו, והמכוין את שמועתו, והאומר דבר בשם אומרו. ומזה אדם יכול להביא את הגאולה - אומר דבר בשם אומרו, זאת אומרת שאינו מנתק את הדבר משורשו, וגם הגאולה תהיה כך, שהרי בגלות הכלל ישראל מנותק מהקב"ה, והגאולה מחזירה אותם לשורש, ולכן מי שזהיר לא לנתק דבר משורשו מביא גאולה לעולם.

רואים כאן שלימות של אדם בכל המ"ח דברים שעל ידם אדם קונה תורה. חז"ל (שה"ש רבה ד, ל') אומרים על הפסוק בשיר השירים: "מעין גנים באר מים חיים" - א"ר יוחנן ארבעים ושמונה פעמים כתיב בתורה באר, כנגד ארבעים ושמונה דברים שנקנה במ התורה", זאת אומרת שכל מידה מהם היא באר שממנו שואבים תורה.

לנו אין מושג איך יכלו הכלל ישראל בארבעים ושמונה ימים לקנות כל השלימות הזאת, גם האלטער מקלם עשה את זה בעבודת ימי הספירה, אם אנחנו היינו יכולים לקנות מעלה אחת כבר היתה לנו זאת הצלחה גדולה.

אלו הם הדברים שבהם קונים תורה, והנה מה שייך שלימות יותר מהדברים הללו, ואיך שייך באמת לקנות כ"כ הרבה מעלות? אמנם עלינו לדעת שאנו נבראו בצלם אלוקים, ולכן יש בנו מידות שאנו יכולים ללכת ממש בדרכי השי"ת, אלא שאנחנו צריכים לעבוד להוציא את זה אל הפועל, יש לנו מעלות גדולות, הרי הנשמה שלנו היא חלק אלוך ממעל, אלא שאנחנו צריכים לעבוד כדי להוציא את המידות האלה מן הכח אל הפועל.

כבר דיברנו על זה כמה פעמים, המשגיח ז"ל אמר: לא טוב לאדם שאינו מכיר חסרונותיו שהרי אינו יודע מה לתקן, אבל אוי ואבוי לאדם שאינו מכיר את מעלותיו, שאינו יודע איך לתקן! כשאנחנו קוראים את המשנה הזאת נדמה לנו שאין לנו קשר לזה. הצרה של דורנו היא הקטנות, אנחנו מחזיקים את עצמנו לקטנטנים, אבל האמת היא שיש לנו נשמה גבוהה וחלק אלוך ממעל, ואנחנו רק צריכים להוציא את הכוחות מן הכח אל הפועל.

¹ עיין ע"ש ח"ב עמ' שצז.

הגמ' ביבמות (סא,א') אומרת: "קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל שנאמר ואתן צאני צאן מרעיית אדם אתם, אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם". גם הגויים הם צלם אלוקים, אבל מי נקרא אדם, מי שהמעלות שלו יוצאות אל הפועל. אצל גויים אין המעלות יוצאות לפועל. לכל גוי ולכל אומה יש לו מושג משלו מה נקרא אדם, לכל אומה יש ציור מהו אדם, מהיוונים הוותיקים שהאידיאל שלהם היה אדם יפה, הרומאים העתיקים - הציור שלהם היה אזרח טוב, האיטלקים המציאו אדם אומן עם הרבה יצירות, האידיאל של האנגלים הוא אדם ששומר את עצמו, אצל הצרפתים זהו אדם שיש לו רוח, הגרמני היה אדם שעושה את החובות שלו, וכך לכל עם יש ציור שלו מה זה אדם. כך לכל אחד ואחד מאתנו יש את הציור שלו, אבל אדם שיכול להוציא את כל הכוחות שלו אל הפועל זה רק אצל כלל ישראל, ולכן אתם קרויים אדם.

רואים כאן במ"ח דברים איך שחז"ל מתארים לנו מידות אלו שע"י כל הכוחות הללו האדם נעשה אדם מושלם, לא לחינם המ"ח דברים מתחילים עם תלמוד, ומסתיימים עם "אומר דבר בשם אומר" שזו הגאולה. זו היתה העבודה של כלל ישראל מיציאת מצרים עד מתן תורה, לכן יש בספירה ארבעים ותשעה יום, שעבדו על המ"ח מעלות, וביום האחרון עשו סיכום של כל המעלות יחד, ובכך זכו להשראת שכינה וכך ניגשו למתן תורה.

אם אלו הם הכוחות שבהם קונים תורה, מה עוד שייך לקבל בתורה? את זה אנו לומדים במשנה נוספת שם בפ"ו דאבות (מ"א): "רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא כל העולם כדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענווה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנים ממנו עצה ותושייה בינה וגבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחיקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעייין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והוא צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". אף שדברים אלו נמצאים במ"ח דברים אבל נראה שזו דרגה גבוהה יותר.

אנחנו צריכים להבין מה הם ה"דברים הרבה" שהוא זוכה, למה ר"מ אינו אומר אותם? כשהתעסקתי כעת בשתי משניות אלו נזכרתי בדברי המשגיח ז"ל שאמר על זה, הקב"ה אמר למשה רבינו "וראית את אחורי", ואז גילה לו הקב"ה את "ג מידות של רחמים, וזהו אחורי, אבל "ופני לא ייראו", פני - המהות של הקב"ה א"א לאדם לדעת. אמר המשגיח, אדם הוא צלם אלוקים, וגם אצל אדם יש ראיית את אחורי ופני לא ייראו, וזהו זוכה לדברים הרבה, הוא זוכה לדברים פנימיים כאלו שאדם אחר לא יכול לדעת, רק אפשר לראות את אחוריו שזוהי המשנה באבות, זהו הלומד תורה לשמה.

שומעים אנחנו איך שכלל ישראל אחרי יציאת מצרים עבדו על המ"ח דברים וקנו אותם, ובוהו זכו להשראת שכינה ולנבואה בעשרת הדיברות, אין אנחנו יכולים להגיע לדברים אלו. כשאנו אומרים את הרבש"ע אחרי הספירה, ומתפללים שע"י הספירה ניצל מהחטאים והטומאה, קצת קשה לנו להבין איך ע"י הספירה אנו יכולים להיצל מהחטאים, אבל כשאנחנו שומעים שזוהו זמן של עבודה על מ"ח דברים, אנו מבינים כי באמת ימי הספירה יכולים להיות זמן גדול, אפילו אם נזכה רק למעלה אחת מהמ"ח דברים זה כבר "באר" שממנה אנו יכולים לשאוב תורה.

ושומעים אנחנו גם לאיזו גדלות יכול להגיע אדם שלומד תורה לשמה, נקרא רע אוהב את הבריות ואת הקב"ה וכל המעלות שנמנו שזוכים ע"י תורה לשמה, הרי לכאורה ע"י המ"ח דברים הוא כבר אדם שלם, מה מתווסף לו עוד בלימוד תורה לשמה? זהו סוד התורה הקדושה!

הכוזרי מבאר הרי יש ארבע דרגות של יצורים - דומם, צומח, חי, מדבר, אומר הכוזרי שיש עוד מדריגה חמישית שזה "כלל ישראל", זאת אומרת ההבדל בין יהודי לגוי זה כמו ההבדל בין צומח לחי, כך יש הבדל עקרוני בין סתם אדם ליהודי, מצב אחר של חיים, וזאת היא מציאות התורה הקדושה. כשהתורה אומרת בפרשת ניצבים "כי הוא חיך ואורך ימך", היינו שהחיים של כלל ישראל הם חיים אחרים, אנחנו אומרים את זה במעריב: "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה", יש לכלל ישראל צורה אחרת של חיים.

כל גדולי ישראל בכל הדורות המחישו לנו איך נראים חיים אחרים, אין אצל הגויים גדלות כזו כמו של הגדולים שלנו, אין להם שום מושג כזה, הסטייפלער, החזו"א, החפץ חיים וקודמיהם, סוג אחר של אדם, לזה זוכים ע"י לימוד תורה לשמה. אולי הדברים האלו רחוקים מאתנו, שלימות כזאת של מ"ח דברים, ואח"כ כל הגדלות שזוכים כשלומדים תורה לשמה, אבל אנחנו צריכים פעם ללמוד מה התורה יכולה לעשות לנו, ומי אומר לנו שלא נוכל להגיע לזה.

כמובן, כל אחד ששואלים אותו מה הוא רוצה להיות, הוא אומר שרוצה להיות גדול בתורה, אבל כששואלים אותו מה זה גדול בתורה הוא מגמגם קצת. וכאן אנחנו שומעים במשניות במה קונים תורה. ואם זוכים לתורה לשמה זוכים למדריגה אחרת של חיים, אי אפשר לומר שלא נוכל להגיע לזה, זאת הנשמה של היהודי, יש בה קדושה כזאת, כל נשמה מושרשת באחת ממידות הקב"ה, ואם אדם עומד עליה ומגיע אליה יש לו כבר מעלה אחת מושלמת. ברור הוא שבשביל להגיע לדברים אלו אנחנו צריכים להכיר את עצמנו, זהו יהודי שיכול להגיע ללימוד תורה לשמה.

אלו הן סוגיות ששייכות לזמן הספירה, אנחנו בזמן שבין יציאת מצרים לקבלת התורה, והתורה תיקנה לנו את זמן הספירה, ואנו שומעים מהאלטער מקלם שזאת היתה העבודה במצרים, וזאת העבודה בספירה. התחלנו כעת זמן חדש, אם אנחנו לומדים אפילו בסדר מוסר את שתי המשניות הללו ורואים מה שיכולים להשיג מהמידות הללו, ומה נשיג אם נזכה ללמוד תורה לשמה זה יכול לפתוח לנו את העיניים לדעת אלו מידות אנחנו צריכים לנקוט כדי לזכות לתורה, וחז"ל אומרים שכל מידה היא באר לשאוב תורה, ובנוסף לזה המעלות שזוכה האדם ע"י לימוד התורה.

אלו הן המחשבות שאנחנו צריכים לעסוק בהן בזמן הספירה בהכנה לקבלת התורה, ומי אומר לנו שלא נזכה לאחת המידות האלו, ולמדריגה מסויימת של לימוד תורה לשמה, "הבא ליטהר מסייעים בידו" - אם נרצה בטרהרר זאת הקב"ה יעזור לנו.

דברים שאמר הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן' אודות 'חובת השעה'

חובתינו בעת הזאת הינה 'התעוררות'

א

באנו בדברים אלו לבאר מה מוטל עלינו להתחזק כעת לרגל המצב הנורא השורר בארץ ובעולם כולו. ראשית כל עלינו להפנים היטב שהתקופה הנוכחית איננה תקופה רגילה, הצרה שעוברת עלינו כעת איננה צרה ככל הצרות, המגיפה הזאת משתקת את כל העולם כולו וכולם עומדים חסרי אונים לנוכח המצב. על כן גם החובה המוטלת עלינו היא חובה אחרת מהרגיל, והדבר שמוטל עלינו כעת הוא 'התעוררות'.

ואכן ישנם זמנים ומאורעות רבים המצריכים חיזוק מסוים, אולם קיים הבדל יסודי בין 'חיזוק' רגיל לבין המושג של 'התעוררות', המושג הרגיל של חיזוק הוא להתחזק בדבר מסוים, כגון קבלה מסוימת וכדו' שזהו חיזוק ברובד הרגיל והפשוט של חיזוק בדבר שכבר קיים ועומד, וגם הלשון 'חיזוק' מורה על כך, וכפי שאומרים חז"ל במסכת ברכות (ל"ב ב') 'תנו רבנן ארבעה דברים צריכים חיזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ' שדברים אלו הם צריכים חיזוק תמידי להתחזק עוד ועוד, אולם התעוררות אינה כסתם חיזוק רגיל אלא המדובר הוא על יצירה חדשה ועל שינוי בעצם מציאותו של האדם, וכדוגמא, אדם הישן ששכלו כמעט ואינו פועל ורוב כוחותיו וחושיו כבוים, אבל כאשר הוא מתעורר מיד השכל והגוף מתחילים לפעול והוא עובר למצב אחר לגמרי, וכך גם התעוררות רוחנית פירושה הוא שינוי יסודי ומהותי.

וזהו לשון הרמב"ם בהל' תשובה (ג, ד) 'אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה', עכ"ל. ורואים בדבריו שעסק בעניין התעוררות, וכתב שענין התעוררות אינה רק להתחזק בדבר מסוים אלא שהאדם עוזב את כל דרכו והנהגתו והוא משתנה לגמרי, ואז הוא מתחיל להסתכל על דברים בצורה אחרת, שעד היום הוא שקע בהבלי הזמן וכעת מתעורר לזכור את בוה"ע ולעזוב ולשנות את דרכו - זוהי התעוררות, שנתחדש באדם שינוי מהותי.

ויסוד זה מצינו גם ברבינו יונה שהנה בשערי תשובה בשער השני מונה ר"י ששה דרכים המעוררים את האדם לשוב אל ה', ולשונו שם 'שיתעורר האדם בהן לשוב מדרכיו הרעות' ולא השתמש בלשון חיזוק אלא בלשון התעוררות, והדרך הראשונה להתעוררות זו כתב רבינו יונה 'כאשר תמצאנה את האיש צרות ישיב אל לבו ויאמר אין זה כי אם דרכי ומעלליו אשר עשו אלה לו וחטאיו עוללו לנפשו וישוב אל ה' וירחמהו' זאת אומרת שכאשר מגיעה על האדם צרה היא אמורה לגרום לו להתעורר ולעשות תשובה.

[וראוי להוסיף שענין ה'התעוררות' המשפיעה על האדם במובן העמוק הוא בכך שהרי האדם מורכב מנשמה וגוף, ומצד הנשמה שבאדם הוא גדול אף יותר ממלאך והיכולת בידו מצד כח הנשמה להגיע למדרגות גבוהות ועצומות מאד וכמבואר בדברי הנפש החיים, אלא שיש לאדם גם גוף שמורידו ומושכו לחומריות, והגוף משפיע גם על הנשמה להחליש את כח פעולתה באדם. והתעוררות פירושה, שהנשמה מקבלת שוב כח מיוחד להתעורר ולהתרומם ולחזק את כוחה באדם, והתעוררות זו היא הגורמת לשינוי מהותי ויסודי, וכפי שהזכרנו דוגמא לאדם המתעורר משנתו שעובר למצב אחר לגמרי].

ב

אבל מ"מ נראה לומר שקיימים שני סוגים של צרות, ישנן צרות רגילות שגם אם הן חמורות וקשות אך הינם עדיין בגדר הטבע הפשוט ואינן יוצאות מגדרי הטבע וסדרי העולם, אולם ישנה מערכת של צרות אחרת שבה קורים דברים מעל הטבע הרגיל ומצד עצמם כבר רואים שיש בהם את יד ה' באופן מיוחד, וא"כ ודאי שבהם העבודה צריכה להיות שונה. ובאחת הקינות לתשעה באב ישנו דבר המעורר תמהון רב, שם מזכירים את החסדים העצומים שעשה איתנו הקב"ה כשיצאנו ממצרים, ובמקביל מקוננים על הצרות הנוראיות שהיו לנו כשיצאנו מירושלים בעת החורבן, 'בצאתי ממצרים' - 'בצאתי מירושלים', ויש להתבונן מהי השייכות המיוחדת בין גאולת מצרים לבין חורבן הבית שלכאורה אינם שייכים זה לזה כלל.

ומבאר ר' ירוחם ז"ל את הענין כך: 'שבזמן בית המקדש היו צרות כ"כ גדולות ועל טבעיות שתורת ההסתר פנים אינה נופלת בכלום

מתורת הארת פנים', ביאור דבריו, שכאשר יש הארת פנים גדולה ורואים בחוש את יד ה' וניתן להתעלות מכך מאד, שהרי רואים כמה גדול כח ה' ושהוא משגיח עלינו וכו', אך לאותה התעלות בדיוק ניתן להגיע גם כאשר רואים את יד ה' בתוך הצרה, ומפני שכאשר ישנה צרה מיוחדת מעל לדרך הטבע שוב רואים בחוש את הנהגת ה' והשגחתו הפרטית ודוקא מתוך ההסתר פנים ישנו גילוי, וזוהי ההקבלה בין יציאת מצרים ליציאה מירושלים, שכשם שביציאת מצרים היו ניסים עצומים ונוראים מעל דרך הטבע שראו בהם בחוש את הנהגת השי"ת, כך גם ביציאה מירושלים היו צרות נוראיות ביותר המתוארים בדברי חז"ל, שלא היו אלו דברים רגילים אלא ודאי היתה הנהגה מיוחדת מעל לדרך הטבע וניתן היה לראות בחוש את יד ה' מתוך הצרות הללו. [ומן הראוי לציין שתקופה מעין זו עברה על עם ישראל בתקופת השואה הנוראית, ששם היו צרות ואכזריות שלא נתפסות בשכל אנושי, ודווקא מתוך ההסתר האדיר שהיה שם ראו בבירור שהייתה זו יד ה' ולא יד המקרה, ולא כמו אותם טועים להוכיח מהשואה את הכפירה בכוחו של ה'].

העולה מדברינו שכאשר רואים בחוש את יד ה' הן בהנהגה של הארת פנים והן בהנהגה של הסתר פנים, עלינו להתעורר מכך ולבוא לידי התרוממות והתקרבות להקב"ה. ובמגיפה שמשותלת כעת בעולם רואים בעליל שמתרחשים דברים שהם ודאי מעל דרכי הטבע הרגילים, ואף לא אחד דמיין שהעולם יגיע למצב כזה שיש נגיף המתפשט בכל העולם וכל העולם עומד משותק וחסר אונים לנוכח המגיפה וההשלכות שלה, וכשמתבוננים בכך ניתן לנו להתעורר ולהשתנות, ולא נדרשת מאיתנו נקודת חיזוק גרידא [כמו בכל צרה רגילה הבאה על האדם] אלא התעוררות ושינוי מהותי.

ואכן גם ישנו כעת זמן המסוגל להתעוררות לתשובה, כל' שבזה הזמן שאנו נדרשים לתשובה אזי התשובה יכולה להועיל הרבה ולהביאנו לידי הגאולה השלמה, וכ"כ הרמב"ם (פ"ז מהל' תשובה הל' ה') **'כל הנביאים כולן ציוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה ססוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלקיך ושב ה' אלקיך וגו'**, נמצא שישנה הבטחה מיוחדת בתורה שכלל ישראל יעשו תשובה בסוף הגלות, ואפי' הרשעים שבהם, ומשום שכלל ישראל בשרשו הוא טוב וכפי שאומר הרמב"ם בהל' גירושין שבפנימיותו של כל יהודי קיימת נקודה טובה אלא שיש כל מיני דברים חיצוניים שמשפיעים עליו ולפעמים מונעים ממנו לעשות את הטוב, ולכן לא תמיד הטוב ניכר, אך יש בנשמה של כל יהודי כח להתעורר ולהיות טוב ולכן יש בידינו כעת אפשרות לעורר את הכח הפנימי הזה ולעשות איתו שינוי מהותי. ואמנם ההתעוררות המחויבת מצידנו היא כללית ומקיפה שחובה עלינו לפקוח את העיניים ולהתעורר לעשות תשובה ולשנות את דרכינו, אולם קיימת גם נקודה פרטית הנוגעת מאד לעצם ההתנהלות שלנו במצב הזה.

אחד הדברים שקרו כעת בעקבות המגיפה הוא שהישיבות נאלצו להיסגר ואנחנו סגורים בבית מבלי אפשרות ללמוד בבית מדרש, עם החברות הרגילות וכדו', ועלינו לדעת שחלק מהתעוררות שיש להתעורר בזמן צרה היא ההתמודדות עם קשיים. וזהו ודאי שלכל אחד יש כוחות נפש אדירים שאינו מודע להם כלל ורק כאשר הוא נמצא בעת צרה הוא מגלה אצלו את הכוחות האדירים הללו שעוזרים לו להתמודד בכל מצב, וכבר ידוע על מלחמת העולם השנייה שהיו אנשים שחיו במרתפים במשך שנים והצליחו להתמודד עם קשיים איומים שאינם ניתנים לתיאור וכדו', ובפרט כעת כשיש התעוררות לראות את יד ה' אנחנו צריכים להוציא את הכוחות המיוחדים שלנו אל הפועל ולהשתמש בהם.

ג

ישנו עניין נוסף שאינו נוגע למצב הכללי של העולם בתקופה הזאת אלא נוגע דווקא לציבור שלנו, והוא מה שרואים לדאבוננו שהמגיפה הנוראית פגעה ביותר בבני תורה ובמקום מושבותם, ונראה לבאר את המצב שמלבד שאפשר לתלותו בדרכי הטבע יש לתלותו בסיבה מכוונת, הנה מסופר על הגאון ר' עמרם בלוי זצ"ל שפנה אל הרב מבריסק ומנה לפניו עשרות צרות וקשיים שלטעמו ה'ציונים' אחראים לכך, והשיבו הרב שזו טעות לחשוב כך ועלינו להעמיד שכל מה שמתרחש אינו אלא בגללנו ובשבילנו, וכך מצינו אצל יונה הנביא כשהספינה עמדה לטבועה והיה אפשר לתלות זאת בכל העובדי ע"ז שהיו שם בכ"ז הודה באמת והבחין שהדבר לא בא אלא בגללו, וסיבת הדבר הינה מפני שאנו יודעי ה', ומבחינים בדרישותיו שדורש מאיתנו שאיננו עושים מספיק ככל יכולתנו, ואם כך אכן בידינו לפעול ולעשות יותר.

ולמרבה הצער חלק גדול מהמאפיינים של הדור שלנו הוא שהאנשים התרגלו לאורח חיים מפנק מאד עד שמרגישים קושי בכל חסרון קטן, וכעת שאין אפי' את המסגרת הפשוטה של ישיבת בין הזמנים וקשה ללמוד עם חברותא הקושי גדול למאוד, וע"כ צריכים אנו להתעורר לאור המצב.

ואדם שמתעורר והוא רוצה להתמודד ולהתגבר על הקשיים, מקבל ס"ד לצלוח בכך וזהו חלק מהשינוי שעלינו להתעורר אליו כעת, להתרגל להתמודד בהצלחה עם הקשיים הללו.

וכ"כ רבינו יונה בתחילת השערי תשובה, שכאשר האדם מתעורר לעשות תשובה הקב"ה משפיע עליו רוח טהרה להשיג דברים שמעל היכולת הטבעית והפשוטה שלו. ואף אנו אם נתעורר ונבין שקורים כאן דברים גדולים, נזכה לכך שהקב"ה יביא לנו רוח טהרה ונוכל להתמודד עם עוד הרבה דברים קשים שלא יבואו.

הקב"ה יעזור שנתעורר כראוי ונקבל את ה'רוח טהרה' ונזכה בקרוב להארת פנים.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

תזריע מצורע תש"פ

פרשת תזריע

והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה גר. (י"ג, מ"ח).

יש לדקדק מהו שהזכיר כאן הכתוב שהצורע יש בו נגע.

ויש לבאר הנה דין פריעה ופרימה ועטיית שפם הם רק במצורע מוחלט, אבל מצורע מוסגר, אינו פורע ופורם, וכדתנן במגילה דף ה: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, אלא פריעה ופרימה.

ולפי"ז יש לומר דלכך הזכיר כאן שמייירי ממצורע שיש בו נגע, ר"ל שכבר נקבע והוחלט שזה ודאי נגע, והיינו שהוא מצורע שנתברר שיש בו נגע, דרק במצורע כזה הוא דיש דין פריעה ופרימה, ולא במצורע מוסגר שעדיין לא הוחלט שיש בו ודאי נגע.

והצורע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא. (י"ג, מ"ח).

בפירוש הכתוב שכפל 'טמא טמא יקרא' פירש בתרגום 'ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי', ומבואר דפירש דשניהם הם מה שהמצורע קורא, שקורא טמא טמא. אכן ברמב"ם פ"י מטו"צ כתב וז"ל ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם הייבין להודיע לכל שהם טמאים כדי שיפרשו מהם, שנאמר וטמא טמא יקרא, הטמא מודיע שהוא טמא, הרי מבואר שמפרש דהטמא הראשון קאי על המצורע, ור"ל דהטמא, הוא טמא יקרא.

ובאמת דכן יותר מדוייק בטעמי המקרא, שהרי בין הטמא הראשון לטמא השני יש פסיק, ולדעת הרמב"ם הוא מבואר היטב דהטמא הראשון מייירי ממי שקורא, והטמא השני מייירי ממה הוא קורא.

והנה לפי הרמב"ם נמצא דבתחילת הפסוק קוראו 'צורע', וכמש"כ 'והצורע אשר בו הנגע', וכסיפא דקרא קוראו 'טמא', וצ"ב השינוי. ונראה לבאר עפ"י דברי הגמ' במו"ק דף ט"ז דאמרינן שם דמצורע הוא אבל טמא ומנודה. והנה דין פריעה ופרימה הוא מדיני האבילות, וכמש"כ רש"י ועל שפם יעטה כאבל, וכן ברמב"ם פ"י מטומאות צרעת ה"ו כתב וז"ל מ"ע שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש וכו' ועומה על שפם כאבל, אבל הדין דטמא טמא יקרא, הוא כשביל להזהיר אחרים מפני טומאתו, וכמש"כ רש"י שמשמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו, וכ"כ הרמב"ם פ"י מטומ"צ ה"י, והיינו דדין זה הוא מחמת טומאתו. ולפי"ז נמצא דהפסוק מייירי משתי עניינים, גם מדיני אבל של מצורע, וגם מדיני הטומאה של מצורע.

אשר לפי זה יש לבאר השינוי מרישא דקרא לסיפא דקרא, דבתחילת הפסוק מדובר בדין פריעת ראשו ועטיית שפמו, שזה הוא מדיני אבילותו, ואין שייך כלל לדיני טומאתו, כתוב 'והצורע', ורק בסיפא

דמייירי מדין טמא טמא יקרא, אז כתוב 'והטמא', כיון שזהו הרי מדיני טומאתו.

ואמנם ברמב"ם בספר המצות (מ"ע ק"י) כלל פריעה ופרימה ועטיית שפם, עם הדין שמכריז על עצמו שהוא טמא, שכולם הם דין להיות המצורע ידוע לכל עד שיובדלו ממנו בני אדם, יעויי"ש.

פרשת מצורע

ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אהוזתכם. (י"ד, ל"ד).

הנה לכאורה יש כאן דבר פלא, שמחד גיסא איתא בגמ' בערכין דף ט"ז. אמר רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן על שבעה דברים נגעים באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל גזל ועל צרות, והרמב"ם בסוף הל' טו"צ כתב וזה השנוי האמור בכגדים ובבתים שקראה אותו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו וכו'. ומבואר דהטעם דנגעים באים על האדם הוא משום הטאזי ומעשיו הרעים, ומאידיך איתא בחז"ל והוכח כאן ברש"י, בשורה היא לישראל שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו האמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן, וצריך ביאור איך אפשר לומר בהדא מחתא שהוא גם עונש על הטאים וגם בשורה למצוא המטמוניות.

ונראה לבאר בזה עפ"י דברי התוס' הרא"ש בכ"מ דף כ"ה ע"ב כתב לחדש דאותן מטמוניות שהטמינו האמוריים לא היה קונה אותם בעל הקרקע שהבית נפל בחלקו, אלא היה שלל זה מתחלק לכל ישראל, ולפי זה נמצא דהבשורה אינה בשורה מיוחדת לבעל הבית, דהרי הוא אינו זוכה במיוחד באותן מטמוניות, ובעה"ב וכל ישראל שוין במטמוניות אלו, ונמצא דהבשורה היא בשורה לכל ישראל שכולם זוכים וחולקים במטמוניות.

מעתה יש לומר דבאמת הנגע יש בו שתי תכליתים, שהוא גם עונש וגם בשורה, והדבר מתחלק דהעונש הוא לגבי בעל הבית, שבשבילו הוא עונש שהרי ביתו מנותץ, אמנם התכלית של הבשורה, היא בשביל כל ישראל, ששלחה היא בשורה שיוזכו במטמוניות.

ויש להוסיף דהדברים מדוייקים בלשון הכתוב, דהפרשה מתחלת כי תבוא אל ארץ כנען ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אהוזתכם, דבזה מדבר הכתוב אל כל ישראל, ושם נרמז הענין שהוא בשורה להם, ואח"כ כתוב וכו' אשר לו הבית, שלבעל הבית הענין של הנגע הוא דבר אחר, והוא נבדל מכל ישראל בתכלית של הנגע.

הזון העצמות היבשות בראי התקופה

מתוך דברים שנאמרו בשיחת חיזוק לבני הישיבה - מוצ"ש הוה"מ פסח

שמעו נא רבותי. נדבר כמה שורות ולא יותר כרגע, ההפטרה השבת הייתה 'העצמות היבשות', שמעו דבר ה' בית ישראל העצמות היבשות כל בית ישראל המה, הקב"ה לקח את יחזקאל הנביא והעביר אותו מסביב לבקעת דורא שהייתה מלאה בעצמות יבשות מאוד, ואמר לו בן אדם התחיינה העצמות היבשות האלה, ואומר ה' אלוקים אתה ידעת. ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר ה'. כה אמר ה' אלוקים לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם. ונתתי עליכם גדים והעלתי עליכם בשר וקרמתי אליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם וגו'. ותבא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאוד מאוד. ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו. לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר ה' אלוקים הנה אני פותח את קברותיכם והעלתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל וגו'. ונתתי רוחי בכם רוח וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני ה' וגו'. זהו נבואת יחזקאל הנביא על תחיית המתים ועל גאולת ישראל, שבגלות ישראל מתייאשים, והם ממש במצב של עצמות יבשות, אין בשר, אין גידים, אין עור, יבש, עד כדי שהקב"ה שואל את יחזקאל התחיינה העצמות האלה ואומר ה' אלוקים אתה ידעת, ועל זה באה נבואה מיוחדת לכלל ישראל, לא להתייאש! לא להתייבש! לא לומר אין שום דבר, אין עור, אין בשר, אין גידים, אין רוח, עצמות יבשות, מה כבר יכול להיות, אבדה תקוה שלהם, יבשו העצמות, לא! אל תאמרו כך, הנביא אומר לכלל ישראל, אל תאמרו ככה, ולזה יחזקאל מתייבש בבקעת דורא, הוא החייה אותם, והיה סימן לכלל ישראל שהם יעמדו על רגליהם, ויהיה בהם רוח חדשה, זה בית ישראל בכלל, שהוא במצב של עצמות היבשות, שחסר לחלוטית של מצוה.

ואם אמנם שעל פי פשט זה נבואה על כלל ישראל בנוגע לגאולה ובנוגע לתחיית המתים, אבל מכל מקום מותר לנו לקחת מזה רמז, לכלל ישראל בכל דור, זה נוגע לכלל ישראל בכל הדורות, ונוגע גם לכלל יחיד ויחיד, שהרי הכלל ישראל מורכב מכל היחידים, וממילא כל היחידים הם המה כלל ישראל, ונמצא שבעצם זה היינו הך, שכל אחד ואחד, לא יאמר 'יבשו עצמותינו', אל תאמר כמה פעמים כבר התחלתי ללמוד, וזה לא הולך, אני לא לומד כמו שצריך, אני רוצה להתפלל, וזה לא הולך, פה אני לא מצליח לקום בזמן, עם כל הרצון הטוב ועם כל ההכנות, ופה אני לא מכוין כמו שצריך, ופה יש לי מחשבות באמצע התפלה, ולא באמצע התפלה, וכמה שאני משתדל ומנסה לעלות ולהתעלות, להיות ירא שמים, להיות תלמיד חכם, זה לא הולך, ואז מתייאשים כבר, חלילה לא יהיה שום דבר, אין סיכוי, יבשו עצמותינו אבדה תקוותנו, חלילה וחלילה, על זה באה הנבואה בחל המועד פסח שהנביא אומר, 'העצמות היבשות שמעו דבר השם', כל אחד צריך שיהיה לו את השאיפות, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, אל תתייאש, יש לך עוד אש קטנה שבוערת - תמשיך, שבע יפול צדיק-וקם, זה המוסר השכל מהפסח, מלבד כל שאר המתנות של הפסח, יש גם את הנקודה הזו שאנו צריכים לקחת אתנו, זה העצמות היבשות שמעו דבר ה', אל תהיו יבשים, תקחו את הקצת לחלוטית שיש בכם, תפוחו בזה רוח, ויהיה לנו סייעתא דשמיא, ועם זה נצליח, אם נדבוק במשימה, נמשיך בשאיפות, להיות עבדי ה', להיות תלמידי חכמים.

להמשיך במאמץ, להבין תוס', להבין סוגיא, כמה שאתה מבין זה טוב, עוד קצת ועוד קצת, זה עוד יותר טוב, עוד חילוק ועוד חילוק, עוד שיטה עוד יותר טוב, אבל אל תתבע מעצמך כל כך, תהיה בשמחה, תשתדל, בוקר חדש, תתחיל ללמוד בהתמדה, תתחיל ללמוד בקול, תתחיל ללמוד, שעה, שעתיים, תתפלל תפלה אחת, חלק מהתפלה כוונת, תמשיך הלאה, לא להרפות, לא לעזוב, לא להתייאש, לא להגיד יבשו עצמותנו אבדה תקוותנו, חלילה!, זה המוסר השכל, הלאה להמשיך, שמעו דבר ה' ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם.

וזה בעצם יציאת מצרים, הרי מה היה המצב של כלל ישראל במצרים לפני הגאולה, המצב היה שהגיעו כבר למ"ט שערי טומאה, והבית הלוי מביא מהאר"י ז"ל שאם היו נשארים במצרים עוד רגע, לא היו יכולים להגאל וחלילה היו נשקעים בטומאת מצרים, ואע"פ שהרי יש את ההבטחה של ברית בין הבתרים, אבל כבר לא היו בגדר של זרע אברהם, ולא היה חל בהם הענין של ברית בין הבתרים, כי היו משתנים לגמרי, אבל הקב"ה ברגע האחרון גאל אותנו, הקב"ה חישב את הקץ כמה שאמר לאברהם אבינו, זהו המוסר של הפסח, שגם ברגע האחרון אפשר עוד, אף על פי שזה למטה למטה,

לכן, אפילו בחור שחושב שהוא כבר לא, ויש לו הפרעות, יש לו ירידות, יש לו נפילות, והוא סבור וחושב שהוא נמצא באיזה מקום, ככה הוא חושב, אני לא יודע אם זה אמת או לא, אבל כך הוא חושב על כל פנים, אל תחשוב ככה, הקב"ה נותן בדמייך חיי, שתי מצות ומכח זה נגאלים, נעסוק כולנו במצוות, נלמד תורה, נעמול בתורה שזה משמח את הלב, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, אפשר היום ללמוד בבית, לא צריך ליסוע טיולים, אפשר עדיין לשמוע קול אחד של השני, ללמוד ביחד, ללמוד לבד, ללמוד עם האבא, עם האחים, ללמוד עם עצמו, יש הרבה אפשרויות, ללמוד בחשק, זה הגאולות מצרים, וזהו ההפטרה של העצמות היבשות.

יתכן שההפטרה היא מעניינת דיומא, לא רק מהענין מענין הגאולה שבניסן עתידין להגאל, אלא גם לומר הענין הזה שאין להתייאש, אין אבדה תקוותנו, להמשיך בכל הכח, אם קצת אתה מתפלל, אתה לומד, אתה מכוין בתפלה, מצוין, תמשיך הלאה, עכשיו קצת, מחר עוד קצת, כך יתחבר נ"מה אל נימה, שיערה אל שיערה, עמוד אל עמוד, תוס' אל תוס', זה נקרא אופטאן, זה נקרא לעלות, זה נקרא לעשות שטיגען.

התעוררות לאמירת פרשת הקטורת למניעת המגפה

ופירוש על פרשת הקטורת וברייתא דפיטום הקטורת'

מוקדש לרפואת כל חולי ישראל ובפרט לרפואת חולי ק"ק שטראסבורג

מאת ידידכם הרב מנחם יעקבזון ראש ישיבת מאור יצחק – חמד

כפי שגילו הכמינו הקטורת עוצרת את המגיפה וסוד זה גילו מלאכי השרת למשה רבינו כשעלה למרום (מסכת שבת דף פ"ט) והוא השתמש בו בעת המגפה אחרי מחלוקת קורה ויאמר משה אליהם קח אתי הפחיתים ותן עליהם אש מעל המזבח ושים קטרת וְהוֹלֵךְ מִחֵרֶה אֶל־הָעֵדָה... ויקח אחרון פֶּאֶשֶׁר דָּבָר מִשֵּׁה וְיִרְץ אֶל־תּוֹךְ הַקֶּהֱלֵל וְהִנֵּה חֵחַל הַנֶּגֶף בָּעַם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְטֹרֶת וַיִּכַּפֵּר עַל־הָעָם: וַיִּשְׁמַד בְּיַד־תַּמְתִּים וּבְיַד חֲתִיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה... (במדבר פרק יז י"א – י"ג).

אולם לא רק הקטרת הקטורת מועילה לכך, אף קריאת הפרשה מועילה: בילקוט מעם לועז (שמות – ג עמוד תתרפג) מביא בשם הוזהר הקדוש פרשת וירא דף קב ע"א – ונעתיק חלק מהדברים מעשה בחכם אחד ושמו רב אחא, שהלך לעיר אחת שנקראה טרשא ונתארח אצל בעל בית אחד. ובעיר זו פשטה מגפה קשה שבעה ימים רצופים. וכשראו בני העיר את ר' אחא כשהוא בא, אמרו זה לזה: נלך אצל החכם הזה שבא מהוץ לעיר ונראה אם יש לו תקנה לצרה זו. הלכו אצלו ואמרו לו, דע רבינו שיש בעיר מגפה זה שבעה ימים, והיא הולכת ומתגברת. שמא יעשה רבינו שום עצה לפורענות זו. אמר להם: נלך לבית הכנסת ונתפלל לפני השי"ת שיעצור בעד המגפה הזאת. ובעודם הולכים לבית הכנסת, הלכו ובאו אנשים וסיפרו שהמגפה הולכת ומתגברת, ופלוני ופלוני מתו ופלוני ופלוני גוססים.

רב אחא ציזה עליהם לומר את פרשת הקטורת בכל קצוות העיר על ידי מניין אנשים והמגפה נעצרה!

כמובן שלא כל אחד יכול להצליח בפעולה זו כפי שהצליח אמורא קדוש מחכמי הגמרא, (לכן לא הבאנו כאן את הסדר המדוייק), אבל הרעיון ברור שגם אמירת הקטורת בכוונה – מצילה מהמגיפה.

מסופר שם שאחרי כל זה נרדם ר' אחא מרוב הולשה, ושמע שאומרים לו בהלומו, "כשם שביטלת מן העיר את המגפה, כן תעשה להחזירים בתשובה, שזה בלי זה אינו מועיל כלום, שבהיותם אנשים רעים נגזרה עליהם גזרת המגפה". הלך רב אחא וסיפר זאת לאנשי העיר, והחזיר את כל אנשי העיר בתשובה שלמה, ואז שינה רב אחא שם העיר שהיתה נקראת "טרשא" וקרא לה "מתא מחסיא", היינו עיר הרהמים, שריהם הקדוש ברוך הוא על העיר הזאת וביטל ממנה הגזרה הרעה. וזה ששינה שם העיר, כדי שהאנשים יזכרו כל שעה אותה גזרה רעה שנגזרה עליהם על מעשיהם הרעים ויתמידו בתשובתם.

ובאגרות רבי עקיבא איגר ע"א – ע"ג כתב שכשנת המגפה תקצ"א – תקצ"ב קבע לומר בציבור בוקר וערב את כל נוסח הקטורת 'אתה הוא שהקטירו לפניך' ועיי"ש עוד.

מעלה גדולה לומר בהבנת הדברים על כן כתבנו פירוש בסיסי על הפשט של פרשת הקטורת והכרייתא דפיטום הקטורת

שמות ל' פרשת כי תשא: קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה וגו'.

רש"י על התורה על פי הגמרא במסכת כריתות דף ו': מכאן למדו רבותינו י"א סממנים נאמרו לו למשה מסיני מיעוט סמים שנים, נטף (הוא צרי הנוטף מעצי הקטף) ושחלת (היא ציפורן) וחלבנה ג', הרי ה', סמים לרבות עוד כמו אלו הרי עשרה, ולבנה הרי י"א. ואלו הן הצרי והציפורן החלבנה והלבנה מור וקציעה שיבולת נרד, וכרכום, הרי ה' שהשיבולת ונרד אחד שהנרד דומה לשיבולת, הקושט והקילופה והקינמון הרי י"א. כורית כרשינה אינו נקטר אלא שפין בו את הציפורן כדי שתהא נאה. עכ"ל.

חלק מהסממנים הללו הם סממני שמן המשחה שנאמר לעיל ל' כ"ג ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמישים ומאתים וקידה – היא קינמון.

מהו המור?

עיון רמב"ן שמביא את הנידון על הפירוש שהוא דם היה הדומה לצבי הנצרך בצוארה.

וכן פסק הרמב"ם הלכות כלי המקדש פרק א הלכה ג: המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום, והקנמן הוא העץ שבא מא"י הודו שריחו טוב ומתגמרים בו בני אדם. ובהשגת הראב"ד: המור הוא הדם הצרור. א"א אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום היה בעולם כל שכן דם היה טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי והוא ממיין עשב או ממיין אילן וריחו נודף.

וכתב על זה הכסף משנה: יש לומר שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בשם מריה ריח טוב ביותר למה יגרע.

מר דרור האמור בשמן המשחה הוא מור האמור בקטורת. ויש לפרש עוד מה הכונה 'דרור' האמור כאן.

¹ קצת דברי אגדה בענין ויש בהם גם מסר אקטואלי לימים אלו: הגמרא במסכת הולין דף קל"ט מביאה רמז למרדכי היהודי מהתורה שבכתב. (הרעיון הוא שדמויות כה מרכזיות בהיסטוריה של עם ישראל כמו מרדכי ואסתר מצד אחד והמן מצד שני בהכרח יש להן מקור בתורה שבכתב). ועל כך נאמר שם בגמרא 'מרדכי מן התורה מנין? שנאמר בסממני שמן המשחה והקטורת 'מר דרור' ובתרגומו הוא 'מירא דכיא' המצלצל כמו 'מרדכי'. מר דרור הוא שם הבושם, אבל התרגום שלו רומז על מרדכי. מה הקשר בין הבושם למרדכי?

הרעיון שבדברי הגמרא הללו – מסביר מהר"ל בספר 'אור חדש' על המגילה – שמרדכי נרמז בבושם של הקטורת – מפני ששרשו של מרדכי הוא בקטורת (על אף שבועצם זה נאמר בשמן המשחה, זהו גם המור שבקטורת). נסביר בדרבננו: המילה 'קטורת' היא משורש המילה 'קשר' (כמו שאמרו חכמים על השם 'קטורה מלשון קשורה) ביכולתה של הקטורת לקשר את הנשמה לשורשה בכל מצב שהוא. לכן גם אם יש מצב שכבר יצא הנגף – המגיפה התחילה ומתפשטת

כתב הרמב"ן שמות פרק ל פסוק כג: ופירושו (הראב"ע בפירושו הקצר והרד"ק בספר השרשים ש' דרר) דרור מלשון וקראתם דרור (ויקרא כה י), שיחיה חפשי מן הזיוף והתערוכות. ואולי נאמר (זהו פירוש שני שמציע הרמב"ן עצמו) שהצריך הכתוב להיותו חפשי, לומר שיוקח מן הצבוי הוא להיותו חפשי מתהלך בין ערוגות הכשמים ומתענג כרצונו, כי כאשר ילכד ויעמוד ברשות אדם לא יעשה מור כי אם מעט ואיננו מבושם. וזה דבר ברור.

כד בכד יהיה – שוה בשוה שכל אלו 'הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה'

רקח – תערוכות – מעשה רוקח – מעשה אומן הרקחה.

ממלח – ג' פירושים בראשונים: הפשוט ביותר הוא הרמב"ן: לשון מלח והיינו שיש בו מלח סדומית. רש"י: לשון תערוכות הביאו הראשונים שהוא כמו 'מלחך והובליך' שהמלחים משימים הספינה על ידי עירוב המים במשומים. הרמב"ן מפרש כמו לשון רימוק וכת"ש כמז' ארץ למלחה' טהור – לא פירושו בו רוב הראשונים, ואי אפשר לומר שהכונה שאינו טמא, שהרי עולה למזבח.

מרגע לרגע – הנה אומר שגזירת מיתה מרחפת, בכל זאת ניתן להתקשר למקור החיים ולקבל 'ההיאה רוחנית' ממקור החיים.

הבה נפשט את הדברים ונקח מהם מסר מעשיו! הקטורת מסמלת את ההתקשרות של כל עם ישראל כולו, גם החוטאים נכנסים לתוך הכלל ולפיכך בין סממני הקטורת ישנו עשב הנקרא 'חלבנה' שריחו רע, ולמה הוא בא כדי ללמד שבכל קרבן תפילה ותענית ציבור נכללים גם אלו שמעשיהם מדיפים ריח רע... ובכן ההתקשרות לכלל ישראל נותנת חיים לכולם – כלל ישראל הוא חי לנצח 'מה הוא בחיים אף זרעו בחיים' והחיבור ל'כלל ישראל' הוא חיבור למקור החיים ל'כנסת ישראל' שלמעלה שהוא מקור כניסת נשמותיהם של ישראל (לשון הנפש החיים).

מענה מוכן מדוע הקטורת מכפרת על לשון הרע – על אף חומרתו העצומה עד שכרתו דוד ברוח הקודש, מפני שלשון הרע הוא כח הפירוד, וקטורת היא כח ההתקשרות והאחדות! כשב שהאיש החפץ חיים נוצר לשונו מרע ושפתו מדבר מרמה, כך אם חלילה כבר נכשל עליו לתקן את הדברים בשורשם ולהתחבר לרעיון של הקטורת המכילה גם את הרעים – במגמה שהריח הטוב ידבק גם בהם.

מרדכי ואסתר ידעו את הסוד 'לך כנוס את כל היהודים' – חיבור כללי! המן אומר 'עם מפוזר ומפורד בין העמים' הוא מעורר קיטרוג בשמים על המחלוקות והפירוד, ואנחנו משיבים לו בכוחו של מרדכי לאחד את כולם, לא משנה אם מותר להתכנס או לא, ההתכנסות וההתאחדות היא בלבבות!

(לא פלא אם כן, שמצוות היום של פורים נותנת דגש על החיבור בינינו, משלוח מנות איש לרעהו, וגם ובמיוחד לאלו שכביכול במעמד נחות יותר – כולם בידד באהבה וללא מחיצות, זה סוד הניצחון שלנו זה סוד הצלתנו בכל דור ודור).

זה הסוד של הקטורת המכפרת. ברור שגם באמירה של פרשת הקטורת יש סגולה, אבל משנה תוקף לקריאה אם נפנים את הרעיון של האחדות אותו מסמלת הקטורת.

וספורנו פירש 'שהור' מנזקה מכל פסולת' והוצרך לזה מפני שהקטורת היתה נעשית מעצם הבוסם אבל בשמן המשהה לא הוצרך לזה מפני שלא היו גרמי הבשמים מעורבים בשמן כלל' (ר"ל שרק נשלקו במים ואח"כ הציף עליהם שמן, כדאיתא בגמ' בכריתות וא"כ בקטורת צריך לדקדק שלא יתערב דבר פסולת).

קודש – לכאורה הכונה שייעשה לשם קודש כמו שכתב רש"י על פסוק ל"ז קודש תהיה לך לה' – שלא תעשנה אלא לשמו.

פירוש הברייתא

תנו רבנן פיטום הקטורת כיצד. פירוש המילה 'פיטום' – 'כתישת ותיקון סממני הקטורת וערבון יחד' (סידור בית יעקב) וזה קיום של הנאמר ועשית אותה 'רוקח מעשה רוקח'.

כמונין ימות החמה? למה? הרי יש רק שנ"ה ימות הלבנה ואנו מונים ללבנה? התשובה: כדי לשייר לשנת העיבור כעשרה ימים מכל שנה (רבנו גרשום בכריתות).

ואחד עשר סמנים היו בה ואלו הן – נביא את פירוש רש"י בכריתות: הצרי – שרף נטף כדמפרש לקמן שרף [הנוטף] מעצי הקטף ושרף היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומא.

צפורן – שחלת (האמור בפסוק) דמתרגמינן טופרא שחלקה כצפורן.

חלבנה – גלבנ"א. ויש להוסיף דברי הנמ' בכריתות דף ז עמוד ב כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת

שכולת נרד – חד הוא ובלעז שפינ"א. קילופה – בשם וזהו ששמו קנמון.

יין קפריסין – שבא ממקום ששמו קפרס ע"א בגליון יין קפריסין שעושים מקפרא של אילן הוא ששמו קפרס כגון הצלף והקפרס מ"ר. רובע – הקב.

בורית – סאבו"ן. כרשינא – הבא מאותו מקום ל"א עשב הנקרא אירב"ה שנוט"א שעושים ממנו בורית שקורין ספוני מפי הרב הגדול.

מעלה עשן – שם עשב. כיפת הירדן – עשב הגדל על שפת הירדן.

פסלה – דכתיב כי כל שאור וכל דבש (ויקרא ב).

חייב מיתה – כי עייל ביה"כ דכתיב (שם ויקרא מז) ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות וגו' בזאת יבא אהרן וגו' וכי מעייל קטרת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה².

2 לפי זה לא מובן מש"כ בספרי מנהגים קדמונים שאותם שאין אומרים פיטום הקטורת היינו משום דחיישינן דילמא מדלגו, וכתוב ביה אם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה. ולכאורה הרי המיתה היא רק מצד ביאה ריקנית.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

החובה לראות את חסדי ה' בכל עת ובכל מצב

חסל סידור פסח כהלכתו. צלילי ליל הסדר נמוגו לתוך חשכת ליל השימורים. את טעם האפיקומן הדירו פירווי החמץ שנאפה אחר הפסח. גם הסדר בבית שב אל כנו, ובימים כתיקונם היינו אומרים: "חוזרים לשגרה". השנה נשלחים אלינו אותות לבר נחזור לשגרה, וזה מחייב אותנו שבעתיים לְשַׁמֵּר בכל משמר את ה"משקעים" הרוחניים שהותירה בנו המצה השמורה בליל השימורים.

ראינו בעליל את אהבת ה' אותנו בהוציאו אותנו ממצרים באותות ובמופתים. הוציאנו לחירות עולם, ובהמשך נטע בתוכנו חיי עולם. על כך הודינו והיללנו, ואת זה אנו חייבים להמשיך לעשות, ובעקבות ההכרה בחסדים הנעלים, עלינו גם להעמיק את מחויבותנו ל"אותך לבד ביראה נעבוד".

פרשת תזריע-מצורע נותנת לנו דחיפה מחודשת לעבר גודל החיוב לראות את חסדי ה', ומוסיפה נדבך בבנין מערכת ההודאה. והיינו להודות אפילו כשנמצאים רח"ל במצב קשה, עד כדי דיכדוכה של נפש, גם אז איננו פטורים מלראות את "חצי הכוס המלאה" ולהודות לה'.

הרמב"ן (יד, יח) אומר: "והנה אמר הכתוב באשם 'וכיפר', וחזר ואמר בחטאת 'וכיפר על המטהר', ואמר עוד בעולה ובמנחה 'וכיפר עליו הכהן וטהר', ולא ידענו מה ענין הכפרות הללו כולן. אולי האשם יכפר על מעלו אשר מעל קודם ניגעו, וחטאת על חטאו אשר חטא בימי הנגע, אולי בצערו נתן תיפלה לאלוקים (= להתרעם אחר ה' - לשון "המצודות" באיוב), וזה טעם מטומאתו' אומר הגרש"ז ברוידא זצ"ל בספרו "שם דרך", שמדברים אלה של הרמב"ן למדנו שני יסודות נפלאים.

הצרעת היא מחלה קשה ואיומה. ראשית, מעצם היותה מדבקת וחשוכת מרפא, ועוד, בכך שהמצורע מנודה ומורחק מכלל הציבור, הן מצד ההלכה וגם מדרך העולם, המתרחקים ממצורע. (מזכיר את הקורה אותנו בימים אלה) הרי שסבלו של המצורע גדול מנשוא. אף על פי כן, גם אל מצורע זה, חולה מיוסר ומבודד, שלא מן הנמנע שיהרהר באותן שעות קשות אחר מידותיו של הקב"ה, באה התורה בתביעה "אולי בצערו נתן תיפלה לאלוקים". אפילו במצבו, מחשבת תרעומת זו חטא גדול היא! עד שהוצרך להתכפר בקרבן חטאת על כך, ממש כאותו קרבן שחייבין על

חייבי כריתות. וחמור הדבר עד כדי כך שהתורה קראה לכך "טומאה", כדכתיב על זה: "וכיפר על המיטהר מטומאתו".

מכאן נוכל לקבל מושג בגודל החיוב לראות חסדי ה' בכל מה שקורה לנו, וכמה תובעת התורה מכל אחד ואחד להכיר טובה ולהודות לה' על כל הטוב שעושה עמו, גם כשנמצא במצב קשה ומעיק כהרגשת החולה המצורע, המחוייב חטאת מפני שאולי נכשל שלא הכיר טובה לה' גם במצבים הקשים ביותר.

כל אדם מתנסה במשך כל ימי חייו, כיצד ישכיל לראות את המקרים והמאורעות שיקרוהו, ואם יצליח להכיר בחסד שגמל עמו הקב"ה גם כאשר יסבול רעות וצרות. ובבחינת מה שכתב ב"מסילת ישרים" (סוף פרק א') "נמצינו למדים כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה, הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון". ובכלל זה נסיונות החיי יום-יום, כיצד יקבלם ובאיזו עין יראה את המאורעות והמקרים שיפקדוהו. האם יצליח להתעלות על עצמו ולהכיר בחסדי ה' עמו גם ברגעיו הקשים כאשר יהיה שרוי במצוקה. לכל אחד יש עליות ומורדות במהלך ימי חייו, ואין אדם שלא יקרוהו מקרים רעים ומעציבים. חובת האדם היא לא רק לקיים את ציווי ה' בלי הרהורים וקושיות לבד, אלא שומה על כל אדם לראות ולהאמין שכל מקריו ומעשיו, הם חסדי ה' ואמיתות השגחתו לטובה.

מכאן נובע גודל החיוב לראות את חסדי ה' עמנו ולהודות לו על כל פסיעה ופסיעה, כמו שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בברכת מודים: "על ניסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים, הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך". כמו שאמר דוד המלך בתהלים (סח) "ברוך ה' יום יום יעמד לנו הא-ל ישועתנו סלה". לא סתם חסד עושה עמנו ה' יתברך. אלא ממש מעמיס עלינו שפע וריבוי של ישועה, ולא סתם ישועה רגעית, אלא ישועה נצחית - "ישועתנו סלה". ולא פעם אחת ויום אחד, אלא "יום יום" ושעה שעה.

יסוד נוסף שלמדנו מדברי הרמב"ן, מה קובעת מחשבתו של האדם. אפילו שמץ של הרהור שיתכן ועולה על דעת האדם, עני שאינו יכול להביא בהמה לקרבן או מצורע בימי צרעתו, כבר יש בו כדי לקבוע בתורה חיוב קרבן מיוחד לכפר על הרהורים אלה. ירד מלך מלכי המלכים לנבכי נפשו ומסתורי לבבו של האדם, וכל בדל של מחשבה והרהור נחשב לפניו ודן בו, וכשנמצא שאינו ראוי יש להביא כפרה עליו. נפלא למתבונן.

נחתום מעין הפתיחה. יאים הם הדברים לסכום לקחי הפסח, בשילוב עם פרשת השבוע לכל שנה ושנה. תועלת וחיבה יתירה נודעת להם, לימים המיוחדים בהם אנו נתונים בשנה זו. הקב"ה מדבר אלינו, הוא שלח את העולם כולו למצב של "בדד ישב", ומצפה מאתנו שנטהר עצמו ונביא קרבן לכפרתנו. יחד עם זאת עלינו לראות את ידו הגדולה, הגלויה כעת לעיני כל חי. ובאותה היד שהוא משבית תבל ויושבי בה, הוא ממשיך להשפיע עלינו את רוב חסדיו. וברחמיו המרובים ישלח לנו ישועה בקרוב.

שבע שבתות תמימות לקנין הקשר של ישראל עם הקב"ה

ההבדל בן המועד של פסח למועד של שבועות

הרי ארבעים וחמשה. הן אינן חמשי חורנייא, ואומר אליה ימים רבים תשבי לי, תני ר' חייא, ימים שנים, רבים שלושה, הרי חמשין יומין דעומרא". פירוש הדברים, הקב"ה קנה את כנסת ישראל בשני קניינים - קנאם בחמשה עשר כסף בט"ו בניסן, וקנאם בחומר שעורים ולתך שעורים, שהם שלושים סאה ועוד ט"ו סאה הרי מ"ה, ובתוספת 'ימים' שהם שנים ורבים' שהם שלושה מצטרף מנין חמישים ימי העומר. ודרש זה תמוה, מה צורך בשני קניינים ועוד מאימתי נותנים לכלה בקניינה שעורים שהוא מאכל בהמה.

אמנם פשט דברי הנביא שמתייחס אל שני חלקים באותה האישה - אהובת רע ומנאפת. מחד היא האישה היקרה והחביבה לו שנקנית בחמשה עשר כסף - אהובת רע. אבל מאידך יש לה גם צד פחות שהיא עלולה לקלוקל, ומצד זה נקנית בקנין בהמה - בחומר שעורים ולתך שעורים שהוא מאכל בהמה (בדומה למנחת סוטה הבאה משעורים דכשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה (סוטה טו:)). כמו כן מתייחס הקב"ה אל כלל ישראל בשני האופנים - "כאהבת ה' את בני ישראל והם פונים אל אלוהים אחרים ואוהבי אשישי ענבים", ולכן כלל ישראל צריכים לבוא ולהתחבר מצידם מהמקום הפחות הזה.

סדר הקשר בין הקב"ה לישראל בנוי על שני הקניינים הללו, מתחילה הגיע היו"ט הראשון של פסח במהלך של גילוי מצידו של הקב"ה "רוצה ה' בעמו יפאר ענוים בישועה", ההתקרבות של הקב"ה לכלל ישראל התחילה באיתערותא דלעילא מצידו של הקב"ה, שמגלה את האהבה ואת החשק ואת הבחירה בישראל. הקב"ה קנה אותם בחמשה עשר כסף ונתן להם את מציאות היו"ט של פסח "ליל שימורים הוא לה", ומתוך שמוציאם מארץ מצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה, ישראל מבינים שהם עטופים בחפץ הקב"ה להביא אותם אליו ולרומם אותם. הפועל הוא הקב"ה ואנחנו עמך וצאן מרעיתך, ועל אותה שעה נאמר בשיר השירים - "משכני אחרך נרוצה".

מכאן ואילך מתחיל סדר של התגדלות של עם ישראל מתוך החיסרון והריחוק שלו, וכך מתאר הנביא הושע את החלק הזה - "ואומר אליה ימים רבים תִּשְׁבִּי לי... וגם אני אליך". הקנין השני תלוי בכלה - החתן רוצה לברר את המציאות של הכלה שהיא באמת נפרדת מאחרים ונאמנת לו כל זמן ההמתנה שבין הקידושין לנישואין ואז יוכל לשאתה. וכך עומדים ישראל במבחן הנאמנות בימים שבינתיים (ולפי דרשת חז"ל אין הכוונה רק לימים רבים' אלא מצטרף עם מ"ה הימים) שהם הימים בהם אמורים להתגדל ולהחיל בקרבם את הקרבה

המעבר מפסח עד חג השבועות הבנוי על ספירת העומר מוליך אותנו מן הקצה אל הקצה. היו"ט של פסח הגיע אך ורק מצידו של הקב"ה, כמו שנאמר "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים אני ה'" (שמות יב יב), ואף הקביעה של ט"ו בניסן ליציאת מצרים היא שמימית מזמן ההבטחה לאברהם אבינו כמשנ"א "ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם" (שם מב), ומפרש רש"י - "שהיה הקדוש ברוך הוא שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים". יציאת מצרים באה מאיתערותא דלעילא ונפעלה מצידו של הקב"ה בידו החזקה ובזרועו הנטויה, והיות והיו עירום ועריה ניתנו להם פסח ומילה ע"מ שתהיה להם שייכות כלשהי להקב"ה. ליל פסח הוא לילו של הקב"ה לפעול בעולם.

אולם קביעות המועד של שבועות מופיעה באופן שונה מהמועד של פסח והיא באה בדרך של ספירה. לחג השבועות אין תאריך בלוח ואין זמן שהקב"ה קבע שבו יבוא חג השבועות, אלא תחילתו ע"י ספירתם של ישראל שמביאה את המועד, כמשנ"א "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'... וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כג טו-טז, כא). ע"י הספירה של הימים והשבועות מגיע המועד שהתורה קוראת לו "בשבועותיכם" (במדבר כח כו). שונה המועד של שבועות משאר המועדים שבכל המועדים ישראל מקדשים את הזמן ע"י קידוש החודש של ב"ד, ואילו כאן הציווי הוא ספירה לכל אחד ואחד (מנחות סה:).

שני קניינים שנקנו ישראל להקב"ה

מצינו בחז"ל התייחסות למועדים של פסח ושל שבועות כשני קניינים שנקנו בהם ישראל להקב"ה. הנביא הושע (א) מדמה את היחס בין הקב"ה לישראל לקנייני אישות וכך נאמר "ויאמר ה' אלי עוד לך אהב אשה אהובת רע ומנאפת, כאהבת ה' את בני ישראל והם פונים אל אלוהים אחרים ואוהבי אשישי ענבים" ומפרש את הקנין שקנאה - "וְאָפְרָה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים ולתך שעורים", ודרשו בפסיקתא דר"כ (פר' יב והובא ברש"י שם) "א"ר יוחנן וְאָפְרָה לי בחמשה עשר כסף, זה חמשה עשר בניסן. וחומר שעורים, הרי שלשים. ולתך שעורים,

¹ וכן הביא רש"י במלחמת ארבעת המלכים עה"פ "ויחלק עליהם לילה" - "ומדרש אגדה שנחלק הלילה ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים".

שנתגלתה מצד הקב"ה בפסח. הימים הללו מיועדים לספיגה וקליטה של אותה התעוררות שהקב"ה פעל בנו בפסח, ומכאן והלאה אנו צריכים להראות את הנאמנות.

והדברים מפורשים גם בארז"ל שיו"ט הראשון של פסח כולו הבחירה וההתעוררות מלמעלה, ואח"כ הסדר הוא איך אנו משייכים את עצמינו אל המציאות החדשה הזאת וקונים אותה.

על ישראל להוכיח נאמנות להקב"ה

תביעה זו מישראל החלה תיכף לאחר יציאת מצרים. בימים הראשונים לאחר שיצאו ממצרים נאמר למשה רבינו "דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות בין מגדול ובין הים... ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר" (שמות יד ב-ג), ומפרש רש"י "ויעשו כן - להגיד שבחן ששמעו לקול משה, ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכים לברוח, אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם". עד קריעת ים סוף כלל ישראל מסתובבים סביב המקום ממנו יצאו ולא ממשיכים ללכת ולהתרחק ממצרים, על מנת למשוך את מצרים ולהביא אותם לרדוף אחרים. במבחן הנאמנות הזה, הקב"ה בונה בכלל ישראל את כלי הקיבול שלהם שיוכלו לקלוט ולהפנים את ענין יציאת מצרים.

כך מתחלקת הגאולה בשיר השירים - "ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו. הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע... קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך" (שה"ש ב) - זאת יציאת מצרים בט"ו בניסן. ומיד לאחר מכן - "יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאוה". מבאר הגר"א "פירוש, הראיני עוד ניסיון אחד כמו שראיתי כבר ממך... כמו שראיתי שעשו כבר רצוני שאמרת 'וישובו לפני פי החירות' והם עשו כן ולא שאלו אותי איך נעבור לשוב לרודפינו" - כשם שהראיתם את הנאמנות בחזרה לפני פי החירות כך תראו את הנאמנות עתה על הים.

אנו מביאים את עצמינו לקירוב הזה ע"י שנותנים בו אמון מלא ופורשים משייכות אל דברים אחרים. עיקר הקשר שאנו מוצאים מהכלה אל החתן נקבעת ביחוד שלה אליו. יש אמונה של ידיעת ה' כמו שמפרש הרמב"ן את ד' היסודות של הכרת הקב"ה שנלמדו ביצי"מ שהוא השולט בעל החפץ ובעל היכולת ובעל החידוש והשגחה, והעיקר של ההשגחה הוא העיקרי והוא המכוון שיבואו לבטוח בהקב"ה, וכמו שאומר הגר"א הביטחון יקרא אמונה². ונבחנת הנאמנות של ישראל בזה שהם פורשים מכל קשר אחר להיות מיוחדים אל הקב"ה.

הסיבה - קביעות המקום בצילו של הקב"ה

הבחנה נוספת בזה שהקב"ה רוצה שישראל יבנו את האמונה

בימי הספירה שבין פסח לעצרת, ניתן למצוא בדרשת חז"ל (שמ"ר פר' כ"ח) עה"פ "ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף" - "מכאן אמרו רבותינו אפי' עניי בישראל לא יאכל עד שיסב, שכך עשה להם הקדוש ברוך הוא שנאמר ויסב אלוקים". ובפשטות הוא דרש רחוק מאד, שהרי קאי על הסיבוב ששל נסיעתם במדבר ומה שייך להסבה מלשון מסובין.

ונראה להציע פשוט בדרשה זו.

מתחילה מפורש בקרא סיבת הסבתם דרך המדבר ים סוף - "ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא, כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה". ולכאן קשה מה נתינת טעם היא זו, אדרבה מתוך שדרך ארץ פלישתים היא הקרובה היה לו להוליכם דרך שם, ועל כן פירש רש"י כוונת הכתוב שמאחר ונוח לשוב בדרך קרובה ואם הלכו דרך ארץ פלישתים היו חוזרים, לכך לא הוליכם שם. (וכן פי' באב"ע ודלא כהרמב"ן). ועדיין יש לבאר הא כאשר יגיעו לארץ ישראל ודאי יפגשו במלחמה ומה תועיל הסבתן דרך המדבר, ובוודאי שהסבתן בדרך ארוכה יותר היא בכדי שיהיו יותר מוכנים ובשלים לקראת המלחמה, ואומר המכילתא - במה אינם בשלים, שעצם הקירבה - "כי קרוב הוא" היא סיבת הקלקול. מאחר ודרך ארץ פלישתים קרובה, לכן צריך להסב אותם דרך המדבר ים סוף שהיא דרך רחוקה - "אמר הקדוש ברוך הוא, אם אני מכניסן דרך פשוטה עכשיו, הן מחזיקין בשדות ובכרמים ובטילין מן התורה אלא הריני מקיפן למדבר ארבעים שנה ויאכלו את המן וישתו מי באר והתורה מתישבת בגופן". הם צריכים ללמוד איך חיים מחדש תחת חסותו של הקב"ה, להכיר את עולם הביטחון בהקב"ה שהוא עולם המושגים האמיתיים.

לפי"ז נפלא מאד לשון הדרש דיליף מכאן מצות הסיבה, דכל מציאות הסיבה מורה שהקב"ה רוצה לקבוע את מקומכם, שתהיה לכם ישיבה ברחבות אצלו, וכך תלמדו את העולם של המצה, הבאר, המן וכל סדר החיים שמתקן אתכם.

פסח נקרא בלשון התורה 'שבת'

בזה נתבאר ג"כ מפני מה היו"ט של פסח לבדו נקרא בלשון התורה 'שבת', היות והיו"ט הראשון של פסח דומה לשבת. דכשם שהשבת קדישא וקיימא מששת ימי בראשית, כך נתן הקב"ה לעם ישראל את סדרו של עולם והעמיד את כל מעשי בראשית בבחירת ישראל, וכל מה שבא מצידו היא בחינת שבת, ומיד אח"כ נדרש מעם ישראל להעמיד את סדר המציאות של הזמן מיו"ט ראשון של פסח לטהר את עצמינו ולהתכוון לנישואין של חג השבועות. וזאת גם ההשוואה שמשווה הזוה"ק את ספירת העומר לספירה שסופרת הזבה לטהרתה³.

²² וכן הוא בבי' הגר"א עה"פ "וצדיק באמונתו יחיה" (חבוק ב ד).

³ ז"ל "ת"ח ישראל כד הו' במצרים הו' ברשותא אחרא והו' אחידן במסאבותא כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגורו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא בתר דאתפסקו מנה מה כתיב וספרה לה שבעת ימים, אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, וספרתם לכם, לכם דייקא כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אוף הכא לכם לעצמכם ולמה בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא

לפי"ז נבין עוד מושג בספירת העומר, על שבע השבתות נאמר "תמימות תהינה", ולמעשה לא סופרים שבתות תמימות דברוב השנים השבועות מתחילים באמצע השבוע. ומהו א"כ לשון תמימות.

(יש שהוכיחו מכאן כנגד הצדוקים, דאם כדבריהם שמתחילים לספור תמיד ממחרת השבת, מה צורך להוסיף "תמימות", אלא ודאי שיש לספור שבוע שלם גם אם תחילתו ביום אחר ולא אמרינן מקצת השבוע ככל השבוע.)

ומצאנו שדרשו חז"ל את הפסוק - "תני רבי חייא שבע שבתות תמימות תהינה אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" (ויק"ר פר' כח ג), ויש לפרש ע"פ מש"כ הגר"א במה שנאמר לאברהם אבינו בברית המילה שתנאי הברית הוא "התהלך לפני והיה תמים". דעל פי פשט יש לפרש שהקב"ה מצוה את אברהם למול את עצמו ובזה יהיה תמים, אך הגר"א מבאר שצריך לנהוג בהנהגה פנימית בתמימות ואז יהיה ראוי לאות ברית קודש. ומבאר הגר"א שתחילת הפסוק "התהלך לפני" היינו להיות קשור עם הקב"ה שכן היא דרך הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, ופירוש "והיה תמים" הוא להיות שלם עם הקב"ה, היינו שלא להיות עם דבר אחר כלל. וה"ג י"ל בקשר שנרמז בנביא הושע אותו יש לקשור בימי ספירת העומר, "ואומר אליה ימים רבים תשבי לי... וגם אני אליך", שהקשר יהיה לא רק כאהובת רע אלא להיות בתמימות שאין לנו שייכות עם כל דבר אחר וזאת עבודת בני האדם להיות שייכים מצידם אל הקב"ה לגמרי בלי לפנות לדבר אחר כלל.

ונבוא לפרש שסדר הגידול של ספירת העומר בשבעת השבועות הוא לפי מידת הנאמנות של ישראל להקב"ה. יש שהעמידו שהנאמנות הזאת נבחנת בהשתלמות ובהתאמת ישראל את עצמם אל ז' המידות של הקב"ה "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה" (דהי"א כט יא), ובכל שבוע מתקנים מידה אחרת, אך יש לידע שהקב"ה נותן סדר עבודה בספיה"ע בו עלינו להתקדם והוא כולל כמה דברים - להפנים את מה שפעל הקב"ה מצידו ביום הראשון של פסח, וזהו סדרו הראשון של האריז"ל, וכמו כן עלינו לקדש ולטהר את עצמינו ולהכין את עצמינו לקבל את התורה. ונפרש איפה ב' הדברים הללו משתלבים יחד ובמה עליהם לתת אמון בהקב"ה.

שבע תחנות של אמונה

מצינו שבע תחנות של אמונה מיציאת מצרים עד מתן תורה, שאף מצד התאריכים מקבילים פחות או יותר לשבעת השבועות של ספירת העומר, תחנה אחר תחנה, ומתאימים מאד להפנמת ז' היסודות שנקלטו בליל פסח בפעם אחת. ובאמת לא מצינו בחז"ל דרוש זה, אך יש בהצעת הדברים בסדר הזה אפשרות להתבונן בהם ולהיבנות על ידם שלב אחרי שלב, וכמו שהתבטא הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שישראל

יצאו ל"פלטפורמה חדשה" בעולם וקבלו תשתית חדשה שעליה יכולים ישראל לבנות קשר יציב עם הקב"ה בהבנת מידותיו והכרת הנהגותיו. זהו גם הרעיון של הספירה שמונים והולכים ומצרפים את הימים לשבועות ע"מ להיות מוכנים למתן תורה.

היסוד הראשון - בשבוע היציאה ממצרים, בו על כלל ישראל לתפוס תפיסה שלימה של העולם לפי ענין המטרה. תחילה עלינו להעמיד את התכלית והמטרה הכוללת למענה יצאנו ממצרים, להיכן הולכת מגמה זו, והאם אנו שותפים בה והולכים לקראתה. תחנה ראשונה זו נשלמה בקריעת ים סוף, בה נתברר לכלל ישראל כל המהלך העתידי מיציאת מצרים עד סוף ההיסטוריה. שכן אמרו בשירת הים אחר תיאור מפתחם של המצרים - "תיפול עליהם אימתה ופחד גדול זרועך ידמו כאבן, עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית. תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה', מקדש, ה' כוננו ידיך. ה' ימלוך לעולם ועד" - "ה' מלכותיה קאם לעלמא ולעלמי עלמיא". חז"ל דורשים (ברכות ד.) שנתגלו להם כאן ביאה ראשונה בימי יהושע, וביאה שניה בימי עזרא ונחמיה, ואח"כ המקדש השלישי שירד בנוי מן השמים - "מקדש ה' כוננו ידיך, הקב"ה לוקח אותנו אליו עד שתיכון מלכותו בבית המקדש לעד. זאת ההתחלה בה על הכלה להבין מהי המגמה הכוללת של הכל, כענין פרק א' של ספר מסילת ישרים, וזהו ענינו של השבוע הראשון של הספירה - שבעת ימי הפסח, בהם יצאנו מאפילה לאור גדול שנשלם בראיית ישראל על הים - "זה קלי" שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. בשבוע הזה האדם יוצא מתוך חשכת הגלויות לחיים מאירים וטובים.

התחנה השנייה - מרה. מגיעים למקום של מרירות שאי אפשר לשתות את המים, ונאמר "שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסהו". כמו שבחן הקב"ה את ישראל כשנעשו כיתות על הים בענין האמונה, אם הם קולטים את הסדר המוחלט שמוביל לתכלית הסופית, כך צריכים להבין שהדרך לשם היא ע"י המר שמתהפך למתוק.

דרכם של צדיקים שתחילתן יסורין וסופן שלווה (ב"ר פר' סו), הצדיקים הולכים בדרך הארוכה שהיא קצרה ולא בדרך קצרה שהיא ארוכה, כמש"כ בחובת הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ה) שאי אפשר שיבוא האדם בשערי עבודת ה' אם אינו מוכן לקבל על עצמו את מרירות הסם וכמשנ"א "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד" (איוב ח ז). וכך אמר להם משה רבינו במרה "ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" - כלומר מאחר והנכם זקוקים לרפואה מתוך המציאות של "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין", צריך להתמודד קודם עם ג' ימים ללא מים ואח"כ עם המים המרים של מרה ולהיווכח שהמים המרים נהפכים ונמתקים. יש להם ללמוד שלא לשפוט לפי המרירות

אורייתיה, התם וספרה לה שבעת ימים הכא שבע שבתות". (וזה"ק אמור ז.)

של הקושי אלא המרירות אינה אלא לפי שעה.

כך לומד הזוה"ק את התוספת של הפסוק שלא כתיב רק שלא היה לעם מים לשתות אלא "מ"ט כי מרים הם, לא אתבסם נפשייהו כקדמיתא", יש שאינם יכולים ללמוד את התורה מפני הקושי והמרירות, וע"י שמקבלים את המציאות הזאת, מתהפכת המציאות ל"וימתקו המים", מדויק שמה רבינו המתיק להם את המים עצמם ולא ע"י תערובת של משהו אחר שהוא מתוק.

התחנה השלישית - אילים, "ושם שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים". כאן נלמד חלק מיוחד ונדיר, שבו האדם לומד את הביטחון והאימון בהקב"ה מתוך הבחנה במציאות שבה הקב"ה מכין לו את הכל מלכתחילה. הם מוצאים בעין המדבר שבאילים מים לשנים עשר שבטים ויש כמה דעות בחז"ל כנגד מה היו שבעים תמרים, אם כנגד שבעים המשפחות צאצאי שבעים נפש שירדו למצרים אם כנגד שבעים הזקנים, ומציאות זו נראית להם שכל בריאת המקום הזה מיוחדת להם. הלימוד מכך שיש לאדם הזדמנויות לראות בחוש ולהבחין שבתוך סדרי ההנהגה בעולם הכל מוכן לפניו מתחילה לצורכו ולתועלתו (יש שמחמת שאי"ז חיזיון קבוע אינם מאמינים בזה ואין להם הארות אלו, אך יש ללמוד מהארה זו להבין את ההנהגה הכללית של הקב"ה).

התחנה הרביעית - מדבר סין. מגיעים למקום שאין אפשרות להמשיך. החררה שהוציאו ממצרים כלתה בו ביום כמו שפירש"י "לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו ממצרים והוצרכו למן, למדנו שאכלו משירי הבצק משירי המצה ששים ואחת סעודות". הקושי העיקרי אינו הסבל של העדר המאכלים, דזמן קצר אח"כ כבר ירד המן אלא כמו שנאמר "ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך" (דברים ח א), אלא הדעת היא הסובלת, עומדים במדבר שישים ריבוא אנשים נשים וטף ושואלים מה זאת, לאן ממשיכים.

יש שתפיסת העולם שלהם אינה מסוגלת להכיל בקרבם את המציאות של צורת חיים שאינה תלויה בעבודה ובפרנסה, וזאת האמונה הבסיסית שלהם הקודמת לכל אמונה בהקב"ה ולקבלת עול תורה ומצוות. וממילא כל הסתכלות כזאת היא פירכא באמונתם, סדר החיים הברור שלהם הקודם לכל הרעיונות הוא "בזעת אפך תאכל לחם" ואין זה מצד שהקב"ה הטיל עליהם תפקיד להתפרנס אלא כי מאמינים שזאת המציאות ואין בלתה. במדבר סין בא הקב"ה ומנפץ את האמונה הזאת, הקב"ה מראה להם שאפשר לקבל לחם מן השמים, וזה שובר את כל המושגים והכללים של "הארץ נתן לבני אדם".

הארה זו נשארה לדורות כמו שהיה בימי ירמיהו - "שבשעה שאמר ירמיה לישראל מפני מה אין אתם עוסקין בתורה, אמרו לו אם אנו עוסקין בתורה במה נתפרנס, באותה שעה הוציא להן צנצנת המן ואומר להם 'הדור אתם ראו דבר ה' המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאַפְלִיָה מדוע אמרו עמי רדנו לוא נבוא עוד אליך' (ירמיה ב לא) אבותיכם שעסקו בתורה ראו מהיכן

~ ד ~

נתפרנסו ואתם עסקו בתורה ואני אפרנס אתכם מזה" (תנחומא בשלח כא). ולא אמרו לו שעברו כשמונה מאות שנים מיצי"מ ואין להביא ראיה מהמן, כיון שהמן שנשאר למשמרת לדורות לא הבאיש מפני שהוא נועד ללמד את ישראל לדורות שגם העוה"ז הוא לבוש למן, ולכן אחז"ל "לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן" (מכילתא ועוד). אדם צריך להשתדל לפרנסתו כיון שזהו חלק מתפקידו בעולם, וכמו שהיה צורך לטרוח במן עצמו כדכתיב "שטו העם ולקטו דבר יום ביומו", אבל החיבור של כלל ישראל לפרנסתם צריך לבוא בדרך אחרת. הם צריכים לטרוח אבל עם זאת "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ובכל דור זה מופיע בצורתו שלו, אם במן שבמדבר אם באופני השתדלות אחרים.

לימוד זה מהמן נאמר במפורש בפסוק - "ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (דברים ח א).

התחנה החמישית - מסה ומריבה (היא חניית רפידיים ונקראת בשתי שמות) הוא מקום ניסיון נוסף של צימאון. "ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אותי ואת בני ואת מקני בצמא. ויצעק משה אל ה' לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלונני". הלימוד כאן הוא מתוך הניגוד העמוק של החוש שאינו מכיר ואינו מאמין. הניסיון של הצמא במסה ומריבה אינו בדעת כמו במדבר סין שאינם מבינים את סדרי הכלכלה שלהם, אלא זאת התעוררות של הרצון הבסיסי ותאות החיים הפשוטה של האדם שהוא זקוק למים לשתות, ואם לאו הוא ומקנהו ימותו בצמא. החוש של האדם מתנגד ומתקומם שכך א"א לחיות, והשאלה שאינה מניחה לו היא "היש ה' בקרבנו אם אין" ועימה הוא צריך להתמודד.

התחנה השישית - אחר שנשלם הסדר הפנימי של האדם בלימוד והתנסות במציאויות השונות של החיים. הוא כבר מבין את שני הצדדים שבחיים ובעולם ויודע איך להתמודד עם הטוב והרע הקיימים שהוא חי בתוכם. או אז מגיעים אליו איומים ומפריעים מבחוץ, העולם והחברה אינם מקבלים ואינם מסכימים לדרכו, וזהו "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידיים" - בא מישהו ונלחם בכל התוקף. במצב זה צריכה להתגלות הישועה מתוך האמונה - "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" צורת ההתגברות על האומות היא באמונה.

התחנה השביעית - חניית הר סיני. כאן נמצא הצורך בתמימות להיכנס בברית, לקבל את כל הכוונות החיים מהקב"ה ע"י התורה וכחזינון בגמ' בשבת (פח). שהעמידה את קבלת התורה על מידת התמימות של כלל ישראל כדכתיב "תומת ישרים תנחם". ולדרגה זו הגיעו שם באמרם "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע".

אלו שבע דרכי העילוי בדרכי בני אדם שמבטאים תפיסת עולם שלמה של עולמו של הקב"ה ויש להתבונן ולהרחיב בהם הרבה ועוד חזון למועד. ונזכה שיתגלה בנו בקרוב "ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור... ומעולם עד עולם אתה קל".

אמר משיב הרוח ומוריד הגשם ותיקן תוכ"ד

בגרי תוכ"ד אי עוקר דיבור קמא או מהני רק לצרף תוכ"ד לעקור היסח הדעת

כתב הרשב"א דכל הא דמהני תיקון תוכ"ד זהו משום דהו כמוסיף שבת, אמנם היכא דמפסיק בדיבור אחר לא מהני התיקון תוכ"ד.

והנשמת אדם כלל כ"ד אות א' דהוא ראש המדברים בענין אמו ותן טל ומטר בימות הקיץ ותיקון תוכ"ד לותן ברכה, הביא

לדברי הרשב"א הנ"ל דמהני תוכ"ד, אך היכא דהוא מוסיף

שבת, ולא שייך זה בנידון דותן טל ומטר. ואכן כתב דכל דוכת הרי מוכח דמהני תוכ"ד שחוזר ועוקר דבריו הראשונים, כגון מגדף ומימור [להרשב"ם מהני מדאורייתא ואך מדרבנן לא מהני תוכ"ד במגדף ומימור], וכן בעדות כיון שהגיד, וע"כ דמהני חזרתו לעקור לגמרי דיבור קמייתא. באופן דאיכא סתירה בזה, דמחז גיסא מוכח כהוכחת הנשמת אדם דמהני תוכ"ד לעקור דבריו הראשונים ולאשוויי כמאן דליתא, ומאידיך מבואר ברשב"א דהא דמהני תוכ"ד זהו אך להוסיף וליכא קלקול היכא דהוא בתורה שבת, כבורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברו והקל הקדוש המלך הקדוש, ועפ"ז פסק הבה"ל תפז דמקדש ישראל והשבת והפסיק בדיבור תו לא מהני תיקונו תוכ"ד מקדש ישראל והזמנים, והוא ע"פ הרשב"א הנ"ל דדיבור דלא מעניינא אינו כמוסיף שבת, וצ"ע

יסוד הקצה"ח דתוכ"ד אינו עוקר רק משוי ל"י לטעות

והנה הקצה"ח סימן רנ"ה סק"ב, יסד לן על פי סוגית הגמ' נזיר כ ע"א, גבי הריני נזיר מן הגרוגרות, דכל היכא דלא מהני שאלך לחכם אין יכול לחזור תוך כדי דיבור, דתוכ"ד הטעם דמשוי לדיבור קמא טעות, אבל אם לא מהני שאלה דהקדש טעות הו הקדש לבית שמאי, לא מהני חזרה תוך כדי דיבור. וכן איתא במנ"ח מצוה ד' אות כ', והמבואר מזה דלא מהני תוכ"ד לאשוויי דיבור קמא כמאן דליתא, אלא לאשוויי טעות ותלוי בדין שאלה ואה"נ לב"ש דליכא שאלה בהקדש ובנזיר, לא מהני חזרה תוכ"ד

והקצה"ח העיר בזה מסוגית הגמ' ב"ק ע"ג, דהאומר תמורת עולר תמורת שלמים, דמהני תוכ"ד לחזור בו. והקשה הרי סוף הקדש לא מהני שאלה אף לבית הלל, וא"כ לפי המבואר בנזיר דהא

קושייתו העצומה של האבי עזרי זצוק"ל

אמר מוריד הגשם לא מהני תיקון דמוריד הטל תוכ"ד

בספר הליכות שלמה ה' תפילה פ"ח מובא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, 'הזכיר מוריד הגשם בימות החמה אין מועיל תיקון תוכ"ד דיאמר מוריד הטל. דכיון שיש במשיב הרוח ומוריד הגשם משום קללה ח"ו בימות הקיץ, א"כ אף אם יחזור ויאמר מוריד הטל, הרי סו"ס הזכיר גם גשם ולכן יחזור לראש. ולא דמי להזכיר טל ומטר דמהני תיקון תוכ"ד כמש"נ הבה"ל סי' קיז ד"ה אם, דבקשה שלא בעונתה לא חמיר כהזכרת שבת, דאין בזה הסברא הנ"ל, ולכן שפיר מהני חזרה תוכ"ד כמו בכל מקום, עכת"ד.

והנראה בהאי ענינא, דשורש הנדון אי מהני תוכ"ד לאשוויי דיבור קמייתא כמאן דליתא, או דילמא מהני רק להוסיף ולתקן תוכ"ד.

האם תוכ"ד עוקר אמירה קודמת או מהני רק לצרף

הנה הרשב"א ברכות י"ב ובתשובה סי' ל"ה, ביאר בטעם דברי הרי"ף דמשמע מיניה דלהכי מהני כשאמר בורא פרי הגפן שהכל נהיה בדברו, משום דהוי כמוסיף שבת באמצע. וכן בהקל הקדוש כשסיים אח"כ המלך הקדוש, דלהכי מהני חזרתו תוכ"ד ג"כ משום דהוי כמוסיף שבת. ולפי"ז כשהפסיק בדיבור אחר באמצע דלא שייך האי טעמא יש לחזור.

והביאור הלכה ריש סימן תפ"ז במש"כ השו"ע, "וחותם מקדש ישראל והזמנים ואם אמר מקדש השבת וחזר בו תוכ"ד יצא", וכתב הח"ח, ועיין פמ"ג שכתב דאפילו התחיל רצה כל שלא אמר ד' תיבות יכול לחזור ולתקן דהיינו שיאמר מקדש ישראל והזמנים. והשיג עליו שם, חדא, דהרי התחיל ברכה אחרת כבסימן קיד, ועוד אפילו בלא התחיל ברכה אחרת רק שהפסיק באיזה דיבור קודם שחזר ואמר מקדש ישראל והזמנים, הרי

דמהני חזרה תוכ"ד, אין זה אלא היכא דמהני שאלה דמשוי ליה להדיבור קמא לטעות, אכן בתמורה דליכא, בדין דלא תהני חזרה תוכ"ד, וצ"ע.

עוד יל"ע, דמבואר בכתובות ל"ג ע"א, דמהני חזרה בעדות תוכ"ד, ולכאורה לדברי הקצה"ח צ"ב, דהרי ליכא ענין טעות בעדות, דאין זה חלות דשייך לומר דנעשה בטעות. [ואין בזה משום איתקיל מילולא]. ומאי דך מבואר בכתובות י"ח ע"ב, דעדים שאמרו כתב ידינו אבל אנוסים היינו, דמדין הפה שאסר הפה שהתיר, נאמנים, וע"ש היטב ברש"י. ולכאורה תיפוק ליה מהדין תוכ"ד כדיבור. כסוגית הגמ' ל"ג ע"א. וזה עולה עם סוגית הגמ' נזיר ט' ע"א דכל הא דמהני תוכ"ד זה היכא דמהני שאלה דמשוי להדיבור קמא לטעות וזה לא שייך בעדות, וצ"ע.

יסוד הראשונים תוכ"ד רק במקום דסותר לדיבור קמא

והנה המאירי כתובות י"ח ע"ב וכן איתא בשטמ"ק שם, דהטעם דלא אתינן עלה באומרים כתב ידינו אבל אנוסים מהדין תוכ"ד כדיבור ובעינן להפה שאסר, וז"ל, שלא נאמר לחזור תוכ"ד בכ"מ אלא כשעוקרים דבורם הראשון, אבל זה שאינו עוקר לשון הראשון ואינו מכוין לסתור את דבריו, אדרבה שסבור לעשות הכל דיבור אחד ונמצא דבורו סותר סופו את ראשו הייתי סובר שלא יהא יכול לחזור בראשון, עכ"ל, והדברים צ"ב במאי עדיף היכא דסותר לדבריו הראשונים לענין תוכ"ד.

השטמ"ק שלהי נדרים הקשה בהאי דינא דתוכ"ד לבר ממגדף [ב"ב קכ"ט], מאי שנא מחילול שבת ושאר עבירות דפשיטא דלא מהני חזרה תוכ"ד, וא"כ פשיטא לענין מגדף דלא מהני תוכ"ד. וכתב השיטה דהחידוש הוא, היכא דהעבירה נעשתה בדיבור בהא מהני חזרה תוכ"ד ולאפוקי חילול שבת ושאר מעשה עבירה דפשיטא דלא מהני חזרה תוכ"ד, ובקוב"ש ב"ב אות ת"ל, ביאר בזה, דהיכא דהוא דיבור, אתי דיבור תוכ"ד ומבטלו, אכן לענין מעשה, לא שייך חזרה בדיבור. [ולענין קנינים זהו משום דתלוי בגמ"ד, יעו"ש].

ומעתה מבוארים דברי המאירי והשטמ"ק, דדינא דתוכ"ד נאמר רק היכא דסותר דיבור בתרא לדיבור קמא, ולא לענין האומר כת"י אבל אנוסים היינו דבאים לקיים שני הדיבורים, ואך בתוצאה נמצא סתירה בין שני הדיבורים והיינו ד"כתב ידינו" הרי מתקיים השטר "ואנוסים היינו" מתבטל הקיום, וכיון דמצד עצם הדיבור אינו סותר דיבור בתרייתא לדיבור קמייתא, ליכא בזה משום אתי דיבור ומבטל דיבור. א"כ אין הדיבור בתרא מפקיע להדיבור קמא, ולזה בעינן להדין פה שאסר הפה שהתיר. ורק עיי"ז הוי חדא הגדה כמש"כ הראשונים, משא"כ בעלמא דתוכ"ד הדיבור בתרא סותר וחוזר מדיבור קמא, נעקר הדיבור קמא וכמש"נ.

והנה אמנם נתבאר דדין תוכ"ד זהו היכא דהדיבור בתרא סותר להדיבור קמא, ומהאי טעמא בכתובות י"ח ע"ב בכת"י ואנוסים היינו, בעינן להפה שאסר, מ"מ הרי חזינן דנאמר הך דינא דתוכ"ד אף היכא דאינו סותר, וכדחזינן לענין תפילה הקל הקדוש המלך הקדוש, וכן בפה"ג שהכל נהיה בדברו וכו'. וכן לענין הריני נזיר מן הגרוגרות מבואר בתוס' נזיר ט' ע"א דאין ה"מנן הגרוגרות" סותר להדיא ל"הריני נזיר" ולא דמיא לתמורת עולה ותמורה שלמים דדבריו סותרין זה את זה, לא כן בהריני נזיר מן הגרוגרות איכא למימר דסיפא לפרושי רישא כלומר האי דקאמר נזיר לאו מיין קאמר אלא מגרוגרות יעו"ש היטב. ולמבואר נמצא סתירה בהאי ענינא. אי בעינן בדינא דתוכ"ד דהדיבור בתרא יסתור להדיבור קמא וכהראשונים כתובות יח, ומאי דך כל הני דוכתי דאף באינו סותר דיבור בתרא לקמא, נאמר הך דינא דתוכ"ד, וצ"ע.

ב' דינים בתוכ"ד ארעוקר דיבור קמא ב' דמהני רק לצרף

ואשר יראה בכל זה, דתרי דינים המה ביסוד הך מילתא דתוך כדי דיבור כדיבור ונשנו בהך תרי גווני, חדא, דמכח הדיבור בתרא קעקר לגמרי הדיבור קמא וכמאן דליתא, ועוד נאמר בזה, דלא נעקר הדיבור קמא אלא תוכ"ד מהני לצרף להדיבור קמא, והדבר תלוי אי הדיבור בתרא סותר להדיא וחוזר מהדיבור קמא, בהא נאמר דבזמן תוכ"ד אתי דיבור ומבטל דיבור ומשווי לדיבור קמא כמאן דליתא, וכדהוכיח הנשמת אדם ממגדף וכדו' דנעקר לגמרי הדיבור קמא. אמנם היכא דאין הדיבור בתרא סותר להדיא להדיבור קמא, בהא לעולם לא נעקר הדיבור קמא ולא משוי ליה כמאן דליתא, דאין כאן אתי דיבור ומבטל דיבור. ואך בשיעור זמן דתוכ"ד הרי מצטרף הדיבור בתרא לקמא.

ושורש הדין דתוכ"ד אחד הוא, דתוך שיעור זמן זה אכתי לא נגמר דיבור קמא. ולזה היכא דהדיבור בתרא סותר לקמא, הרי אתי דיבור ומבטל דיבור קמא. והיכא דאין סותר, מהני אך להצטרף להדיבור קמא.

ישוב הסתירות בהאי ענינא

ואשר לפ"ז מיושבים כל הנך סתירות בהאי ענינא, דהוכחת הקצה"ח מהסוגיא דנזיר הריני נזיר מן הגרוגרות דמהני תוכ"ד מטעם דמשוי להדיבור קמא לטעות ומדין שאלה אתינן עלה, ותלוי בדין שאלה בנזיר והקדש, זהו משום דאין "המן הגרוגרות" סותר להדיא להדיבור "הריני נזיר" כמש"כ התוס' בנזיר, וא"כ לא נעקר הדיבור קמא מדין אתי דיבור ומבטל דיבור, ואך מהני התוכ"ד לצרף הדיבור בתרא, ונמצא דמשוי לדיבור קמא לטעות, וכדין שאלה דנעשה בטעות, ותלוי בדין שאלה בנזיר. והוי דומיא לסוגיא דכתובות י"ח ע"ב דכתבו הראשונים דאין לדון מהדין תוכ"ד כדיבור גרידא דאין "האנוסים היינו" סותר "להכתב ידינו"

מצד עצם מעשה הדיבור, וליכא בזה משום אתי דיבור ומבטל דיבור, ולזה בעינן למיתי עלה משום הפה שאסר.

אכן לענין תמורת עולה תמורת שלמים דהסוגיא ב"ק, דשני הדיבורים סותרים בעצם זה את זה, א"כ הדיבור בתרא קעקר להדיבור קמא, ותוכ"ד משוי ליה כמאן דליתא, ואשר לכן אף אי ליכא שאלה בתמורה, מ"מ לא בעינן לדין שאלה היכא דהדיבור בתרא סותר להדיא להדיבור קמא, ושאיני מסוגית הגמ' נזיר ט ע"א דבעינן לדין שאלה תוכ"ד, כיון דהתם אין "המן הגרוגרות" סותר מצד עצם הדיבור דהריני נזיר כמש"כ התוס' שם, ולזה בעינן למיתי עלה מדין שאלה וטעות. ומיושבת היטב קושיית הקצה"ח וכמש"נ.

ומיושבת בזה סוגית הגמ' כתובות ל"ג, לענין עדים דמהני חזרה מהעדות תוכ"ד, ואף דליכא בזה ענין שאלה וטעות, היינו משום דע"י חזרתם הרי הדיבור בתרא סותר להדיא הדיבור קמא, וכמאן דליתא ונעקר הדיבור קמא, דאתי דיבור ומבטל דיבור, דתוכ"ד לא נגמר הדיבור ושייך לעוקרו ע"י הדיבור הבתרא דסותרו.

ומבוארים בזה דברי הרשב"א ברכות י"ב ובתשובה ל"ה, לענין בפ"ה ג שהכל נהיה בדברו והקל הקדוש המלך הקדוש ודברי הביאור הלכה תפז לענין מקדש ישראל והשבת ותיקן תוכ"ד והזמנים. דבכל הני הרי אין הדיבור השני סותר להדיבור קמא, דשניהם הרי שבחו של מקום, ומ"מ מהני הדיבור השני להצטרף לקמא, והוא דומיא להסוגיא דנזיר ט' ע"א, והתם מדין שאלה וטעות אתינן עלה. ואילו לענין תפילה וברכה, הדיבור השני מצטרף להשלמת הברכה ותיקון התפילה, והא דלא מפסיק הדיבור קמא, דהרי לא נעקר מכח הדיבור בתרא, היינו משום דאף הבפ"ה ג והקל הקדוש משבחו של מקום ולא הוי הפסק. ואה"נ באופן דהפסיק בדיבור בעלמא, כגון מקדש ישראל והשבת ואמר רצה וכדו', [אף אי לא אתינן עלה מדין התחיל ברכה אחרת], דבהא ליכא שבחו של מקום, תו הוי הפסק ולא מהני ההשלמה דמקדש ישראל והזמנים תוכ"ד, דאיכא הפסק בינתיים. והן דברי הביאור הלכה סי' תפ"ז, דהא דמהני תיקון תוכ"ד דמקדש ישראל והזמנים, זהו אך היכא דאמר מקדש ישראל והשבת, דהוא שבחו של מקום דומיא לבפ"ה ג והקל הקדוש, דמהני מצטרף התיקון תוכ"ד וליכא הפסק. אכן היכא דהפסיק במילי דעלמא, כיון דלא קעקר להדיבור קמא, [כיון דהדיבור בתרא אינו סותר מצ"ע להדיבור קמא], א"כ חשיב הפסק.

וראיתי במגיה בדברי הקצה"ח סי' רנ"ה דהביא קושיא לדברי הקצה"ח דהאי דינא דתוכ"ד בעינן לתורת שאלה וטעות, א"כ היאך מהני תיקון תוכ"ד בתפילה וברכה, דהרי ליתא התם ענין שאלה וטעות. ולפמש"נ קושיא מעיקרא ליתא, ואדרבה מטעם זה מבוארים דברי הרשב"א דאתי עלה מטעם דהדיבור קמא אינו

מפסיק, משום דהוי שבחו של מקום, ואך מהני התוכ"ד להצטרף בברכה ותפילה. ואילו בנזיר בעינן לדין שאלה וטעות לאשווי דיבור "דהריני נזיר" לטעות, דבשני אלו הרי אין הדיבור בתרא סותר בעצם להדיבור קמא, לאשווי דיבור קמא כמאן דליתא. ובנזיר אתינן עלה בדין שאלה וטעות. ואלו בתפילה וברכות, מטעם דמצטרף דיבור בתרא מדין תוכ"ד, והדיבור קמא אינו הפסק מטעמא דהרשב"א דאף הוא משבחו של מקום.

יסוד המסכת חיטך דלא מהני תוכ"ד בקידוש החודש

והנראה לדון לפי"ז בדברי המנ"ח מצוה ד', בדין קידוש החדש דנאמר אתם אפילו מוטעים [בקידוש ב"ד], וכתב שם, "ונראה דאם ב"ד קדשו את החודש וראש בית דין אמר מקודש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, אף דבכה"ת מהני תוכ"ד מ"מ מבואר מסוגיא דנזיר ט ע"א דכל היכא דלא מהני שאלה לחכם אין יכול לחזור בו תוכ"ד, דתוכ"ד הטעם דמשוי לדיבור קמא טעות, א"כ לענין קידוש החדש דאף בטעות ג"כ מהני א"כ לא מהני תוכ"ד, ועיין קצה"ח סי' רנ"ה", עכת"ד.

ולפ"ד, הרי כל הא דמבואר בסוגיא דנזיר דלדין תוכ"ד בעינן לתורת שאלה ואך היכא דמהני טעות נאמר דין תוכ"ד, כ"ז אך בגוונא דאין הדיבור שני סותר לדיבור קמא, ולית בהו משום אתי דיבור ומבטל דיבור לעקור דיבור קמא ולאשווינהו כמאן דליתא, בהא בעינן לתורת שאלה. אכן בחזרה גמורה דסותר הדיבור בתרא לקמא, שפיר מהני תוכ"ד לעקור דיבור קמא ונעשה כמאן דליתא, וכחוכחת החיי אדם ממגדף ומימר וכדו' דע"כ נעקר הדיבור קמא כמאן דליתא, וכסוגית הגמ' כתובות לג לענין עדים דמהני חזרה אף דליכא שאלה. ואשר לפ"ז לענין קידוש החדש דהבי"ד חוזרים בהם מהקידוש כיון דהדיבור בתרא עוקר הדיבור קמא, ואתי דיבור ומבטל דיבור. [דשיעור זמן דתוכ"ד דלא נגמר הדיבור קמא ואכתי בשם דיבור גרידא] א"כ אף דנאמר אתם אפילו מוטעים, מ"מ לא בעינן לשאלה וטעות באופן זה, ודומיא להנתבאר לענין תמורת עולה תמורת שלמים דאף דליכא שאלה בתמורה, מ"מ מהני חזרה תוכ"ד מחמת דהדיבור בתרא סותר להדיבור קמא, ומשוי כמאן דליתא, וכמש"נ.

תוכ"ד בספירת העומר ואם מהני לגרע

והנה בה' ספירת העומר סי' תפ"ט, כתב המ"ב שם סק"ג בשם האחרונים, דאם טעה ואמר היום היום יום ד' בעומר ובתוכ"ד נזכר שהוא יום חמישי, דיו שיסיים חמישי בעומר ויוצא בזה. והפמ"ג העיר דכיון דהפסיק בדיבור ביום ד' א"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה, ובעי לברך שנית. וכתב ע"ז הגר"ז, כיון דלא הסיח דעתו לא חשיב הפסק, ובהאי ענינא איכא אריכות אי הפסק בין הברכה להמצוה תלוי בדין היסח הדעת או במעשה דיבור. ומשמעות

נעקר הדיבור קמא, דליכא לדון משום אתי דיבור ומבטל דיבור, וכיון דמוריד הגשם בימות הקיץ סימן קללה, והוא לא נעקר, א"כ בעינן לחזור לראש הברכה, וזהו כמו דפסק הגרש"ז. אמנם לענין ותן טל ומטר לברכה ותיקן תוכ"ד לותן ברכה. איכא לדון דשתי בקשות אלו סותרות זו את זו, דותן ברכה בימות הקיץ הרי סותר לבקשת מטר, וכיון דסותר דיבור בתרא להדיבור קמא, א"כ נעקר ומשוי ליה כמאן דליתא, וכמו שהוכיח החיי אדם דנתקשה בזה מדברי הרשב"א לענין הקל הקדוש ובפה"ג, דחזינן דלא נעקר, ולפ"ד דהתם ליכא סתירה בדין דיבור בתרא לקמא א"כ לא נעקר, ואתיין היטב קושית החיי אדם, וכמש"נ.

תוכ"ד לעקור היסח הדעת לדון בלא היסח דעתו

שמעתי פסק מחודש דחידש מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, קי"ל בשו"ע או"ח סי' קי"ז דאם סיים תפילתו ונזכר שלא אמר "ותן טל ומטר", חוזר ומתפלל. ואם נזכר קודם עקירת רגליו חוזר ל"ברך עלינו".

וחידש הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל דדין זה דסיים תפילתו כגון באומר "יהיו לרצון" וכו' והסיח דעתו מלהתפלל, כל זה בנזכר לאחר כדי דיבור. אכן בנזכר תוכ"ד, הרי תוכ"ד כדיבור בכה"ת וחשיב שלא סיים תפילתו, וא"כ חוזר ל"ברך עלינו". וכל המבואר בשו"ע דסיים תפילתו דחוזר לתחילת התפילה, היינו בנזכר לאחר כדי דיבור. עכ"ד. שוב ראיתי דכבר קדמו בחידוש זה בגליוני הש"ס ברכות דף כ"ט והביאו כן במ"ב בהוצאת "דרשו".

והנראה לדון, דלדבריו "בהב לן ונברין" בסיים סעודתו דהסיח דעתו מלאכול, וכי מהני תוכ"ד לחזור בו. וכן בכל ברכת הנהנין ב"נמלך", וכי מהני לחזור בו תוכ"ד. וכן פשט טליתו, וכי מהני לחזור ללבושו תוכ"ד ולא יצטרך לברך, או בנטל הקדרה ע"ג הכירה ע"מ לסלקה, וכי מהני תוכ"ד. ובכל הנ"ל לא שמענו דיהני תוכ"ד.

ואשר ע"כ נראה, לפמש"כ, דהרי בכל הנ"ל בעינן לעקור ההיסח הדעת ולדון כמאן דליתא, ודבר זה לא מצינו כי אם ע"י אתי דיבור בתרא וקעקר לדיבור קמא, דאתי דיבור ומבטל דיבור, וכמש"כ בקוב"ש ב"ב דף קכ"ט, וזהו היכא דפעל בדיבור קמא. אמנם באופן דאדרבה אין כאן אלא העדר והיסח הדעת, בזה לא שייך לעוקרו ולשווי כמאן דליתא, ורק בקריעה תוכ"ד מצטרף השמועה לקריעה, אכן לענין לעקור מילתא, בהא בעינן כח עקירה מדין אתי דיבור ומבטל דיבור, כמש"נ.

הבאה"ל בה' הבדלה סי' רח"צ ס"ה, דפסק דברי הגרע"א לענין בירך על נר של עכו"ם, דבעי שוב לברך בפה"ג מדין הפסק, ודלא כהמג"א שם, וחזינן אף דלא הסיח דעתו. ובאמת הגר"ז לא כתב דמהני התיקון דוקא תוכ"ד, ואמנם המ"ב כתב בזה, דתוכ"ד מהני תיקונו. ולהמבואר אתי שפיר דהרי יום ד' סותר ליום ה', והוי כתמורת עולה תמורה שלמים, דלא בעי לדין שאלה וטעות, אלא דהדיבור בתרא סותר לדיבור קמא ומשוי ליה כמאן דליתא, ונמצא דשוב ליכא הפסק. וכ"ד הרשב"א לענין הקל הקדוש ובפה"ג, התם אין הדיבור בתרא סותר לקמא, ואך מהני דאף זה משבחו של מקום. ואה"נ בדיבור גרידא הוא מפסיק כמש"כ הביאור הלכה תפ"ז, וחלוק מנדון דידן בספירת העומר דיום ה' סותר ליום ד' וקעקר ליה ומשוי כמאן דליתא.

והנראה לדון עוד לפ"ז, במאי דנסתפקו בבי מדרשא, היכא דספר יום ה' ותיקן תוכ"ד ליום ד' ובאמת הוא יום ה', האם מהני תוכ"ד אף לגריעותא ועי"ז לא יצא יד"ח, ומפורסם להביא ראיה, מדברי המ"ב בתרי דוכתי, חדא מסימן מו סקי"ט במ"ב, דאומר מלביש ערומים ונזכר תוכ"ד לומר פוקח עורים דקודם הוא בסדר ברכות ותיקן תוכ"ד ואמר פוקח עורים, דיצא ידי ברכת מלביש ערומים וחוזר ומברך פוקח עורים, כי אין הסדר מעכב. וכ"כ המ"ב לענין הבדיל ואמר קודם ברכת מאורי האש ותיקן תוכ"ד לבורא מיני בשמים דבעי להקדים, לא מהני תקנתו ונתקיימה ברכת מאורי האש, דאין הסדר מעכב. ושוב חוזר ומברך ברכת בורא מיני בשמים. ומזה לכאורה מוכח דלא מהני תוכ"ד לקלקל, אלא למעליותא ולא לגריעותא. וא"כ ה"ה לענין ספירת העומר היכא דספר יום ה' ותיקן תוכ"ד ליום ד' אף דיום ה' הוא, לא נתקלקל ספירה דיום ה', דתוכ"ד למעליותא ולא לגריעותא.

ולמבואר ליכא ראיה כלל, דכל דברי המשנה ברורה, לענין ברכות השחר וברכת בורא מאורי האש, ובשמים, דאין הדיבור בתרא סותר להדיבור קמא, אלא דאתינן עלה מדין לצרף תוכ"ד דיבור בתרא לקמא, וכיון דלא נעקר הדיבור קמא דליכא בזה משום אתי דיבור ומבטל דיבור, א"כ בהא שפיר אמרינן כיון דכבר נתקיים מלביש ערומים ובורא מאורי האש, דאין הסדר מעכב, תו לא נעקר ע"י הדיבור בתרא.

לא כן לענין ספירת העומר דספר יום ה' ותיקן תוכ"ד ליום ד', י"ל דאף דיום ה' הוא, מ"מ הרי הדיבור בתרא דיום ד' סותר בעיקרו להדיבור דיום ה', וכתמורת עולה ושלמים, דלא בעינן לתורת שאלה אלא דאהני דיבור בתרא לעקור ולאשווי לדיבור קמא כמאן דליתא [ומהאי טעמא נתבאר דליכא הפסק], א"כ באופן זה י"ל דלעולם מדין תוכ"ד מהני אף לגריעותא וקלקול, וכמש"נ.

והשתא הדרינן לקמייתא, לענין משיב הרוח ומוריד הגשם ותיקן תוכ"ד למוריד הטל, דלמבואר כיון דאין הדיבור בתרא סותר בעיקרו להשבח קמא, א"כ דומה לבפה"ג והקל הקדוש דלא

"כעבד ישאף צל" נוסח תש"פ

הסברות בקול ברור עם גישמאק, "חיים הם למוציאיהם בפה" ... ולא רק דרך מסיכת קורונה אטומה, גיוועלד...!!

אבל מי שרוצה לקבל את הסדרים החדשים שהקב"ה מגלגל כאן, צריך לתפוס בכוח האמונה, ולקבל כל מצב שנקלע אליו, כרצון השם פשוט וכמשימת קודש שניתנה לנו משמים, וכאן לא הנוחות שלנו והרצונות שלנו הן אלו שקובעים, אלא אך ורק רצונו יתב', כפי שמגלגל משמים.

ונוסח ברכת אהבה רבה העוסקת במסירת התורה לישראל: 'כעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו', שהבסיס הראשוני לקבלת התורה הוא הבטחון שכל מה שעושה הקב"ה הכל לטובתנו, וגם לרבות, אי הוודאות, וחוסר הידיעה, כמה זמן ימשך כל הסיפור המוזר הזה, כי הכל הוא "משחק של סבלנות" שהניחונו בו, ועיקר עבודתנו כעת לתפוס בבטחון בבורא יתב', שבוודאי זה מה שצריך עכשיו לתיקון כל העולמות.

ג. גם מי שרגיל בכל תחילת זמן, להתגבר בתורה ביתר שאת ועוז, ורגיל לקבל על עצמו תוספת שעות, וחזוק בעיון עם כל הראשונים והאחרונים, וכעת הוא מסובב בקטנטנים שמקפצים עליו מבוקר ועד לילה, צריך לשנן לעצמו חזר ושנן, שכעת כך הוא רצונו יתב' שייראו פני הדברים, וממילא שמחים איתנו משמים בזה, בדיוק כמו עם סדר רצוף ומלא, בלי להוציא את העיניים מהגמרא...

ופעם היה חכמולוג אחד שרצה להתחתן מאוחר כדי שלא יהיו לו הרבה ילדים וכל מיני עיצות מעין זה, ושלה שאלה למרן שר התורה שליט"א שחשקה נפשו בתורה ורוצה לעשות כך וכך, ענה לו מרן במשפט אחד קצר תשובה ברורה: "לא נצטוינו ללמוד אלא בזמנינו הפנוי!!" ובאמת שמרן עצמו מוכיח לנו כמה זמן פנוי נותר לאדם בשביל להגות בתורה בלי גבול, אבל כעת שמן השמים הביאו עלינו תרחישים שגורמים להפרעה תמידית ברצף הלימוד, הרי שכך רצון ה' שנלמד באופן זה! ועם הסדרים המורכבים והמיוחדים הללו ניגש לקבלת התורה תש"פ!

יה"ר שכבר נשלם במה שהיה עד כה התיקון מצידנו, וכבר נהיה ראויים להיכנס בכל כוחינו לעמל התורה, ואף שהיה חסר לבני הישיבות האיורור והחלפת הכוחות, יהי רצון, שהקב"ה ינסוך בהם כוחות מיוחדים להתגבר על העדר המנוחה הרגילה, ויעלו לדרגה עד שגם הגוף יראה את שירת הים, כא"י השתכשכו בחוף מול גלים מרגיעים, וישבו לגיונו של מלך" עמלי התורה אל נישקם הקדוש...

א. המון היבטים יש על משבר הקורונה שאנו נתונים בו. אך מעל הכל יש לשנן, שבאמת איננו נתונים ב'משבר' אלא ב'תכנית' אלקית עלינו, שמגלגלת את העולם כולו לאיזו מטרה מסויימת, ובתכנית זו ישנם דפוסים וסדרים חדשים, הרגלים ומנהגים ישנים נעקרים תפיסות וחזקות נעלמות, וכל דבר נשקל שוב, לאור המציאות החדשה...

מספרים על הארזי"ל שפעם זימן את החבריא קדישא תלמידיו הצדיקים, ואמר להם שהראו לו משמים שכעת עת רצון, ואם יעלו תיכף ומיד לירושלים תבא הגאולה, אמרו לו התלמידים שמצידם אין כל בעיה, אלא שרוצים להודיע זאת לנשותיהן, ספק הארזי"ל ידיו בצער ואמר, ספספסו את ההזדמנות, כי התעצלתם לעלות תיכף ומיד.

דומה שלפי מצבינו זה לא היה קורה... הקב"ה נטל מאיתנו את כל ההרגלים והתכנית, אחד רגיל לסגנון חיים מסויים, השני חולם לטוס לחו"ל, השלישי רוצה דירה חדשה, הרביעי רוצה לבנות איזה פרויקט, הצד השווה שבכולם, שהסדרים של משיח אינם מסתדרים להם עם התכניות... אבל כשעתה תקועים בבית ושמחים לצאת ולראות קצת שמים, מוכנים אנו בזרועות פתוחות לקבל פני משיח, ולא צריכים להשתהות ולהתייעץ עם נשותינו, שבוודאי גם הן ישמחו לכל פתרון שיהיה, ובלבד לצאת...

ב. בטעם מצוות ספירת העומר כתב החינוך (מצוה שו): "משרשי מצוות ספירת העומר, על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה והיא תכלית הטובה שלהם... ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא". עכ"ל המתוקה.

דומה שאנו במצבינו סופרים פעמיים, מתי כבר נגיע אל התורה הקדושה כצורתה, לזכות להיכנס לבית מדרש צפוף, להתרפק על הדף גמרא בצוותא חדתא עם בני החבורה כתף אל כתף, להתפלפל בלימוד עם החברותא פנים אל פנים ככרובים ע"ג הארון בלי לחשוש משמירת מרחק, (כדאי בבעה"ט שהחברותא הם כמו כרובים), לזעוק את

כי כאשר ייסר איש את בנו

א. בפסוקי דזמרה של שבת אנו אומרים בהלל הגדול "ביד חזקה ובזרוע נטויה כי לעולם חסדו", וצריך להבין החילוק בין ב' שבחים אלו, ובהגדה של פסח מצינו כמה פעמים חילוק שבחים זה, שתיכף בהתחלה אומרים: עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, ובהמשך מבארים ביד חזקה זו הדבר ובזרוע נטויה זו החרב. וצריך להבין מדוע יד חזקה מתאים יותר למכת דבר, וזרוע נטויה לחרב, ומאי שיך כאן הפסוק וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים, צ"ב.

ונביא יסוד נפלא שכתב בזה הגאון רבי יצחק אייזיק חבר זצוק"ל בהגדתו "יד מצרים" על פסקת עבדים היינו וז"ל: שיש הפרש בין יד חזקה לזרוע נטויה, שיד חזקה כמשמעו, שמכה ברוב כוחו למי שמורד נגדו, להינקם ממנו על רוע מעשיו בפועל ממש. וזרוע נטויה משמעו, שרוצה להטיל אימה על שכנגדו להפחידו, מרים יד ופושטה עליו להראותו שיכול להכותו מוסר אכזרי כדי שיהא ירא ממנו אבל אינו מכהו בפועל, והוא נדמה לאב הרוצה לייסר את בנו ואינו רוצה להכותו בפועל מצד רחמיו עליו, מראה לו שבט הנוגש להפחידו, ואלו שני דברים מצינו ג"כ שפעל הבורא יתברך במצרים בהכותם י' מכות... א. כדי להינקם מצריו עוברי רצונו ולהכניעם. ב. כדי להראות לישראל כוח מעשיו ולהפחידם שידעו דאית דין ואית דיין והשגחתו יתב' הוא בכל פרטי מעשים "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו". עכ"ל.

ולפ"ז מובן המשך דרשת בעל ההגדה, דביד חזקה זו הדבר כמש"כ הנה יד ה' הויה במקנך וגו' שזוהי היתה מכת הרג חזקה שאין לה תיקון, והוא הטלת האימה להכאה של מוסר אכזרי שמכהו בפועל ממש. אבל בזרוע נטויה זו החרב כמו שנאמר "וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים", דהפסוק שם ג"כ עוסק בדבר שהיה בעת שדוד מנה את העם ונשלח אליו גד החוזה לומר לו שיבחר אחד משלשה עונשים, ובחר מכת דבר מפני שהיא ביד ה' וכמו שאמר שם נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו, ולכן זה מוגדר כחרב נטויה שאינה מכה בפועל אלא רק מאיימת כדי שיחזרו וישובו ישראל בתשובה.

ונמצא שבאותו מכת דבר שהיא מכת מוות, יש בה ב' פנים, דכלפי הגויים זוהי מכת מוות כדי להעניש ולפעול כנגדם ביד קשה, וזהו ביד חזקה זוהי הדבר, אבל כלפי כלל ישראל זהו רק זרוע נטויה שהוא איום בעלמא, (דבאמת גם הרמת יד להכות היא גדר של פגיעה, כמו שאמרו חז"ל המרים יד על חברו נקרא רשע, שאפילו הרמת היד היא איום והפחדה גדולים שאין לעשותם בלא סיבה מוצדקת) וכמו האב שמרים את ידו להכות בנו, הרי

באמת אין רצונו לצער ולהכאיב לבנו, אבל לראותו סוטה מן הדרך ג"כ איננו יכול, לכן הוא מרים את ידו ומאיים עליו כאילו להכותו, אבל כשהבן רואה זאת הוא תיכף שב מדרכו הרעה, ואז האב מרחם ומונע ממנו את ההכאה.

ב. כ"ז נרמז בפסוק בתורה (עקב חה) "וידעך עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך", כלומר, אין זה יסורים לשם עונש ומכת אויב חלילה כמו במכות שניתנות לגויים, אלא הם כמכות שנותן האב לבנו שהם לתכלית השבתו לדרך הטובה, ולא יתן לו יותר משיוכל לסבול, ולכן אם יש דור שמומחי החינוך טוענים שצריך ללכת איתו יותר עם סוכריות מאשר עם הצלפות חגורה, אז כביכול גם הבורא עולם מתייחס לדור הזה עם כפפות של משי, ואינו מכה בהם מכה אנושה, כי הכל ברחמי אב על בנו, שנוהר שיהיה זה באופן שהבן יוכל לקבל ולעלות.

ומעתה גם בדבר שלפנינו, בוודאי יש כאן ב' היבטים שונים של ביד חזקה ובזרוע נטויה, שכלפי הגויים הוא מכה של ביד חזקה להכות בהם בכוח גדול כדי להינקם מהם על אשר עוללו לעם ישראל בגלות זו, כגון ספרד, על גירוש יהודי ובעינינו באינקוויזיציה הארורה, אטליה מקום מושב הנצרות, על מסעי הצלב, ועל שדידת כלי הקודש וספרי הקודש ע"י הותיקן ברומא, אנגליה על מה שעוללו בתקופת המנדט, ארה"ב על שתיקתה בתקופת השואה, אירן בעזרה למחבלים, ומי ישער חשבון שמים.

משא"כ כלפי ישראל זהו בגדר בזרוע נטויה שהקב"ה רק מניף את ידו עלינו, כאב רחמן שרוצה שבנו יעמוד בדרך טובה, ומאיים אליו במכה, אבל מתוך אהבתו אליו אינו חפץ אלא להבעיתו כדי שתיכף ישוב בתשובה אליו.

ג. אם נסתכל בחישובים פשוטים על מצב ארץ ישראל כלפי כל ארצות העולם נגלה כמה נכונה הבחנת ר' אייזיק חבר זצוק"ל. הנה לפי נתוני חברה קדישא בארץ עולה שמפרוץ הנגיף בארץ ועד עתה נפטרו לפי הממוצע היומי של השנים האחרונות, מאות יהודים פחות!! (איש החברה קדישא מעיד, שהממוצע היומי בירושלים הוא 40 איש ליום רח"ל, וכעת הממוצע הוא 10 איש ליום!!) וכע"ז נרשמה ירידה בכל הארץ). בכיר בבית חולים רמב"ם בחיפה מעיד, שתקופה זו של עונת המעבר יש בכל שנה תפוסה מליאה (של כאסף מיטות רח"ל), והשנה ישנם 600 חולים בלבד, כמעט ירידה לחצי!! אם נעשה חישוב כזה בכל בתי החולים בארץ יצא שבאופן יחסי לכל השנים, אולי גם אחרי חישוב מספר הנדבקים בקורונה, יצא שיש בסה"כ פחות חולים בארץ מכל שנה. כמוכן שלנתונים מפתיעים כאלה לא מספיקה העובדה הפשוטה שישנם פחות תאונות דרכים, ופחות הידבקות בשאר מחלות, רק בזכות שכולם מתעוררים בתשובה ובתפילה, באמת נמתקים הרבה דינים מעלינו.

ברוכים הבאים לזמן קיץ תש"פ

א. השאלה תלוייה ומרחפת בחלל האויר, נו באמת, האם שייך להתחיל את זמן קיץ רק דרך טלפונים...? וכי מישו חולם שבחורי ישיבה ואברכי כולל יוכלו להגיע ללימוד ג' סדרים מלאים בין כתלי הבית, כשבין הרגליים מסתובבים טפלי ועוללי, שחוץ מחיפוש אוכל ותעסוקה מחפשים כל הזמן גם את מכשירי הטלפון, לבדוק אולי איזה משועמם בן גילם, הותיר להם איזו הודעת וואצפ?

כמובן שכל אחד מקווה שימצאו איזה פתרון כבדיקת כל הנכנסים לישיבה וכדו', ושנוכל באמת להתחיל את זמן קיץ בכל הריתחא דאורייתא והפרישקייט כמדי שנה. אבל כאן נתייחס לאפשרות שאכן כל בית יהפך לבית מדרשי הכולל, ולהיכלי ישיבה, והכל יתנהל דרך מרכזיות הטלפונים ומערכות התקשורת השונות, איך זה יתכן...?

ב. אז ראשית עלינו להתעורר על גודל הצער של מצב סגירת בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל העולם!! הרי לפי מציבנו כעת, באמת מצב כזה הוא חידוש פלאי שאינו ניתן כמעט לתיאור בדעת, כי הרי אנחנו יודעים שהעולם אינו עומד על אלפי פילים, ולא על מאות עמודי פלדה, אלא על קול התורה שמצפצף בבתי מדרשות, וכצווחת ירמיה: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", וכדברי הגמ' בשבת (לגא) שדבר מגיע לעולם על ביטול תורה, דכתי' חרב נוקמת נקם ברית - ברית דתורה.

ומצב זה אמור להטריד אותנו יותר מכל, הן מבחינת תפליטנו וצעקינו לה' יתב' שישב את העבודה והתורה כמתכונתם להיכלי התורה, והן מבחינת זהירותנו הרבה בכל הנהלים המחמירים של משרד הבריאות למנוע בכל כוחינו את התפשטות ההדבקה, כדי שבאמת נוכל להגיע למצב בו תתאפשר פתיחת היכלי התורה בדיבוק חברים.

ואסור להתרגל לצער השכינה האיום והנורא שכרוך בביטול בתי מדרשות, שהרי כתוב "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" ודרשו חז"ל שהקב"ה אוהב שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן עיקר השראת השכינה בימינו היא בכותל המערבי ובבתי מקדש מעט, וכעת השכינה הקדו' סובבת ומיללת שאין לה מקום לשכון בו, ודברים אלו צריכים להיתפס אצלנו כפשטן ממש, שאין לשכינה בית, שכינה בגלותא, ברחוב תתן קולה בראש הומיות תקרא, גם ציפור מצאה בית ודרור קן לה... כעת זוהי תקופת הקינון של העופות, אבל שכינת עוזנו גורשה מנחלתה, "הנה זה עומד אחר כתלנו" והנה עתה הכותל שמם מכנס", אז על מה העולם עומד? וסיפר לי אחד מצדיקי הרובע היהודי, שזכה להיות מהמנין הבודד (בו תריסר איש) שקיבל את האישור המיוחד

להתפלל שלשה תפילות בכל פסח בכותל המערבי, ויחד עמהם מתפלל בקביעות הגאון הצדיק רבי יעקב עדס שליט"א, ובכל יום הם אומרים אחרי התפילה כמה פרקי תהילים לישועת כלל ישראל, ובערב שביעי של פסח שהרגיש שאולי קצת נחלשים באמירת התהילים, זעק הגר"י מקירות ליבו את הגמ' בתענית שאומרת שמניחים בתעניות על ארון הקודש אפר דכתי' "בכל צרתם לו צר", ואמר רבי זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דיהבי אפר מקלה על גבי תיבה מזדעזע לי כולי גופאי, וכך אנו תחילה היינו מזדעזעים לראות את הכותל בשממונו, אבל אח"כ חלילה מתרגלים, ואהה, אי אפשר בשום פנים להתרגל לצער איום ונורא זה, שהכותל, ומקדשי מעט, שוממים!!

ג. עתה אחר הקדמה זו, נחזור לאתגר שעומד לפנינו להתחיל את הזמן בין כתלי הבית עם הקושי הכרוך בכך, הרי הקושי הזה בטל ומבוטל מול הקריטיות של לימוד התורה נכון לעכשיו!! כל שורת גמרא, כל שטיקל תוס', כעת נצרכים לעולם כחמצן ואויר לנשימה, כמו מכשיר הנשמה למורדם מונשם!! א"כ עלינו להתאמץ בכל הכוח שאין לנו, להעמיד בכל מידת האפשר ג' סדרים כתיקנם.

אך עלינו לשנן מראש דבר אחד, שלגבי לימוד התורה הקדו', המשקל של הלימוד נמדד לפי הערך והחשיבות, ולא לפי מידת ההשגים...! וכשאנו מצידינו נמצה יכולות, יהיה לימודינו חשוב ומרוצה בעיני ה', גם אם הוא יהיה רחוק מאד משלשת סדרים בשקיעות בכלל או בישיבה.

וניקה מושל מהחתונות שנערכו בצימצום משתתפים, אבל השמחה הרקיעה שחקים, כי שמחה היא דבר רוחני, וכאשר החתונה נערכת בצמצום, אזי הקב"ה בעצמו יורד לשמח את המשתתפים "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם" שהיו שם רק אדם וחוה, והי"ת בעצמו והמלאכים שימחו אותם. וכן כל עורכי הסדר שנאלצו לערוך בבדידות, אולי זכו לטעום מהקרבת פסח שאליהו הנביא מקריב בכל שנה בשמים, כפי שהעיד החת"ס ועוד צדיקים שאליהו מביא בכל שנה לצדיקים מקרבן זה, וזווכים לטעום באפיקומן טעם קרבן פסח, וכתב "ואני את דכא ושפל רוח" שהי"ת שוכן על מיטות החולים, ומיסב על שולחנות הנדכאים.

וכך בדיוק פרי הלימוד הוא לפי העמל, וכשאנו מצידינו נעשה את מקסימום השקיעות הניתן למימוש בין כתלי הבית, הקב"ה ישלים את מלאכתנו, ויזכה אותנו להנות ולשמח בלימוד הזה, לקבל הבנות נפלאות, ולהתמתק מכל דף גמ', כי לפום צערא אגרא, ותורה שלמדתי באף היא עמדה לי, וזוהי עבודת ה' אמיתית, כשאדם עושה את המוטל עליו לפי האפשרויות שעומדות לפניו ועוזב חלומותיו בצד. ומי יודע מה גודל השכר "עין לא ראתה" שיזכה כל מי שיתגבר בתורה בעת הזאת כפי אפשרותו...

להינצל מהמבול בתיבה הביתית

ב. אולם לאמיתתו של דבר, האופן להינצל הוא לא ע"י ההגנה של התיבה, אלא ע"י החסד שעושים בתוך התיבה עם כל אלו שבתיבה, וזהו חסד בקנה מידה של עולם קטן שנמצא בתוך התיבה. ואכן כל הורה מרגיש וחש זאת היטיב איך שיש 'חיה' שמאכלה ביום ויש 'חיה' שמאכלה בלילה, זה צריך את הארוחת בוקר שלו, וזה את הארוחת ערב שלו, וכל אחד בשעות אחרות, עד שיכולים ההורים לומר לא ראינו שינה בעינינו, ולפעמים יש איזה ארי רעב שכועס על איחור קל במזונו... אבל לקושטא דמילתא כל זה חסד נפלא ומיוחד, שכאמור אברהם אבינו מזה למוד את הרעיון לאחוזו בעמוד החסד, ולהעמיד כך את העולם.

ומי שיתבונן על מצבינו במבט זה, ייקל לו להתמודד עם שלל המשימות המורכבות הללו; להעסיק, ולהרגיע, לפשר, לסדר, לכבס, להאכיל, להדריך, לשמוח, להקפיץ, ללמוד, לחנך וכו'... כאשר כל זה נעשה לאו דווקא בתיבה של שלשה קומות, אלא במפלס אחד די צפוף... ויכול הוא לקרות על עצמו את הפסוק "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך, בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי". (ואולי נרמז כאן ה'כתר' דקדושה שמוסגל להתמודד עם המבול של דבר שנקרא בלשונם "קורונה" שתרגומו בלע"ז כתר וכפי שנקראות מחלקות הקורונה בשערי צדק: כתר א', כתר ב'...).

ג. ואיתא בחז"ל (פסחים קי"ב) שאמר הקב"ה לאברהם אבינו: "ואעשך לגוי גדול" זהו שאומרים אלהי אברהם, "ואברכך" זהו שאומרים אלהי יצחק, "ואגדלה שמך" זהו שאומרים אלהי יעקב, יכול יהו חותמין בכולן, תלמוד לומר "והיה ברכה" - כך חותמין, ואין חותמין בכולן. ע"כ. ושמעתי בזה רמז ממו"ח שליט"א שכאן נרמז יסוד גדול, שחתימת הגלות היא בכוח עמוד החסד של אברהם, כי יבואו מצבים שעמוד התורה אינו בתוקפו כי נסגרו בתי מדרשיות ישיבות וכוללים, ועמוד התפילה אינו בתוקפו כי נסגרו בתי כנסיות, אבל עמוד החסד נשאר בכל תוקפו ועוד ביתר שאת, שכולנו אפופים בחסד בבתינו מבוקר ועד לילה, כי "בך חותמים" כלומר אפי' מכוח כוח החסד של אברהם, מחמת עמוד זה לבדו, תהיה חתימת הגלות.

וכשיצא נח מן התיבה, עמד אז בדרגת אדה"ר קודם החטא, שכבר נתקן העולם ונתחדש מחדש, אלא ששתה יין וחזר שוב על חטא אדה"ר, וכך כאן שעומדים אנו בסוג של מבול אשר תופס ומקיף את כל העולם, עלינו להיזהר בעת יציאתנו, לא לקלקל חלילה שוב, אלא לקבל עלינו קבלות של שינוי, איך להתנהג בביהכ"נ"ס, ואיך להתייחס לזולת, ולנצל הסדרים בדיבוק חברים, וכל הצריך תיקון.

ומצאו חז"ל את אליהו ה'תשבי', באותיות עד 'יבשת' המים מעל הארץ... וכן יה"ר שכבר תמצא היונה - כנסת ישראל, מנוח לכף רגלה... ויתוקן העולם במלכות הי"ת.

א. חז"ל הודיעונו כבר לפני אלף שנה שעתיד להיות **מבול דבר** על אומות העולם לימות המשיח, וז"ל הילקוט (בפר' נח רמז סא): "ר' יוסי אומר מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של דבר מביא על עכו"ם לימות המשיח, שנא' ואקח את מקלי את נועם ואגדע וגו' ותופר ברית ביום ההוא", עכ"ל. והנה במבול מצינו שהיה נח הצדיק צריך להיכנס לתיבה כדי להינצל ולא להימחות עם כל היקום.

ומבואר בחז"ל שהאופן שנה ניצל מן המבול, לא היה מחמת ההגנה הפיזית של מכסה התיבה, אלא בזכות כל החסד העצום שעשה נח עם כל החיות והבהמות שהיו בתיבה, כדא"ר בב"ר (נח לג,ג): עהפ"ס "ויזכור אלהים את נח", מה זכירה נזכר לו, שזן ופירנס אותם כל י"ב חודש בתיבה, ע"כ. ויש בחז"ל, שישאל אברהם אבינו ע"ה את שם בן נח איך נצלתם אתם ממי המבול ומחרון אף הגדול שהיה בעולם, וענה לו: בזכות שרחמנו על העוף והבהמה והחיה, אשר כל ימי המבול עסקנו בצרכם להספיק לכל אחד ואחד בזמנו, בזכות זה רחם עלינו ה'. ומאז קיבל על עצמו אברהם אבינו לאחוזו בעמוד החסד ופתח אהלו לכל.

וכן הוא בגמ' (סנהדרין קח,ב): א"ל אליעזר (עבד אברהם) לשם רבא, כתיב למשפחותיהם יצאו מן התבה, אתם היכן הייתם, א"ל (שם): צער גדול היה לנו בתיבה, בריה שדרכה להאכילה ביום האכלנוה ביום, שדרכה להאכילה בלילה האכלנוה בלילה. היתה זיקית, שלא הוה ידע אבא מזה מאכלה. יום אחד ישב וברר רימון, ונפל תולעת ממנה ואכלה אותה הזיקית... ע"ש. ובנחומא אי': צא מן התבה זש"ה הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי (תהלים קמב) הוציאה ממסגר נפשי שהיה נח סגור בתבה, א"ר לוי כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם שינה לא נח ולא בניו שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה והעופות... ר"ע אומר אפי' שבישתין לפילין, וזוכית לנעמיות הכניסו בידן לזון אותן... פעם אחד שהה נח לזון את הארי הכישו הארי ויצא צולע שנאמר וישאר אך נח... רב הונא בשם ר"י אמר, יצא גונח וכוהה דם מן הצנה לפיכך הוא אומר הוציאה ממסגר נפשי וגו' בי יכתירו צדיקים, שבי נוטל הקב"ה כתר, שאומר ומה נח שהיה צדיק ולא היה צדיק שלם כך עשה לו הקב"ה נסים, שנא' ימלט אי נקי ולא נקי, אם היה צדיק גמור עאכ"ו.

ונוכל ללמוד מדברי חז"ל אלו, להקיש גם לענין מבול של דבר של תקופתנו, שכדי להינצל ממנו צריכים להיות במסגר בתוך הבית, בבחינת **תיבת נח** שעל ידה ניצלו מן המבול, והרמז לזה שאומרים בשבח דאתה גיבור "רופא חולים ומתיר אסורים", הרי שב' הדברים הללו חופפים, שמחמת שנצרך להינצל ממחלות, נסגר בבית כמו בכלא.

דבר העורך מושב "טוב" ישבת

נמצאים אנו כעת יחד עם כל בית ישראל, בעיצומה של פרק משמעותי ומיוחד בהיסטוריה 'עידן הקורונה'. העולם מושבת, בני אדם מסוגרים ומבודדים, וכמעט שאינם יוצאים מהבתים.

בשיחת חיזוק אמר המשפיע הנודע הרה"ח רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א, ידוע לכל הזמר המפורסם 'בר יוחאי' בו מתואר גדלותו של התנא האלוקי רשב"י, ובאחד מבתי הזמר: בר יוחאי מושב טוב ישבת, יום נסת יום אשר ברכת, במערת צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך. מתי היה המושב טוב הזה? כשישב בבית המדרש מוקף בתלמידיו ששתו בצמא את דברי משנתו? כשנשא ונתן בדברי הלכה יחד עם חבריו, שרפי קודש גדולי התנאים?

לא ולא! מושב טוב ישבת אומר הפייטן היה יום נסת יום אשר ברכת, כאשר רשב"י ברח מאימת הרומאים והתחבא במערה וניזון מקב חרובים וקיתון מים, ולמד אך ורק עם בנו רבי אלעזר, ללא הרבצת תורה לאלפי תלמידים, התפלל ללא מנין ובלי קריאת התורה שלוש עשרה שנה, דווקא שם קנית הודך והדרך, שם נתחבר ספר הזוהר שמאיר את הדרך לכל אורך שנות הגלות! ושם נברא מעין לו, וחרוב למאכלו, מה טוב חלקו וחבלו, אדונינו בר יוחאי!

כלל ישראל נמצא בתקופה קשה, אלפי חולים צריכים רפואה, מאות יהודים נלב"ע מהנגיף, זקנים עם נערים יושבים ספונים בבתיהם, ונבצר מרבבות אלפי ישראל להתכנס כסדר בבתי כנסיות, בתי מדרשות, שיעבות, ולימוד תשב"ר.

אפשר בתקופה זו להתהלך עם רגשי דכדוך ומשבר, אך ניתן להפוך את התקופה הזאת לזמן מרומם, לצמיחה אישית ושטייגען, השקעה מיוחדת בלימוד התורה דווקא מתוך הקשיים, התעלות בדרגות נעלות בבין אדם לחברו, שלא ידענו אף פעם שהכוחות לכך נמצאים בקרבנו.

הבה נשקיע את מירב הכוחות להתעלות, כאשר התקופה הזו תעבור בחסדי שמים, נוכל להביט אחורנית ולומר: בעידן הקורונה, 'שם קנית הודך והדרך' שזכינו למעלות רמות בעבודת השי"ת.

בברכת התורה, עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ביקור במוזיאון שנלר'

'הרחק מעליה דרפף'

מתחם שנלר: ברחוב מלכי ישראל בירושלים, קיימת שכונה שנקראת 'מתחם שנלר', מקור השם של מתחם המבנים העתיק הוא מכך שנבנה לפני כ-1600 שנה על ידי גרמני נוצרי בשם יוהן שנלר, למטרת בית יתומים לילדים עזובים, ונקרא 'בית היתומים הגרמני', במתחם נבנה עבור הילדים גם כנסיה נוצרית. לפני כשמונים שנה (בשנת 1939 למנינם) כיון שהגרמנים היו נתיני אויב של הבריטים, הבריטים השתלטו על המתחם וסגרו את המוסד, הבריטים לא סילקו את הכנסיות ואדרבה הוסיפו במתחם עוד שלשה כנסיות. כחודשיים לפני שהבריטים עזבו את ארץ ישראל, המשטר הבריטי עזב את המתחם, קיימת השערה שהבריטים קיבלו הרבה כסף בתמורה לעזיבת מתחם שנלר. מאז הבנין שימש לצרכי אצ"ל ובהמשך לצה"ל, כאשר תכולת הכנסייה עם המזבח שנבנה שם וכל הציוד שלה הועבר לגרמניה.

צורת המבנה שקיים עד היום דומה לכנסייה, בחזית הבנין (נראה בתמונות) מופיע חריטה בצורת 'טלה' שמסמלת את 'אותו האיש', וכן חלון עגול, שהיה עליו ויטראז' ובו כל כדור הארץ שמטרתו לסמל נתינת צדקה לכל העולם, ובנוסף כיתובים בגרמנית וערבית. כיום יש במקום 'מרכז מבקרים' המשחזר את ההיסטוריה של המבנה, וכעת נבוא לברר בגדרי ההלכה, מה הוא גדר וטעם האיסור להיכנס לכנסייה של נוצרים, והאם מותר להיכנס לבקר במוזיאון שנמצא במבנה אשר שימש בעבר ככנסייה, כגון הדוגמה שהובאה לעיל של המבנה העתיק במתחם 'שנלר' בירושלים, משום עבודה זרה שבטלה על ידי כיבוש מלחמה וקנין כסף, שנעקרה ממנו העבודה זרה שהרי אין במקום פעילות של כנסייה וכל האביזרים הסתלקו, והמקום רק בגדר 'מבנה היסטורי', או דלמא עדיין אסור להיכנס כדין 'בית עבודה זרה'.

כולנו תפילה, שבמהרה יבוא משיח צדקנו ויעברו כל הגילולים מן הארץ, וכל האלילים יכרתו, לתקן העולם

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
הנערה הצדקנית יוכבד יענטה ע"ה
בת יבדלחט"א
הר"ר שמואל שלמה שנור שליט"א
נלב"ע כ"ז סיון תש"ס ת.נ.צ.ב.ה.

במלכותו יתברך, במהרה בימינו אמן.

1. איסור כניסה לכנסיה

מקור האיסור: הגמ' (עבודה זרה דף יז.) דורשת מהפסוק (משלי פרק ה פסוק ח) הַרְחֵק מֵעֲלִיָּה דַרְכָּךְ - זו מינות והרשות. ומבואר בתוס' (שם ד"ה הרחק) שנכלל בפסוק הזה איסור להיכנס לבית עבודה זרה. וכן מבואר במשנה (עבודה זרה פרק א משנה ד) לגבי עיר שיש בה עבודה זרה, אסור לילך לשם בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום, ורק אם יכול להלך דרכה למקום אחר מותר.

ופירש שם הרמב"ם (פירוש המשניות עבודה זרה פרק א משנה ד), הובאו דבריו בש"ך (יו"ד סימן קמט ס"ק א), שלפי זה כל עיר של גוים נוצרים שיש להם בעיר הזאת בית תפילתם, שהוא בית עבודה זרה בלא ספק, אסור לעבור בעיר הזאת בכוונה ובודאי שאסור לגור בה. ובגלות אנו דרים בעריהם בעל כרחינו, ומתקיים בנו הפסוק (דברים פרק ד פסוק כח) וְעַבְדְּתֶם שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן, 'קל וחומר לדין בית עבודה זרה עצמו, שכמעט אסור להביט בו, וכל שכן לקרב אליו, וכל שכן להיכנס אליו'.

וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סימן קנ סעיף א) מצוה להתרחק מדרך עבודת כוכבים ד' אמות. וכתב בחכמת אדם (כלל פד סעיף טז) כיון שבית עבודה זרה אסור בהנאה, אסור להיכנס לתוכה ואפילו לישב בצלה אבל מותר לעבור בצל שלה.

כנסייה: לגבי כנסייה השיב להלכה הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה יו"ד ג סימן קכט ס"ק ו') שאסור להיכנס לכנסיה של נוצרים שדינו כבית עבודה זרה, האיסור להיכנס הוא גם כשרוצה רק להסתכל שם על הצורות היפות שידוע שנעשו לנו. וכן האריך בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן צא) באיסור כניסה לבית תפילתם, ומוסיף שזכור לו מימי קטנותו, שאם הם היו צריכים לעבור על יד כנסיה מובהקת, המבוגרים היו מאיצים בילדים לא להסתכל על הכנסיה ולמהר לעבור, ותוך כדי ההליכה המהירה לומר שלוש פעמים את הפסוק (דברים פרק ז פסוק כו) שִׁשְׁךָ תִשְׁקָצְנֶנּוּ וְתַעֲבֹדְתָם עַבְדֵי הַחַם הוּא. מעשה נפלא מופיע בספר חסידים (סימן תלה) על כומר אחד שהיה חייב ליהודי כסף, וידע הכומר שלא ילך אחריו לבית התפילות, ובכל פעם שבא היהודי לתובעו הלך לבית עבודה זרה כדי שלא יכנס אחריו, ולא הלך היהודי אחריו לשם. עוד מעשה באיש אחד שנכנס לבית עבודה זרה והתחרט, והורה לו על כך הזקן דרך תשובה, שבכל שנה יתענה באותו יום לכפר על מה שעשה, וכך עשה.

2. האיסור בזמן הזה

סרר טומאה וסטרוא אחרא: בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן צא) הביא את דברי הג"ר חיים פלאגי זצ"ל (בספר חיים ביד סימן כ"ו), שלא יאמר האדם שבזמן הזה אין עבודה זרה, כפי שכתבו הפוסקים לגבי כמה דינים, כי רק כלפי הגוים לא דנים אותם כעובדי עבודה זרה, אבל בית תפילתם הוא מקום מוכן לפורענות, כי הם מקטרים ועובדים שם זכר לעבודה זרה של הראשונים, ואפילו שאין מעשיהם עבודה זרה ממש, עדיין יש בכך סרר טומאה וסטרוא אחרא, ובפרט כשהנכנס הוא ישראל רוע קודש שהחיצונים נדבקים בו כמי שנכנס למקום הדבורים, וזה פשוט וברור ושכלי, והנכנסים צריכים טבילה ומלקות, ולתת את הבגדים שנכנסו איתם לעניים מרודים, כדי שבכך יהיה להם כפרה.

ובשו"ת פרי השדה (חלק ב סימן ד') מסיק, שהאיסור להיכנס לבית תפילתם, הוא אפילו כאשר אין בבית העבודה זרה צלמים.

3. אם מכרו את הכנסיה

מבואר במשנה (עבודה זרה דף נג.) אם מכר את בית

העבודה זרה או משכנה, לדעת רבי ביטל ולדעת חכמים לא ביטל, ונחלקו הדעות בגמ' (שם), חד אמר מחלוקת בצורך עובד כוכבים, אבל בצורך ישראל דברי הכל ביטל; וחד אמר, בצורך ישראל מחלוקת. וביאר רש"י שאם הגוי מוכר לצורך גוי, סוברים רבנן שלא בטלה העבודה זרה, כי המוכר סבור שהקונה יעבוד את העבודה זרה ולא ישברנה, אבל אם הגוי מכר לצורך ישראל, מסתמא הגוי ביטל את העבודה זרה שסבור שהישראל יסבור אותה. ובשו"ע (סימן קמו סעיף ח) מכרה או משכנה, אפילו לצורך ישראל, לא בטלה, ויש מתירין בצורך ישראל. ומשמשי עבודת כוכבים, אם משכנו או מכרו הוי ביטול.

לצורך בית כנסת: בשו"ת בנין ציון (סימן סג) כתב שבקניית בית עבודה זרה לצורך בית כנסת, אין חשש מצד איסור הנאה, כי אפילו אם עבדו שם עבודה זרה ממש, ואפילו אם הבית נחשב כתשמישי עבודה זרה, הרי כיון שמכרוהו ביטלוהו, ומותר בהנאה. אולם מכל מקום אין לעשות ממנו בית הכנסת כמבואר במגן אברהם (סימן קנד ס"ק יז).

המהר"ם ש"ך (יו"ד סימן קנד) צידד להחמיר מכמה טעמים, אבל למסקנא דעתו להתיר כאשר מכרו את בית תפילתם, שהרי להלכה מפורש ברמב"ם ובשו"ע שאם מוכר עבודה זרה לצורך ישראל, המכירה נחשבת כביטול העבודה זרה, ומבואר ברש"י (הובא בריטב"א עבודה זרה דף נ"ב). שלא רק כאשר הישראל הוא צורך, אלא הוא הדין בישראל בעלמא שאינו צורך, וכך גם נראה מפשטות הגמרא שם, ולכן דעתו שמותר לשימוש לישראל עצמו, אך בוודאי אסור לעשות ממנו בית הכנסת.

4. דין המוזיאון במתחם שנלר

צדדי ההיתר: כפי שנכתב לעיל, בשנות הקמת המדינה כאשר הבריטים עזבו את ירושלים בכלל ואת 'מתחם שנלר' בפרט, האירגונים היהודיים האצ"ל וחביריו השתלטו על המקום. וכעת יש לברר את גדר הדין, האם השליטה שלהם על המקום נחשבת כמכירה, כאילו שקנו את המקום מהנוצרים והמקום מותר ככל מכירה של עבודה זרה לישראל, והאם יש כאן דין כיבוש מלחמה ומה דינו לגבי ביטול עבודה זרה.

לפי ההשערה שהיהודים שילמו לבריטים הרבה כסף כדי שיעזבו את מתחם שנלר מרצונם, יש סברא להתיר שיתכן לומר שהתשלום הזה דינו כמכירה, ומבטל מכאן שם עבודה זרה.

מטעם נוסף יש להתיר, לפי מה שכתב החזון איש (יו"ד סימן סא ס"ק ב), על דברי הגמ' (עבודה זרה דף נג:) עבודה זרה שעובדיה עזבו אותה, בשעת שלום מותרת בשעת מלחמה אסורה. וביאר, שהכוונה בזה שאם העבודה זרה התבטלה מידי עובדיה מותרת, ולכן אם הניחו אותה בשעת מלחמה אסורה, כי הגוי לא מתייאש ממנה והוא אושב שאם גוי ימצא אותה הוא יעבוד אותה, או שהוא מחכה שהוא בעצמו יוכל לשוב אליה, ורק בשעת שלום כיון שעזבו אותה מרצונם מוכח שהם לא מחשיבים אותה כלל, והסירו יראתה מלבה, ועבודה זרה של נכרים שנשארה בלא עובדים מותרת. ויסוד דברי החזון איש מבואר ברש"י (שם) שאם יצאו למלחמה ודימו לחזור אסור העבודה זרה בהנאה, דכתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרם, שהרי לא ביטלום מדעתם ביציאתם.

ולפי סברת החזון איש, הכנסייה ב'מתחם שנלר' מותרת, כיון שהבריטים עזבו אותה לעולם ואין בדעתם לשוב אליה יותר, ולכן גם אם נניח שאין לתשלום דין של מכירה, בכל זאת המקום מותר, כיון שהגויים עצמם ביטלו שם עבודה זרה מהמקום. ואולי יש לצרף את הסברא שאינו בית עבודה זרה ממש כי אם מנהג אבותיהם בידיהם, אכן בדברי הציץ אליעזר רואים שלא נקט להלכה את הסברא הזו. אלא שיש לדון בזה, שהיהודים שלקחו את המקום בתחילה, התיחסו לזה בחשיבות של כנסייה, ואם כן הוי עבודה זרה של ישראל שלא התבטל, וצ"ע לדינא.

תודה: יישר כח לאחי הגדול הג"ר ראובן נתן נטע לוי שליט"א בעל מחבר ספר נטע רענון, על העזרה והסיוע בליבון ובידור ענין זה ושאר הנושאים שבגיליונות עומק הפשט בטוב טעם ודעת, כי ד' הטובה עליו, יהי רצון שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה, אמן.

תגובה לגיליון הקודם

לכבוד מערכת גליוני 'עומק הפשט' אשר כפשוטו כן הוא, מאבא יסודי ומקורי הדברים מהשורש, עד למעשה ממש על פי פוסקי דורנו בבהירות נפלאה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, אני נהנה אישית כל שבוע מהגליון הנפלא שלכם, זכותכם יעמוד לכם שתזכו להמשיך בהרבצת התורה בבריאות עדי ביאת גואל.

בגליון מס' 260 כתבתם על 'נר הדקורטיבי' שאינה מצוה מן המובחר להבדלה, לפי מה שכתב **המשנה ברורה** (ס' רחצ ס"ק ח ובביה"ל שם) דנר שמונח בה כמה פתילות ביחד אינה בכלל אבוקה רק אם יש הפסק שעה או חלב בין פתילה לפתילה, ואם כן בנרות אלו שהם עשויים בצורה שמונחים כמה פתילות שזורות ביחד ומסובב עליהם מוצק שעה, ואין הפסק שעה בין פתילה לפתילה אין על זה דין אבוקה.

כמו כן שייך דיון זה במה שמצוי בשנים האחרונות 'נר יקנה' קטן העשוי גם בצורה כזה, שמונח כמה פתילות שזורות ועליהם מסובב התיכת שעה.

בשנה זו לפני חג שבועות שלמדנו ככולל 'אש דת למו' הלכות הבדלה, וחברי הכולל עוררו על הדבר, שאולי תיקון זה קלקול הוא, שהמייצרים נר יקנה"ז באו להחמיר להדליק 'נר אבוקה' לצאת המצוה מן המובחר, ולא רצו להסתפק בנר שהודלק לשם יום טוב. אבל אם נר כזה אין לו דין אבוקה, הרי יש כאן הדלקת חשש נר של בטלה ביום טוב, שאינו מוסיף בנר זה כלום ויכול לברך על שאר הנרות שבבית.

שאלנו אז **הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א** ומחה הדבר בכף יד, ואמר שלא לזה התכוון המשנה ברורה, ובודאי יש לזה דין אבוקה למצוה מן המובחר, וכל שכן שאין כאן חשש נר של בטלה.

גם שאלתי **למו"ח הגאון רבי דוד שוימר שליט"א דומ"ץ בק"ק ויזניץ מונסי** ואמר לי שאינו מבין מה החשש בזה, והסביר טעמו: הנה מקור דברי המשנה ברורה הם **מהפרי מגדים**, שכתב בסימן רצ"ח (א"א סק"ב) 'ושתי פתילות יחד בקנדיל"א שאין חלב ושעה מפריד ביניהם לא הוה אלא נר יחיד'. ע"כ. וכן כתב עוד (מש"ז סק"ב) דשתי פתילות מונחים זה אצל זה בלי הפסק לא הוה אבוקה, ודוקא כעין שתי פיות, ע"כ. וכן כתב בסימן תל"ג (א"א סק"ו) נר ב' פתילות, היינו כמו שעושין עתה בנר חלב קנדיל"א ויש הפרש בין פתילה לפתילה הוה אבוקה, הא הניח ב' פתילות ביחד והטבילן בחלב ל"ל הוה פתילה גסה. ע"כ. וצ"ע שם לעיין ביורה דעה סימן י"א (ס"א בהגה). ושם כתב (בשפ"ד סק"ב) הנה ב' פתילות היינו שמונחין זה אצל זה, לא כיש מי שאומר שאם כרך כמה פתילות כאחד הוה אבוקה וזה וודאי אינו. עכ"ל.

דעת היש מי שאומר הוא דעת **הכרתי** שם (סק"ח) ז"ל: והנה סתם נרות שלנו כורכין יחד איזה חוטין דקין למאוד עשוי מפשתן או צמר גפן, ומטבילים אותו בחלב עד שנתדבק בו עב עב, והם הנרות, וא"כ אפשר הוה כנר שיש לו פתילות הרבה, ודינו כאבוקה. ע"כ.

הנה המדקדק בלשונם ברור מללו, דהכרתי רצה לומר שיש דין אבוקה גם באופן שלוקח הרבה חוטים דקים וטובלם בשעה או בחלב עד שנעשה כפתילה אחת ממש, וכשמדליקים הפתילה נראה האש כשורש אחד. ועל זה השיג הפרי מגדים ביורה דעה שם שאם כורכים הרבה פתילות ביחד וכשמדליקים אותם נראים כשורש אחד אין לזה דין אבוקה, והיא כעין שעושים היום 'פתילות הפלא' - ולזה התכוין בסימן רצ"ח שאם מטביל כמה חוטים ביחד ואין הפסק שעה ביניהם, שנראה הכל כשורש אחד, אין לזה דין אבוקה.

אכן 'נר הדקורטיבי' ו'נר יקנה' עשויים מכמה פתילות שכל פתילה שזורה לעצמה, ובאופן זה כשמדליקים הפתילות ניכר היטב שיש כמה שרשי אור, ולכן גם לשיטת הפרי מגדים דינו כאבוקה גם אם אין הפסק שעה ביניהם.

וכן מבואר **בתבואות שור** (ס' יא סק"ח) שאם שתי הפתילות חלוקות במקום שורש האור דינו כאבוקה, ורק בחוטים יחידים שאינם פרודות ונוגעים החוטין הוי כפתילה עבה, וז"ל: ולענ"ד הכוונה שהפתילות חלוקות ולא נגעי אהדי להיות כפתילה אחת עבה, כגון בנר שמן שהניח פתילה על פתילה, שאז אינו כי אם כנר אחד עב, ואפילו בנר שעה שחברן עד שהפתילות נוגעת להדדי, דזה אינו אלא נר אחד. אלא צריך שהפתילות במקום אור יהיו פרודות והשלהבת נוגעים להדדי שאז אורן רב כידוע במוחש. ע"כ.

וכן משמע מלשון **הלבושי שרד** בסימן רצ"ח, דהטעם שצריך שגיעו המאורות זו בזו הוא, משום שמברכים 'מאורי' לשון רבים, ואלו המראות ניכרין ונראין יותר באבוקה ממה שניכרים בנר. ואם כן כל שניכר שני שרשי האורות דינו כאבוקה.

יעזור השי"ת שלא ניכשל בדבר הלכה
משה ברי"ק ברנדסדורפר

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **איסור כניסה:** מבואר בגמ' ובראשונים שיש איסור כניסה לבית עבודה זרה. איסור זה שייך גם בכניסה של נוצרים, וגם בזמן הזה יש איסור, לכל הפחות משום טומאה וסיטרא אחרא.
 - ב. **אם נמכר:** אם מכרו את הכניסה או משכנו אותה בטל האיסור שבה. ובמכרה לישראל נחלקו הפוסקים האם בטלה. ומשמשי עבודת כוכבים, אם משכנו או מכרו הוי ביטול.
 - ג. **לבית הכנסת:** אסור בוודאי להשתמש בכניסה לעשות ממנה בית הכנסת.
 - ד. **מתחם שנלר:** לגבי הכניסה במתחם שנלר יתכן להתיר מצד דין כיבוש מלחמה, או לפי ההשערה ששילמו בעד המקום, אפשר שדינו כמכירה, ואף אם אינו כן יש להתיר לפי מה שכתב החזו"א שעבודה זרה של נכרים שנשארה בלא עובדין מותרת. אלא שיש לדון **הגיליון השבוע הוקדש לעילוי בזה שהיהודים לקחו מתחילה את המקום בתורת כניסה, ודינו נשמת רבי חיים מרדכי ב"ר ישראל כעבודה זרה של ישראל שלא התבטלה. וצ"ע לדינא.**
- ת.נ.צ.ב.ה.**

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן שאלה: מהם הכללים לצירוף מנין דרך המרפסות, והחצרות?

בעידן הקורונה רבו המנינים בחצרות הבתים, מרפסות, גגות, חניות, ועוד, וצריך לדעת מה הם גדרי ההלכה לצירוף המנין באופן כזה. מה ההבדלים למעשה בין לכתחילה לדיעבד, והאם שביל הרבים מפסיק ומונע את צירוף המתפללים? מקורות: שו"ע ומשנ"ב (או"ח סימן נה סעיף יד ואילך).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מוזכרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 260 על סך 100 ש"ח האברך החשוב הרב יחזקאל רוז שליט"א כולל 'שלמי מאיר' זכרון יעקב

מדור זה הוקדש השבוע להצלחת הכולל החדש עטרת שלמה

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: במנין שלנו הבעל קורא נמצא לבדו במרפסת, והוא עולה לתורה את כל שבע העליות של שבת. השאלה כיצד צריך לנהוג בעליית המפטיר בשבת פרשת תזריע מצורע תש"פ הבעל"ט, שהיא שבת ר"ח אייר ועליית המפטיר אינה חזרה על הקריאה של פרשת השבוע?

תשובה: בשבת רגילה מבואר בשו"ע (סימן רפב סעיף ה ומ"ב ס"ק כט) שאם השביעי עולה למפטיר, לא קוראים את המפטיר בנפרד, אלא אחרי שביעי מגביהים וגוללים את הספר ומיד מתחיל את ההפטרה, ואחרי ההפטרה אומרים את הקדיש.

אך בשבת ר"ח כיון שקוראים למפטיר קריאה אחרת, אותו אדם יעלה גם למפטיר בעליה נוספת, ומבואר במשנ"ב (סימן קמד ס"ק יז) שלקריאת ראש חודש קוראים באותו ספר של הפרשה ולא בספר תורה אחר משום פגמו של ראשון.

אכן, אם אחד מהעולים הראשונים עולה למפטיר, מובא במשנ"ב מחלוקת האחרונים האם להוציא ספר אחר למפטיר. ולמעשה בשעת הדחק שאין את מי להעלות כמו בתקופת הקורונה, ההוראה להוציא ספר נוסף למפטיר.

לתגובות: ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
02-5350535 שולוחה 1-1.

עדכוני הלכה

קורונה: השלמת קריאת התורה

ציבור שלא שמעו קריאת התורה מחמת שלא היה להם ס"ת, יש להם להשלים רק את הפרשה האחרונה, כמבואר במשנ"ב סימן קלה ס"ק ו, ויש להם לקרוא ג' עולים בפרשה הראשונה וברביעי יעברו לפרשה של שבוע זה.

אמנם בשבת זו פרשת תזריע מצורע תש"פ, כיון שפרשיות תזריע מצורע מחוברים נמצא שיקראו ג' פרשיות - שמיני תזריע מצורע, וכיון שהמשנ"ב בס"ק ז מביא בזה מחלוקת, האם בשבת כזו משלימים, למרות שדעתו נוטה שכן משלימים, יקראו לכהן את כל פרשת שמיני, וימשיך בפרשת תזריע עד שני.

נושא הגיליון הבא:

דיני צירוף למנין דרך המרפסות?

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 107
פרשת תזריע מצורע
תש"פ

בירור דין צירוף ממנין במרפסות ופרטי דינים בזה ♦ הרב לוי יצחק רפפורט
אשה ספק ספרה יום אחד אם יכולה להמשיך לספור בברכה ♦ הרב אברהם זנגר

נידון בהל' כיבוד אב ואם במעשה שב' ההורים שוהים בבידוד מחשש
שנדבקו בנגיף הקורונה והסבא הגיע לשבת ♦ **דברי חיזוק לתקופה זו** ♦

מחיצות] מצטרפין מפני שמקום התיבה בטילה לביהכ"נ ע"ש ולא כתב מצד דהציבור רואין אותו [ומקור סי"ט מתשו' הרשב"א הנ"ל, והרשב"א אכן הוסיף סברא דרואין אבל השו"ע השמיט טעם זה].

והח"א כלל ל' ס"א הוכיח מזה דלהלכה הכריע הב"י כסברתו מעיקרא דבעי' שראשו ורובו בחלל החלון או בחלל עובי הכותל הנראה מתוך הבית ע"ש, וכן הגר"א בס"ט כתב דיש לדחות ראיית הרשב"א מזימון וכן במשכנות יעקב סי' ע"ה האריך לפקפק בהוראה הנ"ל וכתב דגם הרשב"א בתשו' הנ"ל לא כתבה אלא בדרך אפשר ע"ש¹ [וכן הא"ר ס"ק י"ב בשם שכנה"ג כתב דאין מצטרפין², וכן בעקרי הד"ט סי' ג' ס"ק ב' הביא מתשו' דבר משה ח"א סי' י' זרע אמת ח"א סי' י' דג"כ מחמירין דאין מצטרפין ע"ש], ועי' ג"כ במאמר שמארך להוכיח דלא נקטי' כהרשב"א [וביאר שם דגם מסקנת הב"י עפ"י מהר"י אבוהב היינו דלא בעינן ראשו ורובו בחלל

הרב לוי יצחק רפפורט

צירוף למנין במרפסות

דעות הפוסקים בצירוף ע"י רואין אלו את אלו

א. בסי' נ"ה סי"ד מי שעומד אחורי ביהכ"נ וביניהם חלון אפי' גבוה כמה קומות אפי' אינו רחב ד' ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם לעשרה עכ"ל. ומקורו בארחות חיים בשם רב האי גאון [הובא בב"י שם], הרי דס"ל דמהני רואין אלו את אלו לצרף למנין, וכ"כ נמי בתשו' הרשב"א ח"א סי' צ"ו והובא במג"א שם ס"ק י"ד ובפר"ח סי"ג ובפמ"ג א"א שם ס"ק י"ב, ומקור הרשב"א הוא מדיני זימון בסי' קצ"ה ס"א דמהני רואין אלו את אלו כדתנן במשנה ברכות דף נ' א' [ואע"ג דהמשנה איירי בב' חבורות בבית א', מ"מ ה"ה בב' בתים כדהביאו תוס' שם ע"ב ורא"ש ורינו יונה שם ותשו' הרשב"א שם בשם הירושלמי ע"ש].

והנה ז"ל הב"י סי"ד; "וכתב רבינו ירוחם ש"ל שבכל זה הוא הדין לבית הכנסת דגגין ועליות אינם בכלל בית והחלונות ועובי הכתלים כלפנים, ומשמע לי דהאי דחלונות ועובי הכתלים כלפנים כשראשו ורובו בחלון או על עובי הכותל הנראה מתוך הבית, ומצאתי שכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב בשם גאון דמכניס ראשו בחלון מצטרף עמהם למנין עשרה, ולא חילק בכך עכ"ל. הרי דמעיקרא סבר הב"י דרק כשראשו ורובו בתוך חלל החלון או בתוך עובי הכותל הנראה מבפנים הוא דמצטרף, אך הביא דמהר"י אבוהב לא חילק בכך, וכן הביא שם בהמשך דברי ארחות חיים הנ"ל דכל שמראה להם פניו מהחלון סגי.

והנה התקשו הפוסקים מסעיף י"ג דהעומד בפתח כעומד בחוץ ע"ש וכן בסעיף ט"ז דקטנה שנפרצה לגדולה וט' בקטנה וא' בגדולה אין מצטרפין, וכן בס"ז דציבור בגדולה וט"ץ בקטנה אין מוציאן יד"ח, ובס"ח קצתם בביהכ"נ וקצתם בעזרה אין מצטרפין, וסי"ט דתשעה בביהכ"נ וט"ץ בתיבה [מוקפת

¹ ומש"כ הגר"א דיש לדחות ראיית הרשב"א יש לפרש כונתו, דהנה הביאור'ה סי' קצ"ה ס"א הביא בשם רעק"א שם בשם תשו' הרשב"ש דגבי זימון לא מהני רואין אלא מלצרף ב' חבורות שיש בכל אחת כדי זימון, שיוכלו לזמן יחד, אבל לצרף יחידים לחיוב זימון לא מהני, והביא שכן הוא ג"כ דעת חדו' הרא"ה ודעת הגר"א, ולעומת זה הביא דמשמעות חדו' הרשב"א דגם יחידים מצטרפין ע"ש, וממילא לרשב"ש ורא"ה וגר"א בזימון אין ראייה שלתפילה מצטרפין יחידים למנין, וכן טען המשכנ"י שם ע"ש.

והיה מקום לומר דהרשב"א בתשו' אזיל לשיטתו בחדו' דגם יחידים מצטרפין לזימון. אך המשנ"ב גבי זימון מצדד טובא כרשב"ש ורא"ה וגר"א, ואילו למנין עשרה בתפילה מצדד כתשו' הרשב"א דמהני, וצ"ל דס"ל דדוקא זימון שע"י הצירוף חל חיוב דזימון הוא דלא מצטרפי, משא"כ בתפילה דעיקר חיוב תפילה הוא חיוב היחיד, אלא דע"י שמצטרפין אומרים קדיש וקדושה וברכו, אין זה מוגדר כחיוב חדש ושפיר מצטרפין.

² המעיין שם בשכנה"ג בפנים יראה דטעמו משום דלא בירא לי' שהרשב"א סמך אסברא דרואין זא"ז בלחוד, ודייק מהפוסקים בסעיף י"ט גבי תיבה דש"ץ שהשמיטו טעם דרואין זא"ז הרי דלא סמכי' עלה ע"ש.

החלון אך אכתי בעיני ראשו בחלל החלון, אבל רואין אלו את אלו ל"מ כלל, וכתב דמאחר והב"י ראה את תשו' הרשב"א [שהיא המקור לס"ט] ואעפ"כ לא העתיק אלא סברא קמייא דרשב"א שם, שהוא הדין דס"ט, ע"כ דלא רצה לסמוך לדינא אסברא שני' דרשב"א ע"ש, ולדברי כל הני פוסקים צריך לפרש הך דס"ט כח"א הנ"ל בשם הב"י דאירי בראשו ורובו תוך חלל חלון.

אך הפר"ח ופמ"ג והגר"ז ומשנ"ב נקטו דעיקר הדין הוא דמצטרפין וכתבו דכל הסעיפים הללו איירי באין רואין אלו את אלו ע"ש [ע"י משנ"ב ס"ק מ"ח [בס"ג] וס"ק נ"ד וס"ק נ"ז, [בס"ק נ"ז כתב שבמקום הדחק אפשר שיש להקל, אך בס"ק נ"ב ושאר דוכתי מבואר שהכריע עיקר הדין בביורו להקל בזה דמצטרפין]. וע"ע תשו' משנה שכיר ס' ל"ג דהביא דברי הרבה אחרונים בענין זה, וביניהם מביא דברי מהר"ט ח"ב י"ד ס' ד' דס"ל דמצטרפין ע"ש וכן מסיק שם לדינא].

האם בעיני שכל העשרה יראו אלו את אלו

ב. והנה יש לברר האם בעיני שכל העשרה רואין אלו את אלו, או סגי שראובן רואה את שמעון ושמעון רואה את לוי, או שלוי רואה את ראובן ושמעון אע"ג דראובן ושמעון אין רואין זא"ז.

והנה זה ברור שאם יש במרפסת אחת ה' אנשים ובמרפסת אחרת ה' אנשים הרי סגי שא' ממרפסת זו רואה את א' ממרפסת זו, וא"צ שכל החמשה יראו את החמשה שבמרפסת השני' וכמפורש בדיני זימון דסגי שמקצתן רואין אלו את אלו, אך שאני התם דכל החמשה שבמרפסת זו ובמרפסת זו מצורפים במקום א', ואין צורך אלא לצרף ב' הקבוצות בזה סגי שמקצן רואין אלו את אלו, משא"כ כשבכל מרפסת אדם א' [יש כאן י' קבוצות חלוקות], בזה יתכן דבעי' שכל הקבוצות הבאים להצטרף יראו זה את זה.

והנה הטור הביא בשם הרא"ש דאם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ וש"ץ עומד תוך הפתח הוא מצטרפן ע"ש ונפסק בשו"ע שם ס"ט, ומקורו נמי מדיני זימון בסי' קצ"ה ס"ב. ולכא' היה מקום לדייק מכאן דסגי שהש"ץ רואה את אלו ואת אלו.

אך באמת דין זה אינו מדין רואין זא"ז כלל, דעי' פרישה ס' נ"ה ס"ק ט"ז שכתב דיסוד הדין כיון דכולם דעתם על הש"ץ שהוא מוציא כולם יד"ח הרי ממילא הש"ץ מצרפם ונחשב כעומדים כולם באותו חדר, וכתב הפרישה דדוקא ש"ץ מצרפן, אבל אדם אחר שעומד תוך הפתח אינו מצרף את אלו שבפנים עם אלו שבחוץ ע"ש.

והנה עי' בל' הגר"ז ס' נ"ה ס"ז דביאר דטעם הדין הוא כיון שהש"ץ רואה את אלו ואת אלו ממילא הוי כאילו מקצת מהעומדים בחוץ נראים למקצת העומדים בפנים שהם מצטרפין ע"ש, ולכא' לדבריו ה"ה אם אדם אחר עומד בפתח ורואה את אלו ואת אלו הרי הוא ג"כ מצרפם. אך עי' בגר"ז ס' קצ"ה ס"ג שכתב בהדיא וז"ל; "אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית אם המבורך יושב על המפתח הוא מצרפן לפי שהוא יכול לראות אלו ואלו בהפיכת פניו לכאן ולכאן והרי זה כמקצתן רואים אלו את אלו, שהוא נחשב מאלו ומאלו שהרי מוציא את כולם ידי חובתם" הרי דהתחיל בסברת רואין, אך מיד סיים כהפרישה דהוא דוקא מצד שהוא מוציא כולם יד"ח, וכן במשנ"ב ס' קצ"ה ס"ק ט' כתב הטעם דהמזמן רואה אלו ואלו אך בשעה"צ ס"ק ו' כתב דמשמע דאדם אחר אינו מועיל אלא כיון דמוציא את האנשים הו"ל כשמש המצרפן ע"ש, הרי בהדיא דמצד רואה

בלחוד לא מהני.

והנה עי' בפמ"ג א"א ס"ק י"ב ומשנ"ב ס"ק נ"ד דהקשו מ"ש הך דס"ט דש"ץ בפתח מצרפן מס"ז דש"ץ בגדולה וציבור בקטנה דאינו מוציאין יד"ח, ולמה לא מהני שם הא דהציבור דעתן על הש"ץ ומצטרפין עמו, ותי' הפמ"ג וז"ל; "ויראה דט' בבית הכנסת וש"ץ על המפתח בית הכנסת אין מצטרף, וזה מוכח מסעיף י"ז צבור בקטנה וש"ץ בגדולה אין [מוציאין], ולא אמרינן דהוה כרואין, ודווקא כשיש בכאן וכאן בני אדם והוא באמצע מצרפן" עכ"ל, הרי דדוקא כשיש ציבור בב' החדרים והש"ץ באמצע הוא מצרפן, אבל ט' בחדר וש"ץ בחלל הפתח אין מצטרפין, והמשנ"ב ס"ק נ"ד חולק ותי' באופ"א וז"ל; "וההיא דס"ז שאני דכיון שהוא בחצר הגדולה הרי הוא מופלג מן הציבור" ע"ש, וע"ש בשעה"צ דדבריו דלא כפמ"ג, דלמשנ"ב ט' בחדר וש"ץ בפתח מצטרפין, דלא בעינן דוקא שיהיה הש"ץ באמצע הציבור כדברי הפמ"ג, אלא החילוק הוא דבס"ט הש"ץ עומד בתוך הפתח שהוא מקום שיש לו שייכות לחדר שבו עומד הציבור, משא"כ כשעומד בחדר אחר לגמרי כקטנה וגדולה אינו מצטרף עמהם.

והנה הפמ"ג שם והמשנ"ב ס"ק נ"ז הרי העמידו הך דס"ז באין הציבור רואה את הש"ץ, ולכא' ה"ה דאין הש"ץ רואה את הציבור, ואעפ"כ התקשו מ"ש מהך דס"ט, הרי דס"ל דס"ט איירי באין רואין אלו את אלו, דלא כגר"ז הנ"ל. וצ"ע דהמשנ"ב גופי' בסי' קצ"ה ס"ק ט' הנ"ל העמיד להך דמבורך באמצע כשהמבורך רואה אלו ואלו ע"ש. ואולי ס"ל לחלק בזה בין זימון לתפילה בציבור, וצ"ע טובא בזה.

עכ"פ זה מוסכם בין לפמ"ג ומשנ"ב ובין לגר"ז דאדם שאינו ש"ץ שרואה אלו ואלו לא מהני כלום, וגם ש"ץ לא מהני כשרואה אלו ואלו אלא בעומד באמצע הציבור [לפמ"ג] או בעומד בפתח החדר דוקא [למשנ"ב] הא ש"ץ במקום א' והאנשים מפוזרים בחדרים שונים לא יועיל כלל מה שהש"ץ רואה אותם.

ונמצינו למדין דאם יעמוד הש"ץ בחצר למטה באופן שכל המרפסות רואים אותו [או הוא רואה את המרפסות], אין זה מועיל וכמפורש יוצא מפמ"ג ומשנ"ב הנ"ל דדוקא כשיש אנשים מכאן ומכאן והש"ץ עומד באמצע הוא דמהני [לפמ"ג], או כשהש"ץ עומד בפתח [למשנ"ב], אבל כשכל א' במקום אחר לגמרי לא מועיל הש"ץ לצרף, וכמפורש בהדיא בסי"ז וכמש"נ.

[ואע"ג דלכא' אכתי יש מקום לטעון דלפי"מ שהוכחנו מהפמ"ג ומשנ"ב דס"ט איירי באין הש"ץ רואה לאלו ואלו, א"כ שמא דוקא בזה הוא דבעי' שהש"ץ עומד באמצע או שעומד בפתח [לפמ"ג ומשנ"ב כל חד כדאית ל"], אבל ש"ץ שרואה את האנשים דילמא עי"ז מצטרפים גם כשכל א' מהם במרפסת אחרת והאנשים לא רואים זא"ז רק הש"ץ רואה את כולם, זה אינו חדא דמשנ"ב גופי' ס' קצ"ה העמידו שפיר בש"ץ רואה אלו ואלו ואעפ"כ גם שם כתוב שעומד במפתח הדלת, ועוד דאדרבה אם לדבריהם אכן מיירי הך דס"ט באין הש"ץ רואה אלו ואלו, א"כ אדרבה אין לנו שום מקור בהלכה להמצאה הזאת דש"ץ הרואה אלו ואלו מועיל לצרפם, ונמצא או דמפורש במשנ"ב נגד הוראה זו, או דעכ"פ אין שום מקור להוראה זו, וז"ב].

וכ"ש דאדם שאינו ש"ץ לא מהני שהוא רואה את ראובן ואת שמעון, דהרי גם בעומד אדם [שאינו ש"ץ] בפתח לא מהני לצרפם כמפורש בפרישה ופמ"ג וגר"ז ומשנ"ב, וכ"ש בעומד במרפסת בפנ"ע דלא מהני מה שהוא רואה את ראובן ואת שמעון בכדי לצרף את ראובן ושמעון, וכ"ז ברור.

א. כתבו הפוסקים שבשעת הדחק יש לסמוך שמצטרפים למנין גם מכמה בתים או מכמה מרפסות כשרואים אלו את אלו (ש"ע סי' נ"ה סי"ד ומשנ"ב ס"ק מ"ח נ"ב נ"ד ונ"ז).

ב. כשיש במרפסת אחת כמה אנשים ובמרפסת שניה כמה אנשים, מספיק שא' מרפסת זו יכול לראות א' מרפסת השני', וא"צ שכולם יוכלו לראות אלו את אלו, כיון שכל האנשים שבאותו מרפסת הם חבורה אחת (ש"ע סי' קצ"ה ס"א).

ג. אין מצטרפין אלא כשכל המרפסות יכולים לראות אלו את אלו, ולא מועיל מה שראובן במרפסת א' רואה את שמעון במרפסת ב' ושמעון רואה את לוי במרפסת ג' [וראובן אינו רואה את לוי], וכן אינו מועיל מה שלוי במרפסת ג' רואה את ראובן במרפסת א' ואת שמעון במרפסת ב' [כשראובן ושמעון אינם רואים זה את זה], כללו של דבר צריך שכל הקבוצות יוכלו לראות אלו את אלו, [אבל מספיק שא' מקבוצה זו יכול לראות א' מקבוצה זו, כנתבאר בסעיף ב'] (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק נ"ד ושעה"צ סי' קצ"ה ס"ק ו').

ד. כשהש"ץ עומד בחצר וכל המרפסות רואים אותו ושומעים אותו, אבל אין כל המרפסות רואים אלו את אלו לא מהני לצירוף (פמ"ג סי' נ"ה א"א ס"ק י"ב ומשנ"ב ס"ק נ"ד דכשהש"ץ במקום נפרד לא מהני לצרף וכמפורש בהדיא בס"ד דש"ץ בגדולה וציבור בקטנה אינו מצטרף עמהם).

ה. יש אומרים שאין מרפסות משני צידי הכביש מצטרפין כיון שהכביש מפסיק ביניהם (פמ"ג שם עפ"י ש"ע סי' קצ"ה ס"א), וכן שביל היחיד מפסיק (תשו' מנח"י ח"ב סי' מ"ד עפ"י הט"ז ומשנ"ב סי' קצ"ה), וא"כ גם ב' בנינים שבאותו צד בכביש אין מצטרפים כשיש כניסה לבנין המפסקת [למטה] בין ב' המרפסות, וכן כשיש כניסה פרטית לא' מהדירות בין ב' המרפסות [למטה] הרי זה מפסיק ביניהם מלהצטרף. ויש שאולי נראה מסתימת דבריו שאין כביש או שביל היחיד מפסיק (משמעות המשנ"ב שלא העתיק דברי הפמ"ג בנוגע לתפילה בציבור).

ונראה דהרוצה לסמוך על המקילין בשעת הדחק כמו שאנו נמצאים בו, לפחות יש ליזהר מחשש ברכה לבטלה, ועל כן אין לומר חזרת הש"ץ, אלא הקצר [שהחזן יתחיל לבדו שמו"ע בקול רם ויאמרו קדושה וימשיך עד האל הקדוש, ואח"כ יתחילו כל הציבור תפילת הלחש וכן החזן ימשיך תפילתו בלחש].

ו. ודע דכשיש עשרה שהצטרפו זה עם זה כדן [ככל הפרטים שהתבארו לעיל] שוב גם מי שנמצא מעבר לכביש וגם מי שאינו רואה את אותם העשרה ג"כ מצטרף עמהם לקדיש וקדושה וברכו ושמיעת קריאת התורה [סי' נ"ה ס"כ], ולענין תפילה בציבור י"א דנחשב תפילה בציבור, וי"א דלא נחשב תפילה בציבור, אך ברואה את חלק מהציבור יתכן דלכו"ע הוי תפילה בציבור גם כשרשוה"ר מפסקת בינו ובין הציבור [ע"י משנ"ב שם ס"ק נ"ח בשם הרדב"ז דכשנמצא בחדר אחר לא נחשב תפילה בציבור אא"כ אין לו דרך יציאה לחוץ אלא דרך החדר שהציבור מתפללין שם ע"ש, ואע"ג דלהצטרף לעשרה לא מהני זאת, מ"מ אחר שכבר יש ציבור סגי בזה להצטרף, וממילא יתכן דגם כשרואה את א' מהציבור הרי"ז מועיל להצטרף להם גם כשיש רשוה"ר מפסקת וצ"ע. ובשם החזו"א מובא [בכתבי הגר"א גניחובסקי וצ"ל בשם הגר"ד לנדא שליט"א ששמע מהחזו"א] דפליג אמשנ"ב הנ"ל וס"ל דלעולם נחשב תפילה בציבור אחר שיש י' במקום א' אע"ג שהוא במקום אחר, כ"ז ששומע את הש"ץ.

ג. והנה בסי' קצ"ה ס"א הביא השו"ע [בשם י"א] דברי הרבינו יונה דכשיש רשוה"ר מפסקת ביניהם לא מצטרפין אע"ג דרואין אלו את אלו, וכתב הט"ז שם ס"ק ב' דגם שביל היחיד מפסיק כדתנן מס' פאה פ"ב משנה א' דשביל היחיד העובר בשדה מפסיקה לפאה להתחייב פאה בזו ובזו ע"ש, [ושביל היחיד מבוואר בר"ש שם דהיינו דשקיל כרעא ומנח כרעא ע"ש], והביאו המשנ"ב שם להלכה.

והנה הפמ"ג בסי' נ"ה הנ"ל כתב דגם לענין צירוף למנין כל שיש רשוה"ר שמפסיק אין מצטרפין ע"ש, ועי' מנח"י ח"ב סי' מ"ד שכתב דה"ה דשביל היחיד מפסיק גבי מנין כמו דמפסיק גבי זימון.

ולפי"ז נמצא דאין בנינים שמב' צידי הכביש מצטרפין זל"ז, ולא זו בלבד אלא גם ב' מרפסות שבאותו צד, כל שיש כניסה לבנין המפסיק ביניהם אינם מצטרפין, דבודאי לא גרע כניסה לבנין משביל היחיד. וא"כ רק מרפסות שבאותו בנין שאין ביניהם [למטה] כניסה לבנין הוא דמצטרפין, וגם מרפסות שבאותו בנין, כל שהכניסה לאותו בנין נמצאת [למטה] בין ב' מרפסות אלו, או שיש כניסה פרטית [למטה] לא' הדירות בין ב' המרפסות אין הם מצטרפים.

[והנה לכאור' י"לע בזה דהרי הא דב' בתים מצטרפין ברואין זא"ז אטו נימא דאירי שיש דלת בין ב' הבתים, והרי כפשוטו הכניסה היא דרך החצר, אלא דזה ל"ק דכיון דהחצר היא לשמש את ב' הבתים הללו אין היא מפסקת ביניהם, אך נמצא דאם יש בית שלישי בחצר יותר פנימה, באופן שכשנכנס מהרשוה"ר צריך הוא לעבור בין הני ב' בתים הרי הוא יפסיק ביניהם מלהצטרף, וסתימת הפוסקים ל"צ כן. ואולי י"ל דכיון דחצר משמשת לדורות כדפרש"י ריש ב"ב דרוב תשמישן בחצר, לכן הוי החצר עצמה כחלק מהבית של כולם, ובזה לא מפריע מה שהבית הפנימי עובר דרך שם לביתו, דאין זה מהוה הפסקה בין הני ב' בתים, אלא אדרבה כולם יחד דדים בחצר.

ולפי"ז נראה דכניסה לבנין וחדר מדריגות, הרי החזו"א דהחשיב אותם כמבוי, ודאי דלא גרע משביל היחיד המפסיק, אבל נימא דדינם כחצר, י"לע האם לדמותו לחצירים, או דכיון דסו"ס אין עיקר תשמיש בכניסה ובחדר מדריגות, ממילא הם שפיר מפסיקים, ועכ"פ הכניסה לבנין שאין דרך להתעכב שם כלל, ודאי מסתבר דהוי מעבר בעלמא ומפסיק, ועוד י"לע בה].

אך שמעתי מאחד מחשובי הרבנים דהמשנ"ב ס"ק נ"ב ונ"ז אם כי העתיק כמה הלכות המבוארים בפמ"ג שם, מ"מ דין זה דרשוה"ר מפסיק לא העתיק, ואולי יש מקום לדייק דס"ל דגבי תפילה לא מפריע מה שיש רשוה"ר המפסיק [ומכח הסברא שהתבארה בהערה לעיל, דבתפילה לא נוצר חיוב חדש מכח הצירוף].

והוסיף דמ"מ גם הסומכים במקום שעת הדחק גדול כמו שאנו נמצאים בו [שלא להתבטל זמן רב מתפילה בציבור וקדיש וקדושה וברכו] על משמעות המשנ"ב, מ"מ אין להם לומר חזרת הש"ץ שהוא חשש ברכה לבטלה, (בפרט שאין הכרח שבאמת המשנ"ב החליט לחלוק על הפמ"ג, דאדרבה א"כ לא היה נמנע מלחלוק עליו בהדיא, אלא כל שלא היה מוכרע בבירור לרבינו המשנ"ב שדין זה מוחלט נמנע מלהתייחס לזה), אלא יאמרו חזרת הש"ץ קצר [שהחזן יתחיל לבדו שמו"ע בקול רם ויאמרו קדושה וימשיך עד האל הקדוש, ואח"כ יתחילו כל הציבור תפילת הלחש וכן החזן ימשיך תפילתו בלחש].

אשה ספק ספרה יום אחד האם יכולה להמשיך לספור בברכה

טעם התרוה"ד דספק דילג יום אחד סופר בברכה מדין ספיקא דאו' לחומרא ♦ ברכה מדין סד"א לחומרא במ"ע שהזמן גרמא ♦ חקירה ביסוד ד' הראב"ד דמברכים על ספק מצוה דאו' ♦ הוכחות דברכת המצוות היו חלק מקיום המצוה עצמה ♦ המברך מדין ספק אם יכול להוציא מי שחייב מדין ודאי ♦ ברכת שהחיינו על ספק מצוה דאו' ♦ ספק בברכת המצוות לאחר קיום המצוה ♦ אם יכול לברך ב' פעמים על אותה מצוה מחמת הספק ♦ ברכה בספק מצוה קיומית ♦ בגדר קיום מ"ע שהז"ג בנשים אם היו קיום מצוה גמורה ♦ אם קטן מוציא אשה בתקיעת שופר ♦ ד' הפמ"ג דאין חובה לענות אמן על ברכת נשים במ"ע שהז"ג ♦ אשה שספק בירכה ברהמ"ז אם יכולה לחזור ולברך כמו איש מדין מ"ע שהז"ג ♦ יסוד המג"א דאין נשים מברכות במ"ע שהז"ג כשהברכה היא גוף המצוה ♦ בגדר פטור נשים מברהמ"ז וברה"ת אם דמי למ"ע שהז"ג ♦ אם יש נפ"מ בין חד דרבנן לתרי דרבנן בנשים במ"ע שהז"ג ♦ אשה המסופקת אם בירכה ברכות התורה ♦ אשה המסופקת אם קראה ק"ש האם יכולה לברך ברכות ק"ש

כתב המשנ"ב ס' תפ"ט סק"ג; 'ונשים ועבדים פטורות ממצוה זו (דספירת העומר) דהוי מ"ע שהזמן גרמא, וכתב המג"א מיהו כבר שויא עלייהו חובה, וכמדומה דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לספור, וכתב בספר שולחן שלמה דעכ"פ לא יברכו דהא בודאי יטעו ביום אחד וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המלות' עכ"ל. אולם בזמנינו כולן יודעות פירוש המלות וגם אין לחוש כ"כ שתשכח או תטעה אם יש לה לוח מסודר של ספה"ע ותזכורות וכיו"ב, ולכן נקטו פוסקי זמנינו דאשה המדקדקת במעשיה יכולה לספור בברכה, וכן נוהגות נשים רבות. [אמנם נשים מבנות ספרד בלא"ה אינן מברכות על מ"ע שהזמן גרמא, והנידון הוא רק בנשים הנוהגות כד' הרמ"א ס' י"ז וסי' תקפ"ט שהכריע דנשים יכולות לברך על מ"ע שהז"ג.]

והנה מי ששכח לספור יום אחד אינו ממשיך לספור בברכה אבל אם הוא מסופק אם ספר יום אחד ממשיך לספור בברכה כמבואר בשו"ע ס' תפ"ט ס"ח, והטעם כתב המשנ"ב בשם הפר"ח דהוא מדין ספק ספיקא, שמא לא דילג כלל ואת"ל שדילג שמא הלכה כד' הראשונים דכל יום מצוה בפנ"ע הוא. והנה לא מצאנו בפוסקים חילוק בדיון זה בין איש לאשה, ובפשוטו אשה המברכת על ספירתה דינה כאיש, שאם שכחה לספור יום אחד אינה מברכת מעתה על הספירה אבל אם היא מסופקת אם ספרה יום אחד יכולה להמשיך לספור בברכה.

טעם התרוה"ד דספק דילג יום אחד סופר בברכה מדין ספיקא דאו' לחומרא ♦ ברכה מדין סד"א לחומרא במ"ע שהזמן גרמא ♦ חקירה ביסוד ד' הראב"ד דמברכים על ספק מצוה דאו' ♦ הוכחות דברכת המצוות היו חלק מקיום המצוה עצמה ♦ המברך מדין ספק אם יכול להוציא מי שחייב מדין ודאי ♦ ברכת שהחיינו על ספק מצוה דאו' ♦ ספק בברכת המצוות לאחר קיום המצוה ♦ אם יכול לברך ב' פעמים על אותה מצוה מחמת הספק ♦ ברכה בספק מצוה קיומית ♦ בגדר קיום מ"ע שהז"ג בנשים אם היו קיום מצוה גמורה ♦ אם קטן מוציא אשה בתקיעת שופר ♦ ד' הפמ"ג דאין חובה לענות אמן על ברכת נשים במ"ע שהז"ג ♦ אשה שספק בירכה ברהמ"ז אם יכולה לחזור ולברך כמו איש מדין מ"ע שהז"ג ♦ יסוד המג"א דאין נשים מברכות במ"ע שהז"ג כשהברכה היא גוף המצוה ♦ בגדר פטור נשים מברהמ"ז וברה"ת אם דמי למ"ע שהז"ג ♦ אם יש נפ"מ בין חד דרבנן לתרי דרבנן בנשים במ"ע שהז"ג ♦ אשה המסופקת אם בירכה ברכות התורה ♦ אשה המסופקת אם קראה ק"ש האם יכולה לברך ברכות ק"ש

והנה מי ששכח לספור יום אחד אינו ממשיך לספור בברכה אבל אם הוא מסופק אם ספר יום אחד ממשיך לספור בברכה כמבואר בשו"ע ס' תפ"ט ס"ח, והטעם כתב המשנ"ב בשם הפר"ח דהוא מדין ספק ספיקא, שמא לא דילג כלל ואת"ל שדילג שמא הלכה כד' הראשונים דכל יום מצוה בפנ"ע הוא. והנה לא מצאנו בפוסקים חילוק בדיון זה בין איש לאשה, ובפשוטו אשה המברכת על ספירתה דינה כאיש, שאם שכחה לספור יום אחד אינה מברכת מעתה על הספירה אבל אם היא מסופקת אם ספרה יום אחד יכולה להמשיך לספור בברכה.

טעם התרוה"ד דספק דילג יום אחד סופר בברכה מדין ספיקא דאו' לחומרא

אולם במק"א כתבנו לדון מכמה טעמים דאשה המסופקת אם ספרה יום אחד אינה יכולה להמשיך לברך על ספירתה. ואכתוב עתה הטעם שהיה מעורר עליו רבות מו"ר הגר"א גנובסקי זצ"ל, והוא, דהן אמנם הפר"ח ביאר דטעם השו"ע דספק אם ספר יום אחד ממשיך לספור בברכה הוא מדין ספק ספיקא, וכן העתיק המשנ"ב, אולם כבר העירו עליו האחרונים דמקור השו"ע הוא מהתרוה"ד ושם מבואר טעם אחר שאפשר להמשיך ולספור בברכה, ואדרבא החיי אדם בנשמת אדם כלל ה' סק"ו ושו"ת מכתם לדוד ס' ג' ותורת חסד ס' ז' סק"ד ועוד אחרונים הביאו מזה ראיה דאין מברכים בספק ספיקא, מהא דהוצרך התרוה"ד לטעם אחר ולא כתב מדין ס"ס, והובא טעם התרוה"ד בביה"ג ופמ"ג א"א סק"ג, וכתב החיי אדם דהפר"ח פירש מדין ספק ספיקא משום שלא ראה כל דברי תרוה"ד במקורם אלא רק מה שהעתיק הב"י.

והנה בביאור הגר"א הקשה ע"ד תרוה"ד דהא כשמקיים מצוה מדין ספיקא דאו' לחומרא נחלקו הרמב"ם והראב"ד פ"ג ממילה ה"ו אם מברכים עליו, וד' הרמב"ם דאין מברכים לפי שהברכות הם דרבנן וספק ברכות להקל, וכן פסק השו"ע בכמה דוכתי (סי' י"ז ובי"ד ס' כ"ח וסי' רס"ה), וא"כ מה מקום יש לצרף ד' הראב"ה, והניח בצ"ע. אולם הח"א כתב ליישב דגם זה נכלל בדברי התרוה"ד, דהראב"ה גופיה סובר דצריך לחזור ולברך, ואף דלדינא אנו מחמירים שלא לברך כד' הרמב"ם מ"מ הלא לדעת רוב הראשונים בלא"ה יכול לברך לפי שכל יומא מצוה בפנ"ע הוא ע"ש.

וביאור דעת הראב"ה דבספק בספה"ע חוזר וסופר בברכה ביאר הגר"א לעיל ס"ו בג' אנפי, חדא דס"ל כד' הראב"ד דבכל ספק דאו' מברכים (וכן צידד הראב"ה ח"א ס' רפ"ה וכן משמע בדבריו ח"ב

וז"ל הב"י; 'כתוב בתרומת הדשן אם ספק לאחד אם ספר לילה אחד או לא יראה דיספור בברכה מכאן והלאה וכו' ואע"ג

סי' תקכו לענין ספירת זבה, ועוד דהראב"ה לשיטתו דנוסח הספירה הוא 'שהיום' וכו' ומשמע שהוא סיום הברכה, והביאור בזה דהברכה נתקנה כחלק מהספירה ועל כן כל היכא דסופר צריך לספור בברכה, וכדביאר הרשב"א הא דספק קרא ק"ש חוזר וקרא ק"ש בברכותיה אע"פ שהברכות דרבנן, לפי שהברכה נתקנה כחלק מהק"ש דכל היכא דקורא יקרא בברכותיה (הובא במשנ"ב סי' ס"ז), ועוד ביאר עפ"ד הפר"ח וכנה"ג בסי' ס"ז דהיכא דהיה ודאי מחויב במצוה והספק הוא אם קיים המצוה חוזר ומברך אף לד' הרמב"ם, וה"נ בניד"ד שהספק הוא אם נפטר מהמצוה חוזר ומברך, וכ"כ בשו"ת משאת משה שם.

עכ"פ לפי המבואר בתורה"ד דהא דאיש ממשיך לספור בברכה הוא רק מכח צירוף ד' הראב"ה דיש כאן דין ספיקא דאור' לחומרא, א"כ באשה לא שייך זאת, דהא אינה מחויבת כלל בספירה ולא שייך אצלה דין ספיקא דאור' לחומרא, ולא עדיף מחיוב דרבנן דלגבי הברכה אמרינן ספק ברכות להקל.

ברכה מדין ספיקא דאורייתא לחומרא במצות עשה שהזמן גרמא

אולם דן הגר"א גנחובסקי זצ"ל דשמא גדר דין האשה במ"ע שהז"ג הוא דיכולה להכניס עצמה בחיוב האיש ולקיים המצוה כמחויבת בדבר ולכן תוכל לברך גם בספק כמו האיש, וה"נ יש לדון לפ"ד הראב"ד דמברכים על ספק מצוה דאור', האם אשה במ"ע שהז"ג ג"כ תוכל לברך בספק כמו האיש או לא.

חקירה ביסוד ד' הראב"ד דמברכים על ספק מצוה דאורייתא

ונראה דיסוד הנידון תלוי בב' פרטים, האחד מהו יסוד ד' הראב"ד דמברכים על ספק מצוה, והשני מהו יסוד ד' ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג. דהנה בד' הראב"ד יש לחקור אם הוי ודאי ברכה או ספק ברכה, כלומר האם הפי' דבספיקא דאור' לחומרא כיון שהוא חייב לעשות המעשה מצוה מספק הוי ודאי ברכה, ואף להצד דכלפי שמיא גליא דהוא פטור ואין כאן מעשה מצוה מ"מ מחויב לברך מחמת מה שמוטל עליו בפועל לעשות המעשה מצוה מדין ספק דאור' לחומרא, ומשום כך אין כאן חשש ברכה לבטלה, או דבאמת אין כאן אלא ספק ברכה, והא דלא אמרינן בזה ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה יש לבאר ע"פ מה שכתבו תוס' ר"ה לג. דהא דבספק בירך ברהמ"ז חוזר ומברך ואין לחוש לאיסור ברכה לבטלה הוא משום דאיסור ברכה לבטלה הוא מדרבנן, ולכאור' הביאור בזה דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה מדבריהם במקום ספק מצוה דאור'. וה"נ יש לבאר בד' הראב"ד שחידש דבספק מצוה דאור' אע"פ שהברכה על המצוה אינה אלא מדרבנן מ"מ יש לדונו כדאור' לענין זה שלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה בכה"ג ועל כן מותר לו לברך, אך מ"מ אין כאן אלא ספק ברכה.

[ולפ"ז י"ל דבזה גופא פליג הרמב"ם, דיעוי' בתשובת הרמב"ם לחכמי לוניל המובא בכס"מ פ"ג ממילה ה"ו שביאר דאין לברך בכה"ג משום ספק איסור ברכה לבטלה, וה"ל הרמב"ם שם; 'הדברים ידועים שכל ברכה שעל מצוה דרבנן היא בין שתהיה המצוה מדבריהם בין שתהיה מן התורה וחכמים הם שתיקנו את הברכה, והם שאמרו שכל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא, ולפיכך כל דבר שנסתפק לנו אם עשיית דבר זה מצוה שנצטוונו או לא נצטוונו בין שהיה הצווי על אותה עשייה מדבריהם בין שהיה מן התורה עושין אותה בלא ברכה' עכ"ל. והנה ידועה דעת הרמב"ם דאיסור ברכה לבטלה הוא מה"ת (ומש"כ הרמב"ם

הנ"ל 'הם שאמרו שכל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא' ביאור האחרונים דהכוונה שהם גילו דבר זה אבל ודאי הוא מדאור', עי' ברכ"י סי' מ"ו סק"ו), וקשה עליו קושיית התוס' בר"ה מ"ט בספק בירך ברהמ"ז חוזר ומברך והלא יש כאן ספק איסור דאור', ובשו"ת רעק"א סי' כ"ה כתב ליישב דכיון דחייב מספק לחזור ולברך לא הוי לבטלה אף אם כלפי שמיא גליא שכבר בירך מקודם ע"ש (וכן ביאר היטב בקובץ שעורים ביצה אות מ"ב). ולפ"ז נמצא דזהו רק היכא דהברכה היא מה"ת אבל היכא דהברכה היא מדרבנן בע"כ צ"ל דכלפי דאור' הוי לבטלה ולא מהני החיוב ברכה דרבנן להוציא מכלל לבטלה כלפי דאור', ולכן בספק ברכה דרבנן אסור לו לברך מספק, וא"כ מסתבר דה"ה היכא דהמצוה היא דאור' והברכה היא דרבנן חשיב לבטלה כלפי דאור'.

והנה בעיקר דין ספק ברכות להקל עי' ב"י סי' ס"ז שיש בזה ב' טעמים, חדא משום דספיקא דרבנן לקולא, ועוד משום דספק איסור ברכה לבטלה לחומרא, וכל מה שנתבאר בפלוגת הרמב"ם והראב"ד הוא רק כלפי הנידון של איסור ברכה לבטלה, אבל כלפי הנידון דנימא ספיקא דרבנן לקולא כלפי הברכה משמע דלא נחלקו כלל, וגם הרמב"ם מודה דהכא כיון שהמצוה דאור' ראוי להחמיר גם כלפי הברכה אע"פ שאינה אלא מדרבנן. והטעם בזה י"ל דהוי כמו ספק דאור' שנתגלגל לדרבנן, עי' שו"ת רעק"א סי' ס"ד, או דחשיב כעיקרו דאור', עי' ראש יוסף שבת כג.].

הוכחות דברכת המצוות הוי חלק מקיום המצוה עצמה

[ויש להוסיף בביאור הדבר דדנו המצוה כדאור' לענין זה עפ"מ שהוכיחו האחרונים מכמה דוכתי דברכת המצוות אינה חייב בפנ"ע אלא הוי שלמות בקיום המצוה עצמה, והביאו כן מתוס' הרא"ש ברכות טו. שכתב דאם הברכה על הפרשת תרומ' היתה מה"ת אזי הברכה מעכבת את חלות ההפרשה, והא דברכות אינן מעכבות היינו משום דהברכות מדרבנן ע"ש, והובא בדבר אברהם ח"א סי' ט"ז, ועי' גם בדברי הגרע"א בברכות שם, וכן מהא דלד' הרבה ראשונים מי ששכח מלברך על הפרשת תרומ' אינו יכול להתוודות וידוי מעשר משום דדרשינן לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי מלברכך, ואף דהברכות מדרבנן מ"מ הואיל וחסר בקיום כל מצוות המעשר אינו יכול להתוודות (עי' חזו"א דמאי סי' ב' סק"ו), ומבואר דהוא חלק מקיום מצוה מעשר ולא חייב נפרד של ברכת המצוות גרידא, וכן הוכיח באג"מ אור"ח ח"ד סי' כ"א סק"ב. וכן מבואר בתורה"ד סי' רס"ט (המובא בש"ך יו"ד סי' ש"ה סק"ב) דפדיון הבן שחל בשבת יש לדחותו ליום א' לפי שא"א לפדות בשבת ואם יפדה בע"ש ע"מ שיחול בשבת לא יוכל לברך, ואע"ג דבשילהי פ"ק דבכורות משמע דלאו שפיר דמי לאחר הפדיון מל"א יום ואילך, מ"מ אשכחן דמאחרים כמה מצות כדי לעשות כתיקונן ובהכשר ובהידור' עכ"ל. הרי דהברכה היא הכשר והידור בגוף המצוה. וביותר מבואר במשנ"ב סי' תרס"ח סק"ז בשם גדולי האחרונים דאין לאכול בביה"ש של כניסת שמיני עצרת לפי שצריך לאכול בסוכה מה"ת ולא יוכל לברך לישב בסוכה ע"ש, ומבואר דעדיף לא לקיים מצוה דאור' כלל מלקיימו בלא ברכה. ובאג"מ יו"ד ח"א סוס"י קע"ט ושו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צ"ז סק"ד כתבו דאם קבע מזוזה ושכח לברך מותר להסירה כדי לקובעה בברכה, ובספר בר אלמוגים סוס"י קנ"ז דן בזה ועורר דהא מפסיד את המצוה בשעת ההסרה, וחיונן מזה כנ"ל דעדיף להפסיד כמה רגעים מהמצוה כדי לקיימה כתיקונה עם ברכה, ולכאור' יש להבין זאת רק אם הברכה היא שלמות בקיום המצוה, דאל"כ לא מסתבר להפסיד כמה רגעים של מ"ע כדי להרויח מצוה ברכה דרבנן. [אכן צ"ע בזה ממש"כ הביה"ל סי' כ"ה ס"ו דאם הניח תש"ר קודם תש"י אין לומר שיסיר התש"ר כדי להניחו כדין לאחר התש"י כי מפסיד מצוה תש"ר באותו רגע שמסירו, ואין להפסיד מ"ע בשביל מצוה מן המובחר ע"ש בארוכה, וא"כ ה"ה לענין הברכה, וכן העיר בבר אלמוגים שם].

ועפ"ז ניחא טפי הא דהשוו חז"ל חומר הברכה לחומר המצוה שמברך עליה. וכ"ה ל' רבינו יונה ברכות יב: מדפי הר"ף 'היכא שצריך לחזור ולומר אמת ויציב נחלקו המפרשים בענין הברכה וכו' וי"א שצריך לחתום בברכה ולזה נוטה דעת מורי הרב נר"ו מפני שכיון שהוא מסופק בדבר של תורה אם אמר או לא אמר מחויב הוא עכשיו לומר הדבר כתקנו ואומר אותו בברכה כאילו לא קרא כלל' עכ"ל].

ומצאנו בשאג"א סי' כ"ה שנקט כצד הא' וז"ל; 'ועוד נ"ל דאפי' להני רבוותא דס"ל דבכל ספק מצוה מברכין עלייהו כמבואר בדברי הפוסקים, וכן דעת רש"י וכמש"כ שם הרשב"א (שבת כג.), מ"מ בספק ברה"ת א"צ לברך אלא ברכה אחת, דבשלמא בספק מצוה דאורייתא כיון דע"כ חייב לחזור ולעשותה מספק דהא ה"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא א"כ חייב נמי לברך עלה אקב"ו על מצוה זו שהרי כמו שנצטוונו לעשות המצות בוודאי כך נצטוונו לעשותן מחמת ספק נמי ושייך לומר וציונו שהרי מספק נמי נצטוונו לעשות, והו"ל לענין ברכה כוודאי בר חיוב כיון שחייב לעשות המצוה זו מחמת ספק, ואפי' אם כבר יצא ידי חובת המצוה זו אינה לבטלה דהא כיון דמספקא ליה נצטווה לחזור ולעשותה מספק, ולא מבעיא להני רבוותא דס"ל הא דקיי"ל ספיקא דאו' לחומרא מדאו' דאתי שפיר, אלא אפי' להרמב"ם דס"ל הא דקיי"ל ספיקא דאו' לחומרא אינו אלא מדרבנן וכמש"כ במקום אחר, הא ק"ל דבדרבנן נמי בעי ברכה וחייב לברך על ספק מצוה וציונו כיון דעל"פ מחויב לעשותה מספק עכ"ל. וכוונתו לחלק דבברה"ת סגי בברכה אחת מה"ת ותקנת ג' ברכות אינה אלא מדרבנן, וכיון שאי"ז ברכות על המצוה דאו' אין כאן ודאי ברכות אלא ספק, וספק ברכות להקל, אבל לפי צד הב' דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה במקום ספק ברכה על מצוה דאו' מסתבר דה"נ לא העמידו לאיסור זה במקום שתקנו חכמים לקיים המצוה דאו' ע"י ג' ברכות].

וכ"כ בארצות החיים סי' ח' אר"י סק"ז וז"ל; 'כתב הראב"ד בסוף הל' מילה שצריך לברך על מילת אנדרוגינוס מפני שספק לחומרא מדאורייתא, וכן בכס"מ הביא בשם הרמ"ה ראייה לזה ממ"ש בשבת כג. דאין מברכין על הדמאי מפני שרוב ע"ה מעשרין הא לא"ה היו מברכין, מפני שספק דאורייתא לחומרא. וקשה כיון שספק ברכות להקל והטעם פן יברך לבטלה ויעבור על לא תשא, א"כ נהי שלענין גוף המעשה אזלינן לחומרא למול האנדרוגינוס ולעשר את הדמאי מ"מ איך יברך מפני הספק הא יש לדון להיפוך שמא הוא אשה ושמא התבואה מעושרת ועובר על לא תשא. וצ"ל כיון שדעת הראב"ד שספק הוא מדאורייתא לחומרא וא"כ זה בעצמו מצוה למול ולעשר את הספק ועל מצוה צריך לברך, ואף שיהיה באמת אשה מ"מ עשה מצוה במילתו ושייך לברך עליו וציונו עכ"ל. וע"ש מש"כ עפ"ז.

ויש להוסיף בזה דברי הגרש"ש הנודעים בשערי יושר ש"א פ"ח ואילך שהאריך לחדש דלד' הרשב"א ודעימיה דספיקא דאו' מה"ת לחומרא הפי' דהוי איסור חדש לפרוש מן הספק אף אם קמי שמיא גליא דהיתר הוא, ואם עבר עשה איסור ודאי על כל צד, ואם באמת פגע באיסור נכשל באיסור כפול, ואם בהיתרא פגע עבר רק על איסור המחודש ע"י סיבת הספק, עכ"ד.

[ועוד יש לדמות למה שצייד הפלתי סי' י"ט סק"ו דמי שברך על השחיטה ואח"כ נמצאת טריפה חלה ברכתו כיון דהוא שחט הבהמה כדין ודת, רק היתה טריפה, הוא מצות שחיטה קיים, דכך המצוה לשחוט ולא לחוש דלמא ימצא טריפה, דמוקמינן אחזקת כשרות, וא"כ עביד מצוה, ואף דנטרפה ומחוסר הנייתה מ"מ מצוה לא זזה ממקומו, ואף הוא בירך על המצוה וכדין בירך עכ"ל, וכתב נפ"מ שיוכל לשחוט עוד בהמה מכח ברכה זו ולא הוי כמו מי שברך על פרי ונפל מידו לאחר הברכה דאבדה ברכתו].

מאיך גיסא יעוי' ברשב"א ומאירי שבת כג. שדקדקו מדברי רש"י כד' הראב"ד דמברכים על ספיקא דאו' (לפ"ד רבא שם), וביארו דכל היכא דעיקרו דאו' מברכים בספק, ולכן מבואר שם דבדמאי אילו היתה הפרשתו מכח ספק (ולא חומרא בעלמא לפי שרוב ע"ה מעשרין הן) היו מברכים על הפרשתו אע"פ שמדאו' א"צ

להפריש אלא רק מדרבנן, וכן יו"ט שני יש לברך בו מדינא, דאף שתקנתו מדרבנן בזה"ז מ"מ הואיל ועיקר תקנתו הוא משום ספק של תורה מברכים עליו, וכן בכל הנ"ל הלא הברכות עצמם הם ודאי רק מדרבנן מ"מ גם הברכות עצמם חשובים עיקרו דאו' הואיל ונתקנו על מצוות דאו', ורק נר חנוכה שעיקר תקנתו מדרבנן לחוד אין מברכים בספקו ע"ש, וכ"כ בביאור הגר"א סי' תרפ"ח, ועי' בראש יוסף שם שהאריך לבאר דס"ל דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא בדבר שעיקרו דאו'. ומשמעות הדברים כצד הב' דדיינינן בברכות אלו כדין ספיקא דאו' לחומרא ולכן מברכים עליהם מספק, אבל אי"ז ברכה מתורת ודאי. [אך צ"ע לדבריהם דא"כ אף אם הוא מסופק על הברכה לחוד נימא דחוזר ומברך לפי שעיקרו דאו', וצ"ע].

המברך מדין ספק אם יכול להוציא מי שחייב מדין ודאי

ונראה נפ"מ בין ב' הדרכים אם יכול להוציא אחר שמחויב בודאי בברכה (באופן שאין לו דין ערבות להוציאו וכגון לפ"ד הפר"ח שחידש דמי ששכח מלספור יום אחד אין לו דין ערבות להוציא את חבירו כמו בן עיר שאין לו דין ערבות להוציא בן כרך בקריאת המגילה בט"ו), דהנה בשו"ת רעק"א סי' ו' נקט דמי שספק אם בירך ברהמ"ז וחוזר ומברך מדין ספיקא דאו' לחומרא אינו יכול להוציא אחר שמחויב בודאי (לולי דין ערבות) לפי שברכתו אינה אלא מדין ספק ע"ש (וחולק בזה ע"ד הפר"ח), וא"כ בניד"ד נראה דתלוי בחקירה הנ"ל, דלפי צד הא' בד' הראב"ד דהברכה היא מתורת ודאי שפיר יכול להוציא את חבירו כשמברך על מצוה שמקיים מדין ספיקא דאו' לחומרא, אבל לפי צד הא' אינו יכול להוציאו לפי שאי"ז אלא ספק ברכה. [ויש לדון לפי צד הא' אם גם בברהמ"ז הוי ברכה בתורת ודאי לפ"ד הראב"ד ודלא כד' הגרע"א, או דשאני התם דהברכה עצמה היא המצוה והרי הוא מחויב בה מדין ספק ולא מדין ודאי, ורק כשהברכה היא על המצוה הוי ברכה בתורת ודאי כיון שהוא מברך על מעשה המצוה שהוא מחויב לעשות, וכדמות חילוק זה יעוי' בשו"ת כת"ס סי' ל"ד לענין נשים שלא יוכלו לברך על מ"ע שהז"ג כשהברכה עצמה היא המצוה ע"ש היטב ואכמ"ל].

וה"נ לענין נשים נראה פשוט דתלוי בזה, דלפי צד הא' דהוי ברכה בתורת ודאי הואיל ומחויב בודאי לעשות המעשה מצוה מדין ספיקא דאו' לחומרא, א"כ בנשים לא שייך זאת, דהא אינן מחויבות כלל וכל הברכה אצלם היא רק על הקיום מצוה, והכא הוי ספק קיום, אבל לפי צד הב' דהוי ספק ברכה אלא שלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה במקום ספק מצוה דאו', יתכן דגם בנשים אע"פ שאין כאן חיוב דאו' מ"מ סגי שיש כאן ספק קיום מצוה דאו' לענין זה דלא העמידו חכמים דבריהם לאיסור הברכה בכה"ג (ויבואר עוד להלן).

ברכת שהחיינו על ספק מצוה דאו'

עוד נפ"מ נראה לומר אם מברך שהחיינו ג"כ על ספק מצוה לפ"ד הראב"ד, דלצד הב' מברך גם שהחיינו (לפי פשוט ד' הפוסקים דשהחיינו דמצוות הוי חובה כמבואר בגמ' עירובין מ: לענין שהחיינו דיו"ט), אך לצד הא' יש לחלק בין ברכת המצוות לברכת שהחיינו עפ"מ שכתב בברכת שמואל קידושין סי' י"ח דברכת המצוות היא על חיוב המצוה ואילו ברכת שהחיינו היא על שמחת קיום המצוה כמו בקנה כלים חדשים, (ועפ"ז כתב ליישב מה שמקשים ע"ד הרמב"ם שכתב בפ"א מברכות ה"י דהעושה מצוה לאחרים אינו מברך שהחיינו, ובה"א כתב דהעושה מצוה לעצמו מברך לעשות (כלומר בלמ"ד) ואם עשה לאחרים מברך על העשייה (כלומר

אם יכול לברך ב' פעמים על אותה מצוה מחמת הספק

עוד דן הגר"א גנחובסקי זצ"ל איך הדין באופן שנטל לולב ובירך עליו ואח"כ נודע שיש ספק אם הלולב כשר ונוטל עוד לולב מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, האם לפ"ד הראב"ד יברך שוב, או דלא שייך לברך ב' פעמים על אותה מצוה. והגר"ש פיש שליט"א אמר דתלוי בחקירה הנ"ל, דאם הברכה היא על מה שמחויב לעשות מדין ספיקא דאורייתא לחומרא אף אם כלפי שמיא גליא שכבר יצא יד"ח מקודם, א"כ פשוט שיברך שוב, דשפיר יתכן לברך ב' פעמים על אותה מצוה הואיל ונתחייב בה פעמיים מכח דין ספיקא דאורייתא לחומרא, אבל לפי צד הברכה היא מתורת ספק י"ל דאינו יכול לברך שוב משום דהוי תרתי דסתרי, דאחת מהברכות ודאי אינה ברכה, ובכה"ג י"ל דלא התירו לו לברך שוב אחר שכבר בירך פעם אחת.

ברכה בספק מצוה קיומית

והביא הגר"א גנחובסקי זצ"ל ראייה מהא דמשמע בגמ' שבת כג. דהמפריש תרו"מ מספק טבל חוזר ומברך לפ"ד הראב"ד (דהא מקור ד' הראב"ד הוא מדברי רבא שם דהא דאין מברכים על הפרשת דמאי הוא משום דרוב ע"ה מעשרין הן ומשמע דבספק טבל גמור מברכין, כן מבואר ברא"ש ריש פ"ו דחולין בשם רבינו יונה דאזיל בשיטת הראב"ד, וכ"ה ברשב"א ומאירי שם בד' רש"י, והנה הפרשת תרו"מ להרבה דעות אינו חיוב אם אינו רוצה לאכול (כמבואר ברש"י גיטין מז: ושו"ת ברכת אברהם לר"א בן הרמב"ם סי' י"ד ובגליון רעק"א י"ד סי' א' החולק בזה ע"ד ה"ט"ז סק"ז), ונמצא דאין מוטל עליו חיוב לעשר מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, ואעפ"כ מבואר לד' הראב"ד דמברך הואיל ויש בזה ספק מצוה דאורייתא, ומוכח כצד הברכה. ונאין לומר דכל שבא לאכול הוי מצוה חיובית לעשר ושייך בזה חיוב מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, דס"ר חיוב זה הוא מחמת האיסור טבל, ועל התרת איסור אין ברכה. עכ"ל.

בגדר קיום מ"ע שהז"ג בנשים אם הוי קיום מצוה גמורה

מעתה נבא לנידון השני לגבי נשים, דאף אם נימא כצד הברכה ביסוד ד' הראב"ד דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה במקום ספק קיום מצוה דאורייתא, אכתיו תלוי זה בגדר ד' ר"ת דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג, דיש לחקור אם הפי' דתקנו חז"ל דיכולות לברך אע"פ שאין להן קיום מצוה ממש, או הפי' דיש להן קיום מצוה גמורה כמו האיש ורק שאינן מחויבות בכך אלא רשות הוא בידן, ובדבר זה האריכו רבים, ויש לזה ראיות לכאן ולכאן מדברי הראשונים, ונזכיר הדברים בקצרה;

ידועים דברי הראב"ד בריש תורת כהנים פרשתא ב', דלמ"ד נשים סומכות רשות אפילו סמיכה גמורה מותרת בנשים (ואין בזה איסור עבודה בקדשים), שכך נתנה התורה, לאנשים חובה ולנשים רשות, והנשים דומיא דאנשים, וכן כל מ"ע שהזמן גרמא אעפ"י שיש בה איסור תורה כגון ציצית של תכלת לנשים, והא דאמרינן חגיגה ט"ז דאמרינן אקיפו ידייכו התם הנשים לא היה להם חלק בקרבן ומשום נחת רוח דנשים עשו הסמיכה, אבל הנשים בקרבן שלהן סומכות כאנשים עכ"ל. וכן הוכיח בדברי יחזקאל סי' כ"ח סק"א מהרמב"ן כתובות מ. שכתב דעשה שאינו שוה בכל אינו דוחה ל"ת, וקשה דא"כ איך ציצית דוחה איסור כלאים, ובע"כ דמקרי עשה השווה בכל לפי שנשים ג"כ יכולות לקיים מצות ציצית כאנשים אע"פ שאינן

בע"ל), וקשה דהא בפדיון הבן מברכים על פדיון הבן וביאר הריב"ש בד' הרמב"ם דחשיב כעושה מצוה לאחרים הואיל ועיקר המצוה היא חובת הבן והאב מחויב לקיים חובת הבן, ואעפ"כ מברך האב שהחיינו. ות"י הברכה שמואל דברכת המצוות היא על החיוב והחייב הוא של הבן אבל ברכת שהחיינו היא על הקיום, וקיום המצוה הוא של האב ע"ש, וכתב שהסכים לזה הגר"ח. ולפ"ז נראה דלענין הקיום בודאי הוי ספק קיום מצוה וא"א לברך שהחיינו, ורק לענין החיוב י"ל דחשיב ודאי מחויב בדבר מכח דין ספיקא דאורייתא לחומרא.

[אך יש מקום בסברא לומר להיפך, דלענין שהחיינו דתלוי בשמחת קיום המצוה, כל היכא שעשה בודאי מה שמוטל עליו יש לו שמחת קיום המצוה, ועל כן כיון שהוא מחויב מדין ספיקא דאורייתא לחומרא לעשות המצוה יש לו שמחה של קיום דבר זה אף אם כלפי שמיא גליא שאינו מחויב בדבר. וכע"ז מצאנו בב"ח סי' כ"ט שחידש דבספק על ברכת שהחיינו אין חשש ברכה לבטלה מידי דהוי אקרא חדתא דרשות בידו לברך כיון שבאה על שמחת לבו של אדם, ועל כן כל שהוא שמח ומברך לו יתעלה על שהחיינו וקיימו עד הזמן הזה לא הוי לבטלה, וביאר עפ"ז ד' רבינו ירוחם והטור בסי' תל"ב לענין הפלוגתא אם מברכים שהחיינו על בדיקת חמץ דרשות בידו לברך מספק, והא"ר סי' כ"ב הביא ראייה לדבריו, וכ"ה בצ"ח ברכות ס. ובשו"ת חת"ס סי' נ"ה ביאר דבריהם היטב ע"ש.

וע"פ סברא זו נראה לבאר דברי הרא"ש, דהנה הבאנו לעיל טעם הרוקח שהביא הב"י סי' רס"ה דאין מברכים שהחיינו על המילה משום דחיישינן שמא נפל הוא ולא סמכינן על הרוב דאינם נפלים, וביאר החת"ס י"ד סי' רמ"ז דכוונתו דחיישינן לברכה לבטלה, דאם הוא נפל מחתך בבשר בעלמא הוא, וכן מבואר בא"ז סי' ק"ז דאין מברכים שהחיינו אלא כשברור לו שקיים מצוה והכא יש לחוש הוא נפל ולא קיים מצוה. אמנם הרא"ש בבכורות פ"ח סי' ח' השיג עליו בזה"ל; 'ולא נהירא חדא דאזלינן בתר רובא, ועוד דממה נפשך מצוה קעביד', וכ"ה ברבינו ירוחם נתיב א' ח"ב. וצ"ב דמשמע מדבריו דאף להצד שהוא נפל מצוה קעביד, ואינו מובן דהא ודאי דלהך צד אין כאן שום מצוה דמחתך בבשר בעלמא הוא כמבואר בגמ' שבת קלו.

ונראה לבאר כוונת הרא"ש ע"פ האמור דכיון שמחויב למול מכח הרוב יש לו שמחת קיום המצוה שעשה המוטל עליו ע"פ התורה ועל כן יכול לברך שהחיינו אף אם כלפי שמיא גליא שהוא נפל ואין כאן קיום מצות מילה. [אמנם אין הכרח מזה דגם בספק הוא כן, ד"ל דרק כשיש רוב ומחויב בתורת ודאי הוא כן משא"כ כשהחייב הוא מדין ספק].

ספק בברכת המצוות לאחר קיום המצוה

עוד נפ"מ אמר הגר"א גנחובסקי זצ"ל בחקירה זו, דהנה הש"ך י"ד סי' י"ט סק"ג הביא דעת הגהות אשר"י ריש חולין סי' ב' דבדיעבד יכול לברך על מצוה גם לאחריה ורק לכתחילה בעינן עובר לעשייתה, (ובגליון הגרע"א על השו"ע סי' תרע"ו (בהוצאות החדשות) צירף שיטה זו לב' צירופים נוספים לברך על הדלקת נרות חנוכה לאחר ההדלקה). ויל"ע לשיטה זו איך הדין באופן שנתעורר לו ספק לאחר קיום המצוה אם קיים המצוה כדן או לא, האם יכול לברך לאחריה לפ"ד הראב"ד. ולכאן תלוי בהנ"ל, דאם הברכה היא מחמת שמחויב לעשות המצוה בתורת ודאי מכח הדין ספיקא דאורייתא לחומרא, בניד"ד שלא היה לו דין ספיקא דאורייתא לחומרא על עשיית המצוה לא שייך זאת, אבל לצד הברכה דכל היכא שיש ספק קיום מצוה דאורייתא לא העמידו חכמים דבריהם לאיסור ברכה לבטלה י"ל דגם בכה"ג יברך. [ויל"ע איך הדין באופן שהיה לו ספק קודם קיום המצוה וקיים המצוה מדין ספיקא דאורייתא לחומרא אף שכח לברך ונזכר לאחר המצוה, האם בכה"ג יברך גם לפי צד הא', דמברך עתה על מה שהיה מחויב מקודם לעשות מעשה המצוה מדין ספיקא דאורייתא לחומרא, או דכל שמברך לאחריה לפ"ד הגהות אשר"י אין הברכה כי אם על קיום המצוה, וכיון דהוי ספק אינו יכול לברך].

מחויבות. וכ"כ כמה אחרונים בד' תוס' קידושין לד. דס"ל דשייך עדל"ת בנשים במ"ע שהז"ג (עי' בספר המאיר לעולם סי' א' ואבנ"ז א"ח סי' קל"ד סק"ד). וכן הוכיח הדברי יחזקאל מתוס' ר"ה לג. דיש לנשים קיום מצוה גמור כמו אנשים במ"ע שהז"ג, מהא דהשווה סומא לנשים לענין ברכה והוכיח דסומא מברך מהא דאמר רב יוסף דמריש עבידנא יומא טבא לרבנן אם סומא פטור מכל המצוות לפי שיהא לו שכר של אינו מצווה ועושה, וכתבו תוס' דאם נימא דלא יוכל לברך כל הברכות מה שמחה יש בזה. אך מ"מ משמע דקיום מצוה גמור יש בו, דאל"כ בלא"ה יקשה מה שמחה יש בזה אם אין לו קיום מצוות גמור. ובש"ת שבט הלוי ח"ח סי' א' כתב דנראה דעיקר סמיכת הנשים לדורות לברך על מ"ע שהז"ג מיוסד על דרכו של הראב"ד הנ"ל. וכן מבואר באו"ז סי' רס"ו בשם ר"ת דר' יוסי מתיר לנשים סמיכה גמורה ועל כן יכולות ג"כ לברך, וכוונתו לפי שמצוה גמורה היא דאל"כ לא היה מותר לסמוך, וכ"כ שם בשם ריב"א דלד' ר' יוסי דמותר להן לתקוע ברה"א אע"ג דבעלמא אסור לתקוע ביה"ט משמע דהוי מצוה גמורה כמו לאנשים ומקבלות שכר ע"ז וא"כ יכולות ג"כ לברך ע"ש. ובר"ן על הר"ף קידושין יב: כתב דר' יוסי ס"ל דכל מצוה שבאנשים חובה בנשים רשות ולכן מותר להן לסמוך, ובהמשך דבריו כתב דאף שאין ראייה דמותר לברך על מ"ע שהז"ג מ"מ מסתבר דמותר כיון שמבואר בגמ' דנטולות שכר כאינו מצווה ועושה, וכיון שבכלל המצוות הן מברכות.

[והנה הרבה ראשונים פליגי דאין עדל"ת בנשים, עי' תוס' חולין קי: וכס"מ פ"ט מציצית ה"ג, וכן לענין סמיכה בכל כוחו אסרו הרבה ראשונים משום עבודה בקדשים כפשוטו הסוגיא בחגיגה טז:; אך אינו ראייה דפליגי ביסוד הדבר כדביאר בדברי יחזקאל שם, דודאי י"ל דיש להן קיום מצוה גמורה כמו אנשים אלא דס"ל להני ראשונים דרק חיוב המצוה דוחה ל"ת או עכ"פ אסור להכניס עצמו לדחיית ל"ת, והארין בזה בספר משברי ים עדל"ת סי' ט"ו סק"ט, וכן לענין סמיכה לא נאסר אלא כשהוא לצורך חיוב המצוה דמצוותו בכך כדביאר בדברי יחזקאל שם סק"ו. וכן ידועה ד' ר"ת דאשה פסולה לעשיית ציצית לפי שאינו מחוייבת בזה, וקשה דהא לד' ר"ת אשה מברכת על ציצית ומקיימת בזה המצוה, ובע"כ דזה תלוי דוקא במחוייב בדבר, ועי' שבט הלוי ח"א סי' ח'].

אם קטן מוציא אשה בתקיעת שופר

ועפ"ז העלו הגר"א גנחובסקי זצ"ל ולהבחל"ח הגר"ד לנדו שליט"א דמסתבר דקטן אינו מוציא אשה בתקיעת שופר, דאף שאינה מחוייבת כלל בדבר והוא מחוייב מדרבנן וא"כ הוא עדיף ממנה, מ"מ אצלה שייך קיום מצוה דאו' ואצל הקטן לא שייך כלל קיום מצוה דאו' ועל כן אינו יכול להוציאה בקיום מצוה דאו'. וכ"כ בספר מועדים וזמנים ח"א סי' ב'.

[אמנם המהר"ם שיק בגליונות המנ"ח מצוה ש"ו כתב (והובא בהערות למנ"ח מהדורת מכון ירושלים) דודאי אף לקטן יש מצוה קיומית בספה"ע כאשה, וכע"ז כתב בקובץ שיעורים כתובות אות רנ"א, אולם בחידושי הגר"ח הל' קרבן פסח נקט דקטן אין לו כלל מעשה מצוה וקיום של דאורייתא ע"ש].

אך מ"מ יש ראשונים שמוכח מהם דלא הוי מצוה גמורה אע"פ שמברכים עליה, עי' מאירי סוכה כ: דהוי צד מצוה או סרך מצוה (לענין דמותר משום כך סמיכה גמורה ואין בזה איסור עבודה בקדשים), ובראב"ה סי' תקל"ד כתב דמותר להוציא שופר בשבילן ביה"ט לרה"ר משום דשייך קצת במצוה, ובש"ת מהר"ל החדשות סי' ז' הביא דבריו וביאר 'דמשום שמחת יו"ט כל דהו אפי' לטייל הותר הוצאה דחשיב צורך קצת, ומשמע דלא הוי מצוה ממש, ומטעם זה כתב שם דהטעם דאין הנשים נוהגות ללבוש ציצית הוא משום דאיכא צד עבירה בשבת דחשיב ולא בטל לדידהו כיון דלא מחייבי לא הוי להו תכשיט

אע"ג דמכניסות עצמן לכך עכ"ל. (וכן נקטו הת"ש סי' ש"א סקע"ז ופמ"ג ומחצה"ש שם דאשה היוצאת בציצית לרה"ר חייבת חטאת משום דהוי משוי לגבה, ומסתימת הדברים משמע דחייבת חטאת אף אם מכוונת לשם מצות ציצית). וביראים מצוה ת"ט ס"ל דאין להתיר לאיש לתקוע בשביל נשים אף לד' ר' יוסי דמותר להן לסמוך, וביאר בספר לימודי ה' לימוד ב' דאין מצוה זכות לאשה בתקיעה לא מדאו' ולא מדרבנן אלא רק שכר כמי שאינו מצווה ועושה. ובמנ"ח מצוה ש"ו כתב דלכו"ע אי"ז מצוה כלל, וכ"כ במשנה ראשונה דמאי פ"א מ"א. וכן מוכח מדברי השאג"א סי' ק"ו שאסר להוציא שופר ולולב לרה"ר ביה"ט לצורך נשים כי אין כאן מצוה כל עיקר אלא רק נחת רוח, וכבר כתבו האחרונים דלפ"ד הראב"ד פשיטא דמותר. וע"ע בפמ"ג פתיחה כוללת ח"א אות מ' וז"ל; 'אנן קיי"ל דנשים עושים מ"ע שהז"ג ומברכין עליהו, והיינו שמתכוונין למצוה דרבנן לא לקבוע לדין תורה ולהוסיף עליה וכו', ומ"מ ראוי להודיעם לנשים שהם פטורים רק שמחמירין על עצמם (משום חשש בל תוסיף) עכ"ל. והגר"ז סי' תקפ"ו ס"ו כתב דקצת מצוה יש להן. וע"ע בשבט הלוי שם שכתב דד' ר"ת אינה כהראב"ד ולדבריו אי"ז מצוה גמורה לנשים, וכן מבואר בראב"ה סי' תקצ"ז בשם ר"ת דכיון דקצת מצוה היא מברכין על לולב ושופר וסוכה ומגילה לפי שאיסור ברכה לבטלה אינה אלא מדרבנן, עכ"ד. (אולם בקובץ שעורים קידושין אות קמ"ג השווה ד' ר"ת לד' הראב"ד, ובשבט הלוי ח"ט סי' ב' הביא דבריו והשיג עליו). וע"ע ברא"ש פ"ק דקידושין סי' מ"ט שביאר דאין חשש ברכה לבטלה לאשה כיון דהוי רק איסור דרבנן 'הלכך כיון שמתכוונות לברכה אין כאן משום בל תשא', ומשמע מזה דאין כאן קיום מצוה גמור, דא"כ א"צ לזה. והרמב"ן בקידושין לא. הקשה ע"ד ר"ת וז"ל; 'ואי קשיא והא אמרינן בירושלמי כל העושה דבר שאינו מצווה בו נקרא הדיוט, התם שעושה דבר שאינו מצווה מן התורה כלל שהוא כמוסיף על התורה, אבל מי שעושה מצוות התורה כתקנן, אע"פ שלא נצטווה הוא בהם כגון נשים וגוים מקבלים עליהם שכר וכו' לפיכך אם רצו לברך אין למחות בידן עכ"ל. ומשמע ג"כ דלא הוי מצוה ממש דא"כ אין מקום להקשות דהוי הדיוט, וגם בתירוצו השווה בין גוים לנשים. ובהגהות מיימוניות פ"ג מחנוכה אות ה' כתב בשם השר מקוצי דלא הוה ברכה לבטלה לברך על הלל דר"ח כיון שרוצה האדם להתחייב בה מידי דהוה אלולב ואתפילין דהני נשי מברכות אע"פ שאינן חייבות ולא מחינן בהו, עכ"ד. ומהא דלמד מזה להלל דר"ח משמע דלא הוי קיום מצוה ממש. וכן משמע מדבריו בפ"ב משופר אות א' וז"ל; 'ואם רוצות הנשים לתקוע אין מוחין בידם מידי דהוה אשאר עשה שהז"ג וכו' וה"מ לתקוע לעצמן דומיא דסמיכה באקפן ידיהו דאע"ג דנראה קצת כעבודה בקדשים שרינן להן משום נחת רוח אבל אחר שכבר תקע לא יתקע להן דאין אומרים לאדם חטא בשביל נחת רוח דנשים' וכו' עכ"ל, והובא בב"י סי' תקפ"ט. [כ"ז מספר דברי מרדכי וספר שלמי יוסף סוכה סי' ס"ה ועוד].

והנה האחרונים כתבו דנשים קיבלו עליהן חובה תקיעת שופר, עי' ח"א כלל קמ"א ס"ז, שו"ת רעק"א סי' א' בהשמטות דרוב הנשים קיבלו עליהן חובה רוב המ"ע שהז"ג, וכ"כ הא"א מבוטשאטש סי' תקפ"ט ועוד רבים, וכ"כ המג"א וא"ר והגר"ז סי' תפ"ט לענין ספה"ע, וע"ע ביה"ל סי' תכ"ב ס"ב שצידד דבמקום שנהגו הנשים לומר הלל בר"ח יכולה אשה להוציא איש בהלל לפי שחיוב האיש בהלל דר"ח הוא רק מצד מנהג ובמקום שהנשים נהגו ג"כ נמצא דחיובם שווה ע"ש. אולם במנ"ח מצוה ש"ו תמה טובא ע"ד המג"א הנ"ל מה שייך קיבלו עליהן חובה בדבר שאינו מצוה אצלן. אולם כבר נמצא כדבריהם באו"ז הל' פסחים שכתב בזה"ל; 'כל מ"ע שהז"ג כגון

סוכה לולב ושופר וציצית נשים פטורות, וחייבות אם חפצות לקבל עול מצות ולברך וכו', ובספר המנהגים למהר"א קלוזנר סי' י"ט; ונ"מ מצוה לתקוע להם (לנשים) וכו' וגם מברכין להן ולא הוי ברכה לבטלה כיון שמכניסין עצמן לחיוב מידי דהוי אלולב'. וביותר מבואר כן במהר"ל הל' תקיעת שופר וז"ל; 'נשים פטורות דמ"ע דז"ג הוא, אך שמכניסין את עצמן לחיוב, והואיל שמחייבין את עצמן צריכין להזדרז לתקן צרכיהן הן בתכשיטין הן בתבשילין להיות פנויות לבא בית הכנסת ולהיות שם לשמוע קול שופר, ואל יטריחו את הציבור להמתין אחריהם וכו', והואיל והנשים הכניסו את עצמם בחיוב התקיעה נכון הדבר אם יכולין בשום צד שיניחו התינוקות בבית כדי שלא יפסיקום משמוע קול שופר דאין יוצאין אא"כ במכוונות לשמוע קול שופר מראשו ועד סוף וכו', אכן האנשים אשר מחייבין בדאורייתא בתקיעת שופר לא יחזיקו כלל התינוקות אצלם בעודן התקיעות שמא יבטלו משמיעת קול בראותם תחבולות התינוקות וכו', ואם א"א לאשה להניח את בנה בביתה אז יותר טוב להחזיקו אצלה בבהכ"נ הנשים, דאינהו אינן חייבות כ"כ כאנשים, אכן המנחת בנה בביתה הרי זו משובחת דהכניסה את עצמה לחיוב, וגם אנו מברכין למעניהם על תקיעת שופר עכ"ל. וכן בשו"ת מהר"ל החדשות סי' ס"ד וז"ל; 'ומצות שופר והברכות מ"ע שהז"ג ונשים פטורות אפי' מדרבנן, אלא שמעצמן מכניסות, וחיוב קל הוא לדחות אצל חולה זו עכ"ל. וכתב בשבט הלוי ח"ח סי' א' דלפ"ד הראב"ד ניחא, דיש כאן קיום מצוה גמור אלא שפטורות, ובזה ודאי מצו לקבל על עצמן הדבר בחובה. [אך צ"ע בסתירת דברי המהר"ל בזה ממה שהבאנו לעיל מדבריו לענין הוצאת שופר ביר"ט לצורך אשה].

הדרן לניד"ד בספק מצוה דאו' במ"ע שהז"ג, דלהדעות דאין כאן קיום מצוה גמור אין שום מקור לומר דהתירו להן חז"ל להכנס לספק ברכה לבטלה משום כך, אולם לפ"ד הראב"ד ודעימיה דהוי קיום מצוה גמור לנשים כמו לאנשים יש מקום לומר דגם הן בכלל ההיתר של האנשים לברך ספק ברכה לבטלה לצורך קיום המצוה כמו שנתבאר. [וביותר יש להוסיף בזה, דאם הוי קיום מצוה גמור מסתבר דהברכה ג"כ תורת ברכה גמורה עליה, אבל אם אי"ז קיום מצוה ממש מסתבר דאין ע"ז תורת ברכה גמורה כדביאר בחידושי הגר"ז הל' ברכות דשם ברכה תלויה אם הוי חפצא דמצוה ולא תליא אם הוי חיוב או רשות, ורק לענין נידון הראשונים מצד נוסח הברכה 'וציונו' תלויה אם הוי חובה או רשות].

ויש להוסיף דאף אם נימא דלא התירו חז"ל להכנס לספק ברכה לבטלה בשביל מצוה קיומית גרידא, מ"מ גבי נשים י"ל דחשיבא מצוה חיובית בעצמותה אף שהוא רשות להן, כדמצאנו בכמה דוכתי בל' הראשונים והאחרונים דהגדר בזה הוא דרשות הוא להן להכניס עצמן בחיוב האנשים (עי' משנ"ב סי' ע' סק"ב דיכולות להמשיך חיוב על עצמן), וביותר יעוי' בקובץ שעורים קידושין אות קמ"ג שכתב דהגדר הוא דהציווי ניתן גם לנשים וסומא, אלא שאין נענשין בביטול המצוה, וביאר כן בכוונת הר"ן בקידושין דמשום כך יכולים לומר וציונו. וכן אמר מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל והביא מקור לדבר דחשיבא מצוה חיובית בעצמותה גם לגבי נשים, דהנה ידוע חידושו של המשנ"ב בשעה"צ סי' תע"ה סקל"ט דשומר אבידה שפטור מכל המצוות מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה, ולדעת כמה פוסקים פטור אף אם יכול לקיים שניהם אם צריך לטרוח אחר זה, אם אכל מצה בליל הסדר יצא ידי חובתו, אך מ"מ נסתפק השעה"צ אם יכול לברך ברכת המצוות כיון שאינו מצוה על זה באותה שעה. וצ"ב מאי שנא מנשים המברכות על מ"ע שהז"ג אע"פ שאינן מצוות, והטעם דמברכות ביאר הר"ן והעתיקו המשנ"ב סי' י"ז דאף מי שאינו

מצווה ועושה יש לו שכר ושייך לומר וציונו כיון שהאנשים נצטוו גם הם יש להם שכר, וצ"ב דבעוסק במצוה כ"ש שיש לו שכר ומאי שנא. ובע"כ החילוק הוא דגבי מ"ע שהז"ג חשיבא מצוה חיובית בעצמותה כיון שהיא חיובית לגבי איש והאשה מכנסת עצמה בחיוב האיש וכאלו מוותרת על מה דאקיל רחמנא גבה, משא"כ בעוסק במצוה דכולם פטורים, ואף שמותר לו לקיים המצוה האחרת מ"מ לא הוי בגדר דמכניס עצמו לחיוב. וכע"ז מצאנו בתוס' ורא"ש חולין קי: גבי טלית שאולה שדנו אם לברך עליה דומיא דמ"ע שהז"ג לנשים, וכתבו דלא דמי, דהתם אנשים חייבים בה ולכך נשים ג"כ מברכות עליה, משא"כ בטלית שאולה כל אדם פטור כשאינו שלו, [אך סיימו דאעפ"כ המברך לא הפסיד], ועדיין צ"ב. [אמנם עדיין צ"ע ד' המשנ"ב שצידד שלא לברך בעוסק במצוה, ומאי שנא מטלית שאולה דפסק המשנ"ב סי' י"ד סק"ט כד' תוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד כמו מ"ע שהז"ג].

ד' הפמ"ג דאין חובה לענות אמן על ברכת נשים במ"ע שהז"ג

אמנם ממש"כ הפמ"ג סוס"י קכ"ד דאשה המברכת על מ"ע שהז"ג הוי רשות לענות אמן ולא חובה, והובא במשנ"ב שם, משמע דהברכה עכ"פ לא חשיבא כברכה חיובית בעצמותה אלא כברכה של רשות גרידא, וצ"ת.

ומעתה נבא להציע הוכחות בספק זה אם נשים יכולות לברך על ספק מצוה דאו';

אשה שספק בירכה ברהמ"ז אם יכולה לחזור ולברך כמו איש מדין מ"ע שהז"ג

[א] בגליון הגרע"א סי' קפ"ו כתב דאשה שספק בירכה ברהמ"ז פטורה מלברך לפי שאשה היא ספיקא דדינא בגמ' ברכות כ: אם חייבת בברהמ"ז מה"ת או רק מדרבנן, וא"כ כלפי הדאו' פטורה מדין ספק ספיקא, ספק אם מחוייבת בעלמא בברהמ"ז וספק שמא כבר בירכה, וכלפי הדרבנן דהוי רק חדא ספיקא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא כדין מי שאכל כזית פת וספק אם בירך דאינו חוזר ומברך, ובמשנ"ב וביה"ל שם הביא חבל אחרונים שנו"נ בשאלה זו. והנה בירחון שערי ציון שנדפס בליטא כתב הגר"ר שמעון רוזובסקי זצ"ל הי"ד אב"ד אישישוק (והועתק בספר אוצרות הברכה ברהמ"ז) לתמוה ע"ד הגרע"א, דאף אם כדבריו דאשה פטורה מלחזור ולברך מדין ספק ספיקא, מ"מ בודאי מותר לה לחזור ולברך מספק, לפי שאף להצד דאשה פטורה מברהמ"ז מה"ת מ"מ לא גרע משאר מ"ע שהז"ג דאע"פ שפטורה מה"ת יכולה להכניס עצמה בחיוב של האיש ולברך כמו האיש, וה"נ בספק בירכה ברהמ"ז בודאי יכולה לחזור ולברך כמו האיש, ולמה אסר עליה הגרע"א לברך מספק. אולם בחידושי הגר"י קנטורוביץ זצ"ל (דודו של בעל האג"מ זצ"ל) ח"א עמ' 316 השיג עליו דאף שיכולה לברך כמו האיש זהו רק בודאי אבל בספק דהאיש מברך מכח דין ספיקא דאו' לחומרא לא שייך זאת באשה והואיל ואינה מחוייבת ואין לה דין ספיקא דאו' לחומרא ע"ז ע"ש. הא קמן דנחלקו בספיקא דידן אם אשה יכולה לברך בספק דאו' כמו האיש או לא. ומדברי כל האחרונים שלא נחתו לזה מוכח דנקטו כדברי הגר"י קנטורוביץ דאשה אינה יכולה לברך בספק מ"ע שהז"ג. [כן הוכיח מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל מדפשיה ולא הביא דברי הגר"ש רוזובסקי הנ"ל].

ויש לדחות הראיה בכמה גווני;

יסוד המג"א דאין נשים מברכות במ"ע שהז"ג כשהברכה היא גוף המצוה

א. ד' הרמ"א סוס"י רצ"ו דאין לנשים להבדיל משום דהוי ספק אם חייבות בהבדלה, והב"ח חלק ע"ד הרמ"א דאף אם פטורה מדין מ"ע שהז"ג מ"מ יכולה לברך כמו שמברכת על שאר מ"ע שהז"ג, וביאר המג"א ד' הרמ"א דרק ברכה שאינה גוף המצוה יכולה לברך, אבל הכא שהברכה היא גוף המצוה אינה יכולה לברך, ועפ"ז ביאר טעם המנהג שנשים אינן עושות קידוש לבנה. ובכת"ס ס' ל"ד ביאר החילוק ח"ל; 'הפשטות (בביאור חילוק המג"א) דביש בה מעשה כיון דמעשה עצמה רשאי לעשות ויש בה מצוה ושכר דאינו מצווה ועושה שפיר מברכת וגם על מעשה המצוה שצוה ה' לאנשים ויש לה ג"כ מצוה ושכר כאינו מצווה ועושה, אבל כל שליכא מעשה כלל רק הברכה היא המצוה אינן רשאיות לברך ברכה זו שהיא היא המצוה עצמה דלא ניתן לה מצוה זו ואין רשאי לעשותה כאינו מצווה ועושה דאין רשאי לברך ברכת רשות אם אין בה חיוב' עכ"ל. ולפ"ז נראה דה"נ ברהמ"ז שהיא גוף המצוה אין האשה יכולה לברך אם אינה חייבה בה.

אולם המג"א שם דחה חילוק זה מהא דמבואר ברא"ש דנשים יכולות לברך ברכת אשר גאלנו בליל הסדר מדין מ"ע שהז"ג, [והכת"ס השיג עליו דהתם הברכה היא על קיום המ"ע של אמירת ההגדה ולא הוי מצוה בפנ"ע, אך המג"א נראה שנקט דהיא ברכה בפנ"ע ואינה ברכת המצוות על אמירת ההגדה, וע"ש במחצה"ש וצ"ת]. והפמ"ג תמה על חילוק זה מהא דלא שמענו דאסור לנשים לומר ברכות ק"ש אף להשיטות דפטורות מדין מ"ע שהז"ג כמש"כ המג"א ס' ע'. [אך זה תלוי אם ברכות ק"ש הם ברכת המצוות על הק"ש או לא ואכ"מ]. וע"ע בביאור הגר"א ס' מ"ז שביאר דנשים מברכות ברכות התורה מדין מ"ע שהז"ג, ולכא' גם שם הוי מצוה בפנ"ע, והאחרונים שם תמהו ע"ד הגר"א דלפ"ד השו"ע הלא נשים אינן מברכות על מ"ע שהז"ג, ובספר הליכות שלמה תפלה הובא מהגרש"א זצ"ל ליישב להיפך מד' המג"א, דהיכא שהברכה עצמה היא המצוה כו"ע מודו דנשים יכולות לברך, דלכו"ע נשים יכולות לקיים מ"ע שהז"ג, ופולגת הראשונים היא רק אם יכולה לברך על המצוה שמקיימת הואיל ואינה חייבת בה.

בגדר פטור נשים מברהמ"ז וברה"ת אם דמי למ"ע שהז"ג

ב. י"ל בפשיטות דברהמ"ז שאני ממ"ע שהז"ג, כיון שפטורה לא משום שהקילה תורה עליה אלא משום שאין לה חלק בארץ או משום שאינה בברית ותורה ואינה שייכת בברהמ"ז (ונחלקו בזה רש"י ותוס' ברכות כ:), ובכה"ג לא מסתבר דיש לה מצוה קיומית, וקצת ראיה לדבר ממש"כ הרמ"א ס' קפ"ז ס"ג דלא תזכיר ברית ותורה.

[אמנם מצאנו חידוש ברבינו מנוח פ"ה מברכות ה"א שכתב טעם שלישי דנשים פטורות מברהמ"ז משום דהוי כמ"ע שהז"ג הואיל ואינה חייבת בכל זמן אלא רק לאחר שאכלה, וכ"כ האדר"ת זצ"ל בחידושו על הרמב"ם שם בני בנימין].

אכן הנה כבר הקשה כע"ז בדמשק אליעזר על הגר"א שכתב דנשים מברכות ברכות התורה מדין מ"ע שהז"ג, וקשה דהא אי"ז מ"ע שהז"ג והטעם דנשים פטורות הוא משום דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם וא"כ מהיכ"ת דשייך אצלה אינה מצווה ועושה, וכמו שלא מצאנו דאשה תוכל לברך

להכניסו בבריתו של אברהם אבינו או על פדיון הבן, כיון שמופקעת ממצוות אלו לא מחמת קולא שהקילו עליה כשאר מ"ע שהז"ג אלא משום שלא ניתן הציווי כי אם לאב ולא לאם או לאיש ולא לאשה, וא"כ מאי שנא. אבל מ"מ מד' הגר"א חזינן דאין חילוק, וכן נראה מד' הראב"ד שדימה דין סמיכה למ"ע שהז"ג אע"ג דלגבי סמיכה נשים פטורות משום מיעוט מיוחד דדרשינן בני ישראל ולא בנות ישראל, ומ"מ נקט הראב"ד דיש להן מצוה קיומית כמו מ"ע שהז"ג.

אולם אכתי יש לחלק דברהמ"ז גרע מכל הנ"ל, דברהמ"ז החסרון הוא דהברכה כוללת הודאה על ברית ותורה ועל הארץ והיא אינה יכולה להודות ע"ז ולא הוי פטור גרידא דילפינן מקרא לפוטרה. אך יותר נראה דאין זו טענה, דודאי עיקר הברכה היא על המזון ושפיר יכולה להודות ואי"ז אלא בגדר ילפותא לפטור הנשים הואיל ולא דיברה תורה על הנשים בחיוב ברהמ"ז כיון שהזכירה את הארץ וכן ברית ותורה.

אם יש נפ"מ בין חד דרבנן לתרי דרבנן בנשים במ"ע שהז"ג

[והנה אם נימא כן דאף אם אשה אינה חייבת מה"ת בברהמ"ז מ"מ יש לה מצוה קיומית דאו' בברהמ"ז, לפ"ז אמר מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל חידוש נפלא, דהנה קטן שאכל כדי שביעה מוציא גדול שאכל כזית לפי ששניהם דרבנן, אולם אם שניהם אכלו כזית כתב המשנ"ב סוס"י קפ"ו דיש להחמיר כד' הראשונים דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן, אולם לגבי אשה, הנה אם אכלה כדי שביעה כתב המשנ"ב דאין הקטן מוציא משום דהוי ספק אם חייבת מדאו' וספיקא דאו' לחומרא, אבל אם שניהם אכלו כזית בפשוטו קטן יכול להוציא, דאף דיש ספק אם האשה היא חד דרבנן או תרי דרבנן מ"מ לענין זה י"ל ספיקא דרבנן לקולא דהאשה היא תרי דרבנן כמו הקטן, וכע"ז מצאנו בדברי הגרע"א שם דאשה שאכלה כזית יכולה להוציא איש שאכל כזית משום דהוי ספק אם היא חד דרבנן או תרי דרבנן וספיקא דרבנן לקולא דהאשה היא חד דרבנן כמו האיש. [וצ"ע מש"כ בספר שונה הלכות דאשה מוציאה איש דוקא אם אכלה כדי שביעה. ובתורת חיים ס' קפ"ו סק"ח כתב להחמיר דקטן לא יוציא אשה כששניהם אכלו כזית, אולם טעמו הוא מחמת צירוף השיטות שנקטו דאשה חייבת מדאו' בברהמ"ז בתורת ודאי ואכ"מ].

אולם אמר מו"ר זצ"ל דלפי האמור דגם להך גיסא דאשה פטורה מדאו' יש לה מצוה קיומית מה"ת כמו האיש, א"כ אם רוצה לצאת החיוב כמו האיש אין לה לצאת יד"ח מהקטן. וכן אמר לענין תקיעת שופר, דלפמ"כ במטה אפרים ס' תקפ"ט ס"ו דקטן לא יתקע לגדול ביום ב' דר"ה אע"פ שהוא מדרבנן כדי לחוש לשיטות דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן, לפ"ז ה"ה לא יתקע קטן לאשה, דאע"פ שאינה חייבת כלל בתקיעת שופר מ"מ כיון שהיא רוצה לקיים המצוה קיומית שיש לה בתקיעת שופר כמו האיש אין לה לצאת מקטן דהוי תרי דרבנן, עכ"ד. ויש להוסיף עוד נפ"מ בהבדלה דקטן לא יוציא אשה בהבדלה על הכוס כששניהם הבדילו כבר בתפלה ויצאו יד"ח הבדלה דאו', דאשה הוי ספק אם חייבת בהבדלה וספיקא דרבנן לקולא, אבל מ"מ יש לה מצוה קיומית בהבדלה ולענין זה הקטן אינו מוציאה כיון שהוא תרי דרבנן. [אך אי"ז ברור דאמרינן ספיקא דרבנן לקולא בכה"ג הואיל ועיקרו דאו', דהא באמת אשה שהבדלה בתפלה לא שמענו דפטרין לה מהבדלה מדין ספיקא דרבנן לקולא].

אך לכא' יש לדון טובא בחידוש זה, דלכא' הא דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן הוא רק מצד דרגת החיוב, אבל מצד גוף קיום המצוה אין חילוק בין תרי דרבנן לחד דרבנן, וא"כ לענין מצוה קיומית של אשה שאינה מחוייבת כלל י"ל דלא שייך כלל חילוק בין חד דרבנן לתרי דרבנן, וצ"ת].

ג. עוד יש לדחות הראיה מטעם אחר, דהא בעלמא קי"ל לדינא כד' הרמב"ם דאין מברכים על ספק דאו' לחומרא (כמבואר בשו"ע

אשה המסופקת אם קראה ק"ש האם יכולה לברך ברכות ק"ש

ג] בספר לקט הקמח החדש סי' ס"ז כתב דאשה המסופקת אם קראה ק"ש אינה יכולה לחזור ולקרא בברכותיה לפי שפטורה מק"ש וליכא בזה דין ספיקא דאו' לחומרא.

אבל לא דמי לניד"ד, דהתם מה שחוזרים ומברכים ברכות ק"ש אע"פ שהברכות מדרבנן ביאר הרשב"א והובא במשנ"ב וביה"ל שם דמעיקרא כך תקנו דכל שהוא חייב לקרות קורא בברכותיה ע"ש, וכוונתו נראה דדמי לברכה רביעית של ברהמ"ז דאף שהיא מדרבנן מ"מ מי שחזור ומברך ברהמ"ז מספק מברך גם ברכה רביעית לפי שמעיקרא כך תקנו דכל המברך ברהמ"ז צריך לברך ד' ברכות כמש"כ בא"ר סי' קפ"ד, וה"נ בזה תקנו שהברכה היא חלק מק"ש עצמה, ותקנה זו י"ל דשייכת רק לגבי איש שחייב לקרות ק"ש מה"ת, אבל נשים הפטורות מן הקריאה אין להן היתר להכנס לספק ברכה לבטלה למאי דקיי"ל כד' הרמב"ם דאין היתר לברך בעלמא על ספק מצוה דאו', אבל לפ"ד הראב"ד דמותר לברך על ספק מצוה דאו' י"ל דהגדר הוא דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה לגבי ברכה על ספק קיום מצוה דאו', וא"כ ה"ה לגבי אשה, ועי'.

תמצית הדברים

העולה מן האמור דיש כמה ראיות דאשה אינה יכולה להכניס עצמה לדין ספיקא דאו' לחומרא במ"ע שהז"ג ולכן אינה יכולה לברך על ספק מ"ע שהז"ג אף לד' הראב"ד דמברכים על מצוה שמקיימים מדין ספיקא דאו' לחומרא. ועפ"ז העלה מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל דאשה שספק אם ספרה יום אחד אינה יכולה להמשיך לספור בברכה, לפי שעיקר הטעם שבספק אפשר להמשיך לספור בברכה הוא מחמת צירוף הדעות דספה"ע בזה"ז דאו' וכן צירוף ד' הראב"ד דמברכים על ספיקא דאו' לחומרא, וא"כ בנשים לא שייך זאת. [ואף שהמשנ"ב העתיק ד' הפר"ח דהטעם דאפשר להמשיך לספור בברכה הוא מדין ס"ס, יתכן שהעתיק טעם זה כי הוא פשוט טפי, וכיון שבאופן הרגיל אין נפ"מ בין הטעמים לא ראה המשנ"ב צורך להביא הטעם הנ"ל, אבל לדינא אפשר דאין לסמוך על טעם הפר"ח לחוד כיון שרוב כלל האחרונים הוכיחו דאי"ז טעמו של התרוה"ד כאמור].

סי' י"ז ויר"ד סי' כ"ח וסי' רס"ה), והא דמברכים על ספק ברהמ"ז הוא משום דגוף המצוה הוי מה"ת, אבל כשהברכה אינה גוף המצוה והרי היא מדרבנן אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, ונידון דידן הלא הוא לפ"ד הראב"ד, וא"כ י"ל דנידון זה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד, דהא הצד שנשים יכולות לברך בספק נתבאר לעיל ע"פ דברי התוס' ר"ה לג. דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה במקום ספק מצוה, אבל דעת הרמב"ם דאיסור ברכה לבטלה הוא מה"ת ולפי דרכו ביאר בשו"ת רעק"א סי' כ"ה דהטעם דמברכים ברהמ"ז בספק הוא משום דלא הוי לבטלה כיון שמחויב לברך מחמת הספק, וא"כ לגבי נשים לא שייך זאת.

אך עדיין יש להעמיד הראיה, דאף דקיי"ל כד' הרמב"ם דאין מברכים על ספק מצוה דאו' מ"מ לא קיי"ל כד' הרמב"ם דאיסור ברכה לבטלה היא מה"ת, וא"כ י"ל דקיי"ל כד' התוס' דהטעם דחוזרים ומברכים בספק ברהמ"ז הוא משום דלא העמידו חכמים לאיסור ברכה לבטלה לענין זה, ורק במה שחידש הראב"ד דגם ברכת המצוות שהיא מדרבנן דינה כדאו' לענין זה, בזה לא קיי"ל כד' הראב"ד. וא"כ מהא דחזינן לגבי ספק ברהמ"ז דאשה אינה יכולה לברך בספק יש ללמוד מזה דה"נ לד' הראב"ד בברכה על ספק מצוה דאו' אין האשה יכולה לברך מספק.

אשה המסופקת אם בירכה ברכות התורה

ב] נחלקו האחרונים מהו הטעם דנשים מברכות ברכות התורה אע"פ שאינן מצוות בת"ת, המג"א כתב משום דחייבות ללמוד הדינים שלהן, אולם הגר"א חלק עליו וכתב דאינן חייבות אלא שיכולות לברך על הת"ת ככל מ"ע שהז"ג, ובביה"ל סוסי"מ מ"ז כתב נפ"מ ביניהם אם יכולה אשה להוציא איש בברה"ת, דלפ"ד המג"א יכולה להוציא אבל לפ"ד הגר"א אינן יכולות להוציא לפי שהן פטורות והוא חייב. ובספר יבקשו מפיהו (תפלה ח"א) כתב בשם הגריש"א זצ"ל עוד נפ"מ לפמשי"כ המשנ"ב שם סק"א דברה"ת היא מה"ת ועל כן בספק לו אם אמר חזור ומברך כמו בספק בירך ברהמ"ז, וא"כ באשה יהא תלוי בהנ"ל, דלפ"ד המג"א גם אשה חייבת מה"ת (כמבואר בביה"ל הנ"ל דיכולה להוציא איש) ומברכת בספק, אבל לפ"ד הגר"א דהוי רק מצוה קיומית אינה מברכת בספק, ולכן הורה למעשה דאינה יכולה לברך מספק. וכ"כ בספר אשי ישראל בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דלפ"ד הגר"א אינה יכולה לברך מספק.

משפחה ששני ההורים שוהים בבידוד מחשש שנדבקו בנגיף הקורונה (גלגל החוזר במצות כיבוד אב ואם)

אחרונים דאם הסבא והאבא אומרים השקיני מים הסבא קודם 'שאתה ואביך חייבים בכבוד זקנך' (שו"ת שתי הלחם למהר"ם חאגיז סי' מ"ג, שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קע"ח, שו"ת רעק"א סי' ס"ח בשם ספר לוית חן), ולשיטות אלו צ"ע איך ינהגו, דאם יגישו קודם לסבא, הלא האמא קודמת לסבא (דאף שהאמא חייבת לכבד את הסבא לפי שהוא חמיה, מ"מ אי"ז כמו כיבוד אב ואם אלא חיוב הידור כשאר זקנים חשובים שצריך לקום מפניהם כמש"כ הב"ח והש"ך ורוב האחרונים יר"ד סי' ר"מ סכ"ד), ואם יגישו קודם לאמא הרי האבא קודם, ואם יגישו קודם לאבא הרי הסבא קודם, וחוזר חלילה, [ודומה לספק התוס' ב"מ לג. ע"ש].

מעשה במשפחה ששני ההורים שוהים בבידוד בחדרם מחשש שנדבקו בנגיף הקורונה ח"ו, והבנים והבנות נמצאים בשאר חדרי הבית וזוכים לקיים את המצוה היקרה של כיבוד אב ואם במידה גדושה, באשר משמשים את ההורים בכל עת להביא להם את מבוקשם. והנה לשב"ק הגיע לביתם הסבא (אבי האב), ובעת הגשת המנות בסעודת שבת נתעוררה שאלה למי להגיש קודם, לסבא הנמצא בסלון או לאב ולאם השוהים בחדרם.

ויש לדון כאן נידון של גלגל החוזר, דהנה מבואר בגמ' קידושין לא. דאם אביו אומר השקיני מים ואמו אומרת השקיני מים אביו קודם 'שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך', ועפ"ז נקטו כמה

[וחכ"א דן שהמגישה מאכל ומשקה לסבא מקיים בזה ג"כ מצות כבוד אביו מאחר שמסייע בזה לאביו לקיים מצות כיבוד אב, וכיון שכבוד אב קודם לכבוד אם, נמצא להגשת אוכל לסבא קודמת הן לאבא והן לאמא. וצ"ע בסברא זו.]

ויעוי' בפ"ת י"ד סי' ר"מ סק"ט שצידד דהאב קודם לאם רק בדברים שהאשה משועבדת לבעלה דבזה שייכת הסברא 'שאתה ואמך חייבים בכבוד אבין', ולפ"ז בניד"ד בלא"ה אין האב קודם לאם לענין לסייע לאב לקיים מצות כיבוד אב.]

ומחליים רעים ונאמנים דיליתנו

בתפלת 'נשמת' אומרים 'ומחליים רעים ונאמנים דיליתנו', וצ"ב מה הכוונה 'נאמנים', וכי איזה נאמנות יש למחלות?

בשו"ת ציץ אליעזר הי"א סי' מ"א ביאר בזה ביאור נפלא עד מאד, דהנה איתא בע"ז נה. שבשעה שמשגרים את היסורים לאדם משביעים אותם שלא ילכו ממנו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית וע"י רופא פלוני וסם פלוני, והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב "וחליים רעים ונאמנים" - רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, ע"כ. אולם בעת רצון שמתגברת מדת הרחמים הקב"ה מדלג על הזמן ומוציא את האדם מהחולי עוד קודם שהגיע הזמן שהשביע את החולי לא לצאת מהאדם. וזהו שאנו מודים להקב"ה "ומחליים רעים ונאמנים דיליתנו" שדלה אותנו גם מהנאמנות של החליים והוציא אותנו מהחולי עוד קודם הזמן שהושבעו מתחלה שלא לצאת מאיתנו, עכ"ד הנפלאים.

ועד"ז ביאר הגר"ח ברלין זצ"ל (שו"ת נשמת חיים סי' י"י) ל' הברכה בברכת רפאנו 'כי קל מלך רופא נאמן ורחמן אתה', דהמכוון הוא שהשי"ת נאמן לרפא בזמנם כל' הכתוב "חליים רעים ונאמנים", ורחמן אפילו קודם זמנם, (ומצאתי כע"ז בפירוש שמו"ע לאבודרהם וז"ל; 'כנגד חלאים רעים הוא רופא רחמן, וכנגד נאמנים הוא רופא נאמן, וכן הוא אומר וחלאים רעים ונאמנים'), והוסיף דלכן חתימת הברכה היא "רופא חולי עמו ישראל" ולא "רופא כל בשר" כמו בברכת אשר יצר, כי בברכת רפאנו מבקשים על רפואה קודם הזמן שנקבע מתחילה ע"פ השבועה, וזהו הנהגה ניסית למעלה מדרך הטבע והיא רק בעמו ישראל, אבל בברכת אשר יצר מברכים על הרפואה בזמנה כדרך הטבע וזה שייך גם באומות העולם ולכן חותמים "רופא כל בשר". ובספר חשו"ק חמד ע"ז נה. כתב לרון עפ"ז דמי שטעה וחתם בשמו"ע "רופא כל בשר ומפליא לעשות" במקום "רופא חולי עמו ישראל" י"ל דהוי לעיכובא, הואיל ושינה מעיקר המכוון בברכה, שהוא רפואה לעמו ישראל קודם זמנו.

היהודי שואל אם שווה מאמץ בשביל מאה דפי גמרא

סיפר הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א ששמע מתלמיד של תלמיד של הסבא קדישא מרן החפץ חיים זיע"א שיהודי אחד שלא ידע ללמוד התחזק והתאמץ ולמד במשך זמן רב גמרא עד שהצליח לסיים דף גמרא אחד. לאחר שסיים את הדף נכנס לח"ח שהיה אז בזקנותו ושאל אותו האם היה שווה כזה מאמץ של כמה שבועות בשביל דף אחד? ואולי היה עדיף ללמוד חומש רש"י ולהספיק הרבה יותר.

הח"ח החל לומר בקול: "היהודי הזה שואל אם היה שווה להתאמץ זמן רב בשביל ללמוד מאה דפי גמרא... אמר היהודי לח"ח: "רבי, אמרתי דף אחד ולא מאה דפים! אבל הח"ח חזר שוב על המשפט הנ"ל: "הוא שואל האם שווה המאמץ בשביל מאה דף... היהודי שוב מתקן את הח"ח ואומר: "דף אחד בלבד"! ואז אמר לו הח"ח; "מה אתה חושב שלא שמעתי? בודאי שמעתי, אבל בחז"ל כתוב יפה אחד בצער ממאה של בצער, ולזה התכוונתי, שאם כ"כ קשה לך ללמוד את הדף זה נחשב כמו שלמדת מאה דפי גמרא, וא"כ מה כאן השאלה"... (קובץ והאר עינינו כ"א).

רק בן תורה יכול להבין ניסים

לאחר מלחמת תשכ"ז שזכו לראות אז ניסים גדולים כידוע, אמר הגר"י אברמסקי זצ"ל בכינוס לבני ישיבות שרק בן תורה יכול להבין ניסים, ובלי משקפיים של תורה לא יגיע האדם לכלום בהכרת נפלאות מעשי השי"ת, והרבה לדבר על כך כי גם תופעות של נפלאות ושינויים בסדרי הטבע לא יכו שורש של אמונה ובטחון אפילו בלב הפקחים אם לא זרח עליהם אור התורה, ואמר כי מקרא מפורש הוא בפרשת וארא; "והוצאתי אתכם ממצרים" ועדיין אין מכירים בזה יד ה', "והצלת אתכם מעבודתם" ועדיין כלום לא, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" ועדיין אין אתם יודעים כלל כי אני ה', ורק כאשר "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים" דהיינו במתן תורה, רק אז "וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם ממצרים", רק במתן תורה כאשר תקבלו את המשקפיים של התורה, רק אז תדעו למפרע "כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם ממצרים" מה שעדיין לא הבנתם ב"והוצאתי" ב"והצלת" וב"וגאלתי". והוסיף דזהו ביאור הכתוב בתהילים ע"ח "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל וגו' למען ידעו דור אחרון וגו' וישימו באלוקים כסלם וגו' ולא יהיו כאבותם דור סורר ומורה דור לא הכין לבו" וגו', הרי דמה שלא השיג דור יוצאי מצרים ע"י המסות הגדולות אשר ראו עיניו השיג הדור הבא ע"י קבלת התורה. (והאר עינינו עמ' תפ"ג).

דברים נפלאים ואקטואליים שנאמרו ע"י הוגה"צ רבי שמשון פינקום זצ"ל

אני הייתי בא"י בזמן מלחמת ששת הימים, ובאותו חג השבועות שנתנו לראשונה לבא אלא הכותל המערבי באנו לירושלים וההתרגשות כמובן היתה גדולה. בדרך חזרה מהכותל היתה קבוצה של בעלי בתים ששמחו מאד ושרו "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" ואני עמדתי בצד ובכיתי. רציתי לומר להם; "רבותי זה לא זה, זו איננה הגאולה, זה לא משיח!" כיבוש העיר העתיקה איננו אורו של משיח. גם אני שמחתי שחזרנו לכותל, אבל לא לזה חיכינו. אבל פעם אחת בחיי אמרתי לזה חיכיתי, ראיתי אור.

היה זה כשהתחדש המושג "ישיבת בין הזמנים". זה אורו של משיח, הולכים לקראת משהו. אחרי השואה הגשמית והשואה הרוחנית שבאה בעקבותיה עם קום המדינה, שלח לנו הקב"ה עיריץ קדישין - החזון איש, הרב מבריסק, רבי איסר זלמן, רבי אהרן קוטלר, ועוד, הם בנו שוב את עם ישראל. אבל נשארנו כמה פרצות. אחת מהן היא בין הזמנים! וכשראיתי את "ישיבת בין הזמנים" ראיתי איך הפרצות נסגרות והתורה איננה מ"מרחשון עד ניסן" אלא מ"תשרי עד תשרי", רציפות אחת, וזה דבר אחר לגמרי.

בשביל הרבה בני תורה הוא רגע של "משבר". בן תורה שהוא סגור לגמרי בתוך התורה ואין לו לאן לברוח, הרי בעוד שני "בין הזמנים" כאלו הוא עלול (!) להיות "מתמיד"! "רק זה חסר לי! הרי הכל אסור!"

אדם חילוני שנכנס לבית המדרש ורואה את כולנו לבושים בכובע וחליפה, איך נראה הכובע בעיניו. זה נדמה לו כאותו כובע ברזל כבד שהיו מלבישים פעם את האסירים בנוסף על אזיקי הידים והרגלים והיה יורד עד לאף, ועושה זאת כדי לשבור את רוחם. האם אפשר להסביר לחילוני את המתקנות של עבודת ה' ? כל שאפשר לומר לו הוא "טעמו וראו כי טוב ה'".

ואצלינו, בחור שנהיה פתאום מתמיד נדמה בעינינו כאותו "כובע" אצל החילוני. הרי להיות מתמיד פירושו להפסיק לחיות! זה בית סוהר!! אבל אם תשאל את המתמיד יאמר לך "חיכו ממתקים וכולו מחמדים", "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף".

זכורני כי בישיבה שלנו היה בחור מתמיד, והוא ג"כ היה כותב את השיעורים של ר' לייב מאלין זצ"ל. הוא היה לומד עד כלות הכוחות, והרבה פעמים היה נרדם כשהעט בידו. פעם חבר שלי נכנס לחדרו בשתים לפנות בוקר וראה אותו ישן עם עט בידו ושר מתוך שינה "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף". מתמיד איננו בית סוהר אלא חכו ממתקים וכולו מחמדים, אבל לאחרים זה נראה כבית סוהר.

שמעתי מהגאון הגדול ר' שמואל חרקובר זצ"ל מפליטי מיר שהגיעו לארה"ב; חז"ל אומרים "חנוך תופר מנעלים היה ועל כל תפירה היה מייחד יחודים". ואמר ר' שמואל זצ"ל שחסידים מפרשים מימרא זו ע"פ דרכם ובעלי המוסר ע"פ דרכם, ואני מפרש כך; על כל תפירה ותפירה היה מייחד יחודים "איך בין נישט קיין שוסטער!" אינני סנדלר! אמנם בפועל אני תופר מנעלים משום גזירת ההשתדלות לצורך פרנסה אבל אני חנוך איש האלוקים! על דרך זה יש בני תורה שאמנם לומדים, אבל פעם בשנה או כמה פעמים בשנה הם חשים צורך למחות ולהודיע (לעצמם) "אינני מתמיד, אני לא בן תורה, יש לי דרך החוצה, אני לא סגור לגמרי!"...

אנו בימי הספירה, מתקרבים ל"הביאני המלך חדריו" - חדריו תורה, ואמרו חז"ל מוציא אסירים בכושרות - אלו תלמידי חכמים שאסורים בבית המדרש. בית סוהר הוא עונש, לקיחת החיים. מה עשה הקב"ה ומה עשו העסקנים? סגרו לנו את הפתח האחרון של בית הסוהר! אבל - הביאני המלך חדריו - אתה אסור עם חכו ממתקים וכולו מחמדים! עם התורה! "טעמו וראו כי טוב ה'".

בעל הבית דוחק. הקב"ה מריץ את העולם. אנחנו בדור של בירורים. יש חתך נורא, מצד אחד עמלי התורה ועובדי ה', ומצד שני ההיפך מזה. אין לפחד להיות בצד הנכון. אנחנו צריכים רק את הקב"ה איתנו, חכו ממתקים וכולו מחמדים. יש לנו חברים. האם יכול להיות חבר יותר טוב מרעק"א או מר' ברוך בער. לא להירתע, יותר פנימי ויותר פנימי, תחלתו השתדלות וסופו מתנה, ואז נזכה לראות אילו עולמות עתיד הקב"ה לפתוח לנו. תחלתו קשה בבחינת כפה עליהם הר כגיגית, אבל לבסוף מגיעים לאור הגנוז. אין שמחה כשמחת התורה! אין תענוג כתענוג החכמה! אין דבקות כמו דביקות בהשי"ת! תחלה "משכיני" ואח"כ "אחרץ נרוצה" ומשם "הביאני המלך חדריו", "נזכירה דודיך מייץ", ולבסוף "מישרים אהבוך". (קובץ ודברת במ חש"א).

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

שבת תזריע-מצורע- שבת מד'-נ' ~מבחן מס' 16

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שני בשעה: 04: 59. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמ' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"ד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 22-21.15 בערב.
8. בעזרהי"ת תתקיים הגרלה נוספת לעושים 3 מבחנים מתוך 4, בכל חודש.

1. באיזה אופן מותר לטלטל לפי ר"ש מיטה שהניח עליה מעות ואינה מיוחדת למעות?
 - א. מותר בכל גוונא.
 - ב. כשאין עליה מעות אף אם היו בבין השמשות.
 - ג. כשאין עליה מעות וגם לא היו בבין השמשות.
2. פירות שהעלה אותם לגג ליבשם, האם הוי מוקצה?
 - א. לרבי יהודה אם היה אוכל מהם לא הוי מוקצה, ולר"ש לא הוי מוקצה אלא בגרוגרות וצימוקים.
 - ב. לרבי יהודה הוי מוקצה אפ"י אם היה אוכל מהם, ולר"ש אין מוקצה אלא בהוקצה למצוה.
 - ג. לרבי יהודה הוי מוקצה אפ"י אם היה אוכל מהם, ולר"ש לא הוי מוקצה אלא בגרוגרות וצימוקים.
3. באיזה אופן מותר לטלטל לר"ש קינה של תרנגולת?
 - א. בסתמא או אם יש בה ביצה מותר, וביש בה אפרוח מת מחלוקת, וביש בה ביצת אפרוח אסור.
 - ב. בסתמא או אם יש בה ביצה מותר, וביש בה אפרוח מת או ביצת אפרוח מחלוקת.
 - ג. בסתמא מותר, וביש בה ביצה או אפרוח מת מחלוקת, וביש בה ביצת אפרוח אסור.
4. האם מותר לטלטל מנורה של חוליות בשבת ומדוע (גמרא למסקנה, ורש"י)?
 - א. לכו"ע אסור משום שאדם קובע לה מקום.
 - ב. לכו"ע אסור שמא תתפרק ויחברה ונמצא עושה כלי בשבת.
 - ג. לר"ל אסור משום גזירה, ולר"י מותר דאין לגזור.
5. מאיזה טעם למסקנה (לדעת רבא) היתיר רבי לטלטל מחתה עם אפר?
 - א. גרף של רעי.
 - ב. משום שהיה עליה גם פרורים של לבונה.
 - ג. משום שהיה דעתו מאתמול להשתמש באפר, ואע"פ שיש עליה שברי עצים שהם מוקצה.
6. באלו מקרים אין איסור מוקצה לפי רבי שמעון בדבר שהיה אסור בבין השמשות, מטעם שאדם יושב ומצפה שיהיה מותר?
 - א. מותר השמן שבנר ובקערה, בכור שאין מומו ניכר מבעוד יום, ואשה שנדרה והיפר לה בעלה.
 - ב. מותר השמן שבנר ובקערה, אשה שנדרה והיפר לה בעלה, ואיש שנדר והתיר לו חכם.
 - ג. רק מותר השמן שבנר ובקערה, ואשה שנדרה והיפר לה בעלה.
7. האם מותר לתת מים בכלי הנמצא תחת הנר לקבל ניצוצות?
 - א. בשבת אסור, אבל בערב שבת מותר.
 - ב. בשבת אסור, ובערב שבת אסור רק לרבי יוסי שאוסר גרם כיבוי.
 - ג. אסור בערב שבת אף לרבנן.
8. האם מותר לטלטל מוכין בשבת (לאביי)?
 - א. מותר רק אם הטמין בהם.
 - ב. מותר אפילו אם לא הטמין בהם.
 - ג. אסור אפילו אם לא הטמין בהם.
9. קדירה הטמונה בגיזי צמר, האם מכסה הקדירה נאסר מצד בסיס לגיזי צמר, ומדוע? (רש"י)?
 - א. נאסר, ומותר רק לצורך גופו ומקומו.
 - ב. אסור גם לצורך גופו ומקומו, כיון דהוי בסיס למוקצה מחמת גופו.
 - ג. לא הוי בסיס, כיון שהמכסה עשוי רק לכיסוי הקדירה.
10. היכן היתה במשכן מלאכת הוצאה, למאן דאמר של"ט המלאכות הם כנגד עבודות המשכן?
 - א. הורדת הקרשים מהעגלות.
 - ב. תרומת הדשן.
 - ג. הבאת התרומה לבנית המשכן.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

ההגרלה השבוע על

זכיה בשווי 500 ₪

פרטים בקו [שלוחה 5] לרגל המצב

לקבלת המבחן, או
סיכומי תמצית במייל:
a0527692282@gmail.com
לתרומות והנצחות,
נא לפנות ל:
0504172898
וכן בנדריים פלוס: "תמצית"

טומאת צרעת, תלמידי ר"ע, קורונה, ואהבת לרעך כמוך ושורש הנשמה

בימי ספירת העומר אנו אבלים על המתים במגפה שבה מתו תלמידי רבי עקיבא. המגפה היא פרצה כיון שלא נהגו כבוד זה בזה. אותו רבי עקיבא שתלמידיו עבורם הקריב את כל חייו והתנתק ל-24 שנים ממשפחתו, מתו, הוא שאמר "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", והצרוף בין שני הארועים - מות התלמידים והשגבת ענין "ואהבת לרעך כמוך" על ידי אותו תנא, ודאי אינו מקרי.

בימי ספירת העומר קוראים בתורה על טומאת צרעת לסוגיה. טומאה המגיעה לאדם על שלא נהג כבוד בחברו ודיבר עליו לשון הרע.

הגמרא במסכת ב"מ (פ"ה ע"א) מספרת על מחלוקת שהיתה בכל העולמות. הלכה היא שאדם נחשב כטמא טומאת צרעת כשיש לו שני סימני טומאה: בהרת ושער לבן. על הבהרת להופיע לפני שמופיע השער הלבן. שאם השער הלבן הופיע קודם אין כאן ראיה שהשער הלבן נובע מטומאה שהרי בני אדם מזקינים ושערם מלבין. ולכן אם השער הלבן קדם לבהרת אין כאן אלא סימן טומאה אחד - הבהרת, ואין די בסימן טומאה אחד להכריז על האדם כמצורע וכטמא. ולכן אם שער לבן קדם לבהרת - טהור, בהרת קודמת לשער לבן - טמא. ספק מאי? קוב"ה אומר טהור ומתיבתא דרקיע אומרים טמא. אמרו: מאן לוכח? - רבה בר נחמני שבקי בנגעים, ורבה אמר טהור...

וקשה הרי "חזקה" היא הוכחה מדאורייתא והרי האדם הזה היה בחזקת טהור ומדוע לא נעמידנו על חזקתו? אומר תוס' שמדובר באדם שהיה טמא בצרעת ודאית ועמד להיטהר ועתה הופיעה אותה צרעת מסופקת והשאלה היא האם "מחזיקים מטומאה לטומאה" כלומר האם העובדה שהיה טמא בטומאת צרעת אחרת הופכת אותו לאדם בחזקת טומאת צרעת או שאין כל קשר בין הטומאה הקודמת לטומאה החדשה והוא אינו נחשב בעטייה של זו הקודמת בחזקת טמא.

אמר הרבי מקלויזנבורג ה"שפע חיים" זצ"ל:

מה השאלה אודות מעמדו של האדם המסופק, הרי צרעת באה על לשון הרע, ואדם לא נולד מדבר לשון הרע, אם כך הריהו בחזקת טהור מצרעת?

אמר הרבי: זו היתה בדיוק הסיבה שרבה בר נחמני אמר שהוא טהור. שכן העמידו על חזקתו.

אבל במתיבתא דרקיע אמרו: אתה, רבה בר נחמני, רואה אותו מהרגע שנולד, לפי זה הריהו באמת בחזקת טהור, אך אנו מכירים אותו מהגילגולים הקודמים. וכיון שכך הוא בכלל לא בחזקת טהור שהרי דיבר לשון הרע בשפע טרם שנולד בפעם הזאת, הריהו אפוא בחזקת טמא... לעומתם הקב"ה אומר טהור כיון שמכיר את שורש הנשמה ושורש הנשמה תמיד טהור...

בימים אלה, ימי מגפה, שמכה בכל העולם, וגם בנו, אנו נזכרים במגפה ההיא שהכתה בתלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה.

הרבה מהעברות שבין האדם לחברו נעשות בסתר, כלומר הרחק מעיניו של החבר הנפגע, כשאדם מדבר לשון הרע אין הוא עושה זאת בפניו של החבר (אדרבא, לגבי אבק לשון הרע נאמר כי אם אמר בפניו - מותר כיון שאז יאמר זאת בצורה שלא תפגע בו כמו שמסביר הח"ח) הוא מדבר אודות החבר מאחרי גבו ובכך עובר גם על ארור מכה רעהו בסתר... ונאמר "כל מי שעובר עבירה בסתר נפרעים ממנו בגלוי". טומאת צרעת היא הדוגמה לכך. הרי כשאדם מצטרע צריך לבודד אותו מהחברה ואז כולם יודעים שהוא מצורע והוא עצמו צריך להזהיר את המתקרבים שנאמר "וטמא טמא יקרא"... פתאום כולם יודעים שפלוני נמצא בבידוד...

והנה במגפה זו שאנו נמצאים בעצומה, נגזרה גזרת בידוד על כולנו... כולם מבודדים מכולם... ובעיצומה של הפרשה - מגיעים לקרוא בתורה פרשת נגעים... ואנו מסתכלים ימינה ושמאלה ושואלים מגפה כזו שמקיפה עולם ומלואו, כיצד ניתן להרפא ממנה?

נאמר שביום ל"ג בעומר חוגגים כי אז פסקה המגפה... וקשה מה השמחה? הרי כולם מתו? וכי זה נקרא שפסקה המגפה. זה לא מכבר ציינו את "יום שחרור אושוויץ" ואנו זעקנו כי זו הגדרה מקוממת וכי אושפיץ שוחררה? הרי כשהרוסים הגיעו לאושוויץ לא מצאו שם אלא בודדים שהיו חולים מכדי לצעוד במצעד המוות הרי הגרמנים הספיקו להרוג כמעט כולם? ואת אלה שלא הרגו הובילו במצעד מוות נורא להמשך הרצח, את מי אפוא שיחררו כשכבשו את אושוויץ? וכי זה נקרא שחרור? הוא הדין בעניינינו של רבי עקיבא, כיון שכבר לא היה את מי להרוג כי כל התלמידים מתו, לשמחה מה זו עושה?

השמחה לא נבעה מסיום המגפה אלא מהעובדה שרבי עקיבא לא נשבר, הרי אדם כזה שעמל 24 שנים בניתוק מוחלט ממשפחתו להקים את אימפריה של תורה והנה הכל מתמוטט וכולם מתים, עלול היה להשבר ולהתיאש, הנס היה שרבי עקיבא לא נשבר, אלא התחיל מחדש ובא "אצל רבותינו שבדרום" והנחיל דרכם את התורה לכלל הדורות לנצח. על זה אנו שמחים.

רבי עקיבא לא נשבר כי ידע שיש דרך לפתור מכאן ולהבא את הבעיה, במקום "לא נהגו כבוד" יקבעו עמוק בליבם ש"ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה".

בימים אלה שאנו נמצאים בעיצומה של מגפה ואנו מבודדים ואנו בימי האבל על תלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה, וקוראים פרשיות טומאת צרעת הבאה על לשון הרע. יכולים אנו לשמוח אם אכן נדע ונבין את אשר לפנינו ושיש בידינו לתקן. ויודעים אנו כי ביכולתנו לתקן כמו שלימדנו הרבי מקלויזנבורג על הגמרא הנ"ל הדנה בספק טומאת צרעת - שורש הנשמה היה טהור ונשאר טהור, יש אפוא על מה לבנות...

{ אז נדברו }

פרשת תזריע מצורע תש"פ | עלון מספר: 461 | לסדר: "אני ד' רופאך"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ל"ג בעומר מתקרב... קדימה... להתחיל לאסוף קרשים למדורה...

כן... אני ממש נזכר בנוסטלגיה... תבין: בעשרים ושנים שנה האחרונות... זכיתי כל שנה בל"ג בעומר לנסוע לרבי שמעון... אבל השנה... נכון לעכשיו איך שזה נראה... ככל הנראה אנחנו לא נזכה לנסוע להילולא דרבי שמעון... אז זהו!!! שפעם האחרונה ש"עשיתי" ל"ג בעומר בבית... זה היה כשהייתי עדיין ילד... ואז מי שזוכר... הילדים של פעם היו הרבה יותר אדוקים מהיום... ממוצאי שביעי של פסח היינו אוספים המון המון קרשים בקדחתנות... ומחביאים... ושלא יגנבו לנו רח"ל את הקרשים... ואז היו עושים מדורה גדולה... אז זהו!!! שפעם האחרונה שעשיתי מדורה זה היה לפני 22 שנים... והשנה כנראה שאנחנו שוב נחזור למדורה הזו... ובכן: יוצאים לדרך!!! השנה... כבר עכשיו מתחילים לאסוף קרשים לל"ג בעומר

כלפי מה הדברים אמורים???

למי שלא יודע... כעת!!! בדף היומי של שבת... הסוגיה הכי דומיננטית זה סביב רבי שמעון!!! במסכת שבת יש שלוש מימרות של רבי שמעון שמדליקים את כל מסכת שבת... א. רבי שמעון **לית ליה מוקצה!** ב. רבי שמעון סבר: **דבר שאין מתכוין מותר**. ג. רבי שמעון סבר: **מלאכה שאינה צריכה לגופה פטורה!** השלושה יסודות האלו של רבי שמעון יש להם השלכות כמעט בכל פינה בשבת ולכן השנה אנחנו מסודרים... השנה באמת לא צריך ללכת למירון... השנה יש לנו את רבי שמעון בכל פינה בדף היומי- שבת... **השנה אתה מסודר בחנינו הכי קרוב לציון!!!**

אז קדימה!!! עכשיו... בדיוק בימים אלו... זה הסוגיות הכי כבדות... כן... בימים אלו מופיע בגמ' המשפט הכ"כ מפורסם: **"כדאי הוא רבי שמעון לסמור עליו בשעת הדחק"**... אז שנה שעברה הגעתי למירון וחשבתי שרק שם אפשר לסמוך עליו בשעת הדחק... אבל השנה סו"ס אזכה להיות יהודי קצת יותר תורני... ואני אגלה שהמשפט- כדאי ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק זה משפט שבכלל נאמר לגבי מגו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא... אז אני מצידו אתייגע להבין באיזה מוקצה ר"ש מודה ואית ליה... ובאותה שעה אי שם במרומים "תורתו תגן עלינו... הוא ימליץ טוב בעדנו..." השנה אנחנו נשאיר את הריגושים לשמים... שם זה יותר קריטי... ואילו אנחנו נעסוק בתורת רבי שמעון בר יוחאי מידי יום ביומו בדף היומי...

אז קדימה... יוצאים לאסוף קרשים לקראת המדורה הגדולה... נו... יוצאים לחיפוש... איפה יש קרשים?? בבקשה... רק מהימים האחרונים... **"רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל"**... קח... יש לך פה מטה טובה וגם כסא וספסל למדורה... אוהו... את המימרא הזו אנחנו הולכים לפגוש הרבה במסכת שבת... הלאה... **אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק...** אוהו... יש לי פה שמן מצויין להדלקה... קדימה... עכשיו!!! זה עכשיו בדף היומי... (עוד שבוע שבועים זה כבר פחות מופיע...) הלאה... מה עם המשואה מעל הציון של רבי אלעזר?? בטח... ר"א סבר ליה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא... הוא סובר שמתפק אדם מן הנר הכבה ומן השמן המטפטף... (עיינן שבת מד.) ואם אתה ספרדי ואתה רוצה להביא צימוקים לברכות... קדימה... **אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים**... הנה לך בורא פרי העץ. ואם אתה רוצה לשחוט כבש... תעבור לעמוד הבא... **אין שוחטים את המדבריות אלא את הבייתות**... נידון שלם האם זה כרבי שמעון או לא... ואם אתה בכל זאת מרגיש פספוס כי הרי מקובלנו שיש צדיקים שפועלים אצלם ישועות כבר בנסיעה עצמה... ואת הנסיעה הרי הפסדנו... אז הנה... יש לך פה אוטובוס במקום (דף מה:) הגמ' מביאה את המשנה בכלים על המוכני- גלגל של כרכרה... שהמשנה הזו "אתיא כר"ש..." תאמין לי שהרבה יותר מהר וקל לנסוע למירון ולחזור מאשר להקיף את כל הסוגיה של מוכני בדעת רבי שמעון... אז צא לדרך... (אגב: עם הנסיעה הלוך למירון הסתדרתי... אבל מה עם הנסיעה חזרה?? אז כן... גם זה מסוגר... כי דף לאחמ"כ הגמ' פתאום חוזרה בה ואומרת שהמשנה הזו היא לא כרבי שמעון... אז הנה לך נסיעה **חובב**.)

נו... השנה באמת לא צריך להגיע למירון!!! יש פה במסכת שבת כזו הדלקה מרכזית לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון שמי שלא מגיע... זה הפסד כולו שלו... השנה אגד לא עושים בעיות... לא צריך כרטיסים... תורה מונחת בקרן זוית... **כוז אין לנו שיור אלא התורה הזאת**

כן... התחלתי לדמיין איך יראה ל"ג בעומר בלי רבבות אלפי ישראל... ואז פתאום נזכרתי... לרבי שמעון אין "בעיה" להישאר לבד במירון... רבי שמעון במשך שלוש עשרה שנים היה במערה לבד לבד ושם למד סתרי תורה והכל היה טוב... למי יש בעיה עם זה?? לנו!!!! אנחנו צריכים את התזמורת... את הממצץ... אנחנו צריכים איזה רמקול מחריש אוזניים שיכניס לנו לתוך הראש שתורתו מגן לנו היא מאירת עינינו... אבל אליבא דאמת רבי שמעון לא צריך את ההגברה הזו... הוא הסתדר במערה לבד... והוא קורא לנו כעת... כשעדיין יש מגבלות מפני גזירת הקורונה... ר' שמעון פונה אלינו: התכבדו בבתים... תעסקו בתורה כמוני מתוך המערה ואני מבטיח לכם שהישועות יהיו לא פחות גדולות!!! הרמקול יהיה אמנם פחות חזק... המצב מסתמא יהיה פחות גדול... אבל כנראה שלא זה העיקר... מה שבטוח... זה מה שהרב"ש"ע רצה ללמד אותנו בימים אלו... לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבקות... ה' רוצה צניעות!!! ה' רוצה פנימיות... ההמוניות והחיצוניות מפריעים לנו לגלות את הפנימיות שלנו... נרוץ לחדרי תורה... משם תורתו מגן לנו!!!

להשתתפות בהוצאות
הגליון:
בבנק:
חשבון 53957
בנק דיסקונט
סניף 106
באשראי:
"נדרים פלוס"
-קהילות"
בטלפון:
(מענה ממחשב)
0799-654321
תודה
מראש!!!
כל שותפות
שלכם מחזקת
את ודורו

חפ"ק חירום לקראת החזרה לשגרה!!!

בימים אלו ישנם שני דברים שמזעזעים אותי! שתי נקודות שונות ומנוגדות מן הקצה אל הקצה... הנקודה הראשונה שהכי מזעזעת אותי: שבימים אלו מתחילים להכריז לאט לאט על חזרה לשגרה... זאת אומרת: שיתכן שעוד קצת זמן... (ולא משנה עוד כמה) אנחנו יום אחד נמצא את עצמנו חוזרים לאותה שגרה!!! לאאאאותו מקום שבו היינו יום לפני הקורונה... ו... ו... וזה לא בא בחשבון!!! לא שייך!!! נישט שייך!!! לא יתכן שיום אחרי הקורונה אנחנו נשאר באותו בלטה כמו יום אחד לפני!!! תסכים איתי שזה לא בא בחשבון!!! אין על מה לדבר!!!

בהתחלה דיברנו גבוהה גבוהה... היינו בטוחים שה' סוגר את העולם על מנעול ובריא... היינו בטוחים שזהו... המשיח מגיע ורק צריך להכין חבילות... ופתאום לאט לאט העסק מתחיל להתאפס... ואוטוטו אני שוב חוזר לאותו בררוך... לאותו מקום שבו אני תקוע בעשר שנים האחרונות... ולא שייך שזה יקרה!!! אין מממצב!!!

תבין: הקורונה הזו הייתה מספיק דרמטית ומספיק מטלטלת בשביל שמשו יזוז אצלנו!!! לפחות משו!!! לא יתכן שנחזור לגמרי לגמרי לאותו מקום... תסכים איתי... צריך שזה יהיה ברור לנו!!!

תחשוב: הקב"ה שיבש את כל העולם... ידן בגוים מלא גוויות מחץ ראש על ארץ רבה... הרעשתה ארץ פצמתה... הראית עמך קשה השקיתנו יין תרעלה... ואת כל זה הקב"ה עשה... בשביל מה??? בשביל שנחזור לאותו מקום??? **זה לא שייך!!! זה לא שייך!!! זה לא שייך!!!**

אי לכן ובהתאם לזאת!!! התייעצתי עם הגורמים הרלוונטיים... והחלטנו על פתיחת חפ"ק חירום פה!!! בגיליון אז נדברו!!!

ובכן: באופן חד פעמי אנחנו פותחים פה בגיליון זה אפשרות לקוראים להגיש רעיונות לקבלות טובות של חיזוק ושינוי חיובי בעבודת ה'!!! (אנחנו כעת לא מדברים על קבלות פרטיות שעל זה נאמר לב יודע מרת נפשו... אני מדבר בעיקר על קבלות בנושאים יותר כללים או חברתיים... מה שנקרא במרחב הציבורי שעד כה היינו מורחקים ממנו וכעת אנחנו רוצים לחזור אליו טובים יותר...) ובכן: בשבוע הקרוב אנחנו מחכים לרעיונות שלכם... ואי"ה לפי העניין נפרסם חלק מהם... (כמובן בלי התחייבות) אז קדימה... מחכים לכם...

אבל!!! תנאי אחד קודם למעשה!!!

אם אתה רוצה להגיש כאן רעיון לקבלה טובה... זה רק בתנאי שהקבלה הזו נוגעת בראש ובראשונה **אלך!!! ואתה הוא הראשון** שמקבל על עצמך ומכריז מעל במה זה שאתה מתכוין אכן להיות החלוץ שבצע את הקבלה הזו!!! כי תבין... להגיד לאחרים מה הם צריכים לתקן... זה הכי זול... בשביל זה אני לא צריך את העזרה שלך... בזה אני מומחה יותר מכולם... (אדון אז נדברו כבר כל השנה יושב על הקתדא ומטיף לאחרים במה הם עדיין צריכים להתקדם...) הבשורה המיוחדת שאנחנו כעת רוצים לעשות זה לתת במה לכל אחד להציע רעיונות ציבוריים ליעול בעבודת ה'... **אבל הוא החלוץ!!!** הוא הנחשון שמכריז אני עושה את זה!!! אני וביתי נעבוד את ה'... ומהמקום הזה הוא פונה לכל שאר חבריו וידידיו ואומר להם: בואו... תאמצו גם אתם את הרעיון הזה...

הרעיון ברור??? אז אנחנו מחכים לרעיונות שלכם...

אגב!!! אני רוצה לנצל את הבמה הזו לירות לכל הכיוונים ולהפנות את הזעקה הזו ואת הרעיון הזה גם לכל השבועונים החרדיים... **תאמצו את הכיוון הזה!!!** תשימו לרגע בצד את כל הכתבות ואת כל הראיונות ואת כל הסיקורים... תפנו לקוראים שלכם ברגע של אמת ותציעו להם להתחזק רגע לפני שאנחנו חוזרים לשגרה מהקורונה!!! ואסור לחזור ממנה בידיים ריקות!!! (אתם יודעים מה... יש לי בשבילכם רעיון... זה רעיון שכבר מתאים בול לשבועון חרדי... תציבו לפני הקוראים שלכם כמה קבלות מרכזיות וכלליות של חיזוק!!! תחלקו אותם כאילו לשמות של מפלגות... ותציעו לציבור הקוראים שלכם כמין קלפי... שכל אחד יש אפשרות לבחור באחת מהמפלגות... נניח מפלגת **הבית היהודי** זה יהיה חיזוק בנושא של צניעות או בשאר דברים שצריך להתחזק בהם בענייני הבית היהודי!!! ומפלגת **ש"ס** נניח זה יהיה תופסת של חיזוק בלימוד דף היומי (ש"ס) ומפלגת **שחור לבן** יהיה חיזוק נוסף ב"חוסן" ובזהירות מול פגעי הטכנולוגיה... (לא איכפת לי שיקראו לה **ש עתיד**... כי מה שבטוח הוא שאחרת... אחרת אין עתיד) וכן הלאה וכן הלאה... וקדימה!!! תפתחו קלפי... וכל אחד מהמוניים שלכם יקבל את זכות הבחירה להחליט על איזה חיזוק הוא מסתער כדי לצאת מהקורונה עם משו טוב!!! אין ברירה!!! אסור לנו לצאת מהקורונה רק עם ערימות של עיתונים!!! חייבים לצאת עם משו אמיתי בידיים... קוראים יקרים: תעבירו... תעבירו את הרעיון הזה לגורמים הרלוונטיים... לאו דווקא בשמי... בשם הזעזוע האישי שאמור לפקוד כל אחד מאיתנו שמדמיין לעיני רוחו שעוד רגע אנחנו חוזרים לשגרה עם ידיים ריקות...!!!! (היו לא תהיה...)

עכ"פ בתור מדגם והמחשה על מה אנחנו מדברים אני אציג כאן כמה הצעות חיזוק בודדים שכבר שמעתי מאנשים...

ובכן: מישהו הציע רעיון שכמו שבבית הכנסת יש כבר תאים לתפילין!!! ככה יהיו תאים

מיוחדים לפלאפונים... וכל אחד יקבל על עצמו כשהוא נכנס להתפלל להכניס את הפלאפון לתא הזה!!! זה אולי נשמע לך רעיון ילדותי... אבל רוצה הוכחה שלא??? נראה... נראה אותך...

אני כבר הודעתי שאני כנראה לא מסוגל... אבל אותו אחד שהציע את זה... הוא כבר הכריז בפה מלא שהוא מקבל על עצמו את זה!!! והוא בעזה"ש יעשה את זה בכל מחיר... אבל בינינו... בא נעזוב כעת את הלוגיסיטיקה של תאים וכו'... זה כבר מאוד תלוי באופי של הגבאי ובראש הפתוח שלו... אז עזוב... במקום להיות תלוי בשינוי סדרי עולם בבית הכנסת תקבל על עצמך מהיום: ברגע שאני נכנס לבית הכנסת אני עושה את הפלאפון על מצב **לא מקוון!!!** ואם אתה רוצה משהו שישמע קצת יותר טוב... תעשה את הפלאפון על מצב **טיסה!!!** כן... מצטער מאוד... אני בטיסה... אני כעת לא יכול לענות... זו קבלה פרקטית!!! ישומית!!! מוגדרת!!! ואני חושב שהיא אפילו מכבדת את הקורונה... כי שוב... בל נשכח... הקורונה היא משהו רציני... היא משהו שמצדיק איזה שינוי קצת דרמטי!!! יתכן שאפילו קצת יותר מהקבלה הקטנה שצריך לקבל בימים הנוראים... סו"ס הקורונה הזו הולכת להירשם בהיסטוריה!!! (אני מרחם על הנכדה שלי שהולכת להיבחן על זה בתו"י... אבל אל דאגה... המשיח יגיע והנכדה שלי לא תבחן על חומר לימודי אלא מבחני שפירה ופועה...) מותר לתת לקורונה תשומת לב של קבלה דרמטית יותר שתוכל בעוד ארבעים שנה להגיד שאת זה קבלתי מאז הקורונה!!!

כן... אם שמת לב יש הרבה יהודים שיש להם קבלה מסוימת שהם קיבלו על עצמם ממלחמת ששת הימים ועד עכשיו הם אוחזים בזה בשיניים... מכיר את זה??? מכיר את המשפטים האלו??? מאז מלחמת המפרץ אנחנו אף פעם לא מוותרים על... מכיר את סוג המשפטים האלו??? מה עומד מאחורי המשפטים האלו??? שבגלל שמלחמת ששת הימים הייתה כ"כ דרמטית!!! לכן מי שכבר קיבל על עצמו קבלה בתקופה המכוננת הזו... היה לקבלה הזו תוחלת חיים עמידה הרבה יותר מכל קבלה אחרת!!! וצריך לתפוס את המומנטום הזה!!! לא לאבד את זה!!!

נעבור לעוד מדגם של רעיון שמישהו הציע... זה כבר רעיון של בן אדם באמצע החיים... אדם בגיל העמידה שכבר אוחז עמוק בבר מצוות של הילדים ואוטוטו מתחיל לחתן... והוא קיבל על עצמו לא פחות ולא יותר לעשות **שמחות יותר צנועות!!!** כן... אם אתם זוכרים... אז!!! בשלושה ימים שאחרי פורים שהכריזו לפתע שאי אפשר לערוך חתונות יותר מעשרה אנשים... זה היה כ"כ הזוי!!! שבהתחלה היה נדמה לי שהקידושין

ימים זה היה כ"כ זר ומנוכר לנו... זה היה כזה בלתי נתפס... ו... ומהר מאוד התרגלנו לזה... התמקמנו מאוד עמוק בנוף של מנייני המרפסות... (אני אפילו קבלתי שטעלע... הייתי הבעל קורא... אפילו קניתי תיקון קוראים לצורך העניין... ואני כבר מוטרד מה אני אעשה עם השטעלע הזה אחרי שיתבטל המניין... האם אני אקבל חל"ת?) אז זהו!!! קח בחשבון שבכל דבר זה ככה!!! כל מציאות הכי הזויה בעולם שלפני חודש לא האמנת שתגיע לכזו סיטואציה... תוך שבוע... שבוע וחצי אתה כבר בקי ורגיל ומורגל לזה לגמרי... זו נקודה חשובה שצריך לדעת אותה!! לשמור אותה במגירה לעיתות חירום... שלא נצטרך אף פעם...

כל רעיון כרוך בהכרזה נחשנית מראשו!!!

אם אתה זוכר בתחילת המאמר כתבתי שישנם שני דברים שמזעזעים אותי בתקופה זו... אז את הדבר הראשון כבר כתבת... את זה שאנחנו הולכים לחזור לשגרה בידיים ריקות ח"ו והיו לא תהיה...

זה הדבר הראשון המזעזע!!! אבל יש עוד דבר מזעזע לא פחות!!!

המהירות!!! המהירות שבה התרגלנו למציאות החדשה... המציאות הכ"כ הזויה שהיינו בה בחודש האחרון... תפילה דרך מרפסות... צעקות של אמן יהא שמיה רבה מכל עבר... קריאת התורה מאולתר עם כל מיני קולות הלכתיות שלא שערם אבותינו... כמה שזה מוזר והזוי ברגע הראשון... אבל תוך ימים ספורים... זהו... נכנסתי לזה!! מהר מאוד התרגלתי לזה... ו... זהו... זה המצב!! מידי יום התייצבתי על עמדי במרפסת בשעה הנקובה... אני מנופף לכמה שכנים... כן?? אתם איתנו?? קדימה... יוצאים לדרך... והתפילה מתחילה... ואל תשאל: סו"ס אני גר בעיר מעורבת... אז פתאום התחילו תלונות מהשכנים... ואחד הרוסים התחיל לעשות בעיות ומשטרות... ו... והוא רצה לבטל את הרמקול של המנין... אין לך מושג איך זה עיצבן אותי!!! מה... מה זה צריך להיות?? זה... זה הבית כנסת שלנו... זה המנין שלנו... הרגשתי כאילו איזה מתפלל ותיק שמישהו רוצה לזרוק אותי מהמקום הקבוע שלי בבית הכנסת מקדמת דנא... פתאום תפסתי את עצמי... ההלו... אתה התמקמת פה יותר מידי עמוק... פתאום הזעזעתי באיזה מהירות אנחנו מתרגלים לשינויים הכי הזויים!!! והמסר העיקרי שמאוד חשוב להוציא מזה... ש... שלא נדע... יכול להיות בן אדם רציני ושקול... בן תורה וירא שמים... שברגע של חולשה היה לו איזה מעידה קטנה והוא נחשף לאיזה חומר קלוקל... והוא יכול למצא את את עצמו ברגע אחד מול קריסה רוחנית פתאומית... והוא כ"כ בהלם מעצמו מהמעידה הפתאומית הזו שברור לו כשמש בצהרים ש... שזה לא!!! לא בא בחשבון!!! אני מיד!!! מיד תופס את עצמי לידיים וחוזר לעצמי!!!

אבל המציאות בשטח אומרת שאין לך מושג באיזה מהירות בן אדם מתרגל לשינויים הכי הזויים באישיות שלו... כך שאם ח"ו קרתה לך כזו נפילה (זה קורה...) אל תחכה עם זה אפילו לילה אחד!!! תחתון באותו רגע!!! כי קח בחשבון שהמהירות שבה אתה עלול להתרגל למציאות ההזויה שכעת כ"כ זרה לך היא בלתי נתפסת...

הנה... המרפסות האלו יוכיחו... שעד לפני חודש

פשוט לא חלים... יש פה ממש אפקעיניהו רבנן לקידושין מיניה... כי... כי איך אפשר?? איך?? אבל הוכח שאפשר... אז כמובן... כמובן שעשרה אנשים זה לא סימפטי... אבל מעשרה אנשים ועד חתונת ראווה בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו... יש משהו סולידי באמצע!!! אז הנה!!! כעת שאנחנו לקראת חזרה לשגרה... קיבל על עצמו אותו יהודי לא לחזור ככלב ששב אל קיאו!!! אותו אחד שלפי הרקע הכללי שלו היה אמור לעשות חתונות ראווה עם מאות מוזמנים... קיבל על עצמו לעשות חתונות צנועות ופשוטות מתוך נקודת הנחה שהאושר הגדול של הזוג לא יגיע מהמרחב הציבורי של החתונה אלא דווקא מהבידוד המבורך של השנה הראשונה שלהם... הוא כבר הודיע שהוא מאמץ את המתווה הזה!!! והוא פונה לכל חבריו שזה נוגע אליהם והוא ממליץ להם בחום לאמץ את החזרה לשגרה המסוייגת הזו!!!

הנה לך דוגמא של קבלה שאמנם אותו יהודי קיבל על עצמו... והוא בעזה"ש יבלע את הרוק ויעמוד בה... אבל אם אתה - קורא יקר... אם תדאג שעוד כמה מאות חברים של אותו יהודי גם אם יאמצו את הקבלה הזו... אני חושב שיהיה לו וגם להם הרבה יותר קל לקיים אותה... לזה אני בעיקר חותר!!! לא כ"כ לקבלות אישיות פרטיות... אלא לקבלות במרחב היותר ציבורי!!! ישנם שינויים חיוביים שמאוד מאוד תלויים במוסכמות הציבוריות!!! שאם ציבור גדול ביחד יחליט לתפוס את עצמו בנושא הזה ולעשות לזה סוף זה יהיה מאוד מאוד קל... ואם הציבור ימשיך לחזור לתפאורה ולנשפים ולהמוניות (שה' הראה לנו בכל הקורונה הזו כמה שהיא סולד מזה) אז ליחיד מאוד מאוד קשה להיות שונה מהציבור... כאן צריך לקום ביחד ולהחליט בא נעשה היסטוריה!!!

כן... הקורונה זו היסטוריה!!! וגם אנחנו נצא ממנה בחיזוק היסטורי!!!

שהנכדים שלנו יוכלו לספר שפעם היו עושים חתונות ראווה... עד שזה התבטל... ואז תשאל שאלה במבחן: מתי זה התבטל?? וכולם ידעו לענות... בקורונה!!! בטח... תשובה קלה... תאריך קל לזכרון...

אז הנה... הבאתי לך שתי דוגמאות לקבלות ולשינויי תפיסה מבורכים ואנחנו מחכים לכם קוראים יקרים ומוכנים לשמוע את הרעיונות שלכם... אבל שוב: לא לשכוח!!!

העצמה אישית תורנית

לקבלת העלון במייל יש לשלוח בקשה לכתובת:

e.shalhevet@gmail.com

ניתן להשיג את עלוני שלהבת באידיש בכתובת:

e.shalhevesyddish@gmail.com

ובאנגלית בכתובת:

e.shalhevesenglish@gmail.com

עלון מס' 133 | פרי תז"מ | ניסן תשי"פ

מיסודם של הגאון ר' שמשון דוד פנקוס זצוק"ל והגאון ר' עזריאל טאובר זצוק"ל

קול שלהבת KOL SHALHEVES

ניתן להאזין לשיחות המרתקות
בנושאים:

חינוך
יעוץ נישואין
אמונה
השקפה
ועוד נושאים מגוונים

באידיש, עברית ואנגלית

בקול הלשון:

03-6171103

073-2951103

במחיר שיחה רגילה

בחו"ל קול שלהבת:

929.222.9900

עלון מס' 133 | ניסן תשי"פ

דבר המערכת

מה בין סיפור יציאת מצרים-- לסיפורי "התחבא במערה יחד עם בנו"??

בחג הפסח האחרון כלל ישראל זכה לקיים מצוות "והגדת לבנך" בהידור הכי גדול שיש... לא גננת... לא רבה... לא מורה... הילדים בבית!! והורים הם אלו ש"מגידים" והם ה"מספרים"... ואכן בחודש האחרון ישבתי וסיפרתי לילד שלי יומם ולילה על סיפור יציאת מצרים...

סיפרתי לו כמה ליהודים היה טוב וכמה למצרים היה רע... וכל מצרי שרוצה כוס מים צריך לתת לילד היהודי ופול מצופה... הוי... איך שהעיניים של הילד שלי ברקו... הוי... כמה פעמים הוא ביקש ממני לחזור על התיאור הזה... איך שהכיסים שלו מתמלאים בממתקים (כן... ממכת דם העשירו ישראל...) ואז סיפרתי לו איך שבמכת חושך הילד היהודי נכנס לבית של הילד המצרי והוא מצא במגירה של המשחקים המון פליימוביל ומגנטים ואלע אלע גשעפט... ואח"כ ביציאת מצרים הילד המצרי לקח את כל מה שיש במגירה ונתן לילד היהודי... (כן... מה שנכון נכון... ואחרי כן יצאו ברכוש גדול... מלמד שעשאה כמצולה שאין בה דגן) והילד שלי יושב בפה פעור והעיניים שלו מוצצות... הוא מדמיין כמה כדאי להיות יהודי... כמה משחקים אתה מרוויח... ואז בכלל... מגיע קריעת ים סוף ופרעה לוקח את כל הממתקים שיש במצרים ולוקח לים סוף... ואז כל המצרים טובעים ועם ישראל לוקחים שקיות ענקיות וממלאים מלא מלא טופים וסוכריות ושוקולדים ומגנום... (מה שנכון נכון... ביזת הים...) והילד שלי נכנס להיי... תחשוב איזה כיף להיות יהודי... אתה מרוויח כסף במכת דם... משחקים במכת חושך... ממתקים וכסף וזהב בביזת הים... וכן הלאה וכן הלאה... מה הפלא שהילד שלי שיעג אותי כל היום וכל הלילה שאני אספר לו על יציאת מצרים... זה פשוט הכניס אותו לעולם קסום... מה שנקרא "בית חלומותיו"!!! וכבר עבר ליל הסדר... והוא עדיין מבקש ממני לספר לו על "מציאת מצרים" (כלשוננו)... וכל חול המועד אני מספר וחוזר על אותם סיפורים ועל אותם מפלים מצופים וממתקים ובימבות... עד ש-דיי!!! בשביעי של פסח הודעתי לילד שלי חגיגתי שזהו!!!! היום אני עדיין מספר לך על "מציאת מצרים"!!! אבל מהיום כלילת אני מתחיל לספר לך סיפורים אחרים... אני מתחיל לספר על רבי עקיבא ועל רבי שמעון בר יוחאי...

הוא סבר וקיבל... ואני אמרתי וקיימתי...

התחלתי לספר לו על רבי עקיבא... ואני מספר ומספר... מספר כמה היה קשה לרבי עקיבא ללמוד תורה... ואיך שהוא התחיל ללמוד תורה... ו... והילד שלי מחכה לופלופ!!! מחכה לדובדבן שבקצפת!!! נו... ר"ע התחיל ללמוד תורה... ו... ומה הוא קיבל???

נו... יש לך מה לומר?? הילד שלי מחכה לאיזה ופול שר"ע קיבל מזה שהוא למד תורה... נו... נתחש איזה ופול הוא קיבל?? שיום למחרת שביעי של פסח הילד שלי מפעיל את הטייפ ורוצה לשמוע מוזיקה... ואני אומר לו: לא!!! לא שומעים שירים!! למה?? עשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע מתו... ולכן אנחנו עצובים... הנה לך הופל הראשון... (והופל השני הוא שטרקו בשרו במסרקות של ברזל... את זה לא סיפרתי לו...) הלאה... מהר מאוד עברתי לסיפור הבא... עכשו אני אספר על רבי שמעון בר יוחאי... ואני מתחיל לספר לו איך שהם ברחו למערה מפני הגזירה והם למדו המון המון תורה... ואז... החושים של הילד נדרכים... נו... מה הם קיבלו?? הם קיבלו המון המון תורה!! הם נהיו צדיקים מאוד מאוד גדולים... בשלב מסוים סבלנותו של הילד פקעה והוא אמר לי: אבא... תספר לי על יציאת מצרים... זהו!!! הילד שלי עשה ווטו!!! הוא לא רוצה לעבור לסיפור הבא... של רבי עקיבא ורבי שמעון... הוא רוצה לשמוע רק סיפורים על מציאת מצרים... שיהיה א'מציאה...

ואז פתאום נפל לי האסימון!!! דווקא מול הילד שלי פתאום קלטתי בכל העוצמה... איזה תפנית חדה אנחנו עוברים בשלב של המעבר שבין פסח ל---עצרת!!!

ביציאת מצרים משה רבינו מחלק רק סוכריות... מחלק רק מחמאות... כדאי לכם... בואו... עם ישראל נהנים ומורעפים מכל טוב... מוקפים בעמוד ענן ואוכלים מן... ויוצאים ביד רמה... וברכוש גדול וביזת הים ותשעים חמורים לובים ומה לא... זה כל ההולך ילך שר

המשך בעמ' 2

נא להגיש בחזרה מבחנים... והקב"ה עומד לתת ציונים... לפי מה???

אחת השאלות שמציקות לבני עליה: אני צריך לחכות למשיח!!! לרצות שהוא יבא... וכמה שיותר מהר... ותכל'ס... הרי סו"ס כשהמשיח יבא... מבחינה מסוימת יהיה איזושהי החמצת הזדמנות... גם אם כבר התבאר כאן בגיליון זה (לפני שנה) שהבחירה לא לגמרי תתבטל... והיה אפשר עדיין לצבור זכויות... אבל עדיין!!! את ההילוך כבר לא יהיה אפשר להחליף... כל אחד ימשיך לפי הקצב וההילוך שבו הוא התגייס ועבד את ה' לפני שהמשיח הגיע... (כך מבואר במהר"ל בביאור עניין עירובי תבשילין ואכמ"ל...) אם ככה: אז בסופו של דבר!! כשהמשיח יגיע אני לכאורה הולך להחמיץ איזה הזדמנות... ש-יכולתי אולי להגיע להישגים יותר גבוהים בעבודת ה' והנה נשארת פה... אם ככה: אז יש לי מין ניגוד אינטרסים...

מצד אחד אני מחויב לרצות ולחכות שהמשיח יבא וכמה שיותר מהר...

מצד שני: מצד האינטרס שלי... כל יום נוסף שניתן לי לפני בא המשיח זה עוד צאנס בעבודת ה'... יש לציין שזו שאלה מעצבת!!! בפרט בתקופות כאלו!! שיש כ"כ הרבה יהודים שסובלים וז"כ הרבה אנשים מייחלים שמשיח יבא ויגאל אותנו... ואילו אני תקוע עם האינטרסים שלי...

אבל תכל'ס... זו שאלה שאלתית!!! אז בשלמא: כשמדובר בכך אדם מופקר שלא רוצה שהמשיח יבא כי הוא רוצה להמשיך ליהנות מהחיים ולעשות מה שהוא רוצה... (וכשמשיח יגיע א"א יהיה לגלוש חפשי...) לכוה אדם אני לא מחויב!!!

אבל כשמגיע עובד ה' ושואל את זה ממקום של עבודת ה'... אנחנו מחוייבים אליו!!!

נו... מה התשובה באמת???

מה יעשה עובד ה' שידע שתמיד יש לו לאן להתקדם... ו... ומפחד שאם המשיח מגיע הוא נעצר במקום שהוא לא היה רוצה להישאר שם... מה נענה לזו???

יש לציין שאת השאלה הבאתי בעיקר בשביל התשובה... ובכך: העניין הוא כך:

בחיי נישואין ע"פ תורה יש הבדל מהותי בין שטייגן של הבעל לשטייגן של האשה!!! (שטייגן הכוונה היא להתקדמות והתעלות ומעוף בחיים)

שטייגן של איש זה להיות יותר ויותר גדול... יותר ויותר חכם... עוד יותר מפרנס... עוד יותר חזק... וככל שהבעל רוכש יותר כישורים ויותר מיומנות ככה הוא יותר יעיל בניהול החיים ואחזקת המשפחה...

לעומת זאת אישה... גם לה יש שטייגן!!! גם לה יש לאן להתקדם... רק אצלה העבודה היא הפוכה... (כמובן: בתכנית המקורית של אשה בתפקידה בעולם...) עיקר תפקידה של אישה זה לקבל יותר ויותר את בעלה... רק מה?? בתחילת חיי נישואין היא מקבלת אותו ברמה הכי בסיסית... ואח"כ היא מתקדמת ולומדת לקבל אותו

המשך בעמ' הבא

סיפור יציאת מצרים... (זו הסיבה שסיפור יציאת מצרים אף פעם לא פג ריחו ולא נס ליחו... כי אם רק נדע לספר אותו עדכני ומוחשי למושגים של הילד... תמיד זה יהיה חלומי...)

אבל פתאום בבת אחת אנחנו נוחתים לספירת העומר!!! ובבת אחת אנחנו עוברים לסיפורים הכי פחות "משתלמים"!!! סיפורים שמתחילים בגנות ומסיימים בגנות... סיפורים שמתחילים בחומר ובלבנים וגם מסתיימים שם... תעזר לי... תן לי רעיון איך אני מרטיב את הסיפור של רבי עקיבא שיהיה לילד שלי משתלם להקשיב עד הסוף...

אז מה אני עוד אעשה עם הילד שלי... נו... אל תדאג... אני עוד אסתדר עם זה... אני כבר מצאתי סיפור אחד על רבי עקיבא שהוא כן אוהב לשמוע... תנחש מה?? הסיפור עם החמור והתרנגול והנר כל מה שה' עושה הכל לטובתו... אבל ניתן לומר שזה כמעט הסיפור היחיד בחייו של ר"ע שנגמר בטוב... חוץ מזה שום דבר...

אז בא נעזב כעת את הילד שלי... הוא פה הסיפור הקטן... בא נתחיל לדבר עליו...

לדאבונו הרב אנחנו גם נמצאים באותו מקום בדיוק!!!! אנחנו בשלים רק לסיפורים מהסוג של יציאת מצרים!! יש לנו נכונות **למתחיל בגנות...** אבל רק בתנאי שבסוף זה **יסיים בשבח...** אבל!!! מה נעשה שבין פסח לעצרת נדרש מאיתנו להתבגר ולהיפך מקטן לגדול... פסח זה הלידה של כנסת ישראל... ואילו חג השבועות זה כבר בר מצוה...

ובתקופה הזו שבין פסח לעצרת אנחנו צריכים לעבור את התליך ההתבגרות מילד לבר מצווה!! להבין שכדאי להיות יהודי **לא רק** בגלל שיצאו ברכוש גדול... **ולא רק** בגלל שהוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתתי... אלא בשביל משהו הרבה יותר נעלה... בשביל "היייתם לי סגולה!!" בשביל לזכות להיות הכלה של הקב"ה... בשביל להיות הבן זוג של אבינו שבשמים...

כן... נדרש מאיתנו להבין שאלביא דאמת השכר הגדול באמת שרבי עקיבא קיבל מעבודת ה' צרופה של שנים זה עצם ה-רבי עקיבא שבו!!! הנחת רוח שהוא **נתן** לקב"ה בנאמנות שלו **זו** התורה **זו** שכרה של רבי עקיבא!!! זה השכר הגדול ביותר... לא לחינם סוף הסיפור עם רבי עקיבא לא מסתיים טוב... בכלל לא טוב... ללמד אותנו שהזכות העצומה של יצאה נשמתו באחד זה עצמו הסוף הכי גדול לבן תמותה...

מה הסוף הטוב פה?? רבי עקיבא זכה לתת נשיקה לרבש"ע!!! הנמלה בעיניך???

כבר הוזכר כאן בגיליון זה שיש שני סוגים של מיתת נשיקה... יש **לקבל** נשיקה ויש **לתת** נשיקה!!! מיתת נשיקה בדרך כלל זה לקבל נשיקה מהקב"ה... אבל רבי עקיבא גם זכה למיתת נשיקה... או אי איו... איינע מיתת נשיקה- סרקו בשרו במסרקות של ברזל... **אבל זה היה נשיקה!!!** הוא זה שנתן נשיקה לקב"ה שלאחר שנים רבות של עמל התורה סורקים בשרו במסרקות של ברזל והוא בכל זאת ממשיך להיות נאמן... לזכות לתת כזו נשיקה של מפגן נאמנות לקב"ה... **זו תורה זו שכרה הכי גדולה שיכולה להיות!!!** (כמובן) שמיד יצאה בת קול ואמרה: רבי עקיבא מזומן לחיי העולם הבא... אבל זה כבר עולם הבא... זה כבר עין **לא** ראתה... אבל אנחנו שעומדים כאן למטה והעין שלנו רואה ודומעת ומתאבלת על הריגת הצדיקים ודם עבדיך השפוך... מאיתנו נדרש להיות גדולים ולהבין שלזכות להיות כלה כזה נאמנת של הקב"ה זה עצמו השכר והזכות הגדולה ביותר)

זה המהפך והמעבר שנדרש מאיתנו לעשות בראש בתקופה שבין פסח לעצרת!!!

כן... להחליף את הדיסק... לעבור מסיפור יציאת מצרים... לסיפור של רבי עקיבא ותלמידיו... לספר לילדים על רבי שמעון בר יוחאי שהיה במערה שלוש עשרה שנים וכשהוא יצא משם כל הגוף שלו היה סדקים... ו... ומה הוא קיבל בתמורה???

אשריך שראיתני בכך!!! אם לא הייתי נראה כך... מאיפה היה לקב"ה כלה כזו נאמנת כמו רבי שמעון בר יוחאי... זה מה שקיבלתי מכל העמל שלי!!! קיבלתי את האפשרות להגיש לקב"ה עבד נאמן כמו בר יוחאי נמשחת אשריך... הנמלה בעיניך???

אנחנו נמצאים בעיצומה של תקופה לא פשוטה של נגיף הקורונה... בהתחלה היינו באופוריה... זהו... משיח בא והכל מסתדר... (אגב: לזה לא קוראים משיח... לזה קוראים הדחקה של התמודדות...) אבל לאט לאט שמתחילים אולי קצת לראות את האור בקצה המנהרה והלוואי... פתאום מתחילים להגיע המחשבות... נו... מה יצא לנו מזה?? (אנחנו הרי התרגלנו להתרוצץ אחרי תוצאות של כאן ועכשיו) נו... אז מה יצא לנו מכל הקורונה המדכאת הזו? משיח לא... אז מה כן???

אז הנה... בשביל זה אנחנו נמצאים כעת בתקופה שבין פסח לעצרת... ואתה יודע מה קבלנו מהקורונה?? קבלנו את האפשרות להגיש לקב"ה כתר- קורונה!!! ולומר לקב"ה... גם אם גרשת אותנו מבית הכנסת... גם אם הכנסת אותנו לבידוד ולא אפשרת לנו לקיים לא הכנסת אורחים ולא כיבוד הורים... גם אם הרחקת אותנו מבתי המדרשות... כל זאת באתנו ולא שכחנוך!! המשכנו כאן מהבית להתפלל את אותה תפילה ולהקפיד קלה כבחמורה... ולחגוג את חג הפסח כהלכתו ככל משפטו וסידורו (עד כמה שיכולנו...)

זכינו בקורונה הזו לתת לר רבש"ע כתר!!! כתר מלוכה!!!

יש זכות יותר גדולה מזו?? יש שכר יותר גדול מזה?? כן... יגיע גם שכר טוב... אלו של"ע נפטרו מהקורונה- ממתיים ידך ה'... הם כבר רואים את השכר טוב הצפון לצדיקים... הם כבר- חלקם בחיים... ובעולם הגמול הם כבר רואים את השכר... אבל אנחנו שנשארו כאן?? בשביל מה נשארונו?? רק בשביל לאפשר לנו עוד קצת **לתת** לקב"ה!!!!!! ולהתאפק ולשמור את השכר לשם... למעלה... אין לנו זמן מיותר... צריך לנצל כל הזדמנות **לתת** לקב"ה...

אנחנו קרובים מתמיד לקראת החתונה הגדולה!!! כעת נדרש מהכלה לתת את הסבלנות האחרונים... את הנדוניה האחרונה לקראת שיצא חתן לקראת כלה במהרה בימינו... אמן...

עוד יותר... ולהיות עוד יותר אשה שלו... עוד יותר נאמנת אליו מכל וכל... עוד יותר לקבל אותו כמות שהוא... בקיצור: גם האיש וגם האישה... שניהם מתקדמים בחיים!!! רק כל אחד לכיוון הפוך!!!

האיש נהיה יותר ויותר חזק וכשרוני ומוביל ומפרנס לפי הצרכים של המשפחה ההולכים וגדלים... ואילו האישה במקביל מתקדמת לכיוון הפוך... עוד יותר מקבלת את בעלה... עוד יותר נותנת לו את המילה האחרונה... עוד יותר מתבטלת אליו ומהלכת ברצון לבו...

עד כאן ברור??? ומעתה: עבודת ה' לאורך ימות עולם מתחלקת לשני חלקים ברורים:

שני אלפים תורה!!! ו--- שני אלפים ימות המשיח!!!

בשני אלפים תורה... עיקר עבודת ה' הייתה תורה!!! לעלות ולהתעלות בתורה!! כאן זה עבודה מהזוית של החתן... קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא... אנחנו מחזיקים בתורה שמייצגת את קוב"ה... וכעת נדרש מאיתנו לעלות ולהתעלות בתורה גבוה גבוה... ככל שאתה יותר לומד תורה ומקיים אותה ככה אתה מתקדם יותר ויותר... כן... חז"ל אומרים: אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד... כי התורה מייצגת את החתן!! את הקב"ה... ובתורה תמיד יש לאן לנסוק... להתקדם... להתעלות...

ולכן ביטול תורה זה מאוד חמור... אתה עוצר את ההתעלות באיבה... יש פה גבהים לאן לטפס... ולכן אל תעצור את ההמראה הזו... אם אחרי י"ב שנים של לימוד התורה... רבי עקיבא צריך לחזור הבייתה... אז מבחינה מסוימת יש פה מעצור!!! עצירה של התקדמות!! וממילא על אותו משקל: גם אותו בן עליה שעולה ומתעלה בתורה... אם המשיח פתאום יגיע... יתכן שצודק אותו אברך בטענתו שיש פה בחינה מסוימת של עצירה והחמצת הזדמנות!!! כל זה נכון בשני אלפים תורה!!!

אבל!!! כל נשכה... שאנחנו נמצאים כבר עמוק עמוק בשני אלפים ימות המשיח!!! שני אלפים ימות המשיח זו עבודת ה' מזוית שונה לגמרי... זו עבודת ה' שמגיעה כבר מצידה של הכלה... זה כבר לא שני אלפים תורה... רק בשני אלפים תורה שהיינו העומדים מצד החתן... כאן עיקר המבחן הוא כמה עלית והתעלית והתקדמת במעלות התורה...

אבל כעת העבודת ה' ולימוד התורה שלנו הוא מזוית של כלה!!! מזוית של שני אלפים ימות המשיח!!! וכפי שסיכמנו יש הבדל מהותי בין שטייגן של אישה!! לשטייגן של אישה!!!

השטייגן של אישה... זה אדרבה... "איתתך גוצא גחין ולחיש לה..." ככל שאישה יותר מתקטנת ויותר מקבלת את הסדר יום שבעלה מכתוב לה... ככל שהיא מרחיבה יותר ויותר את הכלי קיבול שלה ולתת לבעלה את המילה הראשונה והאחרונה... זה עיקר נקודת העבודה שלנו בשני אלפים ימות המשיח!!! לקבל יותר ויותר את מלכות ה'... לכאן צריך להתקדם בעיקר... וכאן השטייגן העיקרי... כאן עיקר הקיבול שכר...

כלפי מה הדברים אמורים???

נחזור לידינו מתחילת המאמר שמפחד שכשהמשיח יגיע הוא יחמיץ הזדמנות... ובכן:

אם אני כעת יודע רק אלף דפי גמ' ואני מאוד מאוד רוצה לדעת אלפיים דפי גמ'... אם המשיח פתאום יפתיע וישבש את כל התכנית שלי... והוא יופיע כשאני אוזן רק באלף חמש מאות דפי גמ'... כשזה אכן יקרה!!! אז... אכן את אשר יגורתי בא לי... והנה הרבש"ע פונה אלי ורוצה לראות איפה נעצרת בעבודת ה'... אבל אז!!! פתאום תחכה לי הפתעה...

למרבה ההפתעה הקב"ה לא כ"כ יבדוק בכמה דפים אני אוזן... הקב"ה יבדוק משהו אחר!!! כמה הייתי מוכן נפשית להפתעה הזו... כמה הייתי מוכן לקבל את המשיח למרות שהוא שיבש לי את התכנית המקורית... את זה הקב"ה בעיקר יבדוק!!! כי זה עיקר העבודה עכשיו!!! על זה יפול דבר!! על זה מגיע הציון!!!

ממילא אותו בן עליה צודק... באמת כשהמשיח יגיע תהיה החמצת הזדמנות... אבל איזה סוג החמצה??? לא של הישגים מסוג של מעוף... לא הישגים מסוג של כמה דפי גמ' הספקת... אלא כמה היית מוכן לקבל את רצון ה'!!! עד כמה היית מוכן נפשית לקבל פני משיח...

ואם זו נקודת החמצה שתהיה... כאן זה לא עניין של זמן... כאן זה לא כמות של דפי גמ' שאנא... תן לי עוד חצי שנה להספיק... לא!!! כאן זה עניין של קבלה!! זה עניין של הבנה!! זה עניין של הפנמה שאני מוכן לקבל את הקב"ה... לקבל את השינוי שהולך להיות... וזהו!! אתה כבר אוזן במדרגה הכי גבוהה...

הבנת את הנקודה העמוקה???

תבין: אנחנו עכשיו כביכול באמצע עריכת מבחן... ש... שקט... נא לא להפריע בשעת המבחן... ואז יום אחד המשיח יגיע!!! ואז כולם יגישו את המבחן בחזרה והקב"ה יתן ציונים...

והיה!!! מי שהיה בשני אלפים תורה... הציון שלו יהיה לפי גודל ההישגים שלו... לאן הוא התקדם בשטייגן בתורה... כמה הוא למד תורה... כמה הוא השיג בתורה...

אבל מי שנמצא בשני אלפים ימות המשיח... כאן הציון הוא לפי ערכים ומדרגים אחרים לגמרי... כמה קבלת את רצון ה'... כמה קבלת את הנתונים שה' נתן לך... **בא נתרגם את זה למושגי קורונה... האר לעצמך המשיח מגיע היום...**

ואז כולנו מגישים לקב"ה באהבה את כל התפילות הכ"כ לא שגרתיות שהתפללנו לקב"ה בחודש האחרון... ומעתה: יהיה אחד שיגיש לקב"ה בגאווה תפילות במנין!! בבית הכנסת!!! כן... בחירוף נפש הוא הצליח לחמוק לתוך איזה בית הכנסת ולערוך מנין עם עשרה אנשים על אפס ועל חמתם של חמתי המציק... הנה רבש"ע... עמדתי בכל היעדים של עול תורה... לא פספסתי תפילה במנין... לא פספסתי קריאת התורה... לא פספסתי אמן יהא שמיה רבה אחד... מגיע לי ציון מאה!!! **אומר לו הקב"ה: בלתי היקרה... האם ביקשתי ממך לפרנס אותי?? ביקשתי ממך שתכנס לי לחשבון בנק שלי ותחילי לנהל את העו"ש במקומי?? האם ביקשתי ממך שתקבלי החלטות במקומי?? לא ביקשתי את זה!!!!**

ביקשת ממך בסה"כ לקבל אותי!!! לקבל את רצוני!!! בחודש האחרון הציון במבחן לא יגיע לפי עול תורה אלא לפי עול מלכות שמים!! אתה מאושר עד לב השמים... אתה מסתובב זוחו ובטוח שקיבלת מאה במבחן... למה?? כי עשיתי שרירים לרבש"ע והוכחת לו שאני קובע את הסדר יום... ואני החלטתי להתפלל במנין אז אני אפתלל... ואף אחד לא יזיז אותי... גם לא הרבש"ע... נראה לך שיעל זה מקבלים וי במבחן??

על זה מקבלים רק איקס... אדרבה... מי יקבל ציון מאה במבחן???

אתה כלה של הקב"ה... שהחתן הודיע לה ביום בהיר שמהיום לא מתפללים בבית הכנסת והיא קיבלה... כי היא אשה העושה רצון בעלה... ואז בעלה הודיע לה שאין מניינים... ואין קריאת התורה... והיא יכלה להתנגד... יכלה לנסות להתחכם מול רצון ה'... אבל היא הבינה לפי הנתונים (ולפי הוראות גדולי ישראל) שרצון אבינו שבשמים שלא!! ואותו יהודי קיבל את רצון ה'!!! כל חג הפסח אותו יהודי היה שרוי בשמחה ובטוב לב מרוב כל... ולמה?? כי אני אישה של הקב"ה... ואני מקבל אותו בכל מצב... ואם כעת יש גזירת קורונה... אז אני איתו... היהודי הזה קיבל מאה במבחן של הקורונה!!! אותו יהודי לא צריך לחשוש שהמשיח יגיע היום... כי גם אם בדף היומי הוא אוזן רק במסכת שבת... ויש לו עוד יותר מאלפיים דפי גמ'... אבל כעת לא על זה מגיע הציונים... הציון מגיע על קבלת עול מלכות שמים... וקבלת עול מלכות שמים זה לא כמו ש"ס שאורך ללמוד אותו שבע שנים... קבלת עול מלכות זו הפנמה שבכל רגע נתון אנחנו יכולים או לבצע אותה או לחדול ממנה...

יתן ה' שנוכה לקבל על עצמנו עול מלכות שמים... וישיש עלייך אלוךך כמושח חתן על כלה...

ג.ב. הוזכר כאן במאמר שיש שני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח... כאן חשוב להדגיש: שזה לא מדויק לומר שזה מתחלק כביכול לאלפיים שנים כך ואלפיים שנים כך... אלא לכל אחד ואחד מאיתנו בחיים הפרטיים שלו יש חלקים בעבודת ה' שמסווגים לשני אלפים תורה ויש שמסווגים לשני אלפים ימות המשיח... כמו כן בתקופות!! יש תקופה מסוימת של עול תורה!! ותקופה אחרת של עול מלכות שמים!! הכל לפי העניין... לדוגמא: התקופה שבה התפללנו בבית הכנסת... היא יותר משקפת את עול תורה... ואילו כעת... התקופה של הקורונה... מבחינה מסוימת היא יותר שייכת לימות המשיח... הכל לפי העניין ואכ"מ...

"וצדיק באמונתו יהיה"

מאת הרב ישראל קליין שליט"א

הקרתת של המצורע

כו', מדוע? כי המושכל ראשון הוא שצריך לזכור שהיה פעם אדם כזה, לכל אדם יש יחודיות שאף אחד לא יכול לחקות, לכן כאשר הוא נפטר צריך לעשות לו מזכרת. צריך לזכור שפעם היה כזה בן אדם. הוא לא נעלם ונשאב לאינסופיות של ההיסטוריה, הוא היה ייחודי.

במדרש מסופר מעשה בכהן אחד שהיה רואה את הנגעים, נתמעטה ידו, בקש לצאת לחוצה לארץ. קרא לאשתו ואמר לה בשביל שבני אדם רגילים לבא אצלי לראות נגיעה, בואי ואני אלמדך, אם ראית שערו של אדם שיבש המעין תהי יודעת שלקה, אמרה ליה: אם כל שער ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין שתהא שותה ממנו, אתה שאתה אדם עאכ"ו שברא לך הקדוש ברוך הוא פרנסה. (ילקוט שמעוני איוב רמז תתקד).

ביאור הדברים טענת האשה אליו היתה, היה לך ללמוד מענין הנגעים ומפרשת הנגעים, כל ענין הנגע מגיע מחמת צרות עין, האדם מרגיש שלקחו את מקומו, אחד מסמני הטומאה הוא שתי שערות. ולפי דברי חז"ל יש לומר ששתי השערות הללו שגולדים בנגע הם מוסר השכל למצורע, הנה נולדו כך שתי שערות חדשות, הם הפכו ללבן, תראה ותתבונן שלהם עצמם יש גומא לכל אחת, יש להם חיות עצמאית, גם לך אף אחד לא לוקח כלום, ואולי לכן צריך להיות דוקא שתי שערות להבחין את הענין שכל שיערה עומדת לעצמה.

זה כנראה עומק כונת חז"ל שאין אדם נוגע במוכן לחבריו כ"מלא נימא", נימא היינו שיערה, לשון חז"ל הוא דוקא נימא, ללמד את האדם שיתבונן בשערות גופו ויבין שאין אחת נוגעת במוכן לחברתה.

וידועים דברי חז"ל עה"פ "ויען ה' את איוב מתוך הסערה" והובא ברש"י איוב (פרק לח פסוק כה) "מי פלג לשטף תעלה" - בערביא קורין לשערה שיטפא, כל שיער ושיער שבראש פלגתי לו תעלה גומא לינק ממנה שאילו שנים יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם והם לא נתחלפו לי, בין איוב לאיוב נתחלף לי?!

כאשר איוב מתלונן על רוע מזלו כביכול, מתגלה היסוד הזה- כל נימא ונימא יש לה מקור שורש יניקה עצמאים, ודאי שלך יש מקום וחיות בעולמי.

לולא דמסתפינא זהו עומק כוונת דברי חז"ל, שאם היו שתי שערות יוצאות בגומא אחת היו מחשיכות את עיניו של האדם. אם היו יוצאים שתיים בבת אחת אזי היה "נאבד" לאדם המבט האמיתי על העולם, היה לו חושך בעינים. על הכל הוא מסתכל בצרות עין- עין צרה היא לא רחבה דיה כדי לראות את המבט הכולל. עין רעה לא רואה רק את עצמה, ואז אדם מסוגל לחשוב שארץ חמדה טוב ורחבה היא ארץ אוכלת יושביה, האם יש החשכת עינים גדולה מזו?!

אותה מחשיכות שכל נימא ונימא יש לה מקור חיים באה ללמד את גודל ההשגחה על כל אדם ואדם ולא שייך ח"ו כלפי מעלה "נתחלף לי", אלא הכל מכוון ומדוקדק. זה מאור עינים אמיתי, זו היא ראייה אמיתית.

לכן כל עניני נגעים נקראים "מראות נגעים". ומובא בהלכה שהנגע תלוי במראה עיני הכהן וכל הפרשה מדברת על "ראיה" כנגע "נראה" לי בבית וגו', ללמדנו כי כל הנגעים מגיעים מצורת ראייה- מצורת הסתכלות מעוותת.

וכמו ששמעתי פעם לבאר את הפסוק שמדבר על ענין לשון הרע, "מי האיש חפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", היינו שיראה טוב בכל. אצל בני אדם בהנהגת ה' אתו, בהנהגת בני אדם, לא לראות רע.

על פי זה נראה להסביר את ה"קרתת של המצורע", המצורע מגלח את כל שערותיו כי הוא צריך התבוננות חדשה איך צומחים שערות, לראות כיצד כל שיערה צומחת לבדה ואינה נוגעת במוכן לחברתה כמלא נימא, ובזה ישכיל וילמד לקח ומוסר לתקן עוונו ויחיה באמונה בבורא בעולם ויהיה שמח בחלקו.

כאשר נתקלתי בראשונה בדברי הרמב"ם בדין תגלחת מצורע נחרדתי ...

ההלכה היא שהכהן מגלח את המצורע בתער והוא מגלח את כל שערותיו עד שהוא נראה כמו דלעת חלקה, נזדעתי מהדמיון איך נראה המראה הנורא הזה, יהודי בלי זקן ובלי פאות, רב חשוב אב"ד שזקנו יורד על פי מידותיו וכולו אומר הוד והדר רבני, נכשל במה שנכשל, ונענש בצרעת, הלא הבושות הן נורא נוראות, ראש ישיבה נכבד, בעל בעמיו, שדיבר לשון הרע ונהיה מצורע, הוא חוזר לעירו ונראה כבר מינן רח"ל, זה מזעזע.

אך לאחר כמה רגעים עלה חיוך על שפתי. מה שגרם לי לחייך היא המחשבה שאף אחד לא דיבר על זה! שום יהודי לא חזר לביתו וסיפר לבני בית נייעס שרב פלוני מגולח מכף רגל ועד ראש, הוא פחד גם לקבל צרעת, זה היה מפחיד ומרתיע.

הדבר אומר דרשני. מה פשר העונש הנורא שמקבל המצורע חוץ מההסגר והבדידות, [ד"ש מהקורונה] מגלחים את כל שערותיו בתער, כולל הזקן, הפאות, הגבות, ועושים אותו חלק כדלעת... למה?

המצורע כפי שכתוב בתורה נקרא צרע צד"י בקמץ ורי"ש בשרוק. שורש המילה צרעת או מצורע, הוא אותיות צרע שהם אותיות "צר עין", נגעים מגיעים על לשון הרע ועל צרות עין [בעומק שורש אחד להם]. "צרות עין" אינה דבר של מה בכך. החידושי הרי"מ היה עליו מבהיל בדורו וחכמי דורו היו נבעתים מפני עומק עיונו ופולפולו, כידוע לכל מי שטעם מיערת הדבש של בעל חידושי הרי"מ. הוא היה ישן מעט וכשטענו לפניו מדוע הוא ממעיט בשנתו, אמר על עצמו שהעולם אומר שהוא "עילוי" עילוי עושה במהירות מה שאחרים לוקח להם זמן, אני עילוי וישן במהירות.

אך ראה זה פלא כל ה"עילוישקייט" לא הועילה לו מאומה, כאשר העיד על עצמו ששבע שנים לקח לו לעבוד על מידת עין טובה.

אך לפני שנבאר את עומק הענין, נוכיח את הדברים ממצאיאת החיים ומההיסטוריה העולמית של העולם. האדם נברא יחיד, לכן מיד שהיו שנים - קין והבל, כבר היתה ביניהם קנאה ותחרות, והוא נאלץ לסלק את המתחרה איתו באמצעות הרצח.

זה רק ממחיש לנו עד היכן מגיעה כחה של קנאה. הלא דבר זה אינו מובן בעליל, מה היה חסר להם? כל העולם היה זה הפניהם, בחז"ל כתוב דבר תמוה, שבעת מריבתם היה קין אומר להבל: כיון שנטלתי אני את כל הנדל"ן, כל הקרקעות- שלי והמטלטלין- שלך, אם כן פרח באויר!!!, אין לך לרשות ללכת על האדמה שלי! הדברים קשים ביותר, מה מפריע לו? וכי יש לו צפיפות דיור? הוא לקח לו את האויר או את השמש? את מה הוא לוקח לו?!

ביאר מ"ר הגאון רבי עזריאל זצ"ל שהוא לקח לו את ה"להיות יחיד", אם האדם אינו מבין שהוא היה יחיד ונשאר יחיד, קשה לו לסבול שמישהו אחר נכנס בגבולו, רק כאשר האדם יודע שלמרות שיש עוד אנשים בעולם, בכל זאת "בשבילי נברא העולם", וכל העולם סביבי- הכל טפל אלי, ואני המרכז- הנקודה המרכזית של כל הבריאה, רק אז הוא יכול לא להיות צר עין וקנאי.

היסוד הזה שהאדם הוא יחיד ניכר וניבט מכל פינה בבריאה, האדם שונה במהותו ונבדל מכל בריאה אחרת בעולם בכך שכל אדם הוא יחיד. להבדיל מן האדם, בהמות, חיות ועופות אין להם שמות פרטיים, כי כולם אחד. וכמאמר חז"ל עה"פ: "ויהי לי שור וחמור". הרבה שוורים נקראים שור.

כי באמת אין הבדל בין בהמה לבהמה. כל בהמה מאותו המין פועלת באותה צורה, לעומת זאת אצל בני אדם, לכל אדם יש טביעת אצבע ייחודית, ריח ייחודי, פנים, צורת חשיבה, כימייה שונה, טעם שונה, חז"ל כבר אמרו שאין פרצופיהן שווין ואין דעותיהן שוות.

לכן בכל האנושות מכבדים כל יחיד ויחיד. אפילו תינוק שנפטר, קוברים אותו ועושים מצבה ורושמים את שמו ואת יום הולדת

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פר' שמיני
ירושלים: 6:34 מוקדם: 6:24
בני ברק: 6:49 מוקדם: 6:39
מודיעין עילית: 6:44 מוקדם: 6:34

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

לוו עלי ואני פורע.. בגדרי הוצאות שבת כמה ומתי?
מאמר מהרב אריה ליבוביץ מנהל גמ"ח יד שמשון

בכלל 'קדשו קדושת היום', ולא זו בלבד אלא הוא גם בדרגת 'האמינו בי', ורק בצירוף ב' תנאים אלו יזכה לברכה של 'ואני פורע'.

מלשון המאירי משמע, שההבטחה של לוו עלי ואני פורע נאמרה רק ביחס להוצאות ה'קידוש', ולא על כל שאר ההוצאות שמוציא עבור מעדני השבת, וז"ל: "אבל בקידוש היום, אפילו מי שאין ידו משגת ישתדל כפי יכולתו, אמר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע". והקשו תוס' (שם, ד"ה לוו עלי), לפי המבואר בגמ' שמותר לאדם ללוות להוצאת שבת ולסמוך על הנס וההבטחה של 'ואני פורע', א"כ מדוע ציווה ר' עקיבא את בנו ר' יהושע (פסחים קיב.) "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות"? כלומר, שאם לא יהיה לך ממון לענג את השבת, טוב יותר שתעשה שבתך חול - תאכל כשאר ימות החול, מאשר לבקש צדקה ולהזדקק לבריות. מדוע ציווה כן, והלא יוכל ללוות ממון ולסמוך על ההבטחה של 'ואני פורע'. תירצו תוס', וז"ל: "הני מילי כשאין לו לפרוע". פירוש דבריהם: מה שאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, מדובר באדם עני ואביון, חסר כל, שאין לו אף משכון שיוכל ליתן למלווה באמצעותו יוכל לפרוע את ההלוואה באם לא יהיה לו ממון אחר להשיב את החוב, עליו נאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. כלומר, טוב יותר שתאכל כשאר ימות החול מאשר תזדקק לבריות [שהרי ללוות בלי שיודע מהיכן יהיה לו לפרוע החוב, וכגון במקום דאין לו משכון - ודאי שאסור]. ומה שאמרו 'לוו עלי ואני פורע', שמבואר שיכול אדם ללוות לצורך השבת והקב"ה יפרע את ההלוואה, זה רק במי שיש לו משכון ליתן למלווה, כך שבכל מקרה יש לו מהיכן לפרוע את החוב [אף שאינו רוצה למכור את המשכון], אדם זה יוכל ללוות, ויבטח בהקב"ה שיעזרהו שיוכל לפרוע החוב מממון שיוזמן לו, ולא יצטרך למכור את המשכון. כך היא גירסת המהרש"ל בדברי התוס', וכן בהגהות אשר"י, וז"ל: "וי"ל דהתם איירי שאין לו לפרוע אא"כ יטול מן הצדקה, אבל הכא מיירי שיש לו משכונות כדי לפרוע ואין לו מעות, לכך קאמר לוו עלי ואני פורע, "עכ"ל.

הגר"א הגיה את לשון התוס', וגרס: "היינו כשאין לו ממי ללוות". פירוש דבריו: מה שאמר ר"ע 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', זה דווקא במי שאין לו ממי ללוות, וכגון שאין לו משכון ליתן למלווה ובלא משכון אין מי שמלווה לו, ובאופן זה טוב יותר שיעשה שבתו חול ולא יזדקק לבריות. אבל מה שאמרו במסכת ביצה 'לוו עלי ואני פורע', שם מדובר באדם שיש לו משכון ליתן למלווה, ומכיוון שכך ודאי ימצאו אנשים שיסכימו להלוותו, באופן זה עדיף שילווה ממון ויענג את השבת, ואל לו לדאוג כי ודאי יעזרהו הקב"ה לשלם חובותיו. מבואר בשיטת הגר"א, שמה שצריך משכון, אינו כבטוחה לפרוע ההלוואה, אלא כאמצעי להשיג את ההלוואה. ומשמע מדבריו, שעד כמה שהאדם נאמן על סובביו ויש שמוכנים להלוותו אף ללא משכון, יכול הוא ללוות לשלם את הוצאות השבת, זאת על אף שבשעה

יהודים מאמינים אנו, בכלל אמונתנו, שהוצאות השבת אינן מן המניין. כל סכום שנוציא עבור שבת המלכה לא יגרע מפרנסתנו, והוא יוחזר לנו במלואו מאת הבורא יתב'. כך שגם מי שאין פרנסתו מצויה לו ברווח, יוציא את מעותיו ללא פחד ודאגה, ויענג את השבת בברבורים ושאר מיני מטעמים. וכך מספרת הגמ' (שבת קיט.) על הנהגתו המופלאה של יוסף מוקיר שבת, שהיה רגיל להוציא מעותיו עבור מעדני השבת, והשבת פרעה לו בכפל כפליים כשמצא את המרגלית בבטן הדג. עוד מספרת הגמ' (שם) על רבי חייא בר אבא שנתארח אצל עשיר מופלג בלודקיא, וכששאלו ר' חייא בני כמה זכית לכך? השיב העשיר: "קצב הייתי, ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת".

סיפורים כגון אלו אנו שומעים אף על הצדיקים שבדורנו, בהם הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, שהיה חוזר מדי יום ששי מחנויות המזון עמוס שקיות מכל המטעמים והמתקים והכל בשפע רב, וכשרעייתו היתה מוחה בו על שהפריז בהוצאה, היה משיב לה בפשטות: "חילקו בחינם - שלא אביא"? אך עדיין עלינו לברר את ההגבלות והסייגים שנאמרו בש"ס ובפוסקים גם ביחס לסוגיא זו. הנה, אמרו בגמ' (ביצה טז.): "תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוואה, כל מזונותי של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאות שבתות והוצאות יו"ט והוצאות בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפין לו". מבואר לכאורה, שאין כל הגבלה ביחס לסכום ההוצאה, וככל שיוסיף בהוצאה יוסיפו לו, וככל שיפחות בהוצאה יפחתו לו. אבל כבר פסק הרמב"ם בהלכות שבת (פ"ל ה"ז), וז"ל: "איזהו עונג? זהו שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת, הכל לפי ממונו של אדם. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים, הרי זה משובח". וכעין זה פסק השו"ע (סי' ר"ג ס"ב), וז"ל: "ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו". הרי שגם ביחס להוצאת שבת ויו"ט הגבילו הפוסקים את סכום ההוצאה 'לפי ממונו של האדם' או 'לפי יכולתו', ולא כסעודת שלמה בשעתו.

עד עתה דיברנו במי 'שיש לו'. כלומר, יש לו ממון שיוכל להוציא עבור השבת, הוא אינו זקוק ללוות מאחרים לשם כך, רק שמסתפק כמה להוציא. עתה נבאר דינו של מי 'שאין לו'. אדם עני שאין לו ממון להוצאת שבת, האם עליו אף ללוות מאחרים בכדי שיוכל לענג את השבת אם לאו? תנינא בגמ' (ביצה טו): "מאי כי חדות ה' היא מעוזכם? אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון, אמר להם הקב"ה לישראל: בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע". מבואר בדברי הגמ', שאדם יכול אף ללוות לצורך השבת, ואל לו לדאוג מהיכן יוכל לפרוע חובותיו שהרי הובטחנו 'ואני פורע'. אמנם, אם נתבונן בדברי הגמ' נראה, שאין הכל יכולים לסמוך על הבטחה זו, שהרי לא אמר הקב"ה רק 'לוו עלי ואני פורע', אלא 'לוו עלי, וקדשו קדושת היום, והאמינו בי, ואני פורע'. והיינו, שההבטחה של 'ואני פורע' ניתנה רק למי שנוסף ל'לוו עלי' הרי הוא

צריך לזרז עצמו לכבד את השבת. ולא אמרו עשה שבתך חול ולא תצטרך לבריות אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר. על כן צריך לצמצם בשאר ימים כדי לכבד השבת. "מבאר המשנ"ב (סק"ג) שמה שפסק השו"ע שמי שהשעה דחוקה לו ביותר שיעשה שבתו חול ולא יצטרך לבריות, מדובר דווקא במי "שאינו לו משכונות ללוות עליהם, ובלא משכון אין יכול להשיג. דאל"כ צריך ללוות כדי שלא לבטל מצות עונג שבת, וכמו שאחז"ל שאומר הקב"ה בני לוו עלי ואני פורע". הרי שנקט המשנ"ב להלכה כשיטת הגר"א, ודלא כמהרש"ל. וכן פירש להדיא בשער הציון (סקי"ב) הטעם שנקט כן להלכה, שכן משמע בגר"א ובב"ח "דאם יכול להשיג ממי ללוות, צריך ללוות ויבטח בה" שהוא יעזרנו לשלם לו". ומוסיף השער הציון: "ובעטרת זקנים משמע דלא ילווה אלא א"כ הוא משער שיהיה לו במה לפרוע. ונראה דהכל לפי הענין". ויש להעיר על דברי השער הציון, וכי רק בעל העטרת זקנים פליג על הגר"א, והלא לפי מה שביארנו זוהי שיטת המהרש"ל, הגהות אשר"י, הפרישה, השפת אמת ועוד מפרשים רבים. עוד יש לבאר מהו שפסק 'הכל לפי הענין'. באיזה ענין תלוי הדבר. בפסקי תשובות הביא בשם ספר עיונים בהלכה, בשם החפץ חיים זצ"ל, שהכל תלוי במידת הבטחון של האדם, וכמו שאמרו בגמ': 'זהאמינו ב'. ומוסיף שיכול האדם לבחון את עצמו אם הוא בדרגה של האמונה הזאת, בכך ידמה בעצמו שאדם אחר, עני, שאין לו מהיכן לפרוע מבקש ממנו שיתן לו הלוואה לצורך הוצאות שבת, ומבטיחו אותו עני שיפרע את חובו בסומכו על ההבטחה של 'ואני פורע'. אם היה חושש מלהלוותו, אפשר ואין הוא מאמין בלב שלם להבטחה זו, וא"כ אף הוא עצמו לא ילווה לצרכי עצמו משום הבטחה זו. אך אם מוכן הוא להלוות לאותו עני רק על בסיס אותה הבטחה, אות הוא שמאמין בכל לב להבטחה זו, ולאדם זה אכן יהיה מותר ללוות לצרכי הוצאות השבת אף שבלי ההבטחה של 'ואני פורע' אין לו מהיכן לפרוע. מוסיף הפסקי תשובות (בהגהה), שלפי הג"ל יובן אמאי הרא"ש לא השיב להטור דבר ברור, והלא כל פסיקותיו של הרא"ש בכל ענין ודבר היו ברורים וחדים, ומה מיוחד בשאלה זו שהרא"ש לא השיב עליה תשובה ברורה. אלא ודאי, שגם כאן הפסיקה היא מאוד ברורה, וזוהי גופא ההוראה, שהדבר אינו ברור, כי הכל תלוי לפי האדם ורמת הבטחון שלו בהקב"ה.

יעויין בספר חוט שני למרן הגר"נ קרליץ שליט"א שביאר שצריך לבחון את רמת בטחונו בה' בכל ענייניו, ולא רק בדבר זה. וכן בהלכות שבת בשבת להגר"מ קארפ. עוד כתב שם, שאפשר שלא נחלקו הגר"א והמהרש"ל, דשניהם מודים שמי שבטחונו חזק בהקב"ה יוכל ללוות אף שאין לו מהיכן לפרוע, ומי שאין בטחונו חזק אסור לו ללוות אם אין לו מהיכן לפרוע. והוסיף, דגם מי שבטחונו חזק בהקב"ה, יכול הוא ללוות, ובתנאי שהודיע למלווה שאין לו מהיכן לפרוע ורק סומך הוא על ההבטחה של 'ואני פורע'.

כתב בספר הנהגות צדיקים מרבי שמואל תפילנסקי זצ"ל, שאם לווה אדם לצורך שבת, עליו להקפיד שהמעות הראשונות שיזדמנו לו יפרע בזה ההלוואה. שעלול להיות שכסף זה שהזדמן לו, הוא זה שניתן לו עבור הבטחת 'ואני פורע', ואם ישתמש בזה לצרכים אחרים נמצא עומד בחובו.

שנוטל ההלוואה אין לו מהיכן לפרוע, אלא שסומך על ההבטחה של 'ואני פורע'. השפת אמת הקשה על גירסת הגר"א. דנמצא לפי גירסתו, שסוגיין איירי באדם שאם יפנה לבקש את עזרת הבריות, יהיו אנשים שיתנו לו את הוצאות השבת במתנה, ואעפ"כ אם יבקש מהם הלוואה לא יתנו לו כל עוד אינו ממציא להם משכון, ועל כה"ג אמרו 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות'. וזהו תימה, מדוע אותם אנשים שמוכנים ליתן סכום כסף זה במתנה לא יסכימו להלוות לו בלא שימציא להם משכון. לכך חולק השפת אמת על גירסת הגר"א, ונוקט בגירסת המהרש"ל שלאדם אסור ללוות אם אין לו מהיכן לפרוע. ומוסיף לבאר, שאף שהובטחנו בענין הוצאת השבת 'ואני פורע', וא"כ יש לו לכאורה מהיכן לפרוע. זה אינו, שרק בענייני עצמו יוכל אדם להוציא ממנו ולבטוח בהקב"ה שיחזיר לו בכפל כפליים, אבל אינו יכול לעשות כן ביחס לממון חברו. הטור (סי' רמב) מספר ששאל את אביו הרא"ש: 'כמוני היום, שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי, וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו. ולא השיבני דבר ברור'. מבאר הפרישה את ספיקו של הטור, שכיוון שכבר נצרך הוא לבריות, ומקבל מהם את כל צרכיו ההכרחיים של ימות החול, כעת נסתפק האם מה שצריך להוסיף הוצאות 'לעונג שבת', האם זה בכלל שאר הדברים ההכרחיים שעליו ליטול אותם מן הצדקה, או שמא תוספת זו אינה נחשבת הכרח, ועדיף שיעשה שבתו חול ולא יצטרך לבריות.

הב"ח מבאר את ספיקו של הטור באופן אחר. שהסתפק, אם מותר לו ללוות לצורך הוצאת השבת גם בלי שיש לו משכון. שאילו היה לו משכון פשיטא שהיה צריך ללוות לקיים מצות עונג שבת, וכל מה שנסתפק כיוון שאין לו משכון, ואעפ"כ היו אנשים שהיו מוכנים להלוותו אף ללא משכון, אם מותר לו ללוות בלא משכון ולסמוך על ההבטחה של 'ואני פורע'. או שיש לו לחשוש שמא לא יוכל לפרוע ויהיה בכלל לווה רשע ולא ישלם. וגם אם ימחלו לו על החוב נמצא שהתפרנס מן הצדקה. ונראה דמחלוקת הפרישה והב"ח בביאור ספיקו של הטור, תלויה במחלוקת הגירסאות שבין המהרש"ל והגר"א בתירוצם של התוס'. דהפרישה גרס כמהרש"ל, והיה פשיטא ליה שאין לו ללוות במקום שאין לו משכון, ולכך ביאר שהספק היה אם 'עונג שבת' הוא חלק מההכרח ויטול מן הצדקה, אם לאו. אבל הב"ח גרס כגר"א, שלפי ביאורו 'לוו עלי' נאמר לכל מי שיש לו ממי ללוות אף ללא משכון, ולכך ביאר את ספיקו של הטור אם מותר לו ללוות ולסמוך על הנס, או שיש לחשוש מלהיות לווה רשע ולא לשלם.

הטור הכריע את ספקו לחומרא. ולכך פסק, שאדם שאין לו להוצאות שבת, לא ילווה אם אין לו משכון, ואף לא יטול מן הצדקה, אלא יצמצם את הוצאותיו בשאר ימות החול, ובסכום זה שהרוויח מכך שהמעייט בהוצאות ימות החול יוציא הוצאות השבת, וז"ל: 'על כן צריך כל אדם לצמצם בשאר ימים כדי לכבד השבת. ואל יאמר היאך אחסר פרנסתי, כי אדרבה אם יוסיף יוסיפו לו'. כתב הדרישה: 'עוד שמעתי מפרשים, לוו עלי ממונכם ואל תדאגו, כי עלי לשלם לכם'. ונראה ביאור דבריו: לוו עלי מימות החול, והיינו אל תוציא בימות החול כל צרכיכם, אלא תלוו לי ממונכם לצורך הוצאות שבת [כהכרעת הטור], ואז יקויים בכם ההבטחה של 'ואני פורע', שיהיה לכם בשפע גם לימות החול וגם לשבתות. פסק השו"ע (סי' רמב): 'אפילו מי שצריך לאחרים, אם יש לו מעט משלו

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פר' תזריע מצורע

ירושלים: 6:39 מוקדם: 6:29

בני ברק: 6:54 מוקדם: 6:44

מודיעין עילית: 6:49 מוקדם: 6:39

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

לקראת שבת ר"ח שחל השנה בחודש אייר

3 טעמים מתי זמן סעודת ראש חודש בשבת ר"ח ?

השו"ע בסימן תי"ט כותב: "מצוה להרבות בסעודת ראש חודש" ובמשנה ברורה בס"ק ב' כתב וז"ל: כתבו האחרונים דהמדקדקים נוהגים כשחל ראש חודש בחול עושים מאכל אחד יותר מבכל הימים לכבוד ראש חודש, וכשחל בשבת עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ראש חודש.

ובשער הציון כתב שם באות ד' בשם המגן אברהם שכשחל ר"ח בשבת להמשיך סעודה שלישית עד הלילה ובזה יהיה ניכר שהוא לכבוד ר"ח, והשעה צ' לא מסכים לזה שבלאו הכי נוהגים בכל שבת להמשיך כן.

במוצאי שבת כדי ללות את השבת אפילו אינו צריך אלא לכזית עכ"ל, ועיינו שם בדברים הנפלאים במשנה ברורה שם.

מדברי הגאון הגדול רבי יהושע נויבירט זצוק"ל בנוסח הברכה הרביעית בשבת ר"ח

נוסח התפילות חז"ל תיקנו, עזרא ובית-דינו, והיינו משום שלא כל אחד ידע לדבר כל צורכו לפני רבש"ע בלשון אחת אלא בשיבוש (לשון הרמב"ם ריש ה' תפילה).

בכל החגים וכן בימים נוראים בברכה רביעית אנחנו מבקשים: "קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, שבענו מטובך ושמחנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת". גם בשבתות אנחנו מבקשים בקשה זו בברכה הרביעית של תפילת העמידה. אי לזאת יש להתפלא על נוסח התפילה בראש-חודש שחל בשבת בתפילת אתה יצרת, שמשנים מנוסח התפילה של שבת רגילה ולא מזכירים כלל בענין קדשנו במצותיך וכו'. חפשתי ומצאתי ברמב"ם בסדר התפילות שלו, והוא מזכיר תפילה זו, וכן מצאתי בסידורים של אחינו בני הספרדים. אחרי זה חפשתי באחרונים ומצאתי בערוך השלחן סי' תכה סע' ב, שאמנם מתפלא על הנוסח שלנו, "ולא מצאתי מי שהעיר בזה", רצוי שגדולי ישראל שליט"א יתנו את דעתם בזה עכ"ל.

ובאות ה' כתב השער הציון "והנה לפי דעת הירושלמי שהובא במגן אברהם אף אם לא עשה מאכל יתר בשבת יכול לקיים זה במוצאי שבת שירבה בסעודת מלוה מלכה לכבוד ר"ח העבר" עכ"ל.

ידוע שהיה מי שאמר עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים..

שיש בשו"ע שני סעיפים שהם סימן שלם בשו"ע! ואנשים לא יודעים זאת ... הסימן הנ"ל על סעודת ר"ח, והסימן על סעודת מלוה מלכה בסי' ש' שכתב השו"ע לעולם יסדר אדם שולחנו

סגולה נפלאה להצלחה !!!

היטב בשם הלבוש: "ואני שמעתי שאדרכה טוב שיקדשו אותה כדי שתבוא מצוה זו ותוסיף על זכויותינו. כתב אור חדש: מעשה באחד שפגעו בו אנסים בלילה ורצו להורגו וביקש שיניחו לו לעשות מצוה אחת קודם מותו, והלבנה היתה בחידושה, וקידשה בכוונה גדולה, ונעשה לו נס כשדילג ג' פעמים כמנהג, ונשאו הרוח וניצל מהם. גם שמעתי שמי שיקדש הלבנה מיום שקידשה שוב לא ידאג שימות באותו החודש מאותו יום ואילך ע"כ.

הבאר היטב באות ב' כותב: כתב המגיד כשמקדשין הלבנה במוצאי שבת תהיה הצלחה וכשמתכסה ולא תוכל לברך אותו החודש לא יהי מוצלח דוק ותשכח!! עכ"ל.

אבל יש משהו מעניין על קידוש לבנה המופיע דווקא במקום אחר בהלכות עשרת ימי תשובה !! בסימן תר"ב לגבי המחלוקת מתי לעשות קידוש לבנה קודם יו"כ או לאחריו, כותב שם הבאר

סיפורים נפלאים לחיזוק שמירת השבת

אל חדרו של הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא זצ"ל נכנס כפרי אחד ושטח לפניו תחינתו שיתפלל למענו. "מה מעשיך?" שאל אותו הרבי. "עובד אדמה הנני" השיב הכפרי. "האם שוכת הנך מכל מלאכה ביום השבת?" המשיך הרבי לשאול. התחיל הכפרי לגמגם: "יסלח לי הרבי כי בשדה אי אפשר לשבות לגמרי מכל העבודה במשך יום שלם".

כששמע הצדיק כי מודה הינו שעושה הוא את שבתו חול התחיל להוכיח אותו ולדבר על לבו דברי מוסר שישפר את דרכו וינח ביום השבת, גם נתן לו עצות כיצד יבצע זאת הלכה למעשה שלא ייזקו יבוליו בשדה. סוף סוף לאחר שעה ארוכה של דברי שכנוע נאות הכפרי להבטיח כי ישמע בקול הרבי אך בקשה אחת לו, שיואל הצדיק לחכות עד אחרי עונת הקציר והאיסוף

כשסיים הצדיק מבעלזא את סיפורו נשא עיניו אל הכפרי העומד מולו וראה כי הלה הבין היטב את הרמז ואת הנמשל. "רבי" אמר "שוב לא אוסיף לדבר דברי הבל כאלו והנני מקבל עלי להתחיל מיד בשמירת השבת כהלכתה".

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה" (לה, ב)

הם נהגו לבלות בתאטראות מן הטובים בעולם, הם גדלו על ברכיה של התרבות הנאורה בעולם, הם תרמו אדירה לעולם הרפואה והמוסיקה, הם ידעו היטב התעללות מהי. הם היו גרמנים! הם גילו בין כליה של עובדת כפיה תפוח אדמה שניסחה להגניב אל בנה הרעב, הם ביימו מחזה כמיטב המסורת הגרמנית והעמידה ל"משפט" פומבי. הם הושיבו שלושה "שופטים" - יהודים. מינו לנאשמת "קטגור" ו"סניגור" - יהודים. ומכיון שמסודרים מאוד הם הגרמנים הם אף דאגו ל"קצרן" - יהודי - שישב ויכתוב את פרוטוקול המשפט. לשופטים נאמר כי לפי כללי המחזה שהמוח גרמני יכול להמציא, רצוי מאוד כי העונש שיושג על הנאשמת לא יפחות מ- 50 מלקות. השופטים היהודים שנאלצו לשחק לפי הכללים "הסבירו" לנאשמת כי למרות עונש המוות שיוטל עליה, אם תשתתח אפיים ארצה, תתייפח ותתחנן על נפשה, יופחת עונשה ל- 25 מלקות ואולי יתמזל מזלה ותיוותר בחיים.

המשפט נפתח, הקטגור היהודי היפך בחובתה של אחותו היהודייה וטען כי יש להעניש את הנאשמת במלא חומרת הדין וזאת למען יראו וייראו ולא יזידון עוד. הסניגור לעומתו בקש רחמים על בת עמו ודיבר על ליבם של אחיו הדיינים למען יתחשבו בעובדה כי לנאשמת ילד רך בשנים הזקוק לה. השופטים גזרו על הנאשמת כמתוכנן עונש של - 50 מלקות. הכל פעל לפי ה"תסריט" הנאצי. עכשיו ימתינו השופטים למשחקה של הנאשמת שתכרע על ברכיה ותמלא את חלקה בהצגת העוועים. כאן קלקלה הנאשמת את "ההצגה" ושינתה מן התסריט. במקום להתחנן על נפשה ולקנות את חייה סכרה את פיה ו...שתקה. דממת מות השתררה בכיכר המחנה. את מוכרחה לבכות, לחש לעברה בתחינה אחד ה"שופטים", הגרמנים לא מרשים לשנות מן הנוהל, הם לא אוהבים קלקולים, תבכי מהר! אך היא כאילו להכעיס מנענעת בראשה כאומרת יודעת אני וממשיכה בשלה... ושותקת. היא הוכתה 50 מלקות.

לפני שעלתה אל אביה בשמים פנתה אל בנה הקטון לאמר: בני, בטח אינך מבין מדוע שתקתי ולמה לא התחננתי על נפשי. לא בני, אל תדונני לכף חובה, לא גאוותי גרמה לשתיקתי, גם לא הפחד. האם הבחנת בעובדה כי הושיבו הצוררים "קצרן" יהודי שירשום את מילותי במהלך המשפט? האם יודע אתה בני כי שבת היום? האם מודע אתה לכך כי אסור לכתוב בשבת? אני אגרום ליהודי לחלל שבת? ועוד ברגעי האחרונים? שלום לך בני. השבת תשמור עליך!

שהם ימי העבודה ה"בוערת" בשדה ואחר כך יתחיל לשמור את השבת כהלכתה. חיוך עלה על שפתיו של הרבי והוא אמר לכפרי: שמע נא את הסיפור אשר אספר לך:

בימי קדם נהוג היה כי לכל פריץ מאדוני הכפרים היה יהודי שניהל את בית המזיגה והוא היה תלוי בחסדי אדוניו הפריץ כעבד נרצע. פעם אחת עשה אחד הפריצים משתה גדול לכל חבריו ובו נטלו חלק כל בעלי האחויות הגדולים מאותו הגליל. כטוב לב הפריצים ביין החלו להתפאר איש איש ביהודי "שלו" וכל אחד מנה את מעלותיו של המוזג אשר בכפרו. כששמע הפריץ בעל המשתה את דבריהם התנצח עמם והתפאר כי היהודי אשר בכפרו עולה על כל האחרים אשר בכפרי חבריו כי עבד נאמן כמוהו לא נמצא בכל הארץ ומסור הוא בכל לבו ונפשו לאדוניו הפריץ. "אם אמנם כדברך כן הוא" נענו הפריצים האחרים ואמרו הבה נעמיד אותו בניסיון וניווכח אם צדקת או לא. "ומהו הניסיון אשר נטיל עליו?" שאל הפריץ. "אתה תצווה עליו להמיר את דתו ואם ישמע בקולך אז נדע כי באמת לא נמצא עבד נאמן כמוהו".

מיד צווה הפריץ לקרוא אליו את המוזג היהודי. כששמע הלה כי הפריץ מזמינו אליו לבש את בגדי השבת שלו ובפיק ברכיים התייצב לפני אדוניו המוקף בחבר מרעיו. "מושקה" פנה אליו הפריץ בחביבות יתרה שלא כהרגלו "דורש אני ממך שתמיר את דתך". "מה זאת תבקש ממני אדוני הפריץ?" גמגם היהודי בפחד. "אחת גזרתי ולא אשנה" הרעים עליו הפריץ בקולו "ואם לא תשמע לדברי דע לך כי מרה תהיה אחריתך".

הכפרי המסכן הרהר רגע ולבסוף אמר: "תן נא לי אדוני רשות ללכת ולהימלך באשתי". נאות הפריץ לבקשתו והיהודי מיהר לביתו לספר לאשתו על הפקודה שקיבל. האישה שהייתה קלת דעת נבהלה לשמע איומי הפריץ ואמרה לו: "אל תמרה את פי אדונך אלא לך ועשה כדבריו".

שב האיש ומסר לפריץ את תשובת אשתו והלה שמח מאוד על שהוכיח את נצחונו לידידו ובשביעות רצון אמר: "טוב איפוא מהיום והלאה יהיה שמך איוון ואף את שם אשתך תחליף ועתה לך לשלום". עברו חדשים אחדים ושוב הופיע שליח מאת האדון לקרוא אליו את "איוון". כשהלה בא אל הארמון אמר לו הפריץ: "מעתה תוכל לשוב לאמונתך הראשונה ושמך יהיה מושקה כמקודם". "גם הפעם לא אעשה מאומה ללא עצת אשתי" ענה הכפרי. הוא שב לביתו לשאול את פי אשתו לדעתה אך האישה החמיצה פניה ואמרה: "אמנם טוב ונעים יהיה לחזור לאמונתנו הישנה אך עתה הולכים וקרבים ימי הפסח והעבודה בביעור חמץ תהיה רבה מאוד. גם נותרה לנו עדין כמות גדולה של בשר חזיר וחבל מאוד יהיה לזרקו לכן שוב לאדונך ובקש ממנו שיואיל להמתין עד אחרי הפסח ואז נעשה כרצונו ונהיה יהודים כמקודם..."

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' תפילה דרך חלונות ומרפסות (2)
גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 260

עוד בענין תפילה בציבור דרך החלונות ומרפסות קריאת התורה

אופן לעשות קריאת התורה כשאינן קרואים במקום אחד:
(א) יש שהורו שיעלו ז' קרואים מהבתים ומן המרפסות ואף שאינם קרואים מספר תורה (וכשיטת הרא"ש לגבי סומא שעולה לתורה ואף שאינו קורא מתוך הכתב עי' רמ"א מ"ב ס' קלט ס"ק יג), כ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א. וכן עי' בדברי הגר"ג אדלשטיין שליט"א במכתבו.
ודעת הגר"ח קניבסקי שליט"א שאין לעשות כן, ולא דמי לסומא דשם הקילו משום איבה עי' בבה"ל (הגר"מ גולדננטל שליט"א).

(ב) יש שהורו שהבעל קורא יעלה לכל הז' קרואים (שמענו בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א, וכ"כ הגר"מ רובין שליט"א על פי שו"ע ס' קמג סעי' ה).

(ג) אחד עולה וקרא כל הפרשה ויברך ברכה אחת מתחילה וברכה אחת בסוף (שמענו מהגר"צ קוק שליט"א).

(ד) ועכ"פ אין לעמוד ליד הבעל קורא, רק הבעל קורא יעמוד יחידי. ובאופן שהורו שצריך להימנע מחשש ברכה לבטלה, כתב הגר"מ קארפ שליט"א (ראה חוברת של עיריית מודיעין עילית) דלרוב הפוסקים ברכת התורה בעשרה הוא מן התורה, ולכן אסור לקרוא בלי ברכה (וכן לענין פ' זכור ראה בהע"ז).
וכתב דיש תקנה לומר רק ברכה ראשונה ואחרונה ומפטיר הפטרה באופן דלהלן:

ברכה ראשונה: 'אשר בחר בנו' ע"י אחד שלא אמר ברכת 'אשר בחר בנו' יוהעבד נאי בברכת התורה בבוקר, ובאופן שיכוון לא לצאת בברכת אהבה רבה וכדעת הפמ"ג הובא בבה"ל ס' מז ד"ה פוטר דאם רוצה יוכל לכוון בפירוש בברכת אהבה רבה שלא לפטור [עי' ברמב"ם בהל' תפילה דיש חובה בכל יום לברך ג' ברכות אלן].

ברכה אחרונה: מדינת קטן עולה למנין שבעה, ונהמנהג שהזכירו הפוסקים בסי' רפב דאין קטן עולה לשבעה לא שייך בשעת הדחק דידן דמוקמינן על עיקר הדין ובפרט שהוא מנהג מאוחר ובגמ' וטור שריע שם מבפורש שם היתר] והקטן יכול לעלות לשביעי והוא יברך ברכה ראשונה ואחרונה כעיקר התקנה.

מפטיר והפטרה: וכן לענין מפטיר יעלה קטן למפטיר ולברכות הפטרה כג"ל ובקטן אין בזה חשש ברכה לבטלה דמותר לחנכו

* וכן עי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ט ס' סח שאין להוציא ספר תורה עבור קריאת פרשת זכור לנשים וכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו שם עמ' קמה) שאינו ראוי להוציא ספר תורה לקריאת פרשת זכור של נשים ללא מנין גברים כיון שצריך מנין של עשרה גברים לפרשת זכור, ועשר נשים לא נחשבות ציבור, ועוד דאסור לבעל קורא לקרוא בתורה בציבור בלא ברכה, כמבואר בס' תורת רפאל (להגר"ר שפירא) שנקט שזה אסור דאורייתא, והגר"ש אלישיב זצ"ל היה מזכיר זאת ממיד (הרמ"ד לויין שליט"א) ואי אפשר לברך במקום שרוב הגברים כבר שמעו הקריאה, [נוסף על כך כתב שם הוצאת ספר תורה לקריאת התורה לנשים נחשבת לזולל בספר תורה, בין שלא נמצאים שם מנין של גברים כלל ובין שנמצאים שם מנין של גברים שכבר שמעו קריאת התורה (וכן מבואר במועדי ישרון מרבי אהרן פעלדר שליט"א הלכות פרשת זכור הערה 9 בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל). וכן עי' בס' מסורת משה ח"ב].

אכן המנהג באשכנז ורוב המקומות שלא הוששין לזה ומארגנים קריאות מיוחדות לנשים לשמוע פרשת זכור (עי' שו"ת מנחת יצחק שם).

וכ"ש כיש לו על מי לסמוך² (שם).

אפשרות לקיים תקנת ז' קרואים כשכל אחד קורא לבד ג' פסוקים: עוד כתב שם "דהעליות באופן זה - יש לעלות ע"י שבעה קרואים שכל אחד קורא ג' פסוקים הראשון מברך הבעל קורא עצמו, ואח"כ יכולים גם בני אדם להחליף ביניהם כל ג' פסוקים ז' פעמים שבוה מתקיים ז' עולים".

(ה) דעת הגר"מ קנר שליט"א שאפשר לקרוא בלי ברכה.

[וכן נוהגים בהרבה מקומות לקרוא פ' זכור לנשים בלי ברכה].

חשש עין הרע: ראה בשו"ע (ס' קמא סעי' ו ומ"ב שם ס"ק יח) דלכתחלה אין עולים לתורה שני אחים זה אחר זה, והבן אחר האב, משום חשש עין הרע.

וכשיש כמה בנים במשפחה אחת שעולין לתורה בזה אחר זה במרפסת, לדעת הגר"ח קניבסקי שליט"א אין בזה חשש עין הרע, כיון שידוע לכל שזה מחמת בריאות וחשש הדבקה, ולא שבחרו אותם מתוך שאר הציבור (הגר"ג הוניגסברג שליט"א).

בענין עניית ברכה במקום ספק: עי' מ"ב בשם החיי אדם ס' נה, ועי' בשו"ת האלף לך שלמה ס' סח דאין בזה חשש ברכה לבטלה שהוא שבת, ולכן מקילין טובא בזה לאומרו אחר התפילה (מהגר"מ קארפ שליט"א).

קריאת ההפטרה

אלו שנוהגין לקרוא ז' קרואים באופן הנ"ל שאין ז' במקום אחד [ראה אופן ב' הנ"ל] או כשיש מנין מצומצם של עולין לתורה. כתב הגר"מ רובין שליט"א שבהפטרה אין לקרוא לעולה לתורה פעם שמינית עבור מפטיר אלא הוא יעלה לשביעי, ויאמרו קדיש לאחר קריאת הפטרה.

וכן מבואר בשו"ע ס' רפב סעי' ה דאם לא נמצא מי שידוע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, כבר אמר שליח ציבור קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות, ויברך על קריאתו תחילה וסוף. וברמ"א שם אבל אם לא אמר קדיש, יפטיר מי שעלה לשביעי אם יודע ואם יש אחרים שידועים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר.

קדיש יאמרו אחר קריאת ההפטרה וברכותיה: יפטיר מי שעלה לשביעי, אין צריך לחזור ולקרות בתורה, אלא מה שקרא בשביעי בסיום הפרשה [או כשהוסיפו מי שקרא באחרון] עולה גם למפטיר, דהא קי"ל דהמפטיר עולה למנין שבעה, והקדיש יאמרו אחר קריאת הפטרה וברכותיה. כתב הפמ"ג, דהוא הדין בכל מפטיר, כששכח לומר הקדיש מקודם ונזכר אחר שכבר קרא המפטיר בתורה, לא יאמר הקדיש עד לאחר קריאת התורה וברכותיה (עכ"ד במשנה ברורה שם).

וה"ה כשיש מנין מצומצם של עולין לתורה יקפיד שהשביעי יעלה למפטיר.

ביו"ט או שבת ראש חודש (ר"ח אייר): שהמפטיר הוא חיוב נוסף כתב הגר"מ רובין שליט"א שיש לקרוא המפטיר בעולה בנפרד:

והביא את דברי הלבוש בסי' רפ"ב ס"ה בהג"ה, שביאר אמאי לא קוראים גם ביום טוב את הקריאה של המפטיר בתוך מנין הקוראים ושוב יחזרו לקרותה למפטיר כמו שנוהגים בשבת, וכתב וז"ל נ"ל שהטעם הוא שקריאת המוספין אינה חובה כל כך לחובת היום כמו פרשת השבוע, שהרי לא תיקנו לקרותם אלא כדי שיהיה הקב"ה מעלה על ישראל כאילו הקריבום לפניו, לכן לא תיקנו לקרותם אלא

² דעת הגר"ח קניבסקי שליט"א שבכל אופן מועיל צירוף במרפסות (עי' להלן) אף לקריאת התורה וברכת כהנים, (הגר"ג הוניגסברג שליט"א).

למפטיר שאינו קורא משום חובה אלא משום כבוד התורה. ולכן כתב שביום טוב או בשבת חול המועד אין לשנות מהסדר הרגיל, אלא יש לקרוא חמשה קראים או שבעה קראים ולומר קדיש לאחר הקריאה ולעלות שוב למפטיר לקריאת קורבנות היום.

עוד בגדר רואים אלו את אלו

מהו הדין ביותר משתי קבוצות באופן שאין כל הקבוצות רואות זו את זו, אלא מקצת מזו רואה מקצת מזו, ומקצת מזו רואה מקצת מזו, ואין הראשון רואה את השלישי, וכדומה. האם באופן זה אפשר לצרף את כולם למניין עשרה?

שמענו בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שגם באופן הזה מצטרפין לעשרה. ולא עוד אלא אפילו בשרשרת של עשרה שכל אחד מהם אינו רואה אלא אחד. [כיוון שזה מצב של שעת הדחק, יש לסמוך על הדעות להקל ע"י באר היטב ס' קצה], וזה אף לברכת כהנים וקריאת התורה, וזה אף אם רשות הרבים עוברת ביניהם (הגר"ג הווינסברג שליט"א).

ודעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א שצריך שהשי"ץ רואה את כולם, ויסוד לזה מדברי השער הציון (ס' קצה ס"ק ו) דאם המזמן רואה את כולם הרי הם מצטרפים אע"פ שאין כל חבורה רואים אלו את אלו. וברכת כהנים כתב מוטב שישלכו הכהנים לפני ברכת רצה.

וכתב הגר"ש"צ רונזבלט שליט"א שיש מקום להחשיב צירוף של עשרה מתפללים במפרסות כמנין, כאשר יש עשרה הרואים זה את זה או אם השי"ץ רואה את כולם, ולכאוי הוא אפי' כה"ץ שיש רה"ר העוברת ביניהם, ואף שלגבי ברכות צ"ע אם ראוי לסמוך ע"י מאחר שיש חולקים בזה, מ"מ לגבי קדיש וקדושה יש מקום גדול להקל בזה.

גדר ראייה

בגד הראייה, לשון המשנה ברורה והרבה פוסקים "שמראה להם פניו". דהיינו שצריך שיראו דוקא פנים, שזה סיבה להתחברות, ולא שאר אברי הגוף.

רואה רק שמטה ראשו לחלון ולא בעומד ישר: י"א שאם כשמטה ראשו לחלון רואה את החזן והציבור, אבל כשעומד ישר [בפרט לתפילת שמונה עשרה] אינו יכול לראות אותם, אינו יכול להצטרף אם אינו מטה עצמו (מוקד העירוב).

אם יש עץ שמסתיר אבל הוא מסובב ראשו ורואים את ערפו בלבד. כגון שהוא מתפלל תפילת שמונה עשרה למזרח, ושאר הציבור בחלונות מאחוריו. יש אומרים (הגר"מ"מ לובין שליט"א) שצריך לראות פניו דוקא, ולכן עדיף שיסתובב ויתפלל למערב שלא לכיוון ירושלים, [ויכוון ליבו לבית קודש הקדשים, ואם אפשר יצדד לכיוון ירושלים]. ויש אומרים (הגר"א דינו שליט"א) שיתפלל למזרח, דכיון שבעיקרון מראה פניו הוי צירוף גם כשמסובב פניו [ע"י מ"ב ס' צד ס"ק ל], צריך שיהיה כל הזמן באופן שמראה פניו: ולכן לא יסתובב בחדר בזמן התפילה באופן שאינו רואה, אלא יהיה כל הזמן סמוך לחלון, והיינו כל הזמן שאומרים קדיש וברכו וחזרת השי"ץ. בדיעבד אם זו מהחלון אחרי שהשי"ץ התחיל, יכול השי"ץ לסיים אותו ענין, כפי דיני ציבור שיצאו מקצתן (ראה שו"ע ומ"ב ס' נה סעי' ב) (מוקד העירוב).

דרך זכוכית: באופן שיש זכוכית של חלון סגורה, ורואה דרך הזכוכית. ע"י בכף החיים (ס' נה ס"ק עו) שצידד להחמיר. אבל משמע שם שאינו מוסכם שתלוי בדיני מחיצה כיון שרואה פניו. וע"י בסי' חובת התפילה (ס' כו). אכן ע"י מ"ב ס' נה ס"ק נב דאם במחיצה המפסקת יש חלון, ומראה להם פנים משם מצטרף עמהם לעשרה (ומשמע אפילו בחלון סגורה).

מי שאינו יכול להתפלל במנין

שחרית: ראוי להתפלל שחרית עם ותיקין. ודעת הגר"ח קניבסקי שליט"א שאפילו אם אינו קבוע בותיקין עדיף מתפילה בציבור (הגר"ב גולדננטל שליט"א). ודעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שמעלת ותיקין שדוחה תפילה בציבור הוא רק אם מתפלל ותיקין בקביעות (הרמ"ד לוי שליט"א).

מנחה עם תפילין: כתב הגר"א דינו שליט"א מי שאינו יכול

להתפלל מנחה עם מנין שראוי להתפלל מנחה עם תפילין (ע"פ הגר"ח קניבסקי שליט"א בשם החזן איש).

עקב המצב נביא מדברי הגר"א מורגנשטרן שליט"א רב ומו"צ רמת שלמה ירושלים עיה"ק חוה"מ פסח

ז"ל (מקלטת) "התחושה היא, שלא הצלחנו להסביר ולהחזיר באיזה מצב אנחנו נמצאים. אנשים מתקשרים ומספרים לי, וגם ראיתי בעצמי, שיש עדיין מניינים שמתקיימים, עם יותר אנשים או פחות, עם מרחק יותר או פחות, גם ראיתי אנשים יוצאים מבתי כנסת שיש מקוואות עם מגבות, ולכן חשבתי שבכל זאת צריכים שוב להעלות את הנושא ולראות שמבינים את העניין בצורה נכונה. יש לקחת בחשבון שווירוס זה, אינו מבחין בין גיל לגיל או בין צדיק לשאינו צדיק, וכמו שאמרו חז"ל: "כיון שניתנה רשות למשחתת אינו מבחין בין צדיק לרשע", ולא רק זה: "אלא שמתחיל מהצדיקים!! מאושפזים בבתי החולים בכל הגילאים, גם תינוקות וגם מבוגרים גם בני 20, גם בני 90 וכו'... דיברתי עם עוד רופא, בבית חולים מכובד בניו-יורק, הוא מספר לי על רופא פלוני שנפטר, 4 רופאים חולים, הסטוזירים חולים, האחראי על השתלות בבית החולים מורדם ומונשם, האחראי על הרדמה מורדם ומונשם... אחד סיפר לי שחמיו נפטר בחו"ל, החברה קדישא אמרו לו שמקוים שתוך שלשה ימים יגיעו איליו, יש כ"כ הרבה נפטרים שהם לא עומדים בעומס, ייקח ימים עד שיגיעו אליהם! ח"ק אחרים מפרסמים שמבקשים מתנדבים לסייע, מי שיש לו רכב להוציא נפטרים לקבורה! בבתי חולים בניו-יורק יש חלק גדול שעשו אהלים לפני בתי החולים בשביל שיהיה מקום להחזיק את כל הנפטרים. מה שאנחנו שומעים קצת שמות של נפטרים גדולים וצדיקים, זה רק קצה הקרחון... יש עוד הרבה הרבה כל יום. נפטרים כל יום בניו יורק קרוב ל 1000 מה כל זה אומר לנו: בינתיים המצב שלנו יחסית טוב. אבל צריך לדעת שאם אנשים ימשיכו לזלזל בהוראות, לא יבינו את המצב, ימשיכו לעשות מניינים, ח"ו אנחנו עלולים לראות את עצמנו במצב כמו ליקווד וניו-יורק!! צריכים לקחת בחשבון - המרחק לא פתרון! צריך מרחק עצום. אתה הרי רואה בעצמך מה קורה במניינים, אנשים מתקרבים זה לזה בכניסה למקום, ביציאה מהמקום, גם כאשר עושים מניינים בבניינים תראה מה שקורה, לא שומרים על הכללים! וגם אם באיזו צורה ניסית אצלך במניין שומרים על הכללים, אבל מנין זה מכשול לאחרים שלא שומרים על הכללים וכו'.

תדעו לכם! מי שמפר את הכללים, יכול להיות מאוד שהוא בגיל שהוא ישרוד, אולי יעבור ייסורים אבל יעבור את זה, אבל הוא מגלה חוסר אכפתיות לחיים של אחרים, הוא מסכן את החיים של כולם! בשכונתנו כבר יש מעל (נכון להיום) 80 חולים מאומתים רח"ל, והמספר עלול רק להמשיך ולתפס! אם לא נעצור את זה עכשיו - ח"ו אי אפשר לתאר מה שעלול להיות פה!!! זה איסור גמור בלי יוצא מן הכלל! כפי שכבר הודיעו את זה גדולי ישראל, ובהוראות משרד הבריאות! עכ"ד.

ביטול תלמוד תורה דרבים

יש לציין שבימים אלו בארץ הקודש מדברים על תהליכים וניסיון לחזור לשגרה. וכל זה בתנאי כפול ומכופל שהציבור שומעים אל ההוראות. ולכן כל מי שמזלזל בהוראות ועקב כך גורמת עוד חולים, ועוד שברשויות רואים שהציבור מזלזלים בהוראות, גורמת המשך סגירת ישיבות וכוללים, ביטול תינוקות של בית רבן ובתי מדרשות, שעוון ביטול תלמוד תורה כנגד כולם. והוא חב לאחרינו עם הפסדים עצומים.

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

לעלוי נשמת זקנתי

האשה הצדקנית מרת פרומה יארע ע"ה

נלב"ע בשיבה טובה

ער"ח ניסן תש"פ

לרפואת הרב אברהם ישעיהו בן הדסה

ר' ראובן בן מינדל

ר' משה שמואל בן זלדה

ר' מנחם ישראל בן מלכה בתוך שח"י

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' נפילת אפים

גליון 261

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

לכולי עלמא אפילו יחיד בביתו נופל על אפיו. ובספר ארוחת רבינו (ח"א או"ח חבט) מביא שבעל הקה"י ס"ל שמספיק כשיש ספרים בחדר, ועיין בחוט שני יו"ט קובץ ענינים שהוסיף שהמנהג ליפול גם כשיש שם ספרי קודש באופן קבוע.

נפילת אפים במרפסות

לפי זה המתפללים במרפסות או במקום פתוח אין נופלים על פניהם כיון שאין שם ספר תורה (רק יאמרו המזמור בלי נפילת אפים) ובירושלים עיה"ק ע' לקמן שנחלקו הפוסקים בזה.

אם רק חלק מהציבור רואים את הארון הקודש: כגון דרך החלון, מסתברא שכולם מצטרפים וכולם צריכים נפילת אפים (הגרבי"צ קוק שליט"א).

יחיד בביתו בשעה שהציבור מתפלל בבית הכנסת: אפילו רחוק מבית הכנסת גם כן נופל על אפיו, כשאין שם טינוף מפסיק בין ביתו לבית הכנסת (מ"ב שם ס"ק יד).

נפילת אפים בירושלים בעיה"ק

כתב בס' ארץ ישראל להגר"מ"ט טיקוצינסקי זצ"ל "ובירושלים נוהגין בנפילת אפים גם בבית שאין שם ספר תורה וגם כשאין מקום קבוע לתפילה, דטעם המנהג ליפול רק במקום שיש ספר תורה הוא על סמך הרמז בפסוק ויפול על פניו ארצה לפני ארון ד' (יהושע ז') וירושלים שקדושתה קדושת עולם הרי היא כלפני ארון ד' ", ודעת הגר"ש"ז אויערבך זצ"ל (הוי"ד בס' אשי ישראל פכ"ה הע' ל"ט), וכן הגר"מ שטרנבוך שליט"א (שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' עט) שאין הדברים אמורים אלא בירושלים שבין החומות ולא בשכונות ירושלים שחוץ לחומות.

ועי' ספר חידושי בתרא (הערות על מ"ב עמ' כא) שכתב שגם נוהגים כן בירושלים החדשה מפני שנתבטלו לעיקר ירושלים שהוא עיר העתיקה, וכמו שפי' החזו"א בענין קריאת המגילה בטי"ו אדר, שמתוך התרחבות העיר חוץ לחומה נתבטל לעיקר ירושלים, ולפי"ז י"א שנוהגים ליפול גם במקום שאין סיי"ת. וכן דעת הגר"ש"ש אלישיב זצ"ל שבכל ירושלים עיה"ק החדשה (בתוך התחום) נוהגים בנפילת אפים אף שאין בו ספר תורה (הגרבי"צ קוק שליט"א) [וכן משמעות ס' ארץ ישראל הני"ל].

תחנות בהטית הראש וכסוי פנים

כתב המשנה ברורה (סי' קלא ס"ק ג) הנה, נפילת אפים שנהגו ארצה ושלא בפשוט ידים ורגלים, ועכשיו לא נהגו ליפול על פניהם ממש, אלא בהטית הראש וכסוי הפנים בלבד. ונוהגים לכסות הפנים בבגד, ולא די בכסוי היד שנופל פניו עליה, לפי שהיד והפנים גוף אחד הם ואין הגוף יכול לכסות את עצמו. עכ"ד. ועי' בבה"ל (שם ד"ה להטות). ולכן בנפילת אפים צריך

הל' נפילת אפים ולרגל המצב

הכנעה מציל מכל הצרות: איתא בסוף פ' התוכחה (בפרשת בחוקתי ויקרא כו: מא) "או אז יכנע ללבם הערל ואז ירצו את עונם" (פי' רש"י אולי אז יכנע ללבם וגוי' ואז יכפרו על עונם ביסוריהם) - שעיקר תכלית הצרות הנוראות והיסורים הוא כדי להגיע האדם להכנעת הלב, "ואז ירצו את עונם" (הגר"פ תרשי"ש שליט"א).

ענין של נפילת אפים - הוא להראות הכנעה

ע' ברבינו בחיי על התורה"א בפרשת קרח (פי' טז פ' כב) שיש בנפילת אפים בתפילה שלש כוונות, (1) למורא ואימת השכינה כדי שיתלבש בזה בושח וצניעות, ושלא רוצה להביט אל השכינה, (2) להראות צער והכנעה - כי הנופל על פניו מצטער ונכנע, (3) להראות אסירת חושינו ובטול הרגשותינו, עיי"ש.

וכתב ברבינו בחיי (שם) "להראות צער והכנעה: והוא כי הנופל על פניו מצטער ונכנע, וההכנעה מעקרי התשובה, ואז תפלתו מקובלת והקב"ה חושש על צערו וממלא שאלתו. וכן אמרו חז"ל (תענית כד) על הצדיק המצטער חלש דעתיה ואתא מטרא, אכסיף ואתא מטרא.

ועי' דברי הלבנוש בספרו לבוש האורה (ריש פ' ואתחנן) "דתחינה אינה נופלת אלא כשמתפלל האדם בכל לבו ומבקש ומתחנן מאת הש"י בהכנעה גדולה מתוך שברון לב ובדמעה ובכי שיצילו מצרה או יכפר לו על עונותיו שלא להענישהו עליהם". עיי"ש.

נפילת אפים שלא בתוך בית הכנסת

נפילת אפים בלי ספר תורה: איתא ברמ"א סי' קלא סעי' ב יש אומרים דאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו, אבל בלא זה אומרים תחינה בלא כיסוי פנים, וכן נוהגים. וחצר בית הכנסת הפתוח לבית הכנסת או בשעה שהציבור מתפלל, אז אפילו יחיד בביתו אומר תחינה בנפילת אפים (עי' להלן בענין נפילת אפים ירושלים עיה"ק).

אם יוצא מהעזרה חדר נוסף: אע"פ שפתוח העזרה ועזרה פתוחה לביהכ"מ אומרים שם תחנות בלא נפ"א כיון דחשיב לחדר בפני עצמו (שער הציון שם ס"ק יב).

במקום בספר תורה בלי ארון הקודש: יש נפילת אפים (משנה ברורה שם ס"ק יא).

אין ספר תורה רק שאר ספרים: עי' במ"ב שנחלקו בזה, דעת האליה רבה והדרך החיים דלא יפול על פניו, רק יאמר המזמור בלי נפילת אפים, ויש חולקין בזה. ובמקום שיש ספר תורה,

^א ע' בדרכי משה סי' קלא:א שמציין לדבריו שם כמקור שיש להטות לצד שמאל, וכן ע' בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג שהביא מדבריו.

^ב וכמה שנאמר "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים" ע"ש.

^ג ע"ע בביתור נפילת אפים בעלי שור ח"ב עמ' שפ בשם ס' כנפי יונה, כי עתה הוא אחר סיום התפילה שהוא עולם האצילות, אדם מפיל עצמו מאצילות עד למטה בעשייה ומוסר עצמו למיתה ע"ש.

^ד ... או אם הוא בתוך צרה גדולה או חולי עליו שיושיענו מצרותיו או ירפאנו מחוליו וכו' שהוא צורך לו מאד להציל מעונש רב זהו נקרא דוקא תחנה.... וכן הוא משמעות מזמור ד' אל באפך תוכיחנו כו' שאנו קוראין אותו סתם תחנון, וכן הוא בפ"ב במזמור קמ"ב שאמר קולי אל ד' אתחנן אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד וגו' שאמר על לשון ואתחנן צרתי לפניו אגיד וכו' ולכן אסור לאומרו בשבת ע"ש.

^ה עי' שו"ת אגור"מ יו"ד ח"ג סי' קכט שבירושלים נוהגין בנפילת אפים אף במקום שאין ס"ת משום שירושלים הוא מקום קדוש ומיוחד לתפלה וממילא כל אדם הבא לשם צריך לעשות נפ"א אף במקום שאין ס"ת, עיי"ש. ועי' בשו"ת משנת יוסף (ח"ה סי' לא) שמתמה דלכאורה דאע"פ שקדושת ירושלים היא לעולם לפי הרוקח צריך דוקא לפני ארון ה', ואמנם שבתוך ירושלים עצמה הרי יש ג"כ בח"ל זו של ארון ה' אבל מנין לנו לומר שכל ירושלים היא כלפני ארון ה'. אבל מסיק שם דעלינו לקבל דברי רבנן דארעא דישאל שהבינו שהטעם למנהג ירושלים ליפול אע"פ שאין שם ס"ת שהוא מפני קדושתו העליונה וששייך זה לכל העיר, עיי"ש.

גליון עיטורי מרדכי

עם פסקי גדולי ההוראה שליט"א

ההלכות נכתבו ע"י הרב מרדכי יעקב מאיר שליט"א, כח ניסן תש"פ

8417172@gmail.com

הלכות ימי העומר בקורונה

א. נוהגים אבילות בימים שבין פסח לחג השבועות, משום שבימים אלו מתו תלמידי רבי עקיבא, לכן אסור לעשות ריקודים ומחולות של רשות בימי ספירת העומר¹, וכן אסור לשמוע שירים בנגן או טייפ, בתקופה זו כיון שאנשים סגורים בבתיים מחמת סכנת הדבקות של מגיפה, מי שזקוק לשמח את עצמו, מותר לשמוע מוזיקה בבית, ומצוה שישמע מוזיקה².

ב. נוהגים לא להסתפר ולא לעשות נישואין לג ימים, כנגד מספר הימים שמתו תלמידי רע"ק, אולם יש כמה מנהגים, בארץ ישראל נוהגים להתחיל את האבילות מיום טז ניסן עד יום לג בעומר, או עד יום לד בעומר, אולם יש מקומות שנוהגים לעשות נישואין ולהסתפר עד יום ר"ח אייר, כולל יום ר"ח אייר, ומתחילים את האבילות מיום ב' אייר עד ערב חג השבועות, ויש נוהגים להסתפר עד יום כט ניסן, מתחילים את האבילות מיום ל ניסן עד ג' סיון בבוקר³.

ג. בשנה זו, כיון שהרבה אנשים לא היו יכולים להסתפר בערב פסח, אפשר להקל לשנות את המנהג, ומי שלא הסתפר בערב פסח, יכול להסתפר ולעשות נישואין עד יום ר"ח אייר, ויתחיל לנהוג אבילות מיום ב' אייר עד ערב חג השבועות, או שיתחיל לנהוג אבילות מיום כט ניסן עד ג' סיון בבוקר⁴.

¹ מג"א (סימן תצג, א); משנ"ב סק"ב.

² שמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א וביאר דכתב רעק"א במכתב (נדפס בספר מכתבי רעק"א איגרת קמו), ז"ל, "שלא לדאוג ולהרחיק כל מיני עצבות" עכ"ל, מבואר שבזמן מגיפה אסור להיות בעצבות, ולכן מורה למעשה שמוותר לשמוע מוזיקה בזמננו שנחשב תקופת מגיפה עכ"ד, ויש להוסיף דעיין בספר בן יהודע (ב"ק דף ס, ב) דיותר מתים מהפחד ממה שמתים מהמגיפה.

³ רמ"א סימן תצג ג; מג"א סק"ה.

⁴ עיין שו"ת אגרות משה (אר"ח ח"ב סימן צה; אר"ח ח"א סימן קנט) שפסק דכיון שעיקר החיוב לנהוג אבילות לג ימים, מותר להחליף מנהג בשעת הצורך ואין חיוב לנהוג את האבילות כל שנה באותם ימים, וכן פסקו בשו"ת הריב"א (סימן כ) ובשו"ת מהר"ץ דושנסקי (ח"א סימן מה) ועיין בשו"ת דבר משה (ח"א סימן לב; הובא בגליון רעק"א לשר"ע סימן תצג) שפסק שיש חיוב כל שנה לנהוג אבילות באותם ימים ואי אפשר בשנה אחרת לשנות את המנהג, וכן פסק מרן בעל אבי עזרי זצ"ל (מכתבים ומאמרים ח"ו מכתב תרנו).

ושמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א שבשנה זו כיון שהרבה אנשים לא היו יכולים להסתפר בערב פסח, מותר לשנות את המנהג ולנהוג אבילות מיום ר"ח אייר עד יום ג' סיון, וכן כיון שהיה הרבה חתונות בחודש אדר שנדחו מחמת סכנת המגיפה, מותר לעשות נישואין עד ר"ח אייר ולנהוג אבילות מר"ח אייר עד ג' סיון, אבל אין להתיר לעשות נישואין בין ר"ח אייר עד לג בעומר, כיון דאסור לפי ב' המנהגים עכ"ד.

היתר מיוחד בשנת תש"פ

ד. בשנה זו כיון שיום ר"ח אייר חל בשבת, יש היתר מיוחד להסתפר ביום שישי ל ניסן, והיתר זה בין לאשכנזים ובין לספרדים, ומי שמקפיד על צואת רבי יהודה החסיד, יש מקום להקל להסתפר ביום חמישי אחרי חצות, ומי שמסתפר ביום שישי ל ניסן, יכול להחזיק במנהגו של כל שנה, לחשב את ימי האבילות מיום טז ניסן עד יום לג בעומר, או עד יום לד בעומר.⁵

הלכות השלמת קריאת התורה

להשלים במנחה את קריאת הבוקר

א. ציבור שלא היה להם ספר תורה בשבת בבוקר והזדמן להם ספר תורה בשבת אחרי צהרים, יש אומרים שיכולים לקרוא לפני שקיעת החמה את הקריאה של הבוקר, ויעלו לתורה ז' קרואים ואח"כ יאמרו אשרי ובא לציון ואח"כ יקראו את הקריאה של מנחה, ויש אומרים שיעלו רק ג' קרואים ויקראו את הפרשה של שבוע הבא, ובשבת הבאה ישלימו את הפרשה של שבת שעברה.⁶

⁵ כתב הב"ח סימן תצג ז"ל, "וצריך להתיישב במה שכתוב בהגהות המנהגים (אות לו) דאיתא במנהגי דור"א דכשחל ראש חודש אייר בשבת אז נושאים בו כו', ונראה לי דודאי לא נהגו היתר אלא מל"ג ואילך, אלא דמכל מקום סבירא ליה דבחל ראש חודש אייר בשבת, מאחר דמיתוספא שמחה ביום השבת שהוא שבת וראש חודש, אין להחמיר באבלות ישנה כולי האי ונושאים בו כו', והכי נקטינן עכ"ל, מבואר מדברי הב"ח שאם ר"ח אייר חל בשבת, מותר להתחתן ביום שישי, וכן פסק מג"א (סימן תצג סק"א), וכן פסק משנ"ב (סימן תצג סק"ה) שהוסיף שאם ר"ח אייר חל בשבת מותר גם להסתפר ביום שישי לכבוד שבת, ביאור הדברים שאם חל ר"ח ביום שבת, כיון שיש קדושה כפולה של שבת ור"ח הר"ז מפיק את דין האבילות.

ונראה שאפילו שמוותר להסתפר ולעשות נישואין בר"ח אייר שחל בשבת, אפילו הכי אינו מגרע בחשבון מנין לג ימים, דכיון שיש קדושה כפולה של שבת ור"ח הרי זה דוחה את האבילות מיום ר"ח ושבת ואינו מפיק את מנין לג יום. והנה יש שרצו לומר שהיתר להסתפר בר"ח אייר שחל בשבת, נאמר רק לאשכנזים, אבל לספרדים שנוהגים כש"ע אסור, אכן עיין בשיירי כנה"ג (הגהות ב"י; סימן תצג ד) שכתב ז"ל, "אם חל ר"ח אייר בשבת, נושאים בו אפילו לנוהגים בו איסור בחל בחול. ב"ח בשם הגהות מנהגים, ובודאי דנושאים בו דקאמר ביום ששי שלפניו, דביום שבת עצמו אסור לכונוס, ויראה שה"ה להסתפר" עכ"ל. מבואר להדיא מדבריו שגם לפי הש"ע שפסק שאם ר"ח אייר חל בחול אסור להסתפר, אם ר"ח חל בשבת מותר להסתפר ביום שישי.

וראיתי בספר בית דוד (סימן רעט; דף עד ב מדפי הספר) שהביא את דברי הב"ח וכנסת הגדולה שאם ר"ח אייר חל בשבת מותר לעשות נישואין, ומדייק מדבריהם שאם ר"ח אייר חל ביום חול אסור לעשות נישואין בר"ח, אכן בהמשך דבריו (באותו עמוד בקטע שמתחיל ד"ה ונראה) כתב הבית דוד שמנהג סלאוניקי שלא לעשות נישואין בר"ח אייר, ואפילו אם ר"ח אייר חל בשבת לא עושים נישואין, אכן מבואר להדיא בבית דוד שהחמיר רק לא לעשות נישואין משום דהוי שמחה גדולה, אבל מותר להסתפר בר"ח אייר שחל בשבת, ולפי מנהג סלוניקי נהגו להסתפר גם בר"ח אייר שחל ביום חול. ולכן נראה שבשנה זו ביום שישי ל אייר מותר להסתפר בין לספרדים בין לאשכנזים.

ועיין בשו"ת בעי חיי סימן קסז שכתב שנוהג להסתפר בר"ח אייר, דלא כשיטת הש"ע שאוסר להסתפר בר"ח אייר, וכן כתב בשיירי כנה"ג (סימן תצג הגהות ב"י סק"ט), ונראה שגם מי שנוהג כשיטת הש"ע שאוסר להסתפר בר"ח אייר, מ"מ בשנה זו שר"ח אייר חל בשבת, לכ"ע יש להקל להסתפר בין לספרדים בין לאשכנזים.

ושמעתי מהגרמ"ש קליין שליט"א שבשנה זו שר"ח אייר חל בשבת, מותר להסתפר ביום שישי בין לאשכנזים בין לספרדים, והוסיף דמי שמקפיד על צואת רבי יהודה החסיד לא להסתפר בר"ח, יסתפר לכבוד שבת ביום ה אחרי חצות עכ"ד.

⁶ עיין דגול מרבבה סימן קלה שפסק שאם לא קראו בשחרית, יכולים לקרוא את כל הפרשה במנחה, וכן פסק בשער אפרים (שער ז אות לט) וכן פסק משנ"ב (שער הציון סימן קלה סק"ה). אכן בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן עא סק"ה) פסק שישלמו בשבת הבאה, ועיין בכף החיים (סימן קלה, ט) שהביא את מחלוקת הפוסקים. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן טו) שמבאר את מחלוקת הפוסקים שהחיים שאל סובר דכיון שבמנחה כבר הגיע זמן של קריאת התורה של מנחה לכן אי אפשר לקרוא את הקריאה של שחרית, ואילו הדגול מרבבה סובר שזמן קריאת התורה של שחרית כל יום שבת עד שקיעת החמה.

ב. ציבור שנאנס ולא קראו בתורה שבת אחת, לכו"ע חייבים להשלים בשבת הבאה, ויקראו קודם את הפרשה של שבת שעברה ואח"כ יקראו את הפרשה של שבת שעומדים בה, ויקראו בעליית ראשון את כל הפרשה של שבת שעברה ועוד שלושה פסוקים מהפרשה של שבת שעומדים בה, ואח"כ יעלו וקראים בפרשה של שבת שעומדים בה.⁷

ג. ציבור שנאנס ולא קראו בתורה כמה שבתות, אחרי שנגמר האונס, יש אומרים שמשלימים רק את הפרשה האחרונה, ויש אומרים שחייבים להשלים את כל הפרשות שדילגו.⁸

⁷ כתב אור זרוע (ח"ב הלכות שבת סימן פה) ז"ל, "מעשה היה בקלוניא באחד שקבל בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום, וכשהגיע שבת הבאה, צוה ה"ר אליעזר בר' שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור אל הכהנים ולקרותה וגם בהר סיני הראויה להקראות באותה שבת, ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה, לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים" עכ"ל, וכן פסק הרמ"א (סימן קלה, ב) ומשנ"ב סק"ח.

והנה יש אומרים שיחלקו את הז' קרואים בין ב' הפרשות, דהיינו שיעלו ג' קרואים בפרשה של השבוע הקודם והעולה רביעי יחבר בין ב' הפרשות, ואח"כ יעלו שלושה קרואים בפרשת השבוע, וכן נראה מדברי שער אפרים (שער ז, יא); הובא בביאור הלכה סימן קלה ב). ועיין בכף החיים (סימן קלה סק"ה) שכתב בשם ספר פתח הדביר שעדיף שהעולה ראשון יקרא את כל הפרשה הראשונה ועוד ג' פסוקים, כדי שיהיו כולם מברכים וקוראים בחיובא דיומא.

⁸ כתב בשו"ת מהר"ם מינץ סימן פה ז"ל, "מ"מ אין שייך לקרות בשבת הבאה ג' סדרות, ויקהל ופקוד עם ויקרא, כי דין זה לא מצינו כי אם בספר אור זרוע ומייתי לה באגודה פ' הקורא ז"ל בא"ז אם בטלו בשבת התמיד ולא קראו הפרשה, אז יקראו בשבת הבאה שני פרשיות עכ"ל, הנה לא כתוב רק אם ביטל השבת אחד התמיד, אז יקראו בשבת הבאה שני סדרות, אבל לא כתב אם ביטול ג' או ד' שבתות יקראו כל אותם סדרות בשבת אחת, וכן מסתברא דאל"כ אין לדבר סוף" עכ"ל. ועיין מג"א (סימן קלה, ד) וביאור הגר"א שפסקו כמו המהר"ם שמשלימים רק את הפרשה האחרונה שהפסידו, ועיין באליה רבה (סימן קלה סק"ב) שחולק שצריך להשלים את כל הפרשיות שלא יפסידו את סדר מנין הפרשיות.

כתב בשו"ת בית דוד (סימן קו) ז"ל, "ומה שכתב עוד וכן מסתברא דאל"כ אין לדבר סוף, כלומר, שאם יבטלו מבראשית יצטרכו לפרוע את הכל, מה סברא היא זו, שלא יפרעו גם את הכל, כיון שכולם חיובא הם, ומה טעם לומר דכשחייב פרשה אחת יפרעו אותה, וכשחייב יותר לא יפרעו" עכ"ל, מבואר מדברי הבית דוד שחייבים להשלים כמה פרשות, שלא יהיה חסרון בשלימות כל התורה, וכן פסק מטה יהודה (סימן רפב, יד), וכן פסק בשו"ת חיים שאל (ח"ב סימן טז).

כתב ערוך השולחן (סימן קלה, ו) ז"ל, "ודברים תמוהים הם דהא כיון דחובה היא להשלים מה שלא קראו, מה לי תרי מה לי תלת, ואפילו אם לא קראו כמה שבתות נראה שחובה להשלים כולם וכן ראיתי מי שפסק כן להלכה [א"ר סק"ב] כו', והעיקר נראה דבכל אופן החיוב להשלים בשבת הבאה" עכ"ל. וצ"ב בשיטת המהר"ם מינץ והמג"א מדוע משלימים רק את הפרשה האחרונה.

ועיין בשו"ת זרע אמת (ח"ג סימן יד) שכתב לבאר את שיטת המהר"ם מינץ ז"ל, "אבל לפענ"ד האמת הוא דטעמו של מהרמ"מ משום דכיון דמה שמשלימים כל התורה בשנה אחת, אינו אלא מנהג, כמש"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות תפילה (ז"ל הרמב"ם המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת, מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית כו', ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים ואינו מנהג פשוט" עכ"ל), על כן סבירא ליה למהרמ"מ דבשביל מנהג בעלמא אין לדחות טורח הציבור, וס"ל דאין לנו להטריח הציבור אלא בשיעור שיש לנו דוגמתו בעלמא, דהיינו ב' פרשיות ולא יותר" עכ"ל.

מבואר ב' דרכים בשיטת המהר"ם, א. דהוי כמו תשלומי תפילה שתקנו להשלים רק את התפילה הסמוכה ואי אפשר להשלים ב תפילות, ועיין בביאור הגר"א כמו דרך זו. ב. משום טירחא דציבורא, דאין להטריח את הציבור לקרוא יותר מב' פרשיות.

ונראה להוסיף ביאור, יש לחקור ביסוד הדין שאם לא קראו פרשה שמשלימים בשבת הבאה, האם משלימים בשביל שיהיה את שלימות הפרשיות, או שיסוד הדין שתיקן משה רבינו לקרוא בתורה בשבת, כיון דשבת הוא יום קדוש, וצריך לקדש את השבת בלימוד תורה שבכתב בציבור, ונראה שציבור שדילגו שבת אחת ולא קראו בתורה, חסר לציבור את המעלה הרוחנית של לימוד תורה שבכתב בציבור, ולכן קוראים בשבת הבאה ב' פרשיות, להשלים את המעלה הרוחנית של קריאה בציבור שהיה חסר להם בשבת שעברה. ולפי"ז מבואר היטב מדוע אם לא קראו כמה שבתות משלימים רק את הפרשה של השבת האחרונה, כמו שבתשלומי תפילה משלימים רק את התפילה האחרונה שחיסר, גם בהשלמת הפרשיות, אפשר להשלים את המעלה הרוחנית של קריאה בציבור בשבת

ציבור שלא התאספו

ד. יש אומרים שדין זה שציבור שנאנס ולא קרא את הפרשה ישלים בשבת הבאה, דוקא באופן שהציבור התאספו ביחד והתפללו, אלא שלא קראו את הפרשה מחמת אונס, אבל אם הציבור לא התאספו וכל אחד נשאר בביתו, לא חייבים להשלים בשבת הבאה, כיון שלא חל עליהם כלל חיוב קריאת התורה, ויש אומרים שגם אם הציבור לא התאספו ביחד, חייבים להשלים בשבת הבאה⁹.

ה. יש אומרים שאם הציבור לא קראו את הפרשה במזיד, לא ישלימו בשבת הבאה, ויש אומרים שגם באופן שלא קראו במזיד, יקראו בשבת הבאה ב' פרשיות¹⁰.

של השבת האחרונה, ואי אפשר לקרוא כמה פרשות ביחד, והיינו משום דאין אפשרות להשלים בשבת אחת את המעלה הרוחנית שהיה חסר מכמה שבתות.

ועיין בביאור הגר"א (סימן קלה, ב) שפסק כמו הרמ"א שאם לא קראו ב' פרשיות, משלימים רק את הפרשה האחרונה, ומביא מקור כמו שבתפילה אם נאנס ולא התפלל כמה תפילות, משלים רק את התפילה האחרונה, ה"ה בקריאת התורה משלים רק את הפרשה האחרונה, ועיין במעשה רב שכאשר הגר"א יצא מבית האסורים השלים את כל הפרשיות שהחסיר, מבואר שאפילו שהגר"א פסק שיש חיוב להשלים רק את הפרשה האחרונה מ"מ למעשה השלים את הכל.

ונראה בביאור הדברים שיש ב' דינים נפרדים. א. להשלים את המעלה הרוחנית של קריאת התורה בציבור שהפסידו בשבת האחרונה. ב. להשלים את הפרשיות, כדי שיהיה לכל הציבור שלימות של קריאת כל התורה בציבור. ונראה שאפילו שהגר"א סובר שחייבים להשלים רק את הפרשה האחרונה, מ"מ למעשה קרא את כל הפרשיות, כדי שיהיה לו שלימות של קריאת כל הפרשיות בציבור.

סיכום שיטות הפוסקים: שיטת מהר"ם מינץ, מג"א, ביאור הגר"א וזרע אמת שאם לא קראו כמה שבתות, משלימים רק את הפרשה של השבת האחרונה, ואילו שיטת אליה רבה, ערוך השולחן, מטה יהודה, בית דוד, שו"ת חיים שאל שצריך להשלים את כל הפרשיות שהפסידו, וכן נהג למעשה הגר"א כאשר יצא מבית האסורים.

⁹ כתב בספר שער אפרים (שער ז אות טז) ז"ל, "כבר ביארנו בסעיף ט שאם בטלו הציבור הקריאה באונס ישלימו לשבת הבאה, ואם לא ביטלו באונס, רק שלא היה שם עשרה בשבת, זה אין צריך להשלים בשבת הבאה" עכ"ל, ועיין בפתחי שערים שכתב לבאר ז"ל, "כן נראה לענ"ד דדוקא היכא דבני חיובא הם לקרות אלא שאירע להם אונס, אבל היכא דלא הוו עשרה, מעיקרא לאו בני חיובא נינהו ואין צריך להשלים, דמעיקרא הכי אתקון חיוב הקריאה על מקום שיש שם עשרה דוקא" עכ"ל.

מבואר מדברי שער אפרים שאם הציבור נאנס ולא קראו בתורה, חייבים להשלים, אבל אם לא התאספו ביחד אינם משלימים, ביאור הדברים שקריאת התורה הוי חיוב שחל על הציבור, אם הציבור לא התאספו, לא חל עליהם שם ציבור, ולא חל עליהם חיוב קריאת התורה לכן לא צריכים להשלים בשבת הבאה.

כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן ו) ז"ל, "שאלה מאיזה ישוב שעושין מנין בכל שבתות השנה אם אפשר, ולפעמים נתבטל שאין להם מנין, אם באותו שבת שיש להם מנין מחוייבים לקרות שני פרשיות כו', תשובה אם מחוייבים לקרות שני פרשיות כו', משמע מלשונו דדוקא אם לא בטלו רק שבת אחת ע"פ איזה סיבה הוא דמשלימין בשבת הבאה, אבל אם רגילין איזה פעמים לבטל הקריאה אין להשלים בשבת שעושין מנין דא"כ יבוטל מנהגן של ישראל לקרות בשבת רק הסדר המיוחד להם" עכ"ל.

ונראה להוכיח מדברי השבות יעקב שחולק על השער אפרים שגם באופן שהציבור לא התאספו כלל בשבת, אפילו הכי צריך להשלים בשבת הבאה. ועיין בשו"ת בצל החכמה (ח"א סימן ז סק"ב) שהוכיח כן מדברי השבות יעקב וכן הוכיח מדברי עוד כמה פוסקים דלא כהשער אפרים, שגם באופן שהציבור לא התאספו כלל בשבת, אפ"ה משלימים את הפרשה בשבת הבאה.

יש לחקור ביסוד הדין שאם דילגו פרשה שמשלימים בשבת הבאה, האם משלימים את הפרשה, כדי שיהיה לציבור בכל שנה לימוד כל פרשיות התורה בציבור, או שמשלימים את המעלה הרוחנית של קריאת התורה בציבור, ונראה דאם נאמר שיסוד הדין להשלים, בשביל שיהיה לציבור שלימות של קריאת כל הפרשיות, לפי"ז מסתבר שגם באופן שהציבור לא התאספו ולא חל עליהם חיוב קריאת התורה, ראוי להשלים את הפרשה בשבת הבאה, כיון שלמעשה הפסידו פרשה, ונראה דשער אפרים נקט שיסוד הדין תשלומין להשלים את המעלה הרוחנית של קריאת התורה בציבור, ולכן דוקא באופן שהתאספו וחל חיוב קריאת התורה שייך תשלומין, אבל באופן שלא התאספו ולא חל חיוב קריאה בציבור לא שייך תשלומין.

¹⁰ עיין בעטרת זקנים שמתפק אם הציבור לא קראו את הפרשה במזיד, האם ישלימו בשבת הבאה או רק אם לא קראו באונס, ועיין פמ"ג (סימן קלה א"א סק"ד) שכתב שגם אם לא קראו במזיד ישלימו בשבת הבאה, ועיין בביאור הלכה (סימן קלה, ב) שהעיר שמדברי

ו. אם רוב אנשי העיר שמעו קריאת התורה בשבת, אבל יש ציבור של בית הכנסת אחד שלא שמעו קריאת התורה, חייבים להשלים בשבת הבאה, אבל אם רוב הציבור באותו בית הכנסת שמעו קריאת התורה, אפילו שיש בתוכם עשרה אנשים שלא שמעו, אינם צריכים להתחלק ולהשלים בנפרד את הפרשה של שבוע שעבר¹¹.

ז. ציבור שלא קראו בתורה ביום שני, אינם יכולים להשלים ולקרוא בתורה ביום שלישי, וכן אם לא קראו בתורה ביום חמישי, אינם יכולים להשלים ולקרוא ביום שישי¹².

הגר"א שדימה לתפילה, נראה שאם לא קראו במזיד, לא ישלמו בשבת הבאה, וצ"ב בדברי הגר"א מדוע אם דילגו במזיד אינם צריכים להשלים, הלא למעשה חסר להם פרשה.

ונראה שיסוד הנידון אם לא קראו במזיד, תלוי בגדר התשלומין, דאם נאמר שקוראים להשלים את המעלה הרוחנית של קריאה בציבור שהפסידו, מסתבר שאם לא קראו במזיד לא ישלמו, שלא מצינו תשלומין למזיד, אבל אם יסוד הדין שקוראים ב' פרשיות כדי שיהיה לציבור שלימות של קריאה בציבור של כל פרשיות התורה, לפי² מסתבר שגם אם לא קראו במזיד, ישלמו בשבת הבאה.

סיכום

יש חקירה ביסוד הדין שאם לא קראו שבת אחת קוראים בשבת הבאה ב' פרשיות, האם מדין תשלומין על המעלה הרוחנית של קריאת התורה בציבור, או שלא קוראים להשלים את המעלה הרוחנית, דלא שייך לתקן את החסרון שהיה בשבת שעברה, אלא קוראים את הפרשה של שבת שעברה, כדי שיהיה שלימות של כל הפרשיות. ויש בזה ג' נ"מ.

א. אם דילגו כמה פרשיות, האם משלמים את כל הפרשיות, או משלמים רק את הפרשה האחרונה, שמצד הלכות תשלומין מצינו בתפילה משלמים רק את התפילה האחרונה, אבל אם נאמר שקוראים כדי שיהיה שלימות של כל הפרשיות, אז ראוי להשלים כמה פרשות. ב. באופן שהציבור לא התאספו כלל בשבת ולא חל חיוב קריאה, יש אומרים שלא משלמים בשבת הבאה (שער אפרים), ויש אומרים משלמים, ודין זה תלוי בב' הדרכים. ג. נחלקו הפוסקים אם לא קראו במזיד, האם משלמים בשבת הבאה, ודין זה תלוי בב' הדרכים, שלפי הצד שקוראים בשבת הבאה להשלים את המעלה הרוחנית של קריאה בציבור, אין תשלומין למזיד, אבל לפי הצד שקוראים ב' פרשות כדי שיהיה שלימות בספר תורה, נראה שגם במזיד יש תשלומין.

¹¹ כתב עולת שבת (סימן רפב) ז"ל, "ובמקום שיש יותר מבית הכנסת אחד, אם קראו בבית הכנסת אחד, אע"פ שלא קראו בבית הכנסת אחרים, לא נקרא ביטול התמיד ואין צריך להשלים בשבת הבאה אחריו" עכ"ל, משמע בפשטות מלשון עולת שבת שאם יש בעיר ציבור אחד שקרא בתורה, כל שאר בני העיר שדילגו אינם צריכים להשלים, כיון שלא בטל התמיד.

כתב אליה רבה (סימן קלה סק"ב) ז"ל, "כתב עולת תמיד שם בשם תשובות הר"ם, ובמקום שיש יותר מבית הכנסת אחד, אם קראו בבית הכנסת אחד, אף על פי שלא קראו בבתי הכנסת אחרים לא נקרא ביטול התמיד וא"צ להשלים ע"כ. ונ"ל מגוף התשובה שם דוקא כשהקהל מבית הכנסת זה היו קוראים רק שהיו בבית הכנסת אחרת, אבל אם קהל זה לא היו קוראין כלל צריך להשלים" עכ"ל, וכן פסק בספר לדוד אמת (סימן ט סק"ג).

מבואר מדברי אליה רבה שאם יש ציבור אחד בעיר שלא שמע קריאת התורה, חייב להשלים בשבת הבאה, אפילו שרוב אנשי העיר שמעו קריאת התורה, והיינו משום שיש חיוב על כל ציבור בפני עצמו לשמוע קריאת התורה, ואינם נפטרים ע"י שרוב אנשי העיר שמעו קריאת התורה, וכן מבואר במשנ"ב (סימן קלה, ז).

ועיין בספר זכור לאברהם (אלקלעי; ח"ג או"ח אות ס"ק פט) שכתב שאם יש ציבור אחד בעיר ששמע קריאת התורה שאר בני העיר אינם חייבים להשלים, ועיין בדעת תורה למהרש"ם (סימן קלה) שהביא את הזכור לאברהם, אכן המעיין בזכור לאברהם בפנים יראה שמקור דבריו נובע מהעולת שבת.

בסיכום יש ב' שיטות. יש אומרים שאם יש בעיר ציבור אחד ששמע קריאת התורה, אפילו שרוב בני העיר לא שמעו קריאת התורה, אינם חייבים להשלים (פשטות דברי העולת שבת). ב. יש אומרים שמסתכלים על כל ציבור בפני עצמו, ואפילו אם רוב אנשי העיר שמעו קריאת התורה, אם יש ציבור אחד שלא שמע, חייב להשלים (אליה רבה; לדוד אמת; שער אפרים; משנ"ב). אולם אם יש בית הכנסת אחד ורוב הציבור שמע קריאת התורה, אפילו שיש עשרה שלא שמעו, אינם חייבים להשלים.

¹² עיין בעטרת זקנים (סימן קלה) שאם הציבור לא קראו בתורה ביום שני יכולים להשלים ולקרוא ביום שלישי. כתב אליה רבה (סימן קלה, ב) ז"ל, "כתב בגליון מג"א [עטרת זקנים סק"א] דאם בטל ביום ב' באונס קריאת התורה, יקראו ביום ג', שלא ילכו ג' ימים בלא תורה ע"כ. ומפוסקים הנ"ל לא משמע להשלים אלא בשחרית דשבת שיתבטל הסדרה לגמרי, משא"כ זה נשלם בשבת שחרית"

ח. אם יו"ט חל ביום שישי, אז בחו"ל יו"ט שני חל בשבת, באר"י קוראים בשבת פרשת השבוע ובחו"ל קוראים בשבת קריאה של יו"ט, ומשתנה סדר הפרשיות, בן חו"ל שמגיע לארץ ישראל ונמצא בשבת באר"י, מפסיד פרשה, אינו חייב להשלים את הפרשה, כיון שקריאת התורה הוי חיוב על הציבור ואינו חיוב על יחיד, אולם אם יש עשרה בני חו"ל שהתאספו ביחד, יש לדון האם חייבים להשלים את הפרשה שהפסידו¹³.

ט. בן ארץ ישראל שנסע לחו"ל וקוראים בשבת את פרשה שכבר שמע בארץ ישראל בשבת שעברה, חייב לשמוע קריאת התורה של פרשת שבוע, אפילו שכבר שמע באר"י, ויכול גם להוציא את הציבור ידי חובה¹⁴.

עכ"ל, מבואר מדברי אליה רבה שציבור שנאנסו ולא קראו בתורה ביום שני, אינם יכולים להשלים ולקראו ביום שלישי, משום שדוקא אם לא קראו בשבת, משלימים בשבת הבאה, שלא יתבטל הסדרה לגמרי.

ועיין בשו"ת משאת משה (ח"ב סימן א) שחלק ג"כ על העטרת זקנים ופסק שאם לא קראו בתורה ביום ג, לא יקראו ביום ג, ומבאר לפי דברי תוס' (ב"ק דף פב, א, ד"ה כדי) שתקנו לקרוא בתורה בשיני וחמישי שהם ימי רצון, אבל אי אפשר להשלים ביום שלישי, שאינו יום של רצון עכ"ד. ונראה שב' דרכים אלו מתאימים לב' הדרכים שכתבנו, שלפי הצד משלימים את הפרשה שלא יתבטל שלימות של כל הפרשיות, אם לא קראו ביום שני, אין צריך להשלים ביום שלישי, כיון שיקראו בשבת. ולפי הצד שיסוד התשלומין להשלים את החסרון של המעלה הרוחנית של קריאת התורה בציבור, אם לא קראו ביום שני, לא משלימים ביום שלישי, כיון שתקנו לקרוא דוקא בימי שני וחמישי שהם ימי רצון.

¹³ עיין בהליכות שלמה (תפילה פ"ב ה"ו; עמוד קמד) שפסק שבן חו"ל שבא לאר"י אינו חייב להשלים את הפרשה, משום שקריאת התורה הוי חיוב על הציבור ואינה חיוב על כל יחיד, אכן יש לדון אם יהיה עשרה מבני חו"ל שיבואו לאר"י ויתאספו יחד, האם יחול עליהם חיוב להשלים את הפרשה שהפסידו, ועיין בשו"ת בצל החכמה (ח"א סימן ז סק"א) שפסק שחייבים להשלים, כמו ציבור שדילגו פרשה שחייבים להשלים.

יש לחקור ביסוד הדין שציבור שדילגו פרשה שחייבים להשלים בשבת הבאה, האם יסוד החיוב להשלים את הפרשה שלא יהיה חסר בשלימות מנין הפרשיות, או שחייבים להשלים את ההפסד של התעלות הרוחנית של שמיעת תורה שבכתב בציבור. ונראה דאם נאמר שיסוד הדין להשלים את הפרשה, להשלים את המעלה של שמיעת תורה שבכתב בציבור, א"כ כיון שגם בשבוע שעבר שמעו קריאת התורה בחו"ל, וגם בשבוע זה שומעים קריאת התורה באר"י, אינם חייבים להשלים את הפרשה שהפסידו, אבל אם נאמר שיסוד החיוב להשלים שלא יהיה חסרון בשלימות של מנין הפרשיות, לפי"ז נראה שציבור בני חו"ל שבאו לאר"י, חייבים להשלים את הפרשה שהפסידו.

¹⁴ יש לחקור בן אר"י שנסע לחו"ל וקוראים בחו"ל את הפרשה ששמע באר"י, האם חייב לשמוע קריאת התורה, או"ד כיון שכבר שמע את הפרשה שבוע שעבר, אינו חייב לחזור ולשמוע. ועיין הליכות שלמה (תפילה עמוד קמד) וכן בשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ב סימן צט) שפסקו שיכול להוציא את הציבור ידי חובה, וצ"ב מדוע יכול להוציא את הציבור הלא כבר שמע פרשה זו ומחייב לכאורה לשמוע פרשה הבאה. ונראה לבאר שיסוד החיוב של קריאת התורה בשבת, בשביל ההתעלות הרוחנית לשמוע תורה שבכתב בציבור, ולפי"ז נראה שאפילו ששמע את קריאת הפרשה בשבת שעברה בארץ ישראל, חייב לשמוע גם בחו"ל, כיון שבכל שבת יש חיוב בפני עצמו לשמוע קריאת התורה לקבל את ההתעלות הרוחנית, ואפילו אם היו חוזרים כל שבוע על אותה פרשה, היה חיוב לשמוע כל שבת, אלא שיש סדר לסיים את הפרשיות, אבל גם באופן שלא מתקדם בסדר הפרשיות, חייב לשמוע, וכיון שמחייב לשמוע תורה בציבור נחשב מחייב בדבר.

חיוב ללמד תשב"ר בזמן הקורונה

הנה במצב שאנו נמצאים היום אין יותר מתאים מאשר להביא את דברי הפלא היועץ בערך תורה וז"ל, ולא טוב עשו הת"ח שאינם רוצים ללמוד עם בניהם ועם תלמידים קטנים מפני שדומה בעיניהם כביטול בית המדרש שכלומדים לעצמם יכולים ללמוד ביום אחד כמה דפים גמרא ופוסקים ולכתוב רובי תורתם, לא כן התלמידים צריך להוציא זמן זמנים להיות חוזר עמהם עד שילמדו כל דבר וצריך טירחא ועמל ויגיעה רבה, ומי שמעשיו לשם שמים לעשות נחת רוח ליוצרנו כי זה צריך להיות כל מגמתינו בזמן חיותינו להוציא החיים בעשיית נחת רוח לפניו יתברך שמו, לא יחוש על כל זה רק יבחר לו את אשר הוא יותר נחת רוח ליוצרנו, **ויותר ויותר עושה נחת רוח ליוצרו במה שלומד את בן חבירו ואת בנו אלף בית הבל שאין בו חטא ממה שילמוד הוא נגעים ואהלות**, ואם אין גדיים אין תיישים ועת לכל חפץ ולפום צערא אגרא עכ"ל. והיינו שיבוא אדם ויאמר איך אתפנה ללמוד עם בני ואני עצמי צריך ללמוד אבל בגמ' בשבת קיט: מבואר אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש אבל גדולים מתבטלים לבנין בית המקדש והיינו שבלימוד תשב"ר יש מעלה שזה לימוד שאין בו חטא כמבואר שם בגמ', אבל חוץ מזה יש בזה גם הסבר שככל שאדם יותר צעיר מצליח לקלוט דברים יותר טוב לכן יותר חמור שילד יתבטל מאשר מבוגר שיתבטל ולכך גם אדם ככל שמתבגר צריך ללמד את הדור הצעיר שילמדו שאז מח של ילד קולט יותר טוב כמבואר בפ"ד דאבות מ"כ.

וכן בתפילת השל"ה בתחילת התפילה כתב וז"ל, ועל קיום התורה בא לנו ממך ד' אלוקינו שני צוויים **כתבת בתורתך פרו ורבו וכתבת בתורתך ולמדתם אתם את בניכם** והכוונה בשתיהן אחת כי לא לתוהו בראת כי אם לשבת ולכבודך בראת יצרת אף עשית וכו'. מבואר מדבריו שעיקר מצות פריה ורביה זה בשביל לקיים את מצות ולמדתם אותם את בניכם¹.

והנה בקידושין כט: איתא הוא קודם לבנו ואם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו, ויש שרוצים להוכיח שבעקרון הוא קודם לבנו אך כל דברי הגמ' מבואר בבן גדול ועכשיו השאלה מי ילך לישיבה ומי ילך לעבוד אבל לא מדובר כאן על בן קטן שזה ברור שאבא חייב למד את בנו הקטן ולא יכול לומר אני קודם וכמו שהרמב"ם

¹ ובאמת זה עצה גם למי שאין בנים שיעמיד תלמידים כמבואר בגמ' קט"ז.

התחיל בהל' ת"ת נשים ועבדים וקטנים פטורים מת"ת **אבל קטן אביו חייב ללמדו**
תורה ואין היתר לבטל את בנו הקטן בשביל הלימוד שלו², וכן מבואר בגמ' בגיטין ו:
ויתנו את הילד בזונה, וכתב תוס' שם עובדא הוה בחד שמכר בתו ללמוד תורה והלך
ולמד, ונראה שם שזה גנאי ולא שבח.

ולפ"ז במצב שת"ת בטלים חובה על כל אב ללמוד עם בנו מדין ולמדתם אותם
את בניכם, ובאמת מבואר ברמב"ם שם וביתר ביאור בכס"מ בהל' ת"ת וכן בביאור
הגר"א סימן רמ"ה ס"ק ז' שזה לא דווקא חיוב של האבא אלא חיוב על כל אחד
מישראל³ ללמד הקטנים תורה רק בנו קודם לבן חבירו, אבל גם מי שאין לו בנים כרגע
ללמד לכא' מחויב ללמד ילדים אחרים [בצורה שאין בה סכנה]⁴, וזה חיוב לדאוג
שתשב"ר לא יהיו בטלים, וכמו שאיתא בגמ' בשבת קיט: **לא חרבה ירושלים אלא על**
שבטלו בה תינוקות של בית רבן.

ונסיים בסיפור שמצוה לפרסם ששמעתי מאחד מידידי שכשהיה ילד בת"ת
אחד מבני משפחתו של המלמד שלו היה חולה ובגלל זה לא הצליח המלמד ללמד טוב
באותה שנה, והוא מרגיש כמה נזק יש לו מזה עד היום בלי אפשרות לתקן. א"כ כל
אחד שחס על בניו ועל כל כלל ישראל יראה לנסות לדאוג שלא ינזקו תשב"ר ממגיפת
הקרונה ונסיים בתפילה שבזכות לימוד של תשב"ר יתבטלו כל הגזירות מעלינו, ונזכה
לראות בביאת משיח צדקנו אמן. (פרטים מלאים על המעשה אפשר אצל הכותב).

לתגובות - shmuel.yitzchak@gmail.com

² והנה שמעתי מהגאון ר' מאיר קסלר שליט"א שהקשה למה הרמב"ם התחיל קודם כל לומר שנשים ועבדים
וקטנים פטורים מת"ת היה צריך להתחיל ישר קטן אביו חייב ללמדו תורה ולמה הוצרך לומר שקטן עצמו פטור.
וביאר שקמ"ל הרמב"ם שאין דין בכלל לומר לקטן לך תלמד שהרי הוא פטור מת"ת ולא שייך לומר לו תלמד אלא
הדין עליך ללמד אותו וזה דין על האבא ולא על הבן ולכך קמ"ל הרמב"ם שקטן פטור, [א"ה באמת יש לעיין אם
זה כוונת הרמב"ם ומ"מ מצוה לפרסם הדברים גם אם אין זה פשט ברמב"ם]. ובאמת זה הביאור כתינוק הבורח
מבית הספר והיינו שקטן נמצא שם בע"כ משא"כ בגדול לא שייך לומר בורח מבית הספר שהרי אף אחד לא
מכריח אותו להשאר שם, ורק בקטנים יש הלכה לכופם ללמדם אבל הם מצד עצמם פטורים.

³ לכה"פ החכמים כמבואר ברמב"ם ובשו"ע הרב הל' ת"ת

⁴ והנה מקובל בעולם לומר שאין חיוב ללמד תורה לתלמידים רק אם הם באו לבקש ללמדם אבל כל עוד שלא באו
לבקש אין חיוב לחזר אחר תלמידים, והנה כל זה שייך בגדולים אבל בקטנים לא שייך לומר כן וכמו שביארנו שהרי
קטן פטור מת"ת ואין עליו שום חיוב ללכת לבקש מאחרים שילמדו אותו אלא חיוב על הגדולים ללמדו רק יש דין
בנו קודם לבן חבירו. וכמו שהבאנו לעיל מהשל"ה שעיקר פרו ורבו זה לקיים מצות ולמדתם אותם את בניכם וגם
מי שאין לו בנים יכול לקיימו ע"י ילדים של אחרים רק יש חיוב קודם כל על בניו אבל מצוה זו נוהגם בכלם לא רק
במי שיש לו בנים.

מאמר מאת
הגאון רבי יעקב באום שליט"א
ראש כולל טודי זהב
ייד"ר עמותת "עימנו"

הקדוונה - מה זאת עשה ה' לנו?

א

כתב ר' יונה בשערי תשובה, ריש שער ב' וז"ל: דע כי דרכי הסיבות שיתעורר האדם בהן לשוב מדרכיו הרעות הן שיישה וכו'. הדרך הראשון כאשר תמצאנה את האיש צרות, ישיב אל ליבו ויאמר אין זה כי אם דרכיו ומעלליו אשר עשו אלה לו... וישוב אל ה' וירחמהו. ומחסדי ה' יתברך שהוא מקבל התשובה מתוך צרה ותהי לרצון לפניו, וכו'. ואם לא ישוב האיש מדרכו הרעה ביום רעה, יגדל עונו ויוכפל עונשו. ואם לא ידע ולא יתבונן כי התלאות מצאוהו מפני חטאיו, בזאת יהי קצף עליו מפני ה'. עיי"ש.

וכך היה מדור לדור, כאשר קרתה צרה על איש, וכ"ש על ציבור שלם - ניסו כולם לחזור בתשובה מן העוון אשר בידם.

ומה גם בימינו, אשר פשטה המגיפה בכל רחבי תבל, וביותר בציבור החרדים לדבר ה'. וכמה וכמה מאנ"ש נפטרו, ובהם ת"ח, ואף מגדולי ת"ח שבדור. ר"ל.

ונוספה בנו הסתה, ולפעמים אפילו הסתה פרועה, ובזה יש גם חילול ה' גדול, שכביכול אינו מגן על בניו חביביו, שומרי מצוותיו, ודווקא הם חלו יותר משאר בני תמותה.

ואלו דברים שהיו פשוטים וברורים מאז ומעולם, מאז היינו לעם. א"צ להוכחות - עלינו לחזור בתשובה מן העוון אשר בידינו.

ואף היום רבים שואלים - למה עלתה זאת לנו?

והנה שומעים אנו תשובות מתשובות שונות:

- ♦ הנה הנה משיח בא! וזאת הכנה לביאתו. ומי שמסתפק בנכונות תשובה זו, נשאל מיד - וכי אינך מאמין בביאת משיח???
 - ♦ המגפה פרצה בגלל אמירת לשה"ר. והראיה - אנחנו נכנסים להסגר כאותו מצורע שדינו להיות מוסגר בגלל שדיבר לשה"ר.
 - ♦ המגפה פגעה עד מאוד בציבור החרדי, כי ממשלת ישראל לא טיפלה בבעית הצפיפות של ציבור זה.
 - ♦ המגפה פגעה עד מאוד בציבור החרדי, כי ממשלת ישראל לא טרחה ליידע בצורה מספקת את הציבור, על חומרת המצב.
 - ♦ ועוד כמה וכמה, תשובות מתשובות שונות.
- האם תשובות אלו נכונות? אולי... מי יודע דרכי ה'...
- אמנם לענ"ד נראה, שהמכנה המשותף לכל התשובות הללו הוא - אין לי צורך לחזור בתשובה! אני

מחכה לביאת המשיח, לא מדבר לשה"ר בצורה מיוחדת, ובכלל- הממשלה הציונית אשמה! הם הם אלה שצריכים לחזור בתשובה ...

וה"ה בנוגע לתשובות האחרות.

חלילה לנו!! נקרא את הפסוק בירמיה שמביא ר' יונה שם: הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי ...

ב.

ואילו ה' ה' ה' קל רחום וחנון! ארך אפיים ורב חסד ואמת! וכל זאת, הוא ממאן בבתי הכנסת שלנו, וסוגר את בתי המדרש שלנו. משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון על פניו. (כדאיתא בסוכה כ"ח). קיתון ... ועוד איזה קיתון

ואנחנו שואלים וזועקים מלב כואב: אבינו שבשמים! על מה ולמה?

והרי אין לנו ספק, שהקב"ה רוצה לומר לנו משהו. והוא בוודאי רוצה שנבין את דבריו, ואת רצונו- דאל"ה: איך נוכל לחזור בתשובה? איך נדע ממה עלינו לחזור??

ולמדוני רבותי שהקב"ה מדבר עם כל יהודי. ומדבר איתו בצורה כזאת, שהיהודי יוכל להבין את דברי ה'. אשתמש בדוג': יהודי נתקל באבן, נפל ונחבל. הוא שואל את עצמו: למה נפלתי?

אולי אלו חבלי משיח ... אולי בגלל הממשלה שלא דואגת מספיק לניקיון המדרכה ... אולי בגלל שסיפרתי לשה"ר ... אולי!

אבל האמת היא, שהוא נפל כי הוא נתקל באבן! זאת האמת הפשוטה

אלא שכעת הוא צריך לא לעצור, אלא להמשיך ולשאול את עצמו- למה הוא נתקל, ולא הסתכל לאן שהוא הולך? והתשובה היא (למשל): כי הוא מיהר מאוד. ולמה הוא מיהר? כי הוא קם מאוחר. ולמה הוא קם מאוחר? כי התעצל לקום בזמן ...

א"כ, למה הוא נפל? זה עונש על עצלותו! פשוט וברור!

כמובן- את התשובה רק הוא יוכל לענות לעצמו. כיוון שרק הוא יודע למה הוא מיהר כל כך ...

והרי זהו פסוק מפורש במשלי, והגמ' מביאתו בב"מ (ק"ז:): הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים דכתיב: צינים ופחים בדרך עיקש. אדם התעקש שלא ללבוש סוודר, ולכן הוא התקרר. ההתקררות היא עונש על העקשנות. וכי מה יותר פשוט מזה?

ג.

נשוב לקורונה. למה היא פרצה? למה בסין? למה מדינות כארה"ב ספרד ואיטליה לקו בכפליים? אין אני יודע, ובאמת- מדוע שהקב"ה יגלה לי זאת

אבל כן, חשוב שנדע- למה הציבור החרדי לקה כל כך? למה לקינו יותר מאשר הציבור החילוני?

והנה, במבט פשוט, בעיני בשר ודם, ניתן למצוא לכך ג' סיבות:

1. המשפחות שלנו גדולות, ואנו חיים בצפיפות.
2. חלק גדול מהציבור מנותק במידה זו או אחרת מן התקשורת, ולכן לא היינו מודעים לגודל הסכנה.
3. לא התייחסנו מספיק ברצינות להתרעות. למשל: התחלנו להתייחס יותר ברצינות- כשבוע וחצי אחרי הציבורים האחרים. (יש גם דוג' אחרות ואכמ"ל).

ננסה להתבונן בכל אחת מטענות אלו:

הצפיפות-

אנחנו גאים בכך שהמשפחות שלנו גדולות. אין בכך רע. אבל- למה בעצם אנחנו חיים בצפיפות? אכמ"ל בכל ההיסטוריה של "הדיור בציבור החרדי", אבל רק נאמר את האמת כמו שהיא: אנחנו בחרנו לגור בצפיפות!

בתחילה (לפני כשישים ושבעים שנה), הסיבה לכך הייתה, כי רצינו להתנתק מן הציבור החילוני. רצינו לבנות לנו אורח חיים שמתאים לנו. התרכזנו בב"ב, ובשכונות חרדיות (בעיקר בירושלים).

בסוף שנות ה-80, כדי לפתור את בעיית הצפיפות, נוסדו ערים חדשות: ביתר, מודיעין עילית. הציבור התחיל להתפזר. האמנם? הרי אפילו היום, למעלה מ-30 שנה אח"כ, כל מי שידו משגת, מעדיף שצאצאיו יגורו בב"ב או בירושלים. רבים לא מוכנים אפילו להתפשר על פרדס-כץ, או על קרית-הרצוג...

גם היום, רוב הציבור מעדיף שלא לגור ב"פריפריה ממש", לא בחיפה, ובוודאי לא בצפת, אופקים, או ירוחם...

אנחנו נעדיף לגור ביחידות דיור קטנטנות, במחסנים ובמגרשי חניה, ובלבד שנמשיך לגור בירושלים או בב"ב. למה?? למה אנחנו לא מוותרים על הצפיפות הזאת?

את התשובה כולנו יודעים... נאריך בכך בהמשך.

(במאמר המוסגר: הטענה, שיש להאשים אך ורק את הממשלה בצפיפות, היא די מגוחכת, לענ"ד. וכי אנחנו לא חלק מהממשלה בעשרות השנים האחרונות? ובכלל, כבר הארכנו בכך שאנחנו צריכים למצוא את החלק שלנו באשמה. ולא להתמקד בחלקים האחרים. תפקידם של אנשי הציבור שלנו, לתקן את הטעוין תיקון בעבודת הממשלה- בכל מה שנוגע אלינו).

הניתוק מן התקשורת-

הניתוק הזה, מבורך הוא. אין ספק בכך. ולכן, אע"פ שציבור גדול ידע על הקורונה, בכל זאת, הוא לא ידע את חומרת המצב.

אבל... רוב הציבור ידע... בוודאי חלקו הגדול. בוודאי כל מנהיגי הציבור...

ועוד- וכי אפשר להאשים את הממשלה "למה לא הודעתם לנו כמו שצריך?". הרי נציגנו מכהנים בתפקידים המתאימים בממשלה. ובכלל, אנחנו חלק מן השלטון. ובתפקידים בכירים. זה עשרות בשנים. והעיקר- הנושא שלנו הוא: במה אנחנו צריכים לחזור בתשובה... ולא במה אחרים (הממשלה, למשל) צריכים לחזור בתשובה.

נודה על האמת: ידענו. ידענו על הקורונה. אולי לא מספיק. אולי לא לגמרי. אולי לא כולנו. אבל- ידענו.

אלא שלא התייחסנו מספיק ברצינות למידע הזה.

למה??? למה לא התייחסנו ברצינות? הלא אנחנו ציבור חכם ונבון. ציבור זהיר. ציבור שרגיל לשלוט על עצמו, ולהתנהג ע"פ השכל.

איך כשלנו? למה לא התייחסנו ברצינות?
האם גם כאן, בתוך תוכנו, יודעים אנו את התשובה?

ד.

ונלענ"ד שהדברים ברורים לכל מתבונן:

לפני עשרות שנים, היינו ציבור קטן, וחלש. מאז, במשך עשרות שנים - תחת הנהגתם של גדולי ישראל, הציבור שלנו הלך וגדל, הלך והתחזק. בכמות ובאיכות.

גם הביטחון העצמי שלנו גדל: אנחנו מרגישים - ובצדק!, שאנחנו הציבור החכם ביותר, המחונך ביותר, האינטליגנטי ביותר, המצליח ביותר, הטוב ביותר ...

לביטחון העצמי הזה, בחינת "ויגבה ליבו בדרכי ה'", יש חלק חשוב בגידול ובהתחזקות של הציבור שלנו. וטוב שכך.

אבל - האם הביטחון העצמי הזה, לא הפך להתנשאות? לא הפך לגאווה? האם אין אנשים - הן מחוץ לציבור שלנו, והן בתוכו - שמרגישים את ההתנשאות הזאת ... וכואבים אותה

האם לא פגענו באיש? האם לא התגאנו על איש?

האם אין אנו חשים לפעמים שזה "למטה מכבודנו" לגור בפריפריה? ולכן אנו בוחרים בצפיפות ... האם אין זה למטה מכבודנו לשלוח את הבת לסמינר זה או אחר, ואת הבן לשיבה זו או אחרת - ולכן אנו מגבירים את הצפיפות במוסדות החינוך?

האם זה נכון, שכיוון שאנו לגמרי בטוחים בעצמנו ובדרכנו, אין אנו מתייחסים ברצינות להתרעות שבאות מגורם ממשלתי זה או אחר? ובכלל, קיימת אצלנו הנטיה לזלזל באנשי מקצוע?

כל אשר יתבונן סביבו יגלה בקלות, שיש כמה וכמה חלקים בתוך הציבור שלנו אשר מרגישים שהם "סוג ב". והם רבים רבים ... האם זה לא נובע מגאווה? ושערי דמעות לא ננעלו

ה.

המלכות ניטלה משאול, למרות כל צדקותו, ונתנה לדוד. לדורות עולם. וכדאי תא בחז"ל, שזאת בזכות שמצא כח לומר: חטאתי לה'. וכיהודה אבי שבטו, שמצא את העוז והכח לומר: צדקה ממני.

כולנו גדלנו והתחנכנו בישיבות. כולנו רוצים לעלות ולהתעלות. אנחנו אכן ציבור איכותי.

הקב"ה, רחום וחנון, מזמין אותנו - בואו! עלו שלב נוסף.

שובו אלי, ואשובה אליכם!

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 220

פנינים לפרשת תזריע ומצורע

ואז אמרתי להם: "היות והמקום כאן רצוף חשש לחילול שבת, אני מחמיר על עצמי ומסתגר למשך כל השבת בקיטוני". ביקשתי מהמארח שיעמיד לרשותי קערה ובה מים, שבה אשתמש לאורך השבת. התיישבתי בחדרי והתחלתי להתכונן לשבת המלכה. הייתי לבד. אני והקדוש-ברוך-הוא.

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על שבת בבדידות

"בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לְמִתְנָה" (ויקרא י"ג, מ"ז)

לי כדבר שרוח חכמים נוחה הימנו.

קראתי לידידי המארח ואמרתי לו כי ברצוני לתת ספיץ, נאום חגיגי, עוד בטרם כניסת השבת. המארח הסכים ואסף את מאות המוזמנים, יהודים שלדאבון לב רחוקים עדיין מתורה ומצוות לחדר האוכל.

מה אומר ומה לא אומר! אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי! מחד גיסא, זו שמחה שטרחו עליה כה רבות - ואיך אקלקל אותה? מאידך גיסא, וכי ניתן רגע אחד לחיות עם ספק של חילול שבת? הסתכלתי סביבי וראיתי כי אין כאן אפילו יהודי חרדי אחד. הרגשתי

אני יורד מכבש המטוס ביום שישי, ערב שבת קודש, בנמל התעופה "קנדי" בניו יורק. את פני מקבל בעל השמחה החרד לכבודי, ומצביע על מסוק קל שהעמיד לרשותי להביאני אל שמחת הבר מצוה בני ג'רסי הלא רחוקה.

את האיש אני מכיר שנים רבות, והוא נמנה עם תומכי מוסדות "מגדל אור". כשביקשני לבוא במיוחד לשבת בר המצוה שיערוך לבנו, לא יכולתי לסרב.

המטוס הזעיר ממניך טוס ועוצר באמצע מתחם גולף ענקי, המשתרע על פני עשרות דונמים של דשא ירוק, כאן, בלב המתחם, הוקם לרגל השמחה אוהל ענק, שישמש את כל באי השמחה.

בצד עמוד קרוון נייד, שהוא כמו בית לכל דבר העומד על משאית. "כאן" מצביע בעל השמחה, "הכנו בית לכבוד הרב". אני מטפס ועולה ל"טנק" ומגלה כי הוא משובלל במיטב השכלולים המודרניים הקיימים היום.

עם כניסתי נדלקה נורה לכבודי, ודלתות הקרוון זעו מאליהן. הושטתי ידי לכיור, והברז בעין אלקטרונית זיהה אותי ונפתח בתשואות, הקרוון היה מאובזר במיטב הטכנולוגיה.

היה זה כשעתיים לפני שבת, ואני הבנתי כי לא אוכל לחזור לאחוריי. מסתבר שהמארח לא הבין לרגשות האדם החרדי, ולבד מסעודות השבת שהזמין בקייטרינג בורו-פארקי יש כאן חשש של ממש על כל פסיעה ופסיעה לחילול שבת. מה גם שכל האירוע לא היה נראה

תכבה". רש"י הקדוש מביא את דברי חז"ל: "אש שנאמר בה תמיד היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד".

את האש של המנורה, מלמדים אותנו חז"ל, מדליקים מאשו של המזבח החיצון. דבר זה בא ללמדנו כי בזמן שאדם שרוי בבית וחיו מתנהלים כתיקונם, סביב משפחתו, מוקיריו ומכיריו, הוא מחוסן מפני סטייה מהדרך בהיותו נתון תדיר לביקורת אנשי ביתו וסביבתו הקרובה.

שונים הדברים כשאדם יוצא למסעיו והוא שרוי בדרכים, במקומות שאין איש מכירו, ובנוסף על כך באים עליו נסיונות שונים עקב טלטולי הדרך. כאן הוא עלול לוותר על עקרונותיו.

משום כך מרמזת לנו התורה כי אש תמיד תוקד על המזבח. על מזבח הלב האנושי צריכה ליקוד תמיד להבת ה' ותורתו, כך שלא תכבה אף במסעות, אפילו תוך מסעי דרכים, כאשר הוא שורה במקומות רחוקים ונידחים.

סימוכין לדבריי מצאתי בדברי הירושלמי (יומא כד, א), המתחברים לדברינו ככפתור ופרח: "לא תכבה - אף במסעות". אם כן, חשבת לעצמי, מה לי כאן ומה לי שם? מה זה משנה היכן אני נמצא, במקום נידח זה או בביתי? לגבי עבודת ה' לא צריך להיות כל הבדל

ניגנתי בנעימה "לכה דודי", התחזקתי בספרים הקדושים שהיו עמי. סעדתי את סעודות השבת בגפי, ולא נתתי לדוק של עצב לחדור לנפשי.

הוספתי לעצמי כי אולי רמז הוא שהמנורה הטהורה לוקחת את אשה דווקא ממזבח החיצון - לרמז כי גם אלו שהם בבחינת מנורה - גם הם לוקחים את אש התלהבותם מאלו שהם בבחינת מזבח החיצון.

למרות הכל דבר אחד העיב את רוחי ולא הרפה ממני: כאב לי שעם ישראל נמצא כה רחוק, שאפילו בר מצוה עושים ללא מנין מישראל ותוך כדי חילול שבת המוני.

התוצאה נודעה לי רק לימים. בין קרואי השמחה היו שני צעירים, שהדברים שהשמעתי מקירות לבי חדרו ללבם. ברגע שסיימתי את דברי הם מיהרו להסתלק מן המקום ונסעו ברכביהם למלון סמוך, מספיקים לפרוק את מוזודותיהם דקות לפני שקיעת החמה.

שני צעירים אלו שבו בתשובה שלמה והתקרבו לבורא העולם. שוב ידעתי כי גם אם לי נראה היה הדבר כניסיון וכמסע קשה, היושב בשמים תכנן היטב את צעדי ושמר את רגלי חסידי.

(מתוך הספר 'אור השבת')

**עם כניסתי נדלקה נורה לכבודי,
ודלתות הקרוון זעו מאליהן.
הושטתי ידי לכיור, והברז בעין
אלקטרונית זיהה אותי ונפתח
בתשואות, הקרוון היה מאובזר
במיטב הטכנולוגיה. היה זה
כשעתיים לפני שבת, ואני הבנתי
כי לא אוכל לחזור לאחוריי**

בודד בין המון יהודי תועה. הייתי שבור ורצוף בתוך נפשי על הריחוק מהבית, מבית הכנסת ומהאוירה היהודית.

התחזקתי בלבי, ונשאתי עיני לאבי שבמרומים שיכניס בפי את המילים הנכונות. "יהודים יקרים", קראתי ברגש, "בעוד שעה קלה תפרוס השבת את כנפיה. השבת היא אות בין הקב"ה ובין נתיניו, היהודים".

הפלאתי בעניין שמירת השבת, שעליה נאמר בתורה (שמות לא, יד) מחלליה מות יומת. הדגשתי בפניהם כי זו מתנת א-ל, אשר נתן באהבה לעם ישראל, עד כדי כך שחכמינו קבעו (סנהדרין נח, ב) כי "גוי ששבת - חייב מיתה".

ואז התחלתי לשיר עמום "ישמחו במלכותך, שומרי שבת וקוראי עונג, אידלעך שרייט ש-ב-ת, אידלעך שרייט ש-ב-ת..."

מעגלים התרוכמו לשורר זמירות שבת, ואז ניגשתי שוב למיקרופון וביקשתי את רשות הדיבור. אמרתי להם: "היות והמקום כאן רצוף חשש לחילול שבת, אני מחמיר על עצמי ומסתגר למשך כל השבת בקיטוני".

גבות הורמו בהפתעה גמורה. בירכתי אותם ב "א גוטען שבת", ופניתי לחדרי מלווה בקהל המונים, מסוקרנים ובעיקר מעריכים.

ביקשתי מהמארח שיעמיד לרשותי קערה ובה מים, שבה אשתמש לאורך השבת. התיישבתי בחדרי והתחלתי להתכונן לשבת המלכה. הייתי לבד. אני והקדוש-ברוך-הוא.

אני פותח את החומש, פרשת צו, "אש תמיד תוקד על המזבח לא

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון ר' אייזיק שר, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה! יש לי תאווה בלתי נשלטת לספר לשון הרע! בפרט סיפורים כאלו שאף אחד לא יודע! הרי זה כל כך מתוק, ממש זיס, צוקער, והתאווה הזאת בוערת בי כמו אש

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, על החטאים הגדולים וכפרתם

"זאת תהיה תורת המצרע" (ויקרא י"ד, ב')

תורת המוציא רע (ויקרא רבה פרשה טז)

כתוב בספרים הקדושים שבזה שמוציאים רע מהפה, גורמים לכך שגם המקטרג פותח את פיו, וגם הוא מתחיל לדבר רע, לקטרג ולגרום לצרות קשות.

יש הבדל גדול בין חטאי הדיבור לבין החטאים האחרים. בכל החטאים יש צורך לעשות איזשהו מעשה, ולו הקטן, כדי לעבור על האיסור. כדי לעבור על "איסור בורר" בשבת צריך להוציא עצם קטנה מתוך הדג. אבל בחטא לשון הרע אין צורך לעשות כל מעשה! אדם יכול לשבת, לא לעשות כלום, ולדבר...

מצד אחד חטאי הדיבור כה חמורים, עד כדי כך שהגמרא אומרת (ערכין טו ע"ב) "כל המספר לשון הרע - מגדיל עונות כנגד שלוש עברות: עבודת כוכבים, גילוי עריות ושפיכות דמים". מצד שני כל כך זמין וקל לחטוא בחטאים אלו. לא צריך, כאמור, לעשות כלום, בסך הכל לדבר כמה מילים ולגרום לחורבן נורא! ובפרט בעידנא דריתחא, שישנה סערת רגשות, מהומה - שם המילים משתלחות "בלי חשבון"!

נורא נוראות!

לפעמים מתערב גם "לשם שמים". אז הופכות המילים ל"מצוה"...

כל מילה - מצוה...

נורא ואיום! ה"מצוות" גורמות לחורבן נורא!

לשון הרע - עברה כל כך חמורה, וכל כך קל לעבור עליה!

מהי העצה?

דורשי רשומות אומרים: "והובא אל הכהן" - עלינו לגשת אל הכהן, אל הכהן הגדול מאחיו, אל ה"חפץ חיים" וללמוד את ספרו "שמירת הלשון". זוהי העצה להתחזק ולא לחטוא בחטאי הדיבור.

האדמו"ר מגור הזקן אמר: "מעיד אני עלי שמים וארץ, שהיה לי שינוי לטובה בזה שלמדתי את הספר של ה"חפץ חיים".

כשלא רוצים - לא מדברים

אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון ר' אייזיק שר, שהיה געואלדיגער מחנך, צדיק גדול, חכימא דיהודאי, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה! יש לי תאווה בלתי נשלטת לספר לשון הרע! בפרט סיפורים כאלו שאף אחד לא יודע! הרי זה כל כך מתוק, ממש זיס, צוקער, והתאווה הזאת בוערת בי כמו אש. אם

הרב'ה יכול לתת לי עצה איך להתגבר על זה ולא להכשל?" נענה ראש הישיבה ואמר לו: "אביך היה אצלי לפני שבועיים והתעניין עליך. הוא עשה עלי רושם נהדר, ממש אפיינער מענטש. רציתי לשאול אותך האם גם עליו, על אבא שלך, יש לך תאווה לדבר לשון הרע?"

- "לא", השיב התלמיד. "על אבא שלי אין לי תאווה לדבר לשון הרע". - "והאם אתה מרגיש שאתה עומד בפני 'נסיון' כשאתה לא מדבר עליו? האם אתה מרגיש שאתה "מתגבר" על תאווה כשאתה נוצר את פך ביחס אליו?"

- "לא! ביחס לאבא שלי אין לי כל תאווה לדבר. זה אפילו לא 'נסיון' בעבורי".

- "מדוע? האם לאבא שלך אין חסרונות?"

- "אין אדם ללא חסרונות. גם לאבא שלי יש חסרונות, ובכל זאת אין לי כל תאווה לדבר עליו. ולא זו בלבד אלא אם אשמע מישהו שידבר עליו לשון הרע - לא יתן לי הדבר מנוחה, ולא אוכל לישון כל הלילה".

- "תנסה להסביר לי, מדוע? במה שונה הוא מכל אדם אחר?"

- "על אבא שלי אני לא רוצה לדבר! אני אוהב אותו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

- "אם כן אתה בעצמך נתת עצה נפלאה איך להתגבר על התאווה ולא לדבר לשון הרע על הזולת: תאהב אותו! אם תאהב אותו - לא תרצה לדבר עליו! וכשלא רוצים לדבר - לא מדברים".

הנהג סיפר לי שפעם, כאשר הגיע תורו לקבל את הנסיעה, הגיעה הזמנה לנסיעה לנתניה, אבל הסדרן העביר את ההזמנה לנהג הבא אחריו בתור, מפני שהיה מיודד איתו. נסיעה לנתניה היא רווחית יותר מאשר סתם נסיעה בבני ברק, ולכן העבירה הסדרן לידידו זה. עמדו בפניי שתי ברירות, אמר הנהג; או לצעוק על הסדרן ולגעור בו על כך שהוא עושה אפליות; או...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כוחה של אמונה

"וְנִתְּתִי נֶגַע צָרְעַת" (ויקרא י"ד, ל"ד)

'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטימו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותץ הבית ומוצאן' (רש"י)

ציאת מצרים היא ה'מראה' לכל ענייני ההשגחה הפרטית בעולם, וממנה צריכים לשאוב את ההסתכלות הנכונה על כל מאורע המתרחש מסביבנו, ולדעת שהכוח היחיד המצוי בעולמנו, ומסובב את הכל, הוא רק השם יתברך, ומבלעדיו אין עוד.

אחד המסרים החשובים ביותר שצריך האב להעביר לבניו בפרקי אמונה הללו, הוא, שהאדם החי באמונה שלימה ואינו מסתפק רק ב'וידעתם היום', אלא מתאמץ לקיים גם את ה'והשבות אל לבבך', ומחדיר את האמונה בבורא עולם עמוק עמוק בליבו - יכול להעביר את כל חייו בשמחה ובשלווה.

גם כאשר האדם מוקף בצרות על גבי צרות, רח"ל, ונדמה לו שכביכול 'שכחו אותו' וההשגחה העליונה אינה חופפת עליו; גם אז אם יתאמץ להאמין בהש"ת, ויידע שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, יהא בכוחו לשמור על מנוחת נפשו בתוך ים הצרות האופף אותו.

גם אם הגענו - ירחם השם - למצב שבו הצרות אופפות את נפשנו עד מאוד, וגם אם נראה לנו שחלילה אפסה כל תקוה, נמשיך להאמין בכל ליבנו ומאודינו שאם הש"ת הצילנו מיד פרעה, ועשה לנו את כל הניסים בארץ מצרים, אין ספק שהוא יכול להצילנו גם מכל צרותינו - שלנו, ואם נמשיך להאמין בו, ולהשליך עליו את ילבנו, נזכה לראות רק ישועות ונחמות כל הימים.

שהרי רק הוא יודע את כל העתים והזמנים, ורק הוא מסדר את כל המאורעות בכל פינה בעולם, ורק הוא יכול, בכוחו הגדול ובורעו הנטויה, לסדר גם את כל הזמנים והמאורעות שלנו, כך שבסופו של דבר הכל יתגלגל לטובתנו ולהצללתנו.

אדם המעביר את חייו בדרך זו, אין מאושר ממנו. כל ימיו על אדמתו, יעבור עליו מתוך אושר ושלווה, מנוחת הדעת ונהורא מעליא. וזה

אחד המסרים הברורים שצריכים להעביר לילדינו באמצעות מצוות האמונה.

החלטתי להתגבר, ולהאמין

מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א סיפר (והדברים הובאו בעלון 'דרכי החיזוק') את מה שסיפר לו פעם נהג מונית. כידוע, בכל תחנת מוניות יש סדרן האחראי להעביר לנהגים את ההזמנות המתקבלות בתחנה, ובדרך כלל פועלים הדברים לפי תור מסודר.

הנהג סיפר לי שפעם, כאשר הגיע תורו לקבל את הנסיעה, הגיעה הזמנה לנסיעה לנתניה, אבל הסדרן העביר את ההזמנה לנהג הבא אחריו בתור, מפני שהיה מיודד איתו. נסיעה לנתניה היא רווחית יותר מאשר סתם נסיעה בבני ברק, ולכן העבירה הסדרן לידידו זה. עמדו בפניי שתי ברירות, אמר הנהג; או לצעוק על הסדרן ולגעור בו על כך שהוא עושה אפליות; או לוותר, ולהאמין בהקב"ה שכל מה שהוא מגלגל בעולם, הכל לטובה.

ומה קרה בסוף? הנהג הוא אכן יצא לנתניה, אבל לא עברו שניות מעטות ובתחנה מתקבלת הזמנה לנסיעה נוספת. הפעם היתה

כעבור מספר שעות היה צריך היהודי לגשת למקום פלוני, ושכח את הפלאפון ברכב. כשחזר, הבחין לתדהמתו שהגביר חזר אליו. הוא מנסה להתקשר אל הגביר בחזרה, אבל אין קול ואין עונה. מה עושה הן אדם מן השורה? מצטער ומצטער

ראיה מהימנה לפשטותו של כוח האמונה, אפשר להביא מהגמרא (מגילה, י"ח א') המבארת את המילה 'הבך' בפסוק "השלך על ה' יבך והוא יכלכלך" (תהילים, נ"ח כ"ג), בשפה המדוברת של בני אדם.

הגמרא מספרת שם שבני הישיבה לא ידעו מה פירושה של המילה 'הבך', עד שרבה-בר-בר-חנה סיפר שהלך פעם עם חבילת-משא על כתפיו אחר סוחר ערבי, והסוחר אמר לו 'שקול יבך ושדי אגמלא' - קח את המשא שלך והשלך אותו על הגמל שלי.

מזה למדו רבנן שהפירוש על המילה 'הבך' הוא משא. והפירוש של הפסוק 'השלך על ה' יבך והוא יכלכלך, לא יתן לעולם מוט לצדיק', הוא, שישליך אדם את המשא שלו על השם יתברך, והוא כבר יסייע לו.

וכמו שמפורש ב'מצודת דוד': 'השלך' - אמר דוד לנפשו: השלך משאך על ה', וכן יהיה, כי הוא יסבול משאך; ר"ל, בטח עליו שהוא יקל משאך מעליך, וכן יהיה, כי לא לעולם יעזוב את הצדיק להיות נוטה'.

כולם מכירים הרי את המושג - 'כל אחד עם השק שלו', והנה כאן דיבר הפסוק והורה לאדם להשליך את השק שלו, את המשא שלו, על השם יתברך, ומובטח לו שכל קשייו ובעיותיו יסתדרו על הצד הטוב ביותר.

איזו הרגשה טובה יכולה להיות לאדם היוודע שכאשר מוטל על שכמו שק כבד, הוא לא צריך להתמודד איתו לבד. מי שעומד לצידו, וממתין להשלכתו של השק אליו, הוא אביו שבשמים, מלך רם ונישא, הבעלים של כל העולם כולו, שבידיו כל הכוחות וכל הסגולות. מי ידמה ומי ישווה לו.

[מתוך 'מצוות בשמחה' - בעריכת הרב משה מיכאל צורן]

ההזמנה ל...צפת ולמקומות הקדושים בגליל, שהיא נסיעה הרבה-הרבה יותר רווחית מאשר לנתניה...

נהג המונית שנסע לצפת אמר שאם נתרגם את מה שקרה כאן למילים פשוטות, נאמר זאת כך: הקב"ה רצה שאני ארוויח הרבה יותר, ולכן גילגל את העניינים כך שהסדרן יתן את הנסיעה לנתניה לנהג המיוודד עמו, וכל זה היה רק לטובתי.

אם הייתי עושה 'בלאגן', והייתי צועק ומוחה בסדרן, ועומד על דעתי שהנסיעה לנתניה שייכת לי, הייתי מפסיד את הרווח הגדול שהתגלגל לכיסי מהנסיעה לצפת...

הגביר רשם בצ'ק 10,000 דולרים

וכך בכל דבר ועניין; אם יחדיר האדם אל לבו את האמונה הפשוטה שהכל-הכל לטובה, לא יהיה מאושר ממנו, והוא לא יתרגז משום דבר בעולם.

כמו כן סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן על יהודי אחד שנסע לחו"ל לאסוף כסף עבור חתונת בתו. כאשר הסתובב בשכונות החרדיות של בורו-פארק, פגש גביר גדול אחד, וניגש אליו וביקש שיסייע בידו.

הגביר ביקש מהיהודי שישאיר לו את מספר הנייד שלו, והוא כבר יצור איתו קשר. תגובה כזו נחשבת בדרך כלל כהתחמקות, במיוחד כשמדובר בגביר גדול. בליט-ברירה השאיר היהודי את המספר שלו אצל הגביר, אבל היה בטוח שלא יצא מזה שום דבר.

כעבור מספר שעות היה צריך היהודי לגשת למקום פלוני, ושכח את הפלאפון ברכב. כשחזר, הבחין לתדהמתו שהגביר חזר אליו. הוא מנסה להתקשר אל הגביר בחזרה, אבל אין קול ואין עונה. מה עושה הן אדם מן השורה? מצטער ומצטער. אוי, כמה חבל ששכחתי את הנייד ברכב... אם לא הייתי שוכח, הייתי זוכה עתה לתרומה הגונה.

עכשיו צריכים להטות אוזן ולשמוע מה קרה, כדי להבין שאין 'חבל' בעולם כלל, והכל מתנהל לפי השגחתו ורצונו של השי"ת, והכל-הכל לטובה.

לאחר יומיים פגש שוב היהודי שלנו את הגביר, ומיד ניגש אליו ושאל האם יוכל לסייע בידו. הגביר הוציא פנקס צ'קים ורשם לו סכום של עשרת אלפים דולר, ואמר לו בנימה של דאגה ש'מחר יש לי משפט קשה, ואני מבקש שתתפלל עליי בעת המשפט!'

והנה שוב רואים עד כמה רצה השי"ת בטובתו של היהודי שבא לאסוף כסף. אם לא היה שוכח את הנייד שלו ברכב, והיה עונה לגביר, היה מקבל ממנו לכל היותר כמה מאות דולרים, ולא יותר מזה. אבל, כיוון שפגש אותו רק עכשיו, לפני המשפט, והגביר רצה שיתפלל עליו, נתן לו סכום גדול שכזה...

הפירוש הכל כך פשוט ב"השלך על ה' יבך"

יסודות האמונה של העם היהודי, הם 'פשוטים' וברורים ולא צריך להתאמץ יתר על המידה על מנת להתבונן בהם, ולראות את אמיתותם.

פעם בלכתו ברחוב ראה יהודי ובידו תבנית ביצים, הוא פנה אליו: "תן לי את הביצים, כי זקוק אני להן!" אמר לו האיש: "את הביצים הללו קניתי במיטב כספי, ונצרכות הן לעוללי הפעוטים". התמלא המוטרר כעס וחרון, חטף מידו את הביצים בכח, והטיחן כך על ראש האיש ועל בגדיו, עד שהתמרח כולו בביצים על בגדיו ועל פניו

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א על הטוב והרע

"זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו" (ויקרא י"ה ב')

דרשו חכמינו ז"ל בילקוט (רמז תקנז): "תורת המוציא רע", ללמדך שצריך תמיד להוציא הרע מישראל, ולחפש רק אחר הטוב.

מעשה נורא ראיתי בכתבי הגאון הצדיק ר' שמואל הומינר זצ"ל, מחשובי צדיקי קרתא דשופריא, ששמע מפי מרן מרא דארעא דישראל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, שסיפר לו הגאון הצדיק ר' נחום שאדיקער זצוק"ל, מה שקרה עמו בימי בחרותו בחוץ לארץ, בהיותו צורבא מרבנן יושב בישיבה של רבו באחת הערים שבמדינת הים.

באותה עיר היה 'מוטרר' אחד שהטיל חתתו על כל בני העיר, וכולם פחדו ממנו, כי היתה לו השפעה בכל ענייני העיר. הוא היה מגיע לבית הכנסת המרכזי מידי שבת בשבתו, ולוקח לעצמו 'עליה' חשובה מידי שבת.

פעם בלכתו ברחוב ראה יהודי מהלך כנגדו ובידו תבנית ביצים, הוא פנה אליו בדרישה נחרצת: "תן לי את הביצים הללו, כי זקוק אני להן!" אמר לו האיש: "את הביצים הללו קניתי במיטב כספי, שהשגתי בעמל רב, ונצרכות הן לעוללי הפעוטים". התמלא המוטרר כעס וחרון על שהעז האיש להמר את רצונו, חטף מידו את הביצים בכח, והטיחן כך על ראש האיש ועל בגדיו, עד שהתמרח כולו בביצים על בגדיו ועל פניו. האיש פנה בצער מיד אל בית הרב, כך כשכולו עדין מרוח בביצים, ותבע לפני הרב את המוטרר לדין תורה.

הרב ראה במעשה חוצפה זה כשבירת כל הגבולות, והחליט כי כלו כל הקיצין, ויש להעמיד את המוטרר על מקומו. ציוה אפוא הרב על שמש בית הדין ללכת אל בית האיש המוטרר, ולהזמין לדין תורה בבית הדין, אך השמש חשש לחייו והתירא מאד. אמר לו הרב: "לך בלא פחד וחשש, כי מבטיח אני לך בכח התורה שלא יאונה לך כל רע".

הלך השמש לבית האיש, והראה לפניו את ההזמנה שמזמינו הרב לדין תורה בעסק הביצים אשר חטף. האיש אמנם לא עשה שום רע לשמש, כהבטחת הרב, אבל גם אל הדין תורה לא הגיע. הוא זלזל

בכל זה, כך היה גם אחר פעם שניה ופעם שלישית שהזמינו הרב לדין.

בהגיע שבת קודש בא המוטרר לבית הכנסת כמנהגו, כדי לקבל את העליה הקבועה שלו. כאשר החל צועד מעדנות אל הבימה לעלות לתורה, יצא הרב ממקומו, התאזר עז רוח, וקים בנפשו מצות (דברים א, יז) "לא תגורו מפני איש". הוא החל צועק כנגדו: "צא רשע מחוצף, מבית הכנסת! אין לך רשות לדרוך בבית ה'! כיון שאתה מסרב לבוא לדין בפרהסיא, ומציק לכל בני העיר, ומזלזל בדת תורתנו הקדושה!". ככה המשיך הרב לצעוק כנגדו מנהמת לבו, עד שבעקשנות איתנה עמד וגרשו מבית הכנסת בבושת פנים.

המוטרר הלז, בראותו כי כלתה אליו הרעה מאת הרב בכבודו ובעצמו, לא היתה לפניו עוד שום ברירה, כי כל הקהל היה מתקומם כנגדו. עמד בעל כרחו ויצא, אבל טרם צאתו הפטיר לעבר הרב: "אני עוד אתנקם בך!"

באותו שבוע היתה לו לרב סנדקאות בכפר הסמוך. לקח עמו הרב שנים מתלמידיו שיתלוו אליו בדרכו אל הברית מילה. אחד מהשנים היה רבי נחום שאדיקער. ויהי בהיותם בדרך, והנה רואים הם לפתע מרחוק את אותו המוטרר רודף אחריהם בכרכרתו. נפל עליהם פחד גדול. הרב התכנס בתוך עצמו והחל מתבונן ומעמיק במחשבותיו

בטרם נפרד מן הרב הפטיר אותו מוֹיֶסֶר, שאמנם מן הרב ביקש מחילה וקיבל עליו את הדין, אבל לשני התלמידים הללו הייתי צריך לשבור את העצמות! ובדברו הוריד סטירה מצלצלת לרבי נחום שאדיקער!

איש מישראל, לחפש טובתו ולא להוציא עליו שם רע. יהיה באיזו מדרגה שיהיה, תמיד צריך לנסות למצוא בו זכות. כמאמר הרבי רבי ברוך ממעז'בוז' זצ"ל. בפסוק (תהילים לו, י) "ועוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו". גם ברשע הכי גדול, יש לחפש הדק היטב ולמצוא היכן הוא ה'מעט' שאין בו רשע, וללמד עליו זכות בנקודה הטובה שנמצאת בו. "והתבוננת על מקומו", כשתתבונן במקומו מאיזה שורשים יצא, מי הם אבותיו ואבות אבותיו, "ואיננו", תראה שאין כאן רשע כלל.

זה לשון קדשו של הרב הקדוש והנורא הרב רבי אלימלך זיעוועכי"א בסדר "הנהגות האדם" שכתב (הנהגה ח): "ישמור עצמו מלשנוא שום אדם מישראל, כי אם הרשעים שנודעים לו בברור שאי אפשר לדונם לכף זכות. וכל שאפשר לדונם לזכות, מחויב לאהוב כנפשו, בכל מאודו בגופו וכנפשו, לקיים (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך" עד כאן לשון קדשו.

(מתוך טיב המעשיות)

ובהגיון, ואילו הבחורים התלמידים רעדו בפחד מות, ושינהם דא לדא נקשן.

כרכרתו של המוֹיֶסֶר היתה מהירה וחזקה, וחיש תכף השיגה את עגלתו של הרב, ועצרה אותה בדרכה. יורד המוֹיֶסֶר לקראתם עם הרובה שבידו בחמת רצח אכזרית, אך להפתעת הכל, כשהתקרב וראה את פני הרב - מייד השתנתה צורתו. הוא נפל לרגלי הרב וביקש מחילה על התנהגותו, ומיד הוציא מכיסו תשלום דמי הביצים שנתבע בהן. ועוד הוסיף ממון הרבה עבור פיצויים על הבושה ועגמת הנפש שגרם לאותו איש. הוא ביקש את סליחת הרב. הרב סלח לו בצרוף אזהרה חזקה, שמכאן ואילך לא יהין להרע לשום אדם בעולם.

בטרם נפרד מן הרב הפטיר אותו מוֹיֶסֶר, שאמנם מן הרב ביקש מחילה וקיבל עליו את הדין, אבל לשני התלמידים הללו הייתי צריך לשבור את העצמות! ובדברו הוריד סטירה מצלצלת לרבי נחום שאדיקער!

לאחר שהלך הסביר הרב לתלמידיו כיצד התחולל השינוי הדרסטי בהתנהגות אותו מוֹיֶסֶר, ומדוע רצה לנקום בתלמידים היקרים, שלא עשו לו כל עול.

וכה אמר הרב: "תכף בראותי את אותו רשע רודף אחרי בשיא האכזריות, החילותי לחפש בזכותו, ולפשפש היטב לנסות לגלות בו חלק טוב. אמרתי לנפשי: מי יודע מי היו האבא והאמא שלו, מי היה הרבי שלו, איזה חינוך קיבל, כיצד התגלגל אלי פי שחת בדיוטא התחתונה, מה עבר עליו עד שהגיע לכלל זה, בוודאי אין זה באשמתו כלל, והוא כמעט אנוס בדבר. אולי לא הייתי צריך כך לבישו ברבים. ככה העמקתי הרבה במחשבותי, עד שמרוב מחשבות כאלו השפיעו המחשבות הטובות בלב אותו מוֹיֶסֶר, להוציא הרע ממנו, והתחיל גם הוא להפך בזכות הרב, וחשב לעצמו: מי יודע, שמא היה הרב מוכרח לביישני ברבים כדי לבסס את מעמדו בצבור, שלא ילמדו שאפשר לזלזל בהזמנה לדין, וודאי לפי התנהגותי לא היתה לרב שום עצה, כי אם להתנהג עמי כך וכו', עד שנכנסו בלבו רגשי חרטה על מעשיו הרעים.

אבל אתם", פנה הרב לתלמידיו, "בראותכם אותו - התמלא לבכם חרדה ומחשבות רעות על האיש, איזה רשע מרושע הוא, עוכר ישראל וכו', ומזה נכנסו גם בלבו רשעות ושנאה נגדכם".

הנלמד מטיב זה המעשה, עד כמה צריך להזהר, להפך בזכות כל

להתחיל את היום ברגל ימין חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום...
המייל היומני של 'דרשו'

במהלך הנסיעה הגיעו השניים לצומת דרכים המתפצלת לארבעה כיוונים. לפתע נעצרה המכונית. בן הכפר התפלא לראות מכוניות עוברות מהצד השני באופן מופתי, בעוד שהמכוניות בצד האחר אינן זזות. לאחר מכן הבחין שהמכוניות שנעצרו בתחילה מתחילות לנסוע בסדר מופתי, בזמן שהמכוניות שבצד השני נעצרות

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על הזהירות שנדרשת מהאדם

"זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן" (ויקרא י"ד, ב')

בפרשתנו מתארת התורה מיני נגע צרעת וסימנים בעור האדם, בצבע צהוב, לבן, ירוק ואדום, על פיהם מחליט הכהן להסגיר את המצורע ולטהרו או לטמאו.

בדרך רמז יש לבאר, שסימנים אלו הינם כתמרור אזהרה לאדם, שיעצור ויעשה חשבון נפש על מעשיו. הדברים יובנו יותר בהקדם משל נפלא:

מעשה בבן עיר שהיה רגיל לסחור עם בן כפר, העובד רק בשדות ופרדסים, ולא הכיר מעולם את העיר הגדולה ואת התפתחות הטכנולוגיה.

יום אחד החליט הסוחר בן העיר לקחת את רעהו הכפרי במכוניתו, ולהציג בפניו את החידושים הטכנולוגיים. במהלך הנסיעה הגיעו השניים לצומת דרכים המתפצלת לארבעה כיוונים. לפתע נעצרה המכונית. בן הכפר התפלא לראות מכוניות עוברות מהצד השני באופן מופתי, בעוד שהמכוניות בצד האחר אינן זזות. לאחר מכן הבחין שהמכוניות שנעצרו בתחילה מתחילות לנסוע בסדר מופתי, בזמן שהמכוניות שבצד השני נעצרות.

נדהם בן הכפר מהסדר ושאל את חברו: "כיצד מצליחים הם לשמור על סדר כל כך מופתי?"

"שוטה שבעולם", ענה לו חברו, "מדוע מביט אתה על המכוניות אשר בכביש? הבט למעלה מהן! שם, למעלה, מוצב רמזור, המאיר באור אדום, צהוב או ירוק, ולפיו נוסעות המכוניות או עוצרות. אילולי הרמזורים, הייתה שוררת ערבוביה גדולה. הם המורים אימת מחויבים לעצור, ואימתי יכולים להמשיך לנסוע."

זה המשל, והנמשל: בנגעי הגוף ישנם צבעים שונים - צהוב, לבן ירוק ואדום. הצבעים הללו מהווים כרמזורים שמורים לאדם את הדרך אשר ילך בה, והמעשה אשר יעשה (שמות יח, כ).

החלב שגלש - תמרור אזהרה

עיקר שימת הלב וכוונת האדם צריכה להיות בדבר אחד: לדעת ולהבין שאין דבר שבא משמים בלא סיבה, כל מאורע שמגיע משמים מטרתו לעורר את האדם שיתבונן במעשיו, ויחקור בנבכי

נפשו אלו דברים עליו לתקן, שבגללם בא עליו הזק זה או אחר. הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת "עץ חיים" בירושלים ומחבר ספרי "אבן האזל" על הרמב"ם, היה גאון גדול, ודבוק בתורה יומם ולילה.

אחד מתלמידיו הצעירים, רבי דוד אויערבאך [אחיו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל] נטל על עצמו את הזכות לשרת את רבו, ללוותו ולהיות לו לעזר וסעד בכל צרכי ועניני הבית והישיבה. יום אחד לאחר שסיים הרב את תפילת שחרית, נכנס לביתו, ובינתיים גם רבי דוד הלך לביתו לאכול ארוחת בוקר.

הרבנית, כהרגלה בכל יום, הכינה לרב דייסת חלב עיזים כדי לחזק את לבו, וליתן לו כח ועוצמה לילמוד התורה והרבצתה לתלמידים. באותו יום מיהרה הרבנית לצאת לקניות. הניחה את סיר הדייסה על הפתילה הדולקת, וביקשה מהרב שישגיח על החלב שלא יגלוש, ויכבה את הפתילה עוד כמה דקות. הרב שקע בינתיים בסוגיה סבוכה, ונשכח ממנו לגמרי החלב, שרתח וגלש על הפתילה.

בדיוק באותו זמן נכנס תלמידו, רבי דוד אויערבאך. הרב התעורר מלימודו, ניכר בחלב, ומיהר לכבות את הפתילה, אך לצערנו נוכח לראות שחצי מהחלב כבר גלש ונשפך על הפתילה.

הרב היה בצער גדול [בזמנם, לפני כשמונים שנה, היה האוכל בצמצום רב, וכמות האוכל היתה מדויקת ומדקדקת]. הוא חשב בלבו מדוע עשה לו הקב"ה דבר זה, איזו עבירה עבר ועליו לתקנה. כך ישב הרב מספר דקות, והתאמץ לחשוב ולזכור איזה דבר עשה

שלא כהוגן במהלך היום.

לאחר כמה דקות קם הרב בשמחה ואמר לתלמידו: "כעת הבנתי מדוע נשפך החלב בשווי פרוטה. בכל יום יושב עני מסכן בשער, ומחכה שאתן לו פרוטה לצדקה. אני משתדל לתת לו, אך היום הייתי טרוד, ולא שמתי לב אליו. לכן לא נתתי לו את הפרוטה. משמים השיבו לי כנגד בגלישת החלב!".

ביקש הרב מתלמידו שיחפש את העני, ויתן לו את הפרוטה. לאחר שביצע התלמיד את המשימה, נרגע הרב ושמח שמחה גדולה על שהבין את המסר ששלחו לו משמים. הוא היה סמוך ובטוח שמכאן ואילך לא יארע לו דבר הפסד באותו יום ('שאל אביך ויגדך' ח"א עמוד נד. וראה בויקרא רבה לד, יב).

על הפסוק בפרשת חוקת (במדבר כא, כז): "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" דרשו חז"ל (בבא בתרא עח ע"ב): "המושלים - אלו המושלים ביצרם; 'בואו חשבון' - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה".

כך היו הצדיקים במשך כל הדורות, שמים לב ובודקים כל פרט ופרט מהמאורעות העוברים עליהם, אך אדם שאינו מתבונן מה נעשה עמו, באות עליו כל מיני צרות, ה' ירחם.

כל אדם צריך לערוך חשבון נפש על הדברים שקורים לו. אם, למשל, היה צריך לעלות על אוטובוס בשעה פלונית, ולפתע הקדים האוטובוס והוצרך לחכות לאוטובוס הבא - זהו סימן שה' יתברך מורה ומאותת לו שעליו לשים לב על מעשיו. וכן אם קרה, חלילה, לאדם הזק או הפסד, עליו להתבונן מדוע אירע דבר זה, שהרי ללא צל של ספק הקב"ה לא עביד דינא בלא דינא (ברכות ה ע"ב), "א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד). הקב"ה שופט בצדק וכל מעשיו מדוקדקים. לכן צריך כל אדם לשים לב ולהתבונן במעשיו ובמאורעות חייו.

מי שמתרגל להתבונן בכל מעשה ברבד העמוק שלו: "מה זה אומר לי?" ילמד להבין מדוע הקרה ה' לידו את מה שאירע.

חשוב לדעת שהקב"ה ברא בכל אדם 'חיישן' משוכלל, היודע לזהות בכל ענין את הנקודה הפנימית ולהבין ממנו את המסר הרוחני, כפי שרואים אנו אצל גדולי ישראל.

מדוע אצלנו זה לא תמיד עובד? משום שאיננו משתמשים בשכל הישר שה' נתן לנו, כפי שכבר אמר החכם מכל אדם (קהלת ז,

כט): "אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים". הקב"ה ברא אותנו מלכתחילה עם ישרות השכל, אבל אנחנו מתחכמים ומחשבים על פי נטיותינו ותאוותינו. פעמים רבות הרגש גובר על השכל הישר.

תפקידנו להתבונן במתרחש ללא נגיעות, ולהסיק את המסקנה הנכונה.

אצל משה רבינו רואים, שבהיותו בבית פרעה יצא אל אחיו 'וירא בסבלותם'. נשאלת השאלה: מדוע ציין הכתוב כי משה ראה בסבלותם, הרי כל מי שעבר שם יכול היה לראות בקלות את סבלם של בני ישראל.

התשובה כתובה בדברי רש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם". משה רבנו התבונן בסבלם, ולקח אל לבו את המסר: זה קשור גם אלי, לא לחינם הקב"ה סובב שאראה זאת! אלה הם אחי ואני מיצר עמהם!

כאן התגלה ה'חיישן' המיוחד במלוא תפארתו. משה גילה רגישות מיוחדת למצבם של אחיו ולכן זכה להיות מנהיג רחום לעמו. (וראה עוד בארכה בענין זה ב'משכני' שמות, ח"א עמוד לט ואילך).

המכ"ם הרוחני

כאמור, האפשרות הזו לחוש ולהבין קיימת אצל כלנו. מי שמשכיל לשמור את הרגישות הזו, מובל על ידי נשמתו, ומסוגל להרגיש את הצורך העמוק והאמיתי של הזולת.

משל למה הדבר דומה, למכ"ם משוכלל המשמש את הצבא לזיהוי מטוסי אויב. החיישנים שבו רגישים לכל תנועה, אפילו רחוקה מאד, ומיד הוא מעבד את הנתונים, ומעביר מידע מדויק על מה שגילה. לעומת זאת, ישנם מכ"מים פשוטים בהרבה, שיכולת הקליטה שלהם קצרה ומוגבלת, והם מבחינים רק בעצמים קרובים.

כך גם בין אדם לאדם ישנו הבדל ברגישות שבה קולט הוא את מצוקת הזולת. הדבר תלוי בהתבוננות שלנו ובאכפתיות שלנו מהזולת.

נלמד ממושה רבינו לתת עינינו - להתבונן, ולבנו - לומר 'זה קשור אלי, יש לי כאן מסר משמים'. נשמור על ה'חיישן' החשוב שלנו על ידי שנהיה מאלו המושלים ביצרם ומחשבים חשבוננו של עולם.

(מתוך הספר 'משכני אחריך')

דקה מתוקה 60 שניות

על הדף היומי

עם הרב אברהם פוקס

האזינו עכשיו בקו השיעורים של 'דרשו'

077-2222-666 שלוחה 3/3

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין והגה"צ רבי יצחק חייקין, תלמידי הח"ח זי"ע היו אומרים, שבשנת תרפ"ג היתה רעידת אדמה קשה מאוד ביפן, בשעתם אמרו שמתו 250 אלף אנשים, הח"ח דיבר דברי התעוררות לבחורי הישיבה על עניין רעידת האדמה שעשה הקב"ה

סגולות להינצל ממגפת הקורונה ופנינים מהגה"ח רבי מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

תיקון מאה ברכות, להביא את האדם לביטול לפני ה', וכך ינצל מהביטול ע"י מגפה ח"ו

וכן תיקון דוד המלך בשעתו, ולכן יש לדקדק במאה ברכות, ולא צוה דוד על ענין הקטורת, כיון שראה שמתו מידי יום מאה אנשים, הבין שאין זה סתם מגפה אלא שהקב"ה רוצה שיתקנו ענין 'מה ה' אלקיך שואל מעמך', כי על האדם להכנע לפני השי"ת מה לשון ביטול, ונחנו מה. כיון שאדם מתגאה שיש לו עסקים וטיסות, וכובש את העולם, הביא עליו הקב"ה מגפה רח"ל, וזה הופך את האדם ל'מה', מה הוא ומה חייו.

וזה שתיקן דוד המלך מאה ברכות, אל תקרי מה אלא מאה, אין צריך עוד למגפה כדי לבטל את האדם, די במאה ברכות שאדם עומד בביטול לפני השי"ת ואומר לו 'שעשה לי כל צרכי', אין לי שום תנועה עצמית מבלעדי שאתה תתן לי, מתיר אסורים, זוקף כפופים. וכתב שם עוד המבי"ט: 'אבל בלי ספק שאפי' קריאת הקטורת מועיל בזמן המגפה כמו שזכר. ונוהגים ג"כ לומר פסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם זאת עשו וגו' ג"פ סמוך לקטורת לרמז שם בן ע"ב, ולמה שהוזכר בו מעט צרי והוא הראשון מסממני הקטורת ושלושת הפסוקים המועילים בכל צרה והם ה' צ-באות עמנו וגו' ה' צ-באות ה' הושיעה וגו', והם סופי ג' מזמורים מיוחדים לתפילה, ובירושלמי (ברכות פ' אין עומדין) אמרו: ר' חזקיה בשם רבי יוחנן אמר לעולם אל יהא פסוק זה זז מתוך פיך ה' צ-באות עמנו וגו' רבי

בזמן המגפה היה הכה"ג מקטיר קטורת נוספת מלבד בוקר וערב

וכתב המבי"ט שראוי לכל ירא וחרד לדבר ה', לדקדק במאה ברכות בכל יום, ואמירת הקטורת בוקר וצהריים לפני שחרית ולפני מנחה, שזה מסוגל מאד לענין הדבר. וכתב חידוש גדול, שאפילו בדורות שהיתה מגפה, בימי המקדש, היה הכה"ג מקטיר קטורת מיוחדת לכפר על בני ישראל, מלבד הקטורת בוקר וערב. והוא חידוש פלא שהרי יש מנה אחת, פרס בשחרית ופרס בין הערביים, וכתב, לא תקטירו עליו קטורת זרה, אך בשעת המגפה היה הכה"ג מביא קטורת מיוחדת לכפר על בני ישראל לבד, ולא היה נחשב ביאה ריקנית אלא לצורך עדת בני ישראל. זאת לימד אותנו משה רבינו, וכן כשעמד אהרן להקטיר קטורת ויעמוד בין החיים ובין המתים ותעצר המגפה. והקב"ה אמרו כן למשה רבינו, כמו שאמר אהרן אז, שאין משה אומר דבר מדעתו. וכן אמר הקב"ה שיכול הכה"ג להקטיר דבר קטורת באמצע היום לשמור על בני ישראל.

ומלבד הסודות הגדולים שיש בקטורת, יש רמז קרוב אל הפשט בדברי המבי"ט כי הקטורת יש בה י"א סממנים ואחד מהם הוא החלבנה, שיש ממנו סרחון נורא, ולא היו יכולים לעמוד שם מרוב סרחון, אלא שיש בו ענין פלא, שכשהוא מעורב בעשרת סממני הקטורת, הוא עצמו נהפך לריח טוב!

וכמו כן הוא מלאך המות, שכשהוא לבדו הוא בחי' חלבנה שאי אפשר לעמוד בד' אמותיו, ויש לו כמה וכמה שליחי מות, אין לה ריח טוב לקרונה הזאת, אבל כשנתערב החלבנה בתוך שאר סממני הקטורת, בטל סרחונה, וזה שאומרים שזכות אמירת קטורת בעשרה לעצור המגפה. וכמ"ש ב'אמרי פינחס' שהרה"ק מקאריין היה מקפיד שבשעת אמירת הקטורת כבר יעמדו הציבור ויאמרו הכל ביחד. וכ"כ במאור ושמש בשם הרבי מלובלין זי"ע. וזה שכתוב בפרשת כי תשא 'ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם', ע"י מחצית השקל, ומה נעשה לדורות שאין לנו מחצית השקל, איך לא יהיה נגף? לזאת נסמך תיכף פרשת הקטורת, שגם זה עוצר המגפה.

הקב"ה מראה בעת כזאת, שבידו לעשות כל מה שירצה

כתוב במכתבי הח"ח (מכתב י"ב) על הצפה שהיה במקום מרוחק מאד ברוסיה, שעלה הים והפיץ בתים ויושביהם, במקום שלא היה יהודי אחד. גם אז עמד הח"ח ודרש שכיון שנהרגו אלפי גויים אנשים נשים וטף, ונקברו תחת בתיהם, עלינו לעצור ולהתבונן, מה זאת עשה ה' לנו, הרי הקב"ה הוא טוב ומיטיב, ומדוע עשה מעשים כאלה, רק כדי שאנו נשוב בתשובה, ולהראות לנו שבידו לעשות כל מה שירצה.

וכן בימינו אלה הראה הקב"ה שבידו לעשות כל מה שירצה, מדינות יכולות להכין עצמם עם פצצות, טנקים, מטוסים, לווינים וצוללנים, הכל כדי 'לבטח' את עצמם מכל סוג סכנה שבעולם, כמו דור הפלגה שרצה 'להבטיח' עצמו מכל צרה שלא תבא אחת לתרנו' שנה, וכמו שכתב הרבי רב יהונתן שבקשו אנשי דור הפלגה לעשות ספינת חלל וכו', אך הקב"ה מראה שהמכה באה ממקום שלא חשבו לא חלמו עליו מעולם, כמו הקורונה הזאת, שאף אחד בעולם לא היה מוכן לדבר כזה, יש תרופות לכל דבר בעולם והקורונה הזאת לא היתה ידועה כלל רק לפני כמה חדשים. הרי שדבר קטן שבקטנים כזה, יכול לנצח את הכלכלה הכי גדולה בעולם, מי מילל ומי פילל שכל המטוסים שבעולם ינחו וישבתו על האדמה, הרי כבר היה מספר מוגזם של טיסות באויר העולם, מידי יום ביומו היה באויר שלוש מאות אלף מטוסים!!!

בלי שום גוזמא. הרי זה עוצמה מופלגת של הכח האנושי, הרבה יותר מהמגדל של דור הפלגה. אם דוד המלך ע"ה אמר 'מי יתן לי אבר כיונה אעופה אשכונה', אמרה האנושות, הנה כבר עשיתי לי אבר כיונה, אם הקב"ה לא נתן לי, הנה יש לי כנפיים אני טס בכל פינה בעולם, עד הירח עצמו. והנה שובתים כל המטוסים ומונחים מבוזים במקומם, אולי המקום היחיד שאפשר עוד לנסוע זה ללבנה.

כך הראה הקב"ה לעולם, עם בריה קטנה ביותר, אראה לכם את כוחי. וכן דרש הח"ח באותה שעה, שהקב"ה מראה שהוא שולט בכל, והכל בידו לעשות, ומי בכל מעשי ידיו בעליונים או בתחתונים שיאמר לו 'מה תעשה ומה תפעל'. 'וברור לי, שאם היו לנו נביאים מהש"ת בוודאי היו מזרזין את ישראל לשוב בתשובה לאבינו שבשמים, ועכשיו בעוה"ר שאין לנו נביאים, הוא מזרז את העולם ע"י שליחים אחרים'. וכתוב בפסוק 'וישלח מלאך', הרי שהנביא היה נקרא בשם 'מלאך', משא דבר ה' ביד מלאכי, עזרא היה שמו, ונקרא מלאכי ע"ש שהיה נביא שלוח. וכיון שאין לנו זכיה לשמוע בקול הנביאים, אזי 'עושה מלאכיו רוחות', גם בימינו עוברת הקורונה עם שיעול, ע"י רוח קטנה ביותר. וכן 'משרתיו אש לוהט', חום גבוה. בזה רואה האדם כמה אפסו כוחותיו, שהוא נבהל אפילו לומר שלום עליכם וללחוץ יד חברו.

ובזה באנו למסקנא שאין לנו לחקור אם שמו דבר או שמו מגפה, אם נכלל בסימן תקע"ו כדן דבר שצריך להתריע ולהתענות, או לאו.

יוסי בשם רבי יוחנן וחרב"ה' ה' צ-באות אשרי אדם בוטח בך, ומפני כי ה' הושיעה הוא סוף מזמור כמותם והוא מזמור יענך ה' ביום צרה (תהילים פרק כ') המסוגל לכל צרה אנו אומרים אותו גם כן, גם כי לא נזכר שם בירושלמי, ויש רמז במנינם ליודעים חן.

(יום א' פר' ויקה"פ שנה זו)

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין והגה"צ רבי יצחק חייקין, תלמידי הח"ח זי"ע היו אומרים, שביום כ"ג אלול שנת תרפ"ג היתה רעידת אדמה קשה מאוד ביפן, בזמנם היתה נקראת 'אפוינה', בשעתם אמרו שמתו 250 אלף אנשים, הח"ח דיבר דברי התעוררות לבחורי הישיבה על עניין רעידת האדמה שעשה הקב"ה. רבי יצחק חייקין נכנס לשיבת ראדן ד' שנים אחרי הרעידה סיפר שעדיין היה עניין זה חלק עיקרי מדרשותיו של הח"ח. באותן השנים עוד לא היה יהודי ביפן, ואמר הח"ח שכתוב במסכת 'במות דף סג' אמר רבי אלעזר בר אבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפניה ג, ו) 'הכרתי גויים נשמו פינותם החרבתי חוצותם, וכתוב (צפניה ג, ז) אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר'. היינו שאין הקב"ה מביא פורענות לעולם, אלא בשביל שנתעורר בתשובה.

וא"כ אף אם יפסקו גדולי ישראל שהמצב כהיום הזה אינו נכלל בגדרי סימן תקע"ו להצריך תענית והתרעה, מ"מ דעת הח"ח שעלינו להתעורר ולעשות חשבון הנפש אפילו על רעידת אדמה בקצה העולם. והרי בימינו נתקיים ממש זה הפסוק 'הכרתי גויים', שמתו אלפי גויים בסין, איטליה ואיראן, נשמו פינותם החרבתי חוצותם, כל פינה ורחוב, ריק ושומם. והקב"ה מבקש שנראה ונקח מוסר לעצמנו.

והיה הח"ח מבאר ע"פ משל, מי שמדבר בלשון איטלקית, מובן שהוא מדבר רק לבני איטליה, מי שמדבר בלשון צרפתי, מובן שהוא מדבר רק לבני צרפת, כך כשהקב"ה כביכול 'מדבר' בשפה של 'הכרתי גויים', אינו מדבר אלא לבני ישראל בלבד, שרק הם מבינים את הדבר הזה שאין מקרה בעולם כלל, הגויים חושבים שהכל מחמת מקרה, אחד אכל ינשוף או נחש וכו', אבל יהודי יודע שהכל בהשגחה פרטית. ומבקש 'אך תראי אותי תקחי מוסר'.

בחור בראדן צריך לשוב בתשובה כשהאדמה ביפן רועדת. תגיד יישר כח להקב"ה שלא רעדה האדמה בראדן, כך אנו בימינו צריכים לקחת מוסר מהקורונה, אף שאנו מצפים שישאר במקומות רחוקים, על ראש האומות בלבד, סוף סוף לא עשאו הקב"ה אלא שאנחנו ניקח מזה מוסר וחשבון הנפש.

הג"מ רבי יחזקאל לוינשטיין כתב בח"ד עמוד קנ"ג זכורני בהיותי בשנת תרפ"ג בראדן, אז היתה רעידת אדמה ביפן, בתחילה אמרו שמתו רבע מליון אנשים, ואח"כ נתברר שרק מחצית ממספר זה מתו שם, ואמר הח"ח שהסיבה שזה קרה הוא רק כדי שאנו נתעורר בתשובה, והיה מזכיר דברי חז"ל הנ"ל. ארבע שנים עסק בזה הח"ה.

ידידי הגאון רבי ליפא זייצ'יק שליט"א, משגיח רוחני בישיבת קמניץ לצעירים, מספר כי שמע פעם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, כי מה שזכה ה'חפץ חיים' שספריו התקבלו על לב ההמון בכל תפוצות ישראל באהבה וחיבה יוצאים מגדר הרגיל

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ" (ויקרא י"ג, כ"ו)

בגמרא בערכין (שם) אמרו: "אמרי לה רבי יהושע בן לוי, מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו? אלא מפני שהוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה - בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ".

באחד מכינוסי הרבנים התכופים שהיה מכנס מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, לפעול ולהפעיל פעולות רוחניות שונות שהזמן גרמן, נעמד גאון הדור מרן רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, בעל ה'אחיעזר' ורבה של וילנא, ופתח בדברי שבח על ה'חפץ חיים'. וכה אמר:

חז"ל אומרים במשנה ביומא (א, ז): 'בקש כהן גדול להתנמנם, פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה, ומזרזים אותו שלא ישן עד תחילת העבודה במקדש'.

"בדורנו", אמר רבי חיים עוזר, "פני הדברים השתנו. כיום פרחי הכהונה הם המבקשים להתנמנם, כל אחד מאיתנו חפץ לשבת בפינתו בשובה ונחת על התורה והעבודה, ואילו הכהן הגדול של דורנו, הוא רבינו ה'חפץ חיים' שליט"א, עומד ומכה עבורנו באצבע צרדה לעורר את כולנו לבל נתנמנם".

הגדרה זו למעשה מקיפה את אופיו ומגוון פעולותיו של ה'חפץ חיים' בכל מהלך חייו. הוא היה המעורר הגדול בכל תחומי החיים, שהתנשא כארי לחזק את ענייני התורה, הדת וההלכה בישראל, ועורר בכל כוחותיו ללא הרף על שמירת התורה בטהרתה וקדושתה. בחיבוריו הרבים הקיף הרבה חולשות אשר בני אדם דשים בעקבן, עליהן שם היצר מבטחיו. עמד בפרץ, גדר גדרים ותיקן סייגים להרחיק ממכשולות מצויות.

אך ודאי יותר מכל, נקשר שמו של ה'חפץ חיים' עם ענין שמירת הלשון. נושא זה היה קרוב אל ליבו עד מאוד, ועבורו הקדיש את מיטב זמנו וכוחותיו. בשנת תרל"ג הוציא לראשונה את חיבורו המפליא 'חפץ חיים' בעילום שם, חיבור שגרם להדים נרחבים והתעוררות גדולה בכל מקום אליו בא. כל העדות והחוגים היו תמימי דעה באשר לנחיצות החיבור, והרבו לזרז את חשיבות העיסוק בו, ומאז צאתו התהווה מהפך של ממש בתודעת הציבור על גודל חומר עוון לשון הרע.

ידידי הגאון רבי ליפא זייצ'יק שליט"א, משגיח רוחני בישיבת קמניץ לצעירים, מספר כי שמע פעם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך

זצ"ל, כי מה שזכה ה'חפץ חיים' שספריו התקבלו על לב ההמון בכל תפוצות ישראל באהבה וחיבה יוצאים מגדר הרגיל, לפי שכל עבודתו בכתביבתם היתה מתוך כוונה זכה וטהורה להגדיל שם שמים, ובעת שחיברם לא עבר במוחו אף לא ההרהור קל, דק שבדק עד אין נבדק, להתגדל ולהתפאר על ידם, ולכן זכה למה שזכה.

במכתבו של ה'חפץ חיים', מחודש אייר תרפ"ו, הוא מעיד על עצמו: "הנה בחסד השם יתברך הגעתי לגבורות, וכמעט כל ימי לא הסחתי דעתי מלהתבונן אודות חלק הדיבור בכללו... והוא כעין הפקר להרבה מהמונים שחושבים בדעתם כי זה רק מנהג טוב וישר להזהר מזה, ובאתי לעורר רק לנבונים שבאומה שיש להם ידיעה בתורה, ומכל מקום לא שוו בדעתם איסור זה לאיסור מרק נבילה וטריפה, שיפעם לו ליבו על זה כמה חדשים".

אולם ה'חפץ חיים' לא היה רק בבחינת 'נאה דורש' אלא גם 'נאה מקיים'. פיו היה זך ונקי, קדוש וטהור. כפי שמעיד בנו הגאון רבי אריה ליב זצ"ל, בחיבורו 'דוגמא מדרכי אבי', כי בכל שבעים השנים שהכיר את אביו, מעולם, אבל מעולם, לא שמע מפיו אף לא מילת גנאי אחת, על שום אדם ובכל מצב שהיה.

ידוע הסיפור, שכאשר פנה ה'חפץ חיים' אל הגאון רבי ברוך מרדכי ליפשיץ זצ"ל, רבה של נובהרדוק, לקבל הסכמה לחיבורו 'חפץ חיים', הוא אמנם הביע קורת רוח רבה מהספר, מעיונו ומהיקפנו, ואף הסכים עם ה'חפץ חיים' על הנחיצות הגדולה להוציאו לאור, מכל מקום סירב להעניק הסכמה מיד, וביקש מ'החפץ חיים' שישתהה

בזמן זה ביקש הרב ליפשיץ מאחד מבני הבית לפתוח עימו בשיחה לתהות על קנקנו ולעמוד על טיבו, ולבחון אם אכן הוא זהיר בתחום הדיבור, עליו הוא מעורר בחיבורו. השיחה התארכה שעות ארוכות, כמעט יום שלם, נשאו ונתנו עימו בעניינים רבים ושונים בכוונה להכשילו, אך למרות הנסיונות החוזרות ונשנות לא הצליחו להוציא מפי ה'חפץ חיים' כל מילת גנאי, או אבק לשון הרע ורכילות על שום אדם, מילותיו היו נקיות ומבוררות בקפידה. לאחר שנכח רבה של נובהרדוק, כי ה'חפץ חיים' הינו דברן גדול ומעורה בדעת הבריות, ואף על פי כן שולט שליטה מעולה במוצא פיו, נעתר להעניק הסכמה על ספרו.

בשיחתו של הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל, בפני תלמידיו בישיבת 'בית אריה', הוא חשף פעם סיפור מופלא המעיד על זהירותו הגדולה של ה'חפץ חיים' בעוון לשון הרע, לו היה עד בעצמו בשנות עלומיו. הסיפור השתמר בזכרוננו של אחד השומעים, הרב הגאון רבי אליהו ויספיש שליט"א, והתפרסם בספר הנפלא 'מאיר עיני ישראל' (חלק ב), וכה סיפר:

"באחד הימים בעת שלמדתי בבית הכנסת הגדול בעיר מולדתי 'אורלא' הרוסית הסמוכה לביאליסטוק, נכנס לפתע ה'חפץ חיים' בכבודו ובעצמו, שהיה מסתובב באותן תקופות בעיירות ברחבי רוסיה לצורך מכירת ספריו על שמירת הלשון. בבית הכנסת זה, לוח ה'שוית' ה' לנגדי תמיד, של עמוד החזן היה מונח צמוד לנרות שדלקו, ולא היתה זכוכית שהבדילה בין הנרות לבין ה'שוית' - הכתוב על גבי קלף. הפוסקים אסרו לעשות כן, כי מחום האש עלולים להימחק השמות הקדושים הכתובים בקלף ולבוא לידי בזיון, וב'משנה ברורה' (סימן א"ס"ק ד) כתב ה'חפץ חיים' במפורש, כי יש למחות ביד העושים כן.

כאשר ה'חפץ חיים' הבחין בזה, שאל את אחד האנשים שעמדו בקרבתו לפשר הדבר: "מדוע אין זכוכית על לוח הקלף?". הנה הצביע בידו על איש אחר שעמד סמוך, ואמר ל'חפץ חיים': "הנה הוא גבאי בית הכנסת, ואינו רוצה לשים זכוכית".

מיד זעק ה'חפץ חיים' בחרדה עצומה: "לשון הרע! לשון הרע! וכי אני שאלתי מי לא שם את הזכוכית? הלוא רק שאלתי מדוע אין זכוכית", ומיד נמלט מבית הכנסת כל עוד נפשו בו, כנראה כדי שלא יודע לו בהמשך מיהו הגבאי.

רבי אריה תיאר בשיחתו: "לקול זעקותיו ולמראה הזדעזעותו של

כאשר ה'חפץ חיים' הבחין בזה, שאל את אחד האנשים שעמדו בקרבתו לפשר הדבר: "מדוע אין זכוכית על לוח הקלף?". הנה הצביע בידו על איש אחר שעמד סמוך, ואמר ל'חפץ חיים': "הנה הוא גבאי בית הכנסת, ואינו רוצה לשים זכוכית"

ה'חפץ חיים' הייתי בטוח כי נחש הכישו". והוסיף לומר: "המראה הזה כה השפיע עלי, אף יותר מכל ספרי המוסר שלמדתי בחיי. מאז נכנס בי פחד של ממש לדבר או לשמוע לשון הרע".

הרה"ג רבי יוסף זייבלד שליט"א, מחנך ותיק בת"ת תשב"ר בבני-ברק, מספר כי בילדותו שמע כמעין זה מפי הרב הצדיק רבי העניך טבולסקי זצ"ל, מאנשיו הקרובים של ה'חפץ חיים', שזכה להתלוות אליו רבות בעיקר במסעותיו לתפוצות. בערוב ימיו שימש רבי העניך כגבאי בית הכנסת 'הגר"א' בשכונת שערי חסד בירושלים, שם זכה רבי יוסף לשמוע מפיו זכרונות מה'חפץ חיים':

פעם עורר ה'חפץ חיים' בפני באי בית מדרשו, כי יש להזהר בשבת מלהשתמש בסידורים שנקרעו בו הדפים, כי בחיבור חצאי אותיות שבשני חלקי הדף יתכן ויש בזה משום 'כותב', על כל פנים לפי דעת חלק מהפוסקים.

אחד הנוכחים הגיב כמושיח לפי תומו: "והלוא בכל בתי הכנסיות ישנם כאלה סידורים שנקרעו בהם הדפים". אך עוד לפני שהספיק לסיים את המשפט, מיד תפס ה'חפץ חיים' את שתי התנוכים, אטם בהם את אוזניו, והוכיח את האיש על פניו: "מדוע תדבר סרה על כל בתי הכנסיות והמדרשות...".

אלו דוגמאות קלושות הממחישות לנו מעט מזהירותו העצומה של ה'חפץ חיים', מכל סרך ואבק לשון הרע.

(מתוך אוצרותיהם אמלא)

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

מרחוק תפס מיד הרבי את מחשבתו, ופתח ואמר באמרי פיו: "יש אנשים שמתעורר בלבם תאוה לתפוחים, אבל היות שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה לכן הם נאלצים לברך תחילה. אמנם יש כאלו שהם תאבים לעשות ברכה לה', אבל מכיוון שאסור לעשות ברכה לבטלה לכן הם נאלצים לאכול תפוחים...

גאב"ד חרדים - הרה"ג רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על מצוות ספירת העומר

מ"ב, וכן במשנה פאה פ"ח מ"ה. ומסכת שבת ק"מ ע"ב. ובירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ה). ובנוסף שנינו בגמרא (מנחות ע"ב ע"ב) "שיירי מנחות נאכל לכהנים", וקשה לומר שהכהנים אכלו מאכלי בהמות. אך מנגד כפי הנזכר, הרי לך דברי רבן גמליאל במנחת סוטה שאומר ששעורים מאכל בהמה היא. וכך מצינו גם בפסחים (ג' ע"ב) "השעורים והתבן לסוסים". וכן בביצה (כ"ט ע"א) "לא ימדוד אדם שעורים לפני בהמתו ביום טוב".

אם כן שומה עלינו להבין ולדעת מה טיבם של השעורים הללו, הלנו הם או לבהמותינו.

מותר האדם מן הבהמה אין:

אלא על כרחינו מוכח לך מכאן, שהשעורה כלולה משניהם וראויה היא הן למאכל אדם והן למאכל בהמה, ובכך היא שונה משאר הדגנים שהם ראויים רק למדבר או להיפך רק לחי. ומענתה יש לנו לבאר מה טעם ציוותה תורה להביא את מנחת העומר ממאכל כזה דווקא, שהיא מאכל אדם ובהמה גם יחד. אלא לימוד גדול בא לך השעורה ללמד. להתבונן ביסוד נפלא זה העולה ובא בעתו ובזמנו של מועד יציאת ישראל ממצרים והכנתם לקבלת התורה מסיני. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים:

בימים הללו כלל ישראל מקיים מצוות ספירת העומר דבר יום ביומו, מעלה הוא על זכרונו דברי הימים של קיום מצוותה כתיקונה בימים ההם, כאשר ממחרת הפסח הביאו לבית המקדש את עומר התנופה, ומתוך ציפייה כי במהרה נזכה להחזרת עבודת בית המקדש למקומה.

במצוות העומר לימדונו חז"ל (מנחות ס"ח:): שהייתה באה מן השעורים, ואינה באה לא מהחיטים ולא משאר מיני דגן. ולכאורה עניין זה צריך ביאור וראוי להבינו באר היטב, כי הרי השעורים פחותים הם במעלתם מן החיטים, וכפי שמוכח לך מסדר שבעת המינים שבמקרא (דברים ח' ח') "ארץ חיטה ושעורה" וגו', חיטה קודמת לשעורה, וכידוע הכלל שאמרו חז"ל כל הקודם בפסוק קודם אף בברכה משום חשיבותו. אם כן למה ציוותה תורה להביאה מן השעורים דווקא? ובכן במה הוא שונה משאר מנחות שהיו באות רק מן החיטים ולא מן השעורים, והיא מנחתה רק מן השעורים.

וביותר צריך ביאור לפי טעם המצווה שמבאר החינוך (מצווה ש"ב) שמנחת העומר באה לאות הכרת הטוב לה' יתברך על התבואה החדשה שנתן לנו לאכלה, תמוה למה אנו מביאים כהכרת הטוב ממאכל בהמותינו, ולא ממה שאנו אוכלים לשובע נפשנו.

ולאידך גיסא יש להבין ולברר, אם כדאמרן ששעורה מאכל בהמה היא, איך ייתכן שהיא אחת משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל! האם זהו שבחה של הארץ, שיש בה כדי להאביס את בהמותינו במאכלם. ולא זו בלבד, אלא שמפורש בדברי הימים (ב' ב') ששלמה המלך נתן את מזונם של חוטבי העצים לבנין בית המקדש שעורים, משמע שמאכל אדם הוא ולא מאכל בהמה. ואין לומר שרק לחוטבי עצים חשוב כמאכל ולא לשאר בני אדם, שהרי מצינו שהוא עלה על שולחן מלכים כמו שכתוב אצל דוד מלך ישראל (שמואל ב' י"ז י"ח) שאכלו במחניים "חיטים שעורים קמח וקלי ופול ועדשים". ואף אמא של מלכות רות המואבייה לקטה לעצמה משדה בועז כאיפה שעורים (רות ב' י"ז), גם ביחזקאל (מ"ה י"ג) כתיב "זאת התרומה אשר תרימו וגו' ושיתם האיפה מחומר השעורים", משמע שמאכל אדם המה שהרי מאכל בהמה פטור מדאורייתא מתרומות ומעשרות. (וכן עוד הרבה בכתובים שהשעורה כמאכל אדם ייחשב וכדמצינו אצל אלישע - מלכים ב' ד')

באותו עת עמד מן הצד מאן דהו שהיה רחוק מעדת החסידים, וחשב בלבו בזלזול על הרה"ק שאוכל ונהנה מתפוחי עוה"ז, ואמר לנפשו בחמדה, מי ייתן שאהיה גם אני רבי כי אז יעלה בידי למלאות את עצמי בתפוחים טעימים לתאוות נפשי...

בכל לבבך ובכך נפשך: הוא תכלית עשיית המצוות בכלל, ועבודת ה' בפרט. שתהא מתוך חובת הלבבות. כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצווין היום וג"ו בפ"ך ובלבבך לעשותו (דברים ל' י"ד) ובוהן לבות ה' (משלי י"ז ג'). וזהו מה שצוה הבעש"ט בצוואתו שנזכה לעבוד את השי"ת בעבודה תמה (יומא כד") במחשבה בדיבור ובמעשה, לא די במעשה המצווה לבד, אלא ה' יראה ללבב (שמואל א' ט"ז ז').

זה כלל גדול בתורה: יסוד זה של 'חובת הלב' הוא לא רק באכילה ושתיה אלא כלל גדול לכל התורה כולה שעל ידה יכול האדם לקיים את מצוות ה' כראוי וכנכון, ובפרט בעיתותי תורה או בזמני תפילה שלא תהא תפילתו מן השפה לחוץ וכמצוות אנשים מלומדה, אלא כמונה מעות וכעומד לפני המלך, שאז אין לך דבר שעומד בפניה, תפילה ששוברת את כל המחיצות המבדילות.

מפורסם הסיפור שאירע בבית מדרשו של הבעש"ט הקדוש. היה זה בבצורת של עצירת גשמים כשכולם שאלו למטר. ראה הבעש"ט את אותו עם הארץ בעת הגיעו לפרשת קריאת שמע לפסוק 'ועצר את השמיים ולא יהיה מטר' התחיל הכפרי לבכות לצעוק בקולות וברקים 'ועצר את השמיים!'... בבערות פירש מילת 'ועצר' היינו שיבצור ויסחוט ה' את העננים בשמיים, עד אשר 'ולא יהיה מטר' בעננים אלא כל המטר ירד מהם למטה ארצה... חזקה על תפילה שלא שבה ריקם, ואכן מיד נתכסו השמיים בעבותות ומטר החל למטור ארצה.

והסביר הבעש"ט שעל אף שתפילת אותו עם הארץ בשגגה הייתה הפוך ממשמעותה ומפירושו מילותיו, עם כל זה כיוון שבא בכונה מעומק לב אין דבר שיכל לעמוד בפניה, ודווקא תפילתו בשגגה הוא זה שפתח לנו את אוצרות השמיים למטר השמים שתה מים. זהו כוחה של תפילה שבא מחובת הלבבות. רחמנא ליבא בעי. ואנו אין לנו אלא לעשות חשבון הנפש אם בתפילת עם הארץ ככה הרי על אחת כמה וכמה בתפילה בכונה מעומק לב שהיא בוקעת רקיעים

ציאת מצרים והדרך שעברו ישראל עד לקבלת התורה בהר סיני, הוא דרך המסורה לאדם בעבודת הבורא - להתרומם מהארציות ומהבהמיות. להרים את הראש מעל הקרקע ולא לשקוע באבוס הפרה! "מותר האדם מן הבהמה אי"ן" יתרון האדם מן הבהמה הוא במידת ה'אי"ן, בכך שהוא יכול לבטל את מאכלו לאי"ן לא לשם הנאת גופו בלבד אלא להניפו תנופה לשם שמים, ועל ידי זה ישפע שפע רב שיזכה לזכך את גופו שתהא ראויה לקבלת התורה. הן כך אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו כ"ו. תוספת כתובות ק"ד ע"א) "עד שהאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו". על האדם לקדש עצמו במותר לו, ולהתנהג להיפך מדרכי מצרים שהיו משוקעים ושבוים בידי תאוותיהם והנאותיהם, ועבודת האדם היא לצאת ולהיחלץ מהם ולהתענג בתענוגים של רוח קדושה וטהרה, כראוי לאדם הנברא בצלם.

איזו היא אכילה לשם שמיים?

מסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות בדור הקודם, שלעת זקנתו נחלש עד מאד ולא היה ביכולתו לאכול, והוצרכו להאכילו על ידי עירוי. בעת אכילתו מתוך עירוי היה מוריד דמעות שליש בוכה מנהמת לב, דבר ששיבר את לב כל הסובבים בראותם צרת רבם. אולם לא נקל עלה בידיהם לבאר את פשר בכייתו, עד שבסוף אחרי הפצרות מרובות התברר סיבת הבכי שבשלו שפך דמעות כמים. "בוכה אני בעת האכילה, כי כעת שאני נאלץ לאכול מתוך העירוי אני מפסיד ברכה שלפניו וברכה שלאחריו. לא כן אם הייתי אוכל כדרך כל אדם בפה כי אז הייתי יכול לברך עתה בכפלים! אין לא אבכה על שני ברכות אלו שהפסדתי ולא עלה לשמים".

שומו שמים והטו אוזניים! לא בכה על ייסוריו ולא על חולשתו, גם לא בכה על מור גורלו, על מה בכה, על שלא יכול לברך באוכל תחילה. זוהי אכילה לשם שמיים - תכלית עבודת העומד.

היה מעשה אצל הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע שפעם בעת עריכת שולחנו הטהור הביאו לפניו תפוחים, שבימים ההם היו יקר המציאות, ולקח הרה"ק מהפירות שלפניו וברך עליהם בכונה ואכלם. באותו עת עמד מן הצד מאן דהו שהיה רחוק מעדת החסידים, וחשב בלבו בזלזול על הרה"ק שאוכל ונהנה מתפוחי עוה"ז, ואמר לנפשו בחמדה, מי ייתן שאהיה גם אני רבי כי אז יעלה בידי למלאות את עצמי בתפוחים טעימים לתאוות נפשי...

מרחוק תפס מיד הרבי את מחשבתו, ופתח ואמר באמרי פי: "יש אנשים שמתעורר בלבם תאוה לתפוחים, אבל היות שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה לכן הם נאלצים לברך תחילה. אמנם יש כאלו שהם תאבים לעשות ברכה לה', אבל מכיוון שאסור לעשות ברכה לבטלה לכן הם נאלצים לאכול תפוחים... הדברים נכנסו ללב אותו אדם, עד שנעשה בעל תשובה וחסיד גמור בלב ונפש עת זכה שתהיה אכילתו לשם שמיים. מה נאמר ומה נדבר הלוואי עלינו כאלו תאוות, תאוה של ברכות לה', תאוות של עבודת ה', וזהו מה שאנו מבקשים (לפני הנחת תפילין) "לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש".

"שמעתי עליך שאתה 'ראש המדברים' במקוה, וסביבך מתרכזים רוב היהודים שם, אני רוצה לבקש ממך שבלכתך למקוה אל תדבר ובזכות זה תזכה לבן זכר"

כשהרה"ק מזוועה להל הבטיח בן זכר תמורת הימנעות מדיבור במקוה

הרב בנימין בירנצוויג

"יצוה הפה"ן ולקח למשהר שתי צפרים תיזת טהרות" (ויקרא י"ד, ד')

הדבר השני שאמר לו הח"ח: היודע אתה מדוע אני כהן ואתה לא?! וענה הח"ח: משום שכמשה רבינו קרא 'מי לה' אלי! סבא שלך לא הצטרף ללגיונו של שבט לוי, וסבא שלי כן...

מסופר על הצדיק ר' שלומקה מזוועל זיע"א, שהנה ניגש אלי ומספר לו בבכי רב, שהוא חשוך ילדים זה זמן רב. אומר היהודי לרבי: אשתי הגיעה למצב כזה שהורתה לי לבקש ברכה מהרבי, ואמרה שאין לי מה לבא הביתה בלי הבטחה מהרבי שיולדו לי ילדים. אני מבקש מהרבה שירחם עלי ויבטיח לי זרע של קיימא' בכה היהודי.

הרבי הרהר לעצמו כמה דקות, ואחר כך אמר ליהודי: תראה, אתה מבקש ממני שאבטיח לך, אני מוכן, אבל בתנאי שגם אתה תבטיח שגם אתה תבטיח לי כמה דברים! כמובן שהיהודי נתן את הסכמתו ועדו בטרם שמע את דרישותיו של הרבי ענה 'הן'.

ואז אמר לו הרבי: שמעתי עליך שאתה 'ראש המדברים' במקוה, וסביבך מתרכזים רוב היהודים שם, אני רוצה לבקש ממך שבלכתך למקוה אל תדבר. ושנית, שמעתי שהדיבורים שלך אינם מסתיימים במקוה, אלא גם כשאתה מגיע להתפלל בבי הכנסת אינך מהשומרים על שתיקה מוחלטת, ונחשב כאחד מהדוברים הראשיים. אם תבטיח לי שתפסיק לדבר במקוה ובבית כנסת, אני מבטיח לך בן זכר.

כמובן שהיהודי קבל על עצמו את הדברים, ואלא שנפגשו עמו במקומות הנ"ל לא ידעו מה קרה לו... וכך למרות שהסתכלו עליו כאחד שירד מדעתו, כי היה רגיל כל היום לפטפט, בכל זאת המשיך לקבל על עצמו בזיונות אלו כדי לזכות לברכת הרבי.

פירש רש"י לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא מעשי פטפוטי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטים תמיד בצפצוף קול. שאל החפץ חיים לפי דברי רש"י אלו היה צריך להיות שכל אדם המדבר לשון הרע נגעים היו באים עליו, איך אם כן רואים אנו אנשים רבים המדברים לשון הרע ואין נגעים באים עליהם?

אלא אמר החפץ חיים, אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו שומר מצרעת נפשו, וביאר בנחל קדומים ידוע שכל מה שהקב"ה מעניש את האדם הכל לטובתו כדי שיתגהק מעונותיו ולפעמים כדי שיעשה תשובה, ולכן בזמן שהיה בית המקדש קיים היה לנו כהן מטהר, אם נכשל אדם בעניין לשון הרע, היה הקב"ה מביא עליו עונש הנגעים והיה תועלת גדול מזה העונש, כי בראותו את גודל עונשו ובזיונו שהוא צריך לשבת בדד מחוץ למחנה ואינו רשאי לבוא אף במחנה ישראל ומודיע צערו לרבים, ממילא היה נכנע מאוד מעונו ומקבל עליו להיזהר מעוון המור הזה ולפייס למי שדיבר עליו.

והנה כל זה בזמן שהיה בית המקדש קיים, מה שאין כן עתה בעונותינו הרבים שאין לנו לא מקדש לא קרבנות ולא כהן מטהר, אם היה הקב"ה מביא את הנגעים על גופו, היה נשאר בטומאתו לעד ולא היה אפשר לו להינקות מזה, על כן נשאר הנגע שבא על ידי חטא זה דבק רק בנפשו ואין בולטים על גופו מבחוץ.

ומצד השני השכר על השומר פיו ולשונו:

מעשה נפלא היה באחד האחים לבית משפחת שוואב, שבא מגרמניה לראדין ללמוד אצל מרן החפץ חיים. טרם נפרד לביתו, אמר לו החפץ חיים שני דברים!

האחד היה מפתיע עד מאוד! בקשה ממש לא שגרתית ובפרט לא לכהן הגדול מאחיו! 'ספור את ישיני אשר בפי' בקש הח"ח מהרב שוואב! הרב שוואב על אף אי הנעימות קיים את ציווי רבו וספר את שיניו של הח"ח, והנה זה פלא כל שיניו היו שלימות והוא בגיל תשעים ומעלה!

אמר לו החפץ חיים: תספר בגרמניה, שראית זקן מופלג שלא דיבר לשון הרע, וכל שיניו היו שלמות כבריאתן!

הרופא לא נסחף למהירותה של הנערה והחל בהכנות ארוכות לקראת היציאה לבית החולה, הוא הוציא באיטיות את חליפתו מהארון, הבריח את כובעו כאילו הוא הולך לאירוע מלכותי, ענב עניבה וצחצה את נעליו, משל היה עתה ערב שבת...

מיהו הרופא המהולל של אניפולי?

הרב ישראל ליוש

דורשי רשומות דרשו ש'אייר' הוא נוטריקון: 'אני ה' רופאך'. ויש שדרשו עוד שגם 'אדר' מורה על אותו נוטריקון: 'אני ה' רופאך'. החילוק ביניהם ש'אייר' הוא בשם הוי"ה כתיבתו, ו'אדר' הוא בשם אדנות כקריאתו. ונראה ששתי בחינות בכח ה'רופא חולים' נאמרו כאן, האחד נרמז בשם הוי"ה והשני בשם אדנות, והדרשות דורשים ביאור!

כתיב: 'זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור', בעולם הבא נקרא שמו של הקב"ה כפי שהוא נכתב ב'י"ה', אבל כאן בעולם הזה אינו נקרא כתיבתו, אלא באדנות. והטעם בזה כי שם הוי"ה מורה על הרחמים והחסד, כפי שמובא במדרש רבה (פ' שמות): "כאשר אני מרחם על עולמי אני נקרא הוי"ה". ושם אדנות מורה על הדין והמשפט. הקב"ה במהותו כולו טוב, מרחם על בריותיו ורצונו רק להיטיב איתם, אך שלמות טובו נראית רק בעולם הבא - עולם האמת. אולם כאן בעולם הזה, כלפי חוץ, בקריאתו, פעמים שהוא נראה כאדון על עבדיו המנהיג אותם בדין, בשבט שופטים המענישים את שפוטיהם, ואין טובו נראה לעין כל.

המהרש"א (קידושין עא א) מוסיף בזה, שלכך נקרא ראש השנה שהוא יום דין 'יום הזיכרון', ע"ש צורת הזכרת שמו ית' שהיא באדנות, כי הוא מורה על הדין והמשפט, והוא מרומו בשם 'אדני': 'א' הוא 'ראש השנה', 'י' זהו 'יום הכיפורים', וביניהם מילת 'דן', כי באותם הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים, יושב הקב"ה על כס המשפט ודן את ברואיו.

א' בגמרא (סנהדרין קא א) אמר ליה ר' אבא לרבה בר מרי, כתיב: 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', וכי מאחר שלא שם, רפואה למה? אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן, מקרא זה מעצמו נדרש, שנאמר: 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, אם תשמע, לא אשים, ואם לא תשמע, אשים, אעפ"כ כי אני ה' רופאך'.

עפ"י דברי הגמרא הנזכרים, נבין את שתי הבחינות בכח ה'אני ה' רופאך', הנרמזים בשני הנוטריקון, של שם הוי"ה ושל שם אדנות. יש בחינה של רפואה שהיא נראית לעין כל כטוב מוחלט וכרחמים וחסדים, והיא בריאותנו התמידית, שמסיר מאיתנו כל מחלה, ודואג שכלל לא נחלה בהם, וזה נרמז בנוטריקון חודש אייר, כי שם הוי"ה נרמז על חסדיו ורחמיו ית'.

אך יש רפואה הבאה אחרי מחלות, מכאובים וייסורים, שנראה כי לוקים בה בשבט משפט של אדון המעניש את עבדיו. אך האמת, כי 'אני ה' רופאך', לאחר ששבים בתשובה שלמה על המעשים הרעים שגרמו לייסורים והמחלות, מביא הקב"ה מזור למכאובים, ואז מבינים כי גם 'אני ה' רופאך' הנרמז בנוטריקון חודש אדר, יש בו רחמים גדולים, כי המחלות באו לזכך ולטהר את הנשמות מקליפות החטאים, והרפואה באה לאחר תשובה אליו באמת ובתמים, בלב שלם.

כמה יאה לקשט את מאמרינו בזרו של מרן ה'חפץ חיים' ז"ע, שמחלק בין ריפוי של הקב"ה, עליו נאמר 'כי אני ה' רופאך', לבין ריפוי של רופא בשר ודם, שאמנם נדרש מהפסוק 'ורפא ירפא' שניתן לו רשות לרפא, אך יכולתו מוגבלת, כפי שנאמר 'ורפא ירפא', הוא זקוק לרפא ולחזור ולרפא. מה שאין כן, הקב"ה מרפא את החולה בשלמות בפעם אחת, כדכתיב 'אני ה' רופאך'.

זאת תפילתנו - מסביר החפץ חיים - 'רפאנו ה' ונרפא', שכן כאשר הקב"ה ירפא אותנו, תהיה הרפואה מושלמת ותמידית.

"חולה מסוכן אני" - תינה החסיד את צערו לפני האדמו"ר רבי מרדכי מנישכין ז"ע, "ואני מבקש עצה למחלתי...". "סע אל הרופא באניפולי" - הציע האדמו"ר. החסיד עשה כמצוות רבו, וכשתקווה רבה בליבו הגיע לאניפולי והחל לברר אצל אנשי העיר על מקום מגוריו של הרופא. להפתעתו, תושבי העיר כלל לא הבינו על מה

הציפור התייצבה על החלון מדי בוקר, בעת הנץ החמה, ולא זזה במשך שעות ארוכות עד שעות אחר הצהריים המאוחרות. כל ניסיונות הגירוש לא הועילו. כלום לא עזר, כלום. יום ועוד יום חולפים, ובני המשפחה לא ידעו את נפשם. משהו מוזר עובר על ביתם...

מה גילתה עקשנות הציפור מדי יום?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"זאת תהיה תורת המצרע" (ויקרא י"ד, ב')

ברכוש גדול ובשלל רוחני עשיר ומגוון יצאנו מימי הפסח, צועדים בשמחה ובהתרגשות לימי הקיץ הבעל"ט, ושבים לימי השגרה המוארים והחמימים מתמיד. האביב עודו כאן, פורח ומלבלב, מלווה אותנו אל תחנת הכח השבועית - פרשת השבוע, ממנה אנו שואפים מלוא ריאותינו אויר הרים רוחני צלול ורענן, מאוצרו הטוב של בורא עולם.

כבר בתחילת הקיץ ממתינה לנו פרשת השבוע הנוכחי, ובאוצרה - החיים עצמם. 'מי האיש החפץ חיים', כולנו נרגשים לגלות את הכלי והדרך המשפיעים יותר מכל על אורך ואיכות החיים שלנו, אותו משהו שכביכול אינו בשליטתנו - לדאוג לחיינו ולאורך ימינו, אך לאמיתו של דבר זה תלוי רק בנו, כי החיים והיפוכם ביד הלשון.

הלשון שלנו היא איבר נסתר מעין רואים, חבוי מאחורי כספת כפולה של שיניים ושפתיים. למרות זאת, לא פעם הלשון נשלחת למשימות מאות פעמים בדקה, נעה, שולחת וחלילה משתלחת - כמעט ללא מחשבה. הקושי הגדול ביותר הטמון בלשון, הוא הפער האינסופי, העמוק והעצום, בין קלות הנעת הלשון לכל עבר ללא מחשבה והתבוננות, לבין המשמעות האדירה - המועילה או חלילה ההרסנית, היצירתית או חלילה המזיקה - שבכל תנועה של הלשון שלנו.

העוצמה האדירה הטמונה בלשון, נחשפת גם בהתבוננות במשמעות הדיבורים היוצאים מפינו. ה'חובות הלבבות' מגלה סוד מבהיל, שכדאי לזכור אותו ולהבין את עומקו:

יכול יהודי להסתובב בעולם הזה 120 שנה, לבצע אלפי מצוות מדי יום, להתפלל בכונה וברגש, ללמוד מאות אלפי שעות, לקיים מיליוני מעשי חסד - וברגע האמת, בעולם האמת, לגלות שהוא ריק מכל, יצא מהעולם הזה נקי מנכסיו. כל זאת בגלל שהיה משתלח בלשונו, היה מדבר בגנותו של רעהו.

כמו כאן, גם בשמי שמים יש מערכת של 'העברות בנקאיות'. אדם צובר רבבות מצוות, מיליוני מעשים טובים, מיליארדי זכויות, וחלילה - בהינף לחיצות לשונו מעביר את הכל לפקודת רעהו, רק כי דיבר עליו לשון הרע... כמה עצוב, כמה מאכזב, כמה נורא: חסכוניות של עשרות שנים יורדים לטמיון, בגלל מילים מיותרות!

כולנו יודעים, שהשל"ה הקדוש מציע לנו עצה טובה ומועילה, שלפני סיום תפילת העמידה - נאמר פסוק המתחיל ומסתיים באותיות בהן מתחיל ומסתיים שמנו הפרטי. וזאת, כדי שלא נשכח את השם שלנו ביום הדין, לאחר 120 שנות חיינו. כלומר, מסתבר, שבעולם האמת אנו עלולים לשכוח את השם שליווה אותנו בנאמנות לכל אורך חיינו, והזכרת הפסוק הזה - היא סגולה שהדבר לא יישכח.

ודבריו אלו מעוררים פליאה של ממש: היתכן כדבר הזה? הלא אנו יודעים כי הכל גלוי וידוע לפני בורא עולם, כל נסתר ונעלם - זכור ביום הדין. דווקא השם הוא שיישכח? מכל מיליוני הפעולות והמעשים העוברים בסרט נע מחיינו בעולם הזה, השם הוא שייעלם מזכרונו? הפרט החשוב הזה יישכח?!

חושף הכהן הגדול מאחיו, ה'חפץ חיים' זצ"ל, ביאור מרטיט: בוודאי שכן! כי האדם זוכר כל מיני פעולות שעשה, מצוות שקיים, עבירות שלא עבר, וכל כיוצא בזה. והנה, בבואו לשמים ומעבירים את מעשיו לנגד עיניו - הוא עלול לגלות היסטוריה שלא הכיר: מצוותיו נעלמו מתסריט חיינו, ועבירות שמעולם לא עשה - חדרו לתוך ההיסטוריה האישית שלו! הוא עומד בשערי בית הדין השמימי ושואל את עצמו 'האם זה אני?!' - היתכן שעשיתי את כל המיוחס לי כאן? להיכן נעלמו כל מצוותי?!'

זהו הרגע המביש, המטלטל, בו הוא מגלה כי שמו, תוכנו, מהותו - הכל שונה. שמו הפרטי אבד, ההיסטוריה שלו איננה. הנשמה סופקת את כפיה באימה, לא מזהה את עצמה במראה הנשקף לנגד עיניה.

את הדרך לחזור ולהתייבב באותו חלון, למצוא מקום לכפות רגליה ולהוסיף להכות ולצפצף בעוצמת ווליום הולכת וגדילה...

הענין המוזר הוסיף ונמשך, ובני הבית כבר ניסו כל פדיון נפש אפשרי, זעקו בגרון ניחר 'מחול לך', וערכו סביבה סיבובים, תיקונים, פרקי תהלים ועצות אחרות. כל סגולה נוסתה, כל כלי טכני, רוחני, גשמי או מקצועי - נוסה והוכתר בכישלון מוחץ. שוב ושוב הציפור כאן, לא מתכוונת לוותר על ההרעשות שאינן פוסקות...

כבר חלף יותר מחודש ימים של סיוט מתמשך, ולאחר חג השבועות החליט ראש המשפחה, הרב אהרן כהן, לגשת לכותל המערבי ולשאת תפילה חמה מעומק הלב, כדי להבין מה הרמז הנשלח אליו משמים באמצעות הציפור, ומהו הקול אותו עוף השמים מוליך אליו. לאחר שנשא תפילה נרגשת, נזכר ביונתן בן עוזיאל עליו נאמר שעוף הפורח מעליו נשרף, והרהר לפתע, שאולי בספרו - תרגום יונתן בן עוזיאל על המקרא, ימצא את הפיתרון לבעיית הציפור...

הוא החליט לחפש בתרגום יונתן בן עוזיאל, למצוא מקום בו הוא דן בנושא הציפורים. כשפתח את פרשת השבוע הנוכחי - פרשת מצורע, הביט בתרגום ובפירושו ונחרד מהגילוי המרעיש שלפניו. עיניו ניצתו באחת, ידיו רעדו, הדברים הכתובים פשוט חרדו את נפשו - - -

שתי ציפורים היה מביא המצורע, שנענש על דיבור לשון הרע, ביום טהרתו. האחת נשחטת, והשניה משולחת לחופשי. מגלה התרגום יונתן את מטרת שליחת הציפור לחופשי, כדי שאם חלילה יחטא שוב היהודי בלשון הרע ועתיד ללקות בצרעת, תשוב הציפור המשוחררת לביתו, תנקוש ותזכיר: לא אדוני! אל תיכשל שוב בלשון הרע! זכור נא את הציפור שהבאת בעבר לאחר הצרעת, שמור פיך ולשונך!

הרב כהן נרעד. האומנם? ציפור נוקשת בחלון - זו משמעותה? ענין של תיקון חטא לשון הרע? על מה מדובר?! הוא החל להרהר בקורות אותו, מבקש להבין מה קרה. ואז נזכר:

בתו, בהיותה נערה, למדה מדי ערב שתי הלכות בספר 'חפץ חיים'. זה היה מנהגה המבורך, אותו שמרה במשך תקופה ממושכת ללא הפסקה: יום אחר יום היתה מוצאת כמה דקות שקטות, ומתיישבת ללמוד הלכות לשון הרע. בחודש אדר שחלף כמה חודשים קודם - התחתנה הנערה ובנתה את ביתה, ומאז - פסק מביטו קול לימוד הלכות לשון הרע!

לא ייאמן! בביתו עלה ברמה קול לימוד הלכות לשון הרע במשך שנים, אך לפתע הדבר נפסק בחודש אדר. ובחודש ניסן החלה הציפור להתייבב בחלון, נוקשת ללא הרף, מבקשת משהו! היתכן כי דווקא זו הסיבה שהביאה את הציפור לחלונו? האומנם היא מתייבבת להזכיר את חובת הלימוד היומי וההתחזקות בשמירת הלשון!?

עוד באותו יום, קיבלו על עצמם הרב כהן ובני ביתו להתחזק בלימוד שמירת הלשון, לא לוותר על לימוד ההלכות מדי יום. וראו זה פלא - שלולא סופר לנו מפי הרב כהן בעצמו היה קשה להאמין לו - אך אלה הן העובדות ללא כחל ושרק:

זה קורה רק בגלל סיבה אחת: כי הלשון לא היתה שמורה כהלכה, כי האדם לא היה זהיר בכל היוצא מפיו. מעתה אין פלא שכל מצוותיו ומעשיו הטובים עברו לאדם עליו דיבר סרה, וכל העבירות של אותו פלוני המדובר לרעה - עברו אליו, והוא מחוייב בגינן!

ולכן, מגלה ה'חפץ חיים', את הפסוק המתחיל ומסתיים באותיות השם, אומרים בסיום תפילת 'אלוקי, נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה'. כדי להזכיר לכולנו 3 פעמים ביום כמה כדאי לפעול ולהתאמץ, להתמסר ולהיזהר לנצור את הלשון מרע, לשמור את השפתיים מדיבור בגנות הזולת. כי רק כך נוכל להבטיח שזוהה את עצמנו במראה שתשתקף לעינינו ביום הדין הגדול, שנמצא את פעולותינו בתסריט ההיסטוריה האישית שתתפרש מולנו בשערי שמים!

הבה ניקח את המסר הזה לתשומת ליבנו, ובעיקר לתשומת לשוננו. זה המסר העולה מפרשת השבוע העוסקת בדיני המצורע - הנענש בנגעים על דיבור לשון הרע, וזה מה שישפר את אורך ואיכות החיים שלנו לאין ערוך. הבה נתבונן כמה שיוצא מפיו, הבה נחשוב רגע לפני הנעת לשוננו, נלמד את ההלכות כדי שנדע כיצד לפעול, נוותר על דיבור שהוא ספק מותר. שומר פיו ולשונו - שומר מצרות נפשו!

עקשנות ציפורית יומיומית...

את הסיפור המופעים הבא קיבלנו מפי גיבורי, מילה במילה. זהו סיפור שמדהים את כל שומעיו, וככל שהוא לא ייאמן - כך בדיוק הוא קרה. וזה דבר המעשה:

היה זה בכ"ד בניסן תשע"ז, בשעת צהרים בהירה ונעימה. בחלון בית משפחת כהן, בקומה השלישית של בנין המגורים ברחוב אגרות משה 5 בשכונת רמת שלמה בירושלים, התייבבה לה ציפור דרור רגילה למראה, בעלת מקור מחודד במיוחד...

הציפור שנראתה רגילה לכל דבר, התייבבה על אדן החלון, נתמכת מעת לעת בסורגים המקיפים אותה מכל עבר, והחלה מנקרת, נוקשת, מצפצפת, מכה בחלון. כשזה קורה במשך דקה שתיים - זה סביר. כשזה קורה במשך 10 דקות - זה מעט מוזר. כשזה קורה במשך כל היום - זה משונה מאוד, מאוד מאוד משונה!

אך כשהדבר חוזר על עצמו יום אחר יום - זה כבר הרבה יותר ממשונה, זה מסיט את תשומת הלב ומתחיל לנקר בראשם של בני הבית. הציפור התייבבה מדי בוקר, בחריצות ובזריזות, בעת הנץ החמה. מאז, במשך שעות ארוכות ולפעמים עד שעות אחר הצהריים המאוחרות - היתה מכה במקורה, מצפצפת בפיה, מנקרת בשולי התריס, מקפצת בעצבנות על אדן החלון. כל נסיונות הגירוש, תליית דיסקים, הצבת דחלילון - לא הועילו. כלום לא עזר, כלום.

יום ועוד יום חולפים, ובני המשפחה לא ידעו את נפשם. משהו מוזר עובר על ביתם, זה כמה ימים שהפכו כבר לשבועות. כל יום, בדייקנות וללא איחורים וחיסורים, הציפור מתייבבת על משמרתה, ומפירה את השקט בצפצופיה ודפיקותיה על החלון. גם אם נפלה מהחלון, הוטמנו לה מכשולים, גורשה בחמת זעם - תמיד מצאה

ביום המחרת התייצבה הציפור בחלון, הביטה אל תוך הבית, אך כבר לא נקשה, כביכול מבקשת לוודא שהלימוד היומי נשמר בקפידה רבה... לאחר יומיים, פסקה הציפור מלהתייצב על אדן החלון, נעלמה ואיננה!

משפחת כהן התרגשה, נרעדה לגלות את הדבר. אכן כן, הציפור התייצבה להזכירם את חובת לימוד הלכות שמירת הלשון, נקשה וצפצפה, ביקשה והתחננה, הזכירה ללא הרף: אל תזנחו את הלימוד היומי, אל תזונו על שעת התחזקות יומית למען טהרת הפה! רק כאשר הצליחו לפצח את שפתה - שבו השקט והשלווה לביתם, באופן פלאי מעורר השתאות!

הבה נתבונן במסר הכביר העולה מהסיפור, שגיבורי חיים עימנו ומעידים בכל פה. אמנם, את התזכורת הם קיבלו, אבל בעצם - זו תזכורת עבור כולנו: כמה חשוב לייחד זמן ללימוד ההלכות, להתחזקות יומית בשמירה על טהרת הפה והלשון.

הבה נאמץ את המסר הזה אל ליבנו, נהדהד את צפצופי הציפור ההיא באוזנינו... אם לא עכשיו אימתי. בפרשת שבוע זה העוסקת בחטא הלשון נתפוס את עצמנו בידיים, לכונן לנו סדר לימוד קבוע בהלכות שמירת הלשון, לקבוע לעצמנו דקות התחזקות יומיות שישמרו על לשוננו מכל לשון הרע. כך נבטיח שפינו יישאר טהור ושמור מכל רע, ונזכה בחיים ארוכים ומאירים, שמחים ומאושרים!

גילוי מסעיר מעולם האמת!

הוא היה בחור צעיר לימים, וכבר אז ניכרו בו אותות הצטיינות נפלאים. הנער הצעיר עמל בתורה באהבה ובשקידה, עבד את בוראו בכל לב ובדבקות ראויה לשבח. כל רואיו ומכריו הכירו בו כי הוא זרע ברוך ה', ולכולם היה ברור כי לגדולות נועד...

אך למרבה הצער, לא ארכו ימי הטובה. 'דודי ירד לגנו ללקוט שושנים', הקדוש ברוך הוא בחר לעצמו את העלם הצעיר, וקטף אותו ממשפחתו בטרם עת, בטרגדיה בלתי נתפסת. הנער הצעיר נלקח לבית עולמו, ואת הצער והיגון שהשתררו בקרב משפחתו וחבריו - לא נוכל לתאר...

אך יותר מכל, השפיע האסון על אמו של הבחור הנפלא הזה. הנער היה קרוב לליבה, את מיטב תפילותיה ודמעותיה השקיעה בצמיחתו הרוחנית, במיטב כוחותיה התמסרה לראותו עולה בתורה ובריאת שמים, ובפטיירתו - התקשתה להתאושש מהאסון הכבד. מדי יום היתה ממוררת בבכי על בנה, לא פסקה מלדבר בשבחו ולקונן על לכתו, וככל שנקף הזמן - היה נראה כי דברי חז"ל 'גזירה על המת שישתכח מן הלב' - פסחו עליה, שכן היא התכנסה בכאבה ושקעה בו.

היה זה לילה אחד, מרגש ומרטיט, שלא יישכח מליבה של האם לעולם. כמדי ערב היא עלתה על יצועה, והנה, באישון ליל, בחלום, הבחינה בבנה יקירה צועד לקראתה, פניו מאירות וזכות וחיוך גדול של שמחת חיים על פניו. היא נרעדה והתרגשה, לרגע עמדה המומה כנגדו. פחד, התרגשות, אימה, שמחה, חרדה ורטט - שלטו בה בתערובת בלתי נשלטת...

לא היה לה כל ספק: זו דמותו, זה בנה שנפטר לא מזמן. הנה הוא כאן לנגד עיניה, כנראה קיבל אישור נדיר ממרומים לבוא אליה בחלום הלילה. דמותו קורנת, מבטו חינוכי ועירני כבחייו, והיא עומדת כנגדו, רועדת בחוסר שליטה, המומה ממראה עיניה!

'שלום אמא', הוא התקרב אליה, 'אל תצטערי עוד על לכתו, נתנו לי אישור לבוא לבשרך כי זכיתי במקום גבוה בשמים, אני נמצא במקום טוב מאוד. מנעי קולך מבכי ועינייך מדמעה, בנך הגיע למקום טוב בגן עדן, הכל בסדר ויותר...'

האם התאוששה קמעא מההלם, שמחה על המידע המרגיע, ואז ניצלה את ההזדמנות לשאול: 'גלה נא לי בני יקירי, אמור לי בבקשה סוד אחד מכבשונו של עולם, משהו ממה שקורה שם למעלה, באטמוספירה הרוחנית רבבות קומות מעלינו...'

ובאותו רגע, הנער - שנוהר כל ימיו מחטא לשון הרע - גילה את אוזניה: 'דעי לך אמא, שבישיבה של מעלה יושב ה'חפץ חיים' כל העת, וכל יהודי שלומד בספרו 'חפץ חיים' ו'שמירת הלשון', וכן מי שמשדל ומעודד אחרים ללמוד בספריו, ומשקיע כוחות ומאמץ להתחזק ולחזק את שמירת הפה מכל לשון הרע - ה'חפץ חיים' ככבודו ובעצמו עומד להמליץ עליו טוב, לבקש מבורא עולם למענו - להרעיף עליו משמים שפע טובה וברכה!

ולא זו בלבד, אמא, הוסיף הנער, 'אלא שכל האסונות בעולם הזה, כל הטרגדיות, המחלות, כאבי הלב - הכל נובע מחטא הלשון, הכל נגזר בגלל לשון הרע. החטא הנוראי הזה מביא לעולם את כל הרעות, בעטיו מתרחשים אסונות קורעי לב וטרגדיות נוראיות. רק ההימנעות המוחלטת מלשון הרע - היא המבטיחה לעצור את האסונות ולהרעיף על העולם טובה וברכה!' - סיים הנער את דבריו, ביקש מאמו לפרסם זאת, ואז נעלם מאחורי וילון תכול, נמוג אל האופק...

האם התעוררה, מכוסה זיעה קרה ורוטטת בהמיה. עיניה דמעו, היא זכרה את דבר החלום היטב, כל מילה ממנו עמדה חיה, צלולה ובהירה לנגד עיניה. כפי שביקש, היא פרסמה את מה ששמעה מעולם האמת, ובאמצעותה הגיע אלינו דבר החלום, כפי שסיפרו הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, כדי ללמדנו:

איננו מבינים במה שקורה בעולם הזה. כמה צער ויגון, מחלות ואסונות, טרגדיות מצמררות. לא הרבה פעמים נפתח צוהר ללמדנו על מה ולמה, מעט מאוד פעמים אנו זוכים לגילוי שמיימי, כי הכל מתחיל ונגמר בחטא לשון הרע, המילים שאנו מוציאים מפינו הן חץ שלוח השמימה, ואם הן נושאות ארס - הן מביאות הרס. אם הן מלאות משטמה, לשון הרע, דיבורי גנות - הן עלולות חלילה להשיב לעולם הזה צרות שלא נרצה לדעת מהן!

רק התחזקות בשמירת הלשון, שמירה על טהרת מה שיוצא מפינו, הקפדה על איכות הדיבורים הבוקעים מלשוננו - בכוחן להבטיח שהמילים שלנו לא יזיקו, ואדרבה - ה'חפץ חיים' בעצמו יעמוד וימליץ טוב בעדנו להרעיף עלינו טובה וברכה. חיים והיפוכם ביד הלשון - ההקפדה על שמירת הלשון היא המבטיחה אושר ושמחה, אורך ימים ושנות חיים!

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרכר שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל שליט"א**
הדף היומי בבלי • עברית-אידיש
שלוחה 2/3-4

הרב **אריה זילברשטיין שליט"א**
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **יצחק לובינשטיין שליט"א**
הדף היומי בבלי • אנגלית
שלוחה 2/6

הרב **מרדכי שלמה פריינד שליט"א**
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1/3/1

שידורים חוזרים
ממעמדי סיום הש"ס
ומאירועי דרשו
שלוחה 5

מבחני דרשו
עדכונים על מועדי המבחנים
בעקבות המצב
שלוחה 4

הר"ר **אברהם פוקס הי"ו**
הפותח בכל יום - המייל היומי של דרשו
שלוחה 3/1

הר"י **שלום יכנס ואברהם פוקס הי"ו**
לקראת שבת מלכתא
סיפורים ופנינים מפרשת השבוע
שלוחה 7

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

רבתי! אגעואלדיגער נקודה!

אגעואלדיגער יסוד!

לפלוני יש חסרונות? אז מה? גם לאבא שלך יש חסרונות, גם לבן שלך יש חסרונות! יתרה מכך, גם לך יש חסרונות! ובכל זאת על מי שאוהבים - אין כל תאוה לדבר לשון הרע!

מהכפרה - נבין את חומרת העוון

ולקה למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב... וביום השמיני יקה שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלושה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן (יה, ד-י)

לא מזמן הייתי בבית חולים. באמצע היום לקה אחד החולים ששכב לידי בדום לב. מיד הביאו מכונת הנשמה, ועוד מכונות גדולות ומפחידות שאיני יודע איך קוראים להן. הייתי על ידו ממש, מצדם היו מוציאים אותי מהחדר ברגעים המפחידים הללו, רק עקב מצבי

הייתי מוכרח להישאר. מה שנעשה שם, מהומה שלמה! ממה שנזקק החולה לכאלו מכונות, ולכל כך הרבה אנשי צות - הבנתי שמצבו חמור ביותר, ה' ישמרנו! תראו לאיזו כפרה זקוק המצורע - אומר הסבא מקלם זצ"ל - ותבינו באיזו מחלה קשה הוא לקה, ה' ישמור! הבה נראה. המצורע זקוק לרפואתו, כדי לטהר אותו: שתי ציפורים חיות טהורות, ועץ ארז, ואזוב, ושני תולעת, וגילוח. שני כבשים וכבשה אחת - לאשם, לעולה ולחטאת. שלושה עשרונים סולת, ולוג שמן, וצריך לתת דם ושמן על הבהוה ועל האוזן. כמה מכשירים ענקיים מביאים אליו! וכל זאת בעולם הזה. ומה קורה אם, חלילה, צריכים להתעסק אתו בעולם הבא? - - - מה אנו לומדים מכך? על כח הדיבור, מה שאפשר, רחמנא ליצלן להפסיד בדיבור אחד. מבהיל ומרעיד!

(מתוך יחי ראובן)

המשך מעמוד 11 | הגה"ח רבי מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

שבעולם, כל תיאטרוני העולם סגורים, בטלים ומבוטלים, כל הקונצרטים בכל יבשת אמריקה ואירופה, הכל מושבת. כמה גדולים מעשי אלוקינו. אין הכי נמי שהקב"ה הראה את כבודו במידת הדין אבל לדברי רש"י בתהילים, הרי כל זמן שמדת הדין סוגרת את התיאטרונים, הפלא ופלא. אך אם ח"ו זה מתחיל להפריע את הישיבות והחדרים, אינו דבר פשוט, בזה צריכים כבר גדולי ישראל להחליט מה לעשות, בוודאי לא שר הבריאות, רק גדולי ישראל יבררו מה ההלכה מחייבת בזמן כזה. אבל בוודאי עלינו להתעורר בתשובה מהסימנים הללו שהקב"ה שולח בעולם.

(מתוך 'ממשקה ישראל' פרשת ויקהל פקודי תש"פ)

אבל זאת בוודאי עלינו להתעורר לקיים 'אל יתהלל החכם בחכמתו, הגבור בגבורתו והעשיר בעשרו', כי הכל נמש ברגע אחד, בקורונה קטנה הכל מתבטל, ומתגלה כי הקב"ה לבדו מלך על כל הארץ. זה וה'חשבון הנפש' שזה הזמן להתבונן בו. בפרט מי שאין לו עבודה ביזמא דפגרא הדין. יש לו יותר זמן לחשב חשבוננו של עולם ולשוב בתשובה, כיון שהקב"ה באמת בעל הבית על הכל, ועשה כל זאת כדי שאנו ניקח מוסר, ונשוב אליו יתברך.

כמה גדולים מעשי אלוקינו

עוד יש להתבונן בגדולת ה', שלא עלה על דעת אדם לפני כמה שבועות, שהקב"ה יכול בבת אחת להשבית את כל משחקי הכדור

המשך מעמוד 15 | הרה"ג רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

מרא דחושבנא חשבון הנפש על מהות החיים האם נמשל כבהמות נדמה, או לצאת ממצרים ולעשות פסח לה' על ידי שיפסח וידלג מעל הבהמיות. זהו מצוות העומר ללמד את האדם תבונה שלא יהא בהול על אכילתו שאז חלילה לפתח חטאת רובץ אלא מקודם להקריב קרבן עומר תנופה לה' (ויקרא כ"ג ט"ו) להניף את עצמו ואת גופו תנופה לה' שלא יהא מושקע באכילתו באבובסי בהמה. וזהו וספרתם לכם היינו לתקן את ה'לכם' שלא יהא רק בחומרי ובבהמי בבחינת לכם, אלא בלתי לה' לבדו - ובזה נזכה במהרה למקרא שכתוב 'ונשגב ה' לבדו'. אמן.

(קטעים נבחרים מתוך שיחה)

ושוברת את כל המסכים המבדילים. ולדרגה הזאת של להיות דבוק בה' בחובת הלבבות לא רק במילי דשמיא אלא גם מילי דארעא זכו בני ישראל עת יציאתם מטומאת מצריים, ולכן דווקא אז קיבלו את מצוות ספירת העומר לתקן בזה את נפשותינו רוחותינו ונשמותינו להניף את השעורה והמאכלים לשם ה'.

ובזה יש לפרש מה שהקשו במפרשים לבאר עניין עיבור השנה למועד חודש האביב שהיא נקבע לפי הבשלת השעורה - והשעורה אביב (וראה אבן עזרא שמות י"ג ד', שמות כ"ג ט"ז) ולכאורה מה מלמדנו השעורה שלפיה קובעים את חודש האביב ועשית פסח, אלא הא גופא מלמדנו השעורה שעיקר חיי האדם צריך להיות מתוך

מכך, אפשר היה לספק לך את הנאת הלידה. עד כמה זה מחזק להתרחק כמטחוני קשת מההנאה הגדולה שיש בדיבורי לשון הרע, כמה מרוויחים בכל התגברות על דיבור אסור ולשון הרע, כנגד זה משאירים לעצמנו זכות בעוד הנאה חיובית כאן בעולם הזה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

עניבה וצחצח את נעליו, משל היה עתה ערב שבת... כאשר ראתה הנערה שהרופא אינו מבין את נחיצות הענין ומשתהה לצאת לדרך, התמלאה בייאוש ובצרתה החלה לזעוק בקול מעומק ליבה: "ריבנו של עולם! אם הרופא לא בא לרפא את אבי, אנא רפא אותו אתה! אנא ה' הושיעה נא...!". "שובי לביתך" - אמר הרופא לנערה הבוכייה - "כי כבר הוטב מצבו של אביך...!". הנערה מיהרה לביתה ואכן שמחה לראות כי חל שינוי לטובה במצבו של אביה, ולאחר זמן מה נרפא כליל ממחלתו. לימים נשאל דוקטור גארדיה: "מדוע השתהה לבוא לרפא את החולה?", וענה: "כאשר באה אלי הנערה וביקשה שאבוא לרפא את אביה, הבנתי מדבריה כי מצבו קשה מאוד, ובדרך הטבע אין לי מה להציע לרפואתו, אמרתי בלבי, אתנהג כך שהנערה תבין שאין לה על מי להישען אלא על אבינו שבשמיים, וכך היא תפנה אליו מעומק לבה, והישועה בוא תבוא...".

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

ויהיה לתקופת השנה התקיימה הבטחתו של הרבי, ונולד לו בן זכר, הרבי התכבד בסנדקאות ולארח מכן שאל האב המאושר את הרבי: איזה מידה כנגד מידה יש כאן בשתיקה זו שבזכותה זכיתי לבן זכר? השיב לו הרבי: מבוא בשם הרבי מקוריץ, שהקב"ה קוצב לכל אחד את מידת ההנאות שיהנה כאן בעולם הזה, בזמן שהנך מדבר במקוה ובבית הכנסת את דיבורי החול, הנך ממלא את קצבת ההנאה שהקב"ה הקציב לך, ולא נשאר לך יותר זכות ליהנות מההנאה שבלידת הילד, כשאר הפסקת לדבר, ואז לא נהנית יותר

הוא שח, "מעולם לא היה באניפולי רופא...". "ומה אתם עושים כאשר הנכם חולים וזקוקים לרופא?" - התעניין החסיד, "אין לנו אלא להישען על 'רופא כל בשר', אנחנו מתפללים לאבינו שבשמיים ובוטחים בו שירפא אותנו...!". מאוכזב שב החסיד על עקבותיו ונכנס שוב אל רבי מרדכי וסיפר לו כי הוא שלח אותו למקום שאין שם כלל רופא, "שאלת את תושבי העיר מה הם עושים כאשר הם נזקקים לרופא?" - שאל אותו האדמו"ר, "הם בוטחים בקב"ה...". - השיב החסיד, "שוטה!" - אמר לו הרבי - "אל הרופא הזה שלחתי אותך... כי אני ה' רופאך...!".

נערה יהודייה נכנסה בהיסטריה לביתו של הרופא היהודי רבי אהרן גארדיה זצ"ל, וזעקה שאביה חולה מאוד ומצבו אנוש, ובקשה ממנו שיבוא לביתו לבדוק ולרפא אותו. הרופא לא נסחף למהירותה של הנערה והחל בהכנות ארוכות לקראת היציאה לבית החולה, הוא הוציא באיטיות את חליפתו מהארון, הבריש את כובעו כאילו הוא הולך לאירוע מלכותי, ענב

מרפאת השיניים הטובה ביותר!

ראוי לציין כי מדובר בתקופה שלפני קרוב למאה שנים כשרפואת השיניים עוד לא היתה מפותחת כהיום, ובמקרים רבים - אנשים מבוגרים נותרו כמעט ללא שיניים בכלל, וה'חפץ חיים' כבר היה בן למעלה מתשעים! ואז חייך אליו ה'חפץ חיים' והגיב: 'אני שמרתי על הפה שהבורא נתן לי. אז הוא שמר על הפה שלי!' כי אכן, מתברר ששמירת הפה מלשון הרע, לא רק שהיא מועילה לאורך ימים, לא רק שהיא מטיבה את איכות החיים, זו גם סגולה לחיוך בריא ומלא, בעל 32 שיניים שלמות ותקינות. הבה נוותר על דיבורי הלשון הרע, הבה נשמור את הפה, הבה נוודא כי עד זקנה ושיבה ילווה אותנו חיוך צחור שיניים!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

היה זה לעת זקנותו של ה'חפץ חיים' זצ"ל. הוא שכב במיטתו תשוש וחסר כוחות, ואל החדר נכנס אחד מתלמידיו. בתום דברי שלום וברכה - ביקש ה'חפץ חיים' מהתלמיד כי יפתח את פיו ויבט פנימה...

התלמיד התפלא. הוא ידע שהוא ביחסים קרובים עם רבו, אך אין זה נעים... מצד שני - רבו מבקש ממנו משהו, ואיך יסרב? הוא היסס בתחילה, אך כשה'חפץ חיים' הפציר בו בשנית ובשלישית - נענה לאתגר ופתח את פיו של הגאון. 'הבט נא וראה את שיניי' - ביקש ה'חפץ חיים', והתלמיד הנדהם החל מתבונן בהן. 'עכשיו ספור אותן בבקשה' - המשיך ה'חפץ חיים', מטיל הלב ומבוכה של ממש על התלמיד שאינו יודע את נפשו לנוכח המשימה המוזרה...

'32 שיניים!' - קבע התלמיד לאחר הספירה, 'כולן בריאות, שלמות, תקינות ופעילות. באמת נדיר!' - ציין התלמיד בהתפעלות, וכאן

סיכום שבועי ב'דף יומי' בהלכה'

◆ מאכל קר שנשטף במים האסורים לשתייה בפסח - האם מותר לאוכלו בפסח?

◆ אילו מלאכות אסור לעשות בערב פסח?

◆ אשה המקלה על פי מנהג בעלה בדבר שנהגו להחמיר בו בבית אביה - האם זקוקה ל'התרת נדרים'?

תפירת בגד חדש; אך מותרת במלאכות קלות, כגון גיהוץ, הנעשות לצורך החג. ויש מקומות שנהגו באיסור זה של עשיית מלאכה 'כבדה' גם לפני חצות. ולדרים במקומות אלו, אסור לשנות ממנהגם, וכן אסור לזרעם אחריהם לשנות ממנהג אבותיהם.

• במקומות שלא נהגו איסור בעשיית מלאכה בערב פסח לפני חצות - לדעת השולחן ערוך, מותר לעשות מלאכה רק לצורך החג, ורק אם הוחל בעשיית המלאכה לפני הנץ החמה; למעט תפירה, תספורת וכביסה, שמוותר אף להתחיל בעשייתן. ולדעת הרמ"א, מותר לעשות כל מלאכה שהיא.

• חכמינו ז"ל אסרו להקיז דם בערבי ימים טובים לצורך שיפור בריאות הגוף; אולם, הקזה הנעשית לצורך רפואה, למניעת סכנה - נהגו להקל ולעשותה אף בערבי ימים טובים. ובדיקת דם המצויה בזמננו, שמוציאים בה רק מעט דם - מותרת לכתחילה אף בערב שבועות.

מהלכות מנהגים

• המעתיק את דירתו מעירו לעיר אחרת על מנת להשתקע בה, חלים עליו כל מנהגי העיר האחרת, בין לקולא ובין לחומרא, ואינו מחויב עוד במנהגי העיר הראשונה שממנה יצא.

• עיר שקיימת בה קהילה ותיקה, מנהגיה חלים על כל התושבים החדשים הבאים לדור בה, בין לקולא ובין לחומרא; ואף אם מספר חברי הקהילה הותיקה קטן בהרבה ממספר התושבים החדשים.

• אשה המקלה בדברים שנהגה להחמיר בהם בבית אביה, משום שכך מנהג בעלה - אינה זקוקה ל'התרת נדרים'.

הלכות שונות בקשר למאכל שנמצא בו חמץ

• עוף שנמצא בו חמץ לאחר מליחתו, ולפני ההדחה שלאחריה - לדעת הרמ"א אסור לאוכלו בפסח; ונחלקו הפוסקים אם חובה לבערו, או שניתן למוכרו לגוי.

• מאכל קר שנשטף במים האסורים לשתייה בפסח מחמת תערובת חמץ - מותר לאוכלו בפסח. אולם, במאכל מלוח או בבשר - לפני האכילה בפסח יש לקלף את שכבתו העליונה של המאכל.

• עוף צלוי שנמצא בתוכו חמץ - אם העוף נצלה על גבי שיפוד, והפכו את השיפוד במהלך הצלייה, כל העוף אסור באכילה בפסח, משום שהפיכת השיפוד גורמת להתפשטות טעם החמץ בכל העוף. ואף העופות שנצלו על גבי השיפוד יחד עם עוף זה, ונגעו בו במהלך הצלייה, או שנגעו בעוף שנגע בעוף זה, והפכו את השיפוד תוך כדי צלייה - אסורים באכילה בפסח.

• דבר האסור באכילה ובהנאה, אשר שהה במעי עוף במשך עשרים וארבע שעות, והוציאוהו משם - לדעת השולחן ערוך אינו נחשב כמעוכל, והגר"א מצדד להקל בדבר.

• בשר שיוצא ממנו 'ציר' בשעת מליחתו, נחשב כאילו התבשל בציר זה אף בשהייה מועטת של 'כדי שיתן על האור וירתיח', משום שציר זה הוא מלוח מאוד, ובכוחו להבליע טעם אף בזמן קצר.

מהלכות ערב פסח

• בערב פסח, מחצות היום ואילך, אסור לעשות כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד, משום שזהו זמן שחיטת הפסח, והיום שבו מקריבים קרבן, נחשב עבור המקריב כיום טוב. עשיית מלאכה בש"כר, אסורה אף במלאכות קלות. ועשיית מלאכה בחינם, אסורה רק במלאכות 'כבדות', כגון

כשאחרים מתעסקים בחידות...

אתה תוציא את החידו"ת שלך!

בצוף הוצאה לאור ערוכים להמשיך
לתת את השירות הטוב ביותר
לכל עמלי התורה שמנצלים את
תקופת הקורונה כדי להגדיל תורה.

אנחנו כאן בשבילך.

*מכתב היד
ואז לספר המהודר*

התקשר עכשיו כדי לקבוע פגישה טלפונית
ולצאת לאור: 02-6504055

www.tzufbooks.co.il | zuf@zuf.co.il

הפצה

הדמטה

עיסוד

הנהי

עריכה

הקלטה

מקדשי המועד

הלכות חול המועד

קיצור דיני הלכות חול המועד בירור הלכה והלכה
תוך נתינת דגש על ההלכות האקטואליות

מלווה עם הערות המציינות את מקור הדינים מהגמרא,
ראשונים אחרונים עד פוסקי זמנינו

מלווה בהסכמות
גדולי הפוסקים
בדורינו

מרתוך הספר:

- האם מותר לתת לדגני נוי טיפות ריפוי?
- האם אפשר להכריח עובד/ת לעבוד בימי חוה"מ?
- האם מותר לצלם במצלמה דיגיטלית?
- האם מותר לקפל טלית בחוה"מ?
- האם ראוי להאריך בתפילה במועד?
- האם מותר להרוג יתושים בחוה"מ?
- האם מותר לתקן פלאפון בחוה"מ?
- האם מותר לרשום קוויטעל לרב?
- האם מותר להקים מצבה בחוה"מ?

ניתן להשיג במוקדי חלוקה

מוקד נוסף בירושלים:
0527616940 02-5711208

מוקד ראשי ירושלים
ושאר הארץ: אצל המחבר
0548401190

מוקד ראשי בני ברק:
0527694500